חסידות · ברסלב · ספרי רבי לוי יצחק בנדר

ספר שיח שרפי קודש חלק ד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר שיח שרפי קודש חלק ד

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-שיח-שרפי-קודש-חלק-ד/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

שיח שרפי קודש חלק רביעי 13
מימרות וביאורים 13
ד-א 13
ד-ב 13
ד-ג 13
ד-ד 14
ד-ה 14
ד-ו 14
ד-ז 14
ד-ח 14
ד-ט 15
ד-י 15
ד-יא 15
ד-יב 15
ד-יג 16
ד-יד 16
ד-טו 16
ד-טז 17
ד-יז 17
ד-יח 17
ד-יט 17
ד-כ 17
ד-כא 18
ד-כב 18
ד-כג 18
ד-כד 18
ד-כה 19
ד-כו 19
ד-כז 19
ד-כח 19
ד-כט 19
ד-ל 20
ד-לא 20
א-תקכט 20
ד-לב 20
ב-רבי 20
ד-לג 21
ד-לד 21
ד-לה 21
ד-לו 21
ד-לז 22
ד-לח 22
ד-לט 22
ד-מא 22
ד-מב 22
ד-מג 23
ד-מד 23
ד-מו 23
ד-מז 23
ד-מח 23
ד-מט 24
ד-נ 24
ד-נא 24
ד-נב 25
ד-נג 25
ד-נד 25
ד-נה 25
ד-נו 26
ד-נז 26
ד-נח 26
ד-נט 26
ד-ס 26

ד-סא 27
ד-סב 27
ד-סג 27
ד-סד 27
ד-סה 27
ד-סו 27
ד-סז 28
ד-סח 28
ד-סט 28
ד-ע 28
ד-עא 28
ד-עב 29
ד-עג 29
ד-עד 29
ד-עה 29
ד-עו 29
ד-עז 30
ד-עח 30
ד-עט 30
ד-פ 30
ד-פא 30
ד-פב 30
ד-פג 31
ד-פד 31
ד-פה 31
ד-פו 31
ד-פז 31
ד-פח 32
ד-פט 32
ד-צ 32
ד-צא 32
ד-צב 32
ד-צג 32
ד-צד 33
ד-צה 33
ד-צו 33
ד-צז 33
ד-צח 33
ד-צט 33
ד-ק 33
ד-קא 34
ד-קב 34
ד-קג 34
ד-קד 34
ד-קה 34
ד-קו 35
ד-קז 35
ד-קח 35
ד-קט 35
ד-קי 35
ד-קיא 35
ד-קיב 36
ד-קיג 36
ד-קיד 36
ד-קטו 36
ד-קטז 37
ד-קיז 37
ד-קיח 37
ד-קיט 37
ד-קכ 38
ד-קכא 38
ד-קכב 38
ד-קכג 38
ד-קכד 38

ד-קכה 39
ד-קכו 39
ד-קכז 39
ד-קכח 39
ד-קכט 39
ד-קל 40
ד-קלא 40
ד-קלב 40
ד-קלג 40
ד-קלד 40
ד-קלה 40
ד-קלו 40
ד-קלט 40
ד-קמ 41
ד-קמא 41
ד-קמב 41
ד-קמג 41
ד-קמד 41
ד-קמה 41
ד-קמו 42
ד-קמז 42
ד-קמח 42
ד-קמט 42
ד-קנ 42
ד-קנא 42
ד-קנב 42
ד-קנג 43
ד-קנד 43
ד-קנה 43
ד-קנו 43
ד-קנז 43
ד-קנח 43
ד-קנט 43
ד-קס 44
ד-קסא 44
ד-קסב 44
ד-קסג 44
ד-קסד 44
ד-קסה 44
ד-קסו 44
ד-קסז 44
ד-קסח 45
ד-קסט 45
ד-קע 45
ד-קעא 45
ד-קעב 45
ד-קעג 45
ד-קעד 45
ד-קעה 46
ד-קעו 46
ד-קעז 46
ד-קעח 46
ד-קעט 46
ד-קפ 46
ד-קפא 46
ד-קפב 46
ד-קפג 47
ד-קפד 47
ד-קפה 47
ד-קפו 47
ד-קפז 47
ד-קפח 47
ד-קצ 48
ד-קצא 48

ד-קצב 48
ד-קצג 48
ד-קצד 48
ד-קצה 48
ד-קצו 48
ד-קצז 48
ד-קצח 49
ד-קצט 49
ד-ר 49
ד-רא 49
ד-רב 49
ד-רג 49
ד-דר 49
ד-רה 50
ד-רו 50
ד-רז 50
ד-רח 50
ד-רט 50
ד-רי 50
ד-ריא 50
ד-רבי 50
ד-ריג 51
ד-ריד 51
ד-רטו 51
ד-רטז 51
ד-ריז 51
ד-ריח 51
ד-ריט 51
ד-רכ 51
ד-רכא 51
ד-רכב 52
ד-רכג 52
ד-רכד 52
ד-רכה 52
ד-רכו 52
ד-רכז 52
ד-רכח 52
ד-רכט 52
ד-רל 53
ד-רלא 53
ד-רלב 53
ד-רלג 53
ד-רלד 53
ד-רלה 53
ד-רלו 53
ד-רלז 53
ד-רלח 54
ד-רלט 54
ד-רמ 54
ד-רמא 54
ד-רמב 54
ד-רמג 54
ד-רמד 54
ד-רמה 54
ד-רמו 54
ד-רמז 55
ד-רמח 55
ד-רמט 55
ד-רנ 55
ד-רנא 55
ד-רנב 55
ד-רנג 55
ד-רנד 55
ד-רנה 56

ד-רנו 56
ד-רנז 56
ד-רנח 56
ד-רנט 56
ד-רס 56
ד-רסא 56
ד-רסב 57
ד-רסג 57
ד-רסד 57
ד-רסה 57
ד-רסו 57
ד-רסז 57
ד-רסח 57
ד-רסט 57
ד-ער 58
ד-רעא 58
ד-ערב 58
אין מוקדם ומאוחר] 58
ד-רעג 58
ד-רעד 58
ד-ערה 58
ד-רעו 58
ד-רעז 59
ד-רעח 59
ד-רעט 59
ד-רפ 59
ד-רפא 60
ד-רפב 60
ד-רפג 60
ד-רפד 60
ד-רפה 60
ד-רפו 60
ד-רפז 61
ד-רפח 61
ד-רפט 61
ד-רצ 61
ד-רצא 61
ד-רצב 61
ד-רצה 62
ד-רצו 62
ד-רצז 62
ד-רחצ 62
ד-רצט 63
ד-שלא 63
ד-רצד 63
ד-ש 63
ד-שב 64
ד-שג 64
ד-דש 64
ד-שה 64
ד-שו 64
ד-שז 64
ד-שח 65
ד-שט 65
ד-שי 65
ד-שיא 65
ד-שיב 66
ד-שיג 66
ד-שיד 66
ד-שטו 66
ד-שיז 67
ד-שיח 67
ד-שכד 67
ד-שיט 67

ד-שכ 68
ד-שכא 68
ד-שכב 68
ד-שכג 69
ד-שכה 69
ד-שכו 69
ד-שכז 69
ד-שכח 70
ד-שכט 70
ד-של 70
ד-שלא 71
ד-שלב 71
ד-שלג 71
ד-שלד 71
ד-שלה 71
ד-שלו 72
ד-שלז 72
ד-שלח 72
ד-שלט 73
ד-שמ 73
ד-שמא 73
ד-שמב 73
ד-שמג 74
ד-שמד 74
ד-שמה 74
ד-שמו 74
ד-שמז 75
ד-שמח 75
ד-שמט 75
ד-שנא 75
ד-שנב 75
ד-שנו 76
ד-שנז 76
ד-שנח 76
ד-שנט 76
ד-שס 77
ד-שסא 77
ד-שסב 77
ד-שסד 77
ד-שסה 77
ד-שסו 78
ד-שסז 78
ד-שסח 78
ד-שסט 78
ד-שע 79
ד-שעא 79
ד-שעב 79
ד-שעג 79
ד-שעד 79
ד-שעה 80
ד-שעו 80
ד-שעז 80
ד-שעח 80
ד-שעט 80
ד-שפ 81
ד-שפא 81
ד-שפב 81
ד-שפג 81
ד-שפד 81
ד-שפה 82
ד-שפו 82
ד-שפט 82
ד-שצא 82
ד-שצב 83

ד-שצג 83
ד-שצד 83
ד-שצה 83
ד-שצו 83
ד-שצז 84
ד-שצח 84
ד-שצט 84
ד-ת 85
ד-תא 85
ד-תב 85
ד-תג 85
ד-תד 85
ד-תה 86
ד-תז 86
ד-תח 86
ד-תט 86
ד-תי 86
ד-תיא 87
ד-תיב 87
ד-תיג 87
ד-תיד 87
ד-תטו 88
ד-תטז 88
ד-תיז 88
ד-תיח 88
ד-תיט 88
ד-תכ 88
ד-תכב 89
ד-תכג 89
ד-תכד 89
ד-תכה 89
ד-תכו 89
ד-תכז 90
ד-תכח 90
ד-תכט 90
ד-תל 90
ד-תלא 90
ד-תלב 91
ד-תלג 91
ד-תלד 91
ד-תלה 91
ד-תלו 91
ד-תלז 92
ד-תלח 92
ד-תמ 92
ד-תמב 92
ד-תמג 93
ד-תמד 93
ד-תמה 94
ד-תמו 94
ד-תמז 94
ד-תמח 94
ד-תמט 95
ד-תנ 95
ד-תנב 95
ד-תנג 96
ד-תנד 96
ד-תנה 96
ד-תנו 96
ד-תנז 96
ד-תנח 97
ד-תנט 97
ד-תס 98
ד-תסא 98

ד-תסב 98
ד-תסג 98
ד-תסד 99
ד-תסה 99
ד-תסו 99
ד-תסז 99
ד-תסח 99
ד-תסט 100
ד-תע 100
ד-תעא 100
ד-תעב 100
ד-תעג 100
ד-תעד 101
ד-תעח 101
ד-תעט 101
ד-תפא 101
ד-תפד 101
ד-תפה 102
ד-תפו 102
ד-תפח 102
ד-תפט 102
ד-תצ 102
ד-תצא 102
ד-תצב 103
ד-תצג 103
ד-תצד 103
ד-תצה 103
ד-תצו 104
ד-תצז 104
ד-תצח 104
ד-תצט 105
ד-תק 105
ד-תקא 105
ד-תקב 105
ד-תקג 105
ד-תקד 105
ד-תקה 106
ד-תקו 106
ד-תקז 106
ד-תקח 106
ד-תקט 107
ד-תקי 107
ד-תקיא 107
ד-תקיב 107
ד-תקיג 108
ד-תקיד 108
ד-תקטו 108
ד-תקטז 108
ד-תקיז 108
ד-תקיח 108
ד-תקיט 109
ד-תקכ 109
ד-תקכא 109
ד-תקכב 109
ד-תקכג 109
ד-תקכד 110
ד-תקכה 110
ד-תקכו 110
ד-תקכז 110
ד-תקכח 110
ד-תקכט 110
ד-תקל 111
ד-תקלא 111
ד-תקלב 111

ד-תקלג 112
ד-תקלד 112
ד-תקלה 112
ד-תקלו 112
ד-תקלז 112
ד-תקלח 113
ד-תקלט 113
ד-תקמ 113
ד-תקמא 113
ד-תקמב 114
ד-תקמג 114
ד-תקמד 114
ד-תקמה 114
ד-תקמו 115
ד-תקמז 115
ד-תקמח 115
ד-תקמט 116
ד-תקנ 116
ד-תקנא 116
ד-תקנב 116
ד-תקנג 117
ד-תקנד 117
ד-תקנה 117
ד-תקנו 117
ד-תקנז 118
ד-תקנח 118
ד-תקנט 118
ד-תקס 118
ד-תקסא 119
ד-תקסב 119
ד-תקסג 120
ד-תקסד 120
ד-תקסה 120
ד-תקסו 121
ד-תקסז 121
ד-תקסח 121
ד-תקסט 121
ד-תקע 121
ד-תקעא 122
ד-תקעב 122
ד-תקעג 122
ד-תקעד 122
ד-תקעה 123
ד-תקעו 123
ד-תקעח 123
ד-תקעט 123
ד-תקפ 124
ד-תקפא 124
ד-תקפב 124
ד-תקפג 124
ד-תקפד 125
ד-תקפה 125
ד-תקפו 125
ד-תקפז 126
ד-תקפט 126
ד-תקצ 126
ד-תקצא 127
ד-תקצב 127
ד-תקצג 127
ד-תקצד 127
ד-תקצה 128
ד-תקצו 128
ד-תקצז 128
ד-תקצח 128

ד-תקצט 129
ד-תר 129
ד-תרא 129
ד-תרב 129
ד-תרג 129
ד-תרד 129
ד-תרה 130
ד-תרכו 130

שיח שרפי קודש חלק רביעי

מימרות וביאורים

על התורה

ד-א

הָיוּ אוֹמְרִים: מַהוּ הַנִּקְרָא "חָבֵר אֱמִתִּי", זֶה שֶׁלֹּא עוֹזֵב אֶת רֵעֵהוּ אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּקַלְקָלָתוֹ, וְדֵיקוּ זֹאת מֵהַנֶּאֱמַר בְּמַעֲשֶׂה "יְהוּדָה וְתָמָר", שֶׁתְּחִלָּה כִּנָּה הַכָּתוּב אֶת חִירָה גַּם בְּשֵׁם "חִירָה הָעֲדֻלָּמִי" סְתָם, וּלְאַחַר הַמַּעֲשֶׂה כָּתוּב "רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי", לְלַמֶּדֵנוּ כִּי זֶה נִקְרָא חָבֵר וְרֵעַ אֱמִתִּי כְּשֶׁאֵינוֹ מַפְסִיק אֶת יְדִידוּתוֹ עִם חֲבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּקַלְקָלָתוֹ, כִּי עַל יְדֵי זֶה סוֹף כָּל סוֹף יַטֶּה אֶת לֵב חֲבֵרוֹ לְתְשׁוּבָה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְעַל כֵּן לְאַחַר הַמַּעֲשֶׂה נִקְרָא בַּתּוֹרָה בְּשֵׁם "רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי", וּבָזֶה נִבְחַן חִירָה הָעֲדֻלָּמִי אִם חָבֵר אֱמִתִּי הוּא לִיהוּדָה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיָּדַע בְּקַלְקֻלַּת יְהוּדָה לֹא עָזְבוֹ אֶלָּא הִמְשִׁיךְ לְהִתְרוֹעֵעַ עִמּוֹ, וְעַל כֵּן הֵעִידָה עָלָיו הַתּוֹרָה וְאָמְרָה "רֵעֵהוּ" הָעֲדֻלָּמִי.

ד-ב

לְכְאוֹרָה בְּעֵת שֶׁדִּבְּרוּ וְחָלְקוּ אַהֲרֹן וּמִרְיָם עַל מֹשֶׁה וְאָמְרוּ (במדבר יב): "הֲלֹא גַּם בָּנוּ דִּבֶּר ה' וְכוּ'" מַדּוּעַ לֹא נֶעֱנְשׁוּ כְּקֹרַח וַעֲדָתוֹ שֶׁאָמְרוּ (שם טז): "רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ה' וְכוּ'". וְתֵרְצוּ אַנַ"שׁ וְאָמְרוּ שֶׁזְּכוּת אַהֲרֹן וּמִרְיָם הָיְה מֻחֲמַת שֶׁתְּיָכֵף עָנוּ בְּעַצְמָם וְאָמְרוּ "אַל נָא תָּשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ", דְּהַיְנוּ שֶׁבִּקְּשׁוּ כַּפָּרָה וּמְחִילָה וְהִכִּירוּ בַּעֲוֹנָם הַגָּדוֹל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן קֹרַח וַעֲדָתוֹ. וּבָזֶה הָיוּ גַּם מְדַיְּיקִים בְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (ברכות יב:) שֶׁאָמְרוּ: "הָעוֹשֶׂה עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ "בָּהּ" מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו", שֶׁהַכַּוָּנָה שֶׁתְּיָכֵף לַעֲשִׂיַּת הָעֲבֵרָה כְּבָר מִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ בַּעֲבֵרָה זוֹ שֶׁעָבַר, וְזֶהוּ "הָעוֹבֵר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ" הַיְנוּ בַּעֲבֵרָה זוֹ שֶׁעָבַר עַתָּה מַמָּשׁ, וְהִסְבִּירוּ זֹאת שֶׁכְּמוֹ שֶׁבְּגַשְׁמִיּוּת אִם מַנִּיחִים לְמֶשֶׁךְ זְמַן שׁוּם דָּבָר לַח, הֲרֵיהוּ מִתְקַשֶּׁה עַד שֶׁקָּשֶׁה אַחַר כָּךְ לְנַקּוֹתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם מְנַקֵּהוּ וְרוֹחֲצוֹ תֵּיכֶף וּמִיָּד, וּכְמוֹ כֵן צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ סְלִיחָתוֹ, תֵּיכֶף לַפְּגַם שֶׁפָּגַם.

ד-ג

עַל הַכָּתוּב (ישעיה סו) וּמוּבָא בַּחֲרוּזִים שֶׁבְּסֵדֶר "תִּיקּוּן חֲצוֹת": "אַל תִּתְּנוּ דָּמִי לוֹ וְאַל תִּתְּנוּ דָּמִי לָכֶם", דִּיקוּ בּוֹ וְאָמְרוּ: מִלְּבַד עֲבוֹדַת מֵהַתְּפִלָּה שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְקַיֵּם הָאָדָם אֶת בְּחִינַת "אַל תִּתְּנוּ דָּמִי לוֹ" כִּי מַפְצִירִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּרַחֵם עָלֵינוּ וְכוּ' הֲרֵי שֶׁכְּמוֹ כֵן צְרִיכִים לִבְלִי לְהַחֲרִישׁ וְלִשְׁתּוֹק בֵּינֵינוּ אָנוּ רַק כָּל אֶחָד מְחֻיָּב לְהִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת

שָׁמַיִם וּבָזֶה נִקְיִים בְּחִינַת "וְאַל תִּתְּנוּ דֳּמִי לָכֶם" (רְאֵה עוֹד בָּהַשְׁמָטוֹת שֶׁבְּסוֹף סֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" הַשְׁמָטָה ב').

ד-ד

בְּהַכָּתוּב (תהלים נא): "אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ" הֵיוּ מְפָרְשִׁים וּמְדַיְקִים, שֶׁמְּבַקְּשִׁין שֶׁה' הוּא יִפְתַּח אֶת פִּינוּ בְּכֹחַ הַדִּבּוּר, אוּלָם שֶׁנִּזְכֶּה וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אַךְ וְרַק בִּשְׁבִיל שֶׁיַּגִּיד וִיהַלֵּל אֶת תְּהִלּוֹת ה', וְלֹא לְדְבָרִים בְּטֵלִים חַס וְשָׁלוֹם.

ד-ה

דִּיקוּ אַנַ"שׁ בַּכָּתוּב (תהלים קיט) "חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ" שֶׁבָּזֶה שֶׁאָמַר "אָקוּם" וְלֹא בְּלָשׁוֹן עָבַר "קַמְתִּי", נִלְמַד שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה הֵן לָשׁוֹן שֶׁבַח שֶׁמְּשַׁבֵּחַ וּמֵלִיץ עַל עַצְמוֹ, שֶׁזֶּה סִדְּרוּ תִּדִּיר לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, וְהֵן בַּקָּשָׁה עַל הֶעָתִיד שֶׁמְּבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל שֶׁיִּזְכֶּה לָקוּם בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת. וְזֶהוּ "חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם" בְּלָשׁוֹן הוֹוֶה וְעָתִיד.

ד-ו

אָמְרוּ אַנַ"שׁ בַּכָּתוּב (תְּהִלִּים קג): "כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵנוּ", דְּהִנֵּה כְּשֶׁאֶחָד עוֹמֵד וּפָנָיו לְמִזְרָח וְחָפֵץ לַחֲזוֹר לַאֲחוֹרָיו לְצַד מַעֲרָב, עָלָיו לַחֲזֹר אַלְפֵּי מִלִּין מֶשֶׁךְ שָׁנִים עַל גַּבֵּי שָׁנִים. אוּלָם בְּאֹם יִסְתּוֹבֵב וְיִפְנֶה וַיַּהֲפֹךְ פָּנָיו מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב, הֲרֵי שֶׁבִּפְעָלָה קְטַנָּה זוֹ כְּבָר פָּנָיו לְמַעֲרָב, וּכְמוֹ כֵן הוּא עִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, שֶׁכְּשֶׁחָפֵץ הָאָדָם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְרוֹאֶה שֶׁרָחוֹק מֵהֶשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב, כִּי פָּנָיו לְמִזְרָח וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּמַעֲרָב, וּכְשֶׁרוֹאֶה רְחוּקוֹ מִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מִן הַתְּשׁוּבָה, אוּלָם אֲלִיבָּא דֶּאֱמֶת אִם חָפֵץ בֶּאֱמֶת יִתְחַזֵּק וְיַהֲפֹךְ פָּנָיו לְגַמְרֵי מִצַּד הָרַע, עַד שֶׁיִּגְמֹר בְּנַפְשׁוֹ לְשׁוּב בֶּאֱמֶת מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים וְיִתְחַזֵּק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְאָז אַף שֶׁיַּעֲשֶׂה פְּעָלָה קְטַנָּה, כְּבָר יִהְיֶה נִכְלָל בַּקְּדֻשָּׁה, וְכָךְ יִתְעַלֶּה מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. עַד שֶׁיִּתְקַיֵּם בּוֹ, "כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵינוּ".

ד-ז

פֵּרְשׁוּ אַנַ"שׁ אֶת הַפָּסוּק שֶׁבְּמְגִילַת אֶסְתֵּר "וְהָמָן נוֹפֵל עַל הַמִּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ", שֶׁהָמָן הַמְרַמֵּז עַל הַקְּלִפָּה וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, הוּא נוֹפֵל וְיֵשׁ לוֹ מַפָּלָה עַל יְדֵי הַמִּטָּה אֲשֶׁר 'אֶסְתֵּר' עָלֶיהָ, הַמְרַמֵּז עַל מִדַּת הַצְּנִיעוּת וְהַקְּדֻשָּׁה.

ד-ח

אָמַר וּפֵרֵשׁ רַבִּי פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַנֶּאֱמַר בַּמְּגִילָה "וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנָּשִׁים", עַל פִּי הַמְּבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּתוֹרָה מ"ט חֵלֶק א' וּבְתוֹרָה א' חֵלֶק ב', שֶׁאִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה, וּפֵרֵשׁ שֶׁהַתְּפִלָּה הַחֲשׁוּבָה וְהַמְקֻבֶּלֶת וְהַמְרוּצָה

בְּיוֹתֵר הִיא תְּפִלַּת הַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁהִיא תְּפִלָּה מוּסְתֶּרֶת, וְזֶהוּ "וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ" הַיְנוּ מַלְכוֹ שֶׁל עוֹלָם "אֶת אֶסְתֵּר" הַיְנוּ בְּחִינַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּהֶסְתֵּר, הִיא הַהִתְבּוֹדְדוּת מִכָּל הַנְּשִׁים, הַיְנוּ מִכָּל הַתְּפִלּוֹת, "וַתִּשָּׂא חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו מִכָּל הַבְּתוּלוֹת". אַחַר שֶׁאָמַר זֹאת לְתַלְמִידָיו בְּלֵיל פּוּרִים, "זֶענֶען זיי גילאפֿן אין פֶּעלְד אַרײַן אַ נאנְצֶע נאכְט". "רָצוּ לַשָּׂדֶה וְשָׁהוּ שָׁם מֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה מֵרוֹב הַהִתְלַהֲבוּת וְהַהִתְעוֹרְרוּת".

ד-ט

עַל הַכָּתוּב "טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד וְכוּ' כִּי יִפּוֹלוּ הָאֶחָד יָקִים אֶת חֲבֵרוֹ" (קהלת ד), אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁעִנְיַן זֶה סוֹבֵב וּמְרֻמָּז גַּם עַל מַעֲלַת חִבּוּר הַתּוֹרָה לְהַתְּפִלָּה, הַיְינוּ בְּחִינַת חִבּוּר תּוֹרוֹת וּתְפִלּוֹת שֶׁהִפְלִיג רַבֵּנוּ בְּשִׁבְחָהּ, וְאָמַר (ליקו"מ כ"ב ח"ב. הקדמת ספר ליקוטי תפלות), שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא עָלוּ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלֶּה, כִּי אָז בְּחִבּוּר הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה יַחְדָּיו יָקוּם וְיַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ.

ד-י

דִּיקוּ אַנַ"שׁ בְּמַאֲמָרָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (ברכות יב:): "כָּל הָעוֹשֶׂה דָּבָר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו", שֶׁבָּזֶה שֶׁאָמְרוּ "מִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ" וְלֹא "הִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ", שֶׁהַכַּוָּנָה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם תָּמִיד לִזְכֹּר אֶת חַטָּאָיו וְחֶסְרוֹנוֹתָיו, בִּבְחִינַת "וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד", וְתָמִיד יִזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר הִקְצִיף אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, בִּבְחִינַת הַכָּתוּב "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ", וְאָז יִזְכֶּה שֶׁיִּמְחֲלוּ לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כִּי עִקַּר תִּקּוּן עֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם תָּלוּי בְּהַכְנָעָה וְשִׁפְלוּת, כַּמּוּבָא בְּ"סֵפֶר הַמִּדּוֹת" (אות תשובה אא), וְהַשִּׁפְלוּת וְהַהַכְנָעָה הָאֲמִתִּית תָּבוֹא לְאָדָם כְּשֶׁיִּזְכֹּר תָּמִיד וְלֹא יִשְׁכַּח חֶסְרוֹנוֹתָיו וַעֲוֹלוֹתָיו.

ד-יא

בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (שבת לא.), שֶׁבִּתְחִלַּת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ "קָבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה", אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁשְּׁאֵלָה זוֹ אֵינָהּ בְּדָוְקָא רַק עַל עֶצֶם הַלִּמּוּד וְהָעֵסֶק בַּתּוֹרָה, אֶלָּא שְׁאֵלָה זוֹ תִּשָּׁאֵל עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרֵךְ, שֶׁיִּשְׁאֲלוּ וְיִתְבְּעוּ אֶת הָאָדָם אִם הָיָה לוֹ בָּהּ קְבִיעוּת וְסֵדֶר קָבוּעַ, כִּי בְּכָל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים וּמִצְווֹת הַתּוֹרָה צְרִיכִים קְבִיעוּת וְסֵדֶר.

ד-יב

הִמְשִׁילוּ אַנַ"שׁ אֶת מִדַּת הָאֱמֶת הַנִּצְרָךְ לְכָל אָדָם בִּפְרָט בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְאָמְרוּ כְּשֵׁם שֶׁכָּל שְׁטַר חוֹב יִהְיֶה סָכוּם הַנָּקוּב בּוֹ כְּכָל שֶׁיִּהְיֶה תָּלוּי וְעוֹמֵד בַּחֲתִימָתוֹ, כֵּן כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁעוֹשִׂים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ תָּלוּי בַּחֲתִימָתוֹ. וְהַחֲתִימָה הַחוֹתֶמֶת כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה הוּא מִדַּת הָאֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שבת נה.): "חוֹתָמוֹ

שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֱמֶת", וּבְמִדַּת אֱמֶת זוֹ תָּלוּי וְעוֹמֵד כָּל הַשְׁטָר וּפִרְעוֹנוֹ, וּכְמוֹ כֵן בְּכָל אָדָם וְאָדָם, כָּל יִשּׁוּתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ תָּלוּי בַּחֲתִימָתוֹ שֶׁהוּא מִדַּת הָאֱמֶת שֶׁבּוֹ, שֶׁכְּפִי מִדַּת הָאֱמֶת הֶחָקוּק בּוֹ כֵּן עֶרְכּוֹ.

ד-יג

הָיוּ מְפָרְשִׁים אַנ"שׁ בְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה שֶׁאמְרוּ (פסחים נ.): "אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ", שֶׁהִנֵּה "יַד" הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, תְּפִלָּה, כְּמּבֹאָר כַּמָּה פְּעָמִים בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה", וְזֶה וְ"תַלְמוּדוֹ" בְּחִינַת הַתּוֹרָה קְשׁוּרָה "בְּיָדוֹ" בִּבְחִינַת הַתְּפִלָּה. כִּי תּוֹרָה לְבַד אֵין לָהּ חֲשִׁיבוּת, וְעִקַּר הַשְׁלֵמוּת וְהַמַּעֲלָה, שֶׁתִּהְיֶה תַּלְמוּדוֹ וְתוֹרָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ קְשׁוּרִים יָחַד. וְזֶהוּ בְּחִינַת תַּלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. וְעַל זֶה יִשְׁאָלוּהוּ וְיִתְבָּעוּהוּ אִם הָיָה הַשְׁוָאָה נְכוֹנָה בֵּין הַתּוֹרָה וּבֵין הַתְּפִלָּה. וּבֵין הַתּוֹרָה וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים.

ד-יד

הָיוּ אַנ"שׁ מְפָרְשִׁים וּמְבָאֲרִים בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁאמְרוּ: "מִפְּנֵי מַה נִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהֵן עֲזִין" (ביצה כח:), וְהַיְנוּ כִּי בִּלְאֹ מִדַּת הָעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיֵּדַע הָאָדָם וְיַחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ שֶׁאף-עַל-פִּי שֶׁנִּפְעָל הָאָדָם אֵיזֶה שֶׁנִּפְעָל כָּל אֶחָד וּנְפִילָתוֹ, אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּעַזּוּת וְהִתְגַּבְּרוּת יַתְחִיל שׁוּב לַעֲבֹד אֶת ה' וְלֹא יַבִּיט וִיהַרְהֵר עַל כָּל כִּשְׁלוֹנוֹתָיו, וְאָז כְּשֶׁיִּתְמִיד בְּעַקְשָׁנוּתוֹ וְעַזּוּתוֹ, דַּיְקָא עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְתוֹרָה וּלְהִתְעַלּוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְתוֹרָה וּלְשׁוּם דַּרְגָּא רַק עַל-יְדֵי מִדַּת הָעַזּוּת וְהָעַקְשָׁנוּת יָמִים וְשָׁנִים.

ד-טו

"אַשְׁרֵי זְקָנוּתֵנוּ שֶׁכִּפְּרָה אֶת יַלְדוּתֵנוּ", לִזְכּוֹת לָזֶה צְרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב הַשִּׁכְּם וְהַעֲרֵב אֶת עַוְלוֹת יַלְדוּתֵנוּ וְדַיְקָא עַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת שֶׁזְּקָנוּתֵנוּ תְּכַפֵּר עַל יַלְדוּתֵינוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁחוֹשֵׁב בְּזִקְנוּתוֹ בְּעֵת שֶׁכְּבָר שָׁכַח וְנִשְׁקַט אֶצְלוֹ רְתִיחַת הַדָּמִים וְהַתַּאֲווֹת הָרָעוֹת, שֶׁאכֵן צַדִּיק וּבַעַל דַּרְגָּא הוּא, וְזֶהוּ הַנֶּאֱמַר (בְּתְהִלִּים מא): רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ, וְהֵיְינוּ "רְפָאָה נַפְשִׁי" אַף עַתָּה בְּזִקְנוּתִי, כִּי זוֹכֵר אֲנִי "כִּי חָטָאתִי לָךְ" בְּיַלְדוּתִי, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם נא): וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד, תָּמִיד מַמָּשׁ, כִּי זֶה עַצְמוֹ שֶׁשּׁוֹכֵחַ עַוְלוֹת נַעֲרוּתוֹ, זֶה עַצְמוֹ כְּבָר חָשׁוּב לוֹ לִפְנִם. וְזֶה גַּם בְּחִינַת "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ" הַכְּתוּבִים בְּשֵׁשׁ זְכִירוֹת הַנֶּאֱמָרִים מִדֵּי יוֹם שֶׁמְּצַוִּים אָנוּ לִזְכֹּר תָּמִיד "אֵת אֲשֶׁר הִקְצַפְנוּ" (רל"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה).

ד-טז

בָּזֶה שֶׁאמְרָה הַמִּשְׁנָה (אבות ד) "מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה" פֵּרְשׁוּ אַנַ"שׁ שֶׁזֶּה יְסוֹד וּכְלַל לְכָל עֲשִׂיַּת מִצְוָה, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְחַפֵּשׂ וּלְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד מִצְוָה כָּזוֹ שֶׁתִּגְרוֹר אַחֲרֶיהָ מִצְוָה אַחֶרֶת, וּלְהִזָּהֵר מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה כָּזוֹ שֶׁמְּבַטֶּלֶת מִצְוָה, אִם לֹא שֶׁנִּקְבַּע עָלֶיהָ מִפְרָשׁ בַּהֲלָכָה שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְדִּימָהּ אַף אִם תִּתְבַּטֵּל מִצְוָה אַחֶרֶת, וּכְדֶגְמָא לָזֶה הוּא עִנְיַן הָאֲסִיפוֹת שֶׁמִּתְאַסְּפִים יַחְדָּו עֲבוּר אֵיזֶה עִנְיָן וּמַאֲרִיכִים בָּהּ עַל חֶשְׁבּוֹן שֵׁינַת הַלַּיְלָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מַפְסִידִים אֶת עֲבוֹדַת קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה, שֶׁעָלֶיהָ אָמַר רַבֵּנוּ בְּשִׂיחוֹת הָר"ן (סִימָן שֶׁלֹּא) "שֶׁעִקַּר עֲבוֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה".

ד-יז

דִּיְקוּ אַנַ"שׁ בְּמַאֲמָרָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאמְרוּ (אבות פרק ה): "עֹז פָּנִים לְגֵיהִנֹּם", וְלֹא אָמְרוּ: "עֹז פָּנִים מְבִיאָתוֹ לְגֵיהִנֹּם" וְכַדּוֹמֶה, מִתְּבָאֵר שֶׁעַל עֶצֶם מִדַּת הָעַזּוּת יוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם, לְבַד מִתּוֹצָאוֹתֶיהָ הַחֲמוּרוֹת שֶׁמַּכְשִׁילָתוֹ בַּעֲוֹנוֹת וְיוֹרֵשׁ גַּם מֵהֶמָּתָם עוֹד גֵּיהִנֹּם.

ד-יח

בְּדִבְרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: "אֵין שִׂכְחָה לַזֵּיתִים", הִדְגִּישׁוּ וּפֵרְשׁוּ בּוֹ אַנַ"שׁ עַל-פִּי מַה שֶׁאמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (ראה מנחות נג.): "שֶׁיִּשְׂרָאֵל דּוֹמִין לְזַיִת", וְלָהֶם אֵין שִׂכְחָה שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שׁוֹכֵחַ אוֹתָם כְּלַל וּכְלָל, יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, שֶׁעַל-כֵּן יֵשׁ תִּקְוָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַמְּצַפֶּה וּמְחַכֶּה אֲלֵיהֶם וְלֹא שְׁכָחָהוּ כְּלַל וּכְלָל.

ד-יט

בְּמַאֲמַר חַזְכְּרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "פְּתָחוּ לִי פֶּתַח כְּחוּדָהּ שֶׁל מַחַט וַאֲנִי אֶפְתַּח לָכֶם פֶּתַח שֶׁיִּהְיוּ עֲגָלוֹת וְקָרְנוֹת נִכָּנָסוֹת..." (שהש"ר ה, ג). הִרְחִיבוּ אַנַ"שׁ בְּמַאֲמָרָם בָּזֶה, וְאָמְרוּ: מִטַּעֲנַת פְּתִיחַת פֶּתַח כְּחוּדוֹ שֶׁל מַחַט לֹא יִנָּצֵל שׁוּם אָדָם, כִּי כְּחוּדוֹ שֶׁל מַחַט יָכוֹל תָּמִיד לַעֲשׂוֹת אִם בַּעֲשִׂיַּת מִצְוָה כָּל שֶׁהוּא אִם בִּלְמוּד תּוֹרָה אַף מְעַט, אִם בִּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וּצְעָקָה לַה' יִתְבָּרַךְ בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה נְמוּכָה שֶׁנִּמְצָא בָּהּ. וְאָמְרוּ גַּם שֶׁמַּחֲמַת דְּבָרִים קְטַנִּים אֵלּוּ, שֶׁנַּחֲשָׁבִים כְּחוּדוֹ שֶׁל מַחַט, יָכוֹל בֶּאֱמֶת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד מַמָּשׁ, כִּי תָּמִיד יָכוֹל לִפְתֹּחַ פֶּתַח קָטָן כָּזֶה, יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, כִּי בְּכָל עֵת יָכוֹל לְכְסֹף לַה' יִתְבָּרַךְ וּלְהֶאֱמִין בּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל אֲלָיו, וּבְוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף עִם עוֹד מְעַט וְעוֹד מְעַט יִפָּתַח לוֹ לְבַסּוֹף פֶּתַח רָחָב כְּשֶׁל אוּלָם.

ד-כ

בָּעִנְיָן הַמְבוֹאָר בַּזֹּהַר (ח"ג כב.) עַל הַפָּסוּק: "חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעִינִי" שֶׁהַחֲבֵרִים שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן-עֵדֶן מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ שֶׁל זֶה הַקָּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה לַעֲסוֹק

בַּתּוֹרָה וְיֵשׁ לָהֶם תַּעֲנוּג נִפְלָא מִזֶּה, עַיֵּן שָׁם. אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁאכֵן גַּם לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם זֶה שֶׁנָּהַג בִּימֵי חַיָּיו לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, מְצַפִּים הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן שׁוּב לִשְׁמוֹעַ קוֹלוֹ וְלֶהָנוֹת מִקּוֹל תּוֹרָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁנֶּהֱנוּ מִמֶּנָּה בִּימֵי חַיָּיו, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ עֵת חֲצוֹת הַלַּיְלָה, אָז שְׂמֵחִים עִמּוֹ וּמַגִּינִים וּמְלִיצִים עָלָיו מֵחֲמַת הִשְׁתּוֹקְקוּתָם וְנַעֲנוּעָם שׁוּב לִשְׁמִיעַת קוֹל עֲבוֹדָתוֹ.

ד-כא

אָמְרוּ אַנַ"שׁ: בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הַבָּא לְהָרְגֵךְ הַשְׁכֵּם לְהָרְגוֹ", וְאֵיתָא בְּתִקּוּנֵי הַזֹּהַר שֶׁקָּאֵי עַל הַיֵּצֶר, שֶׁהוּא בָּא מִדֵּי רֶגַע לַהֲרוֹג וּלְכַלֵּה אֶת הָאָדָם מִלְּהַגִּיעַ לְתַכְלִיתוֹ וְלִשְׁלֵמוּתוֹ, שֶׁעִקַּר הָעֲצָה לְהִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ הוּא לְהַשְׁכִּים קוּם וְהָעִקָּר בַּחֲצוֹת לַיְלָה שֶׁבּוֹ מַתְחִיל עִנְיַן הַהַשְׁכָּמָה לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וּבִתְפִלָּה, וְכָךְ יַהַרְגֶּנּוּ. וּבָזֶה מְיֻשָּׁב הַלָּשׁוֹן "הַשְׁכֵּם" וְלֹא אָמְרוּ "הַקְדֵּם" וְכַדּוֹמֶה, לְרַמֵּז עַל עִנְיַן הַהַשְׁכָּמָה מֵהַשֵּׁנָה בְּעֵת חֲצוֹת לַיְלָה, שֶׁהוּא עִקַּר עֲבוֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, כַּמּוּבָא בַּסֵּפֶר "שִׂיחוֹת הָר"ן".

ד-כב

בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (סנהדרין עב.): "הַבָּא לְהָרְגֵךְ הַשְׁכֵּם לְהָרְגוֹ", וְדָרְשׁוּהוּ בְּהַקְדָּמַת תִּקּוּנֵי זֹהַר וְאָמְרוּ: "הַשְׁכֵּם וְהָרְגוֹ בִּצְלוֹתָא", בֵּאֲרוּ בָּזֶה אַנַ"שׁ, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז גַּם עַל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַוִּדּוּי דְּבָרִים שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִתְוַדּוֹת וּלְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה עַל עֲוֹנוֹ תֵּיכֶף וּמִיָּד עוֹד לִפְנֵי שֶׁיִּקְטְרֵג עָלָיו הַיֵּצֶר שֶׁהוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת לִפְנֵי הַבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְזֶהוּ הַשְׁכֵּם תֵּיכֶף וּמִיָּד לְהָרְגוֹ בִּצְלוֹתָא וּבְוִדּוּי.

ד-כג

אָמְרוּ עַל-פִּי הַמְּבוֹאָר בְּהַקְדָּמַת תִּקּוּנֵי זֹהַר, בְּמַאֲמָרָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הַבָּא לְהָרְגֵךְ הַשְׁכֵּם לְהָרְגוֹ" שֶׁקָּאֵי עַל הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁבָּא לַהֲרוֹג בְּכָל עֵת וָרֶגַע, וְהוּא הָרוֹצֵחַ הַגָּדוֹל הָעוֹמֵד בְּכָל עֵת וָרֶגַע וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם וְלַהֲמִיתוֹ בְּרוּחָנִיּוּת וְאַף בְּגַשְׁמִיּוּת מַמָּשׁ, וְהוּא נִקְרָא "הַבָּא לְהָרְגֵךְ" כְּסֵדֶר תָּמִיד, נִפְלָא הַדָּבָר וּפֶלֶא גָּדוֹל הוּא, אֵיךְ אָדָם שֶׁעוֹמֵד נֶגֶד רוֹצֵחַ כָּזֶה, יֵשׁ לוֹ עֲדַיִן חֵשֶׁק וּפְנַאי לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים לָשׂוֹן הָרָע וְלֵיצָנוּת וְלַדּוּן וְאַף לַחֲשׁוֹב עַל אֲחֵרִים.

ד-כד

הָיוּ מַדְגִּישִׁים וּמְבָאֲרִים הַרְבֵּה אֶת הַכָּתוּב בְּסֵפֶר נַחַת הַשֻּׁלְחָן עַל הַנֶּאֱמַר בָּהַגָּדָה: מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְעַכְשָׁו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם וְכוּ', שֶׁהַנִּזָּה זֶה דֶּרֶךְ הַבַּעַל-דָּבָר תָּמִיד לְהַזְכִּיר לְהָאָדָם אֶת פְּשָׁעָיו וַחֲטָאָיו שֶׁמִּקֶּדֶם, אוּלָם אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא אֶת הַ"וְעַכְשָׁו" קֵרְבָנוּ

הַמָּקוֹם", שֶׁהוּא הֶרֶגַע שֶׁעוֹמֵד בּוֹ הָאָדָם, וְכָךְ בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע, כִּי הֶעָבַר אַיִן, אַיִן מַמָּשׁ. וְעַל יְדֵי שֶׁיַּחֲשׁוֹב הָאָדָם רַק עַל הַ"וַעֲכְשָׁיו" יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי.

ד-כה

רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְטְחוֹבֶעֶר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְפָרֵשׁ וּמְדַיֵּק בְּדֶרֶךְ צַחוּת "אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כְּתִבֵנוּ בְּ'סֵפֶר' פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה" הַיְינוּ שֶׁמְּבַקְּשִׁים אָנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁיִּתֵּן לָנוּ פַּרְנָסָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא תּוֹצִיאֵנוּ וּתְבַטְּלֵנוּ מֵהַסֵּפֶר, הַיְינוּ מֵעֵסֶק וְלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ "בְּסֵפֶר פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה".

ד-כו

הָיָה מְפָרֵשׁ רַבִּי מֵיכֵלִי ב"ר יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ, בְּדֶרֶךְ צַחוּת אֶת הַנֶּאֱמַר בַּסְּלִיחוֹת: "עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָ"ךְ עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדָ"ךְ": "נֶצַח" הוּא רַבֵּנוּ, שֶׁאָמַר: נִצַּחְתִּי וַאֲנַצֵּחַ, וּשְׁמוֹ בְּגִימַטְרִיָא כְּמִסְפַּר 'נֶצַח', "סוֹדָךְ" הוּא מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁגִּדֵּלְתּוֹ וּמַעֲלָתוֹ הוּא סוֹד שֶׁסְּתוּם וְנֶעְלָם אַף מֵאִתָּנוּ.

ד-כז

"ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אַהֲבַת תָּמִים" (בִּזְמִירוֹת לֵיל שַׁבָּת), פֵּרְשׁוּ בּוֹ אַנַ"שׁ וְאָמְרוּ: אֵיזוֹהִי אַהֲבָה תְּמִימָה כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה "ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל" לֶאֱהֹב וְלִכְסֹף אֶל ה', רַק זוֹ הִיא אַהֲבָה שְׁלֵמָה וּתְמִימָה, וְזֶהוּ "ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אַהֲבַת תָּמִים". וְאָכֵן בְּנֵסַח נִגּוּן אֵלּוּ הַתֵּיבוֹת חָזְרוּ עָלָיו אַנַ"שׁ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים.

ד-כח

עַל זֶה הַמּוּבָא בַּסֵּפֶר "שִׁבְחֵי הָאֲר"י" שֶׁאָמַר, שֶׁכַּיּוֹם בְּמַעַט פְּעוּלּוֹת יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגַת תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, אָמְרוּ: "אוּלָם עִם הַרְבֵּה הַרְבֵּה רְצוֹנוֹת".

ד-כט

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה בְּאָבוֹת: כָּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת. וְאָמַר עַל זֶה רַאֲבַר"נ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהֶעֱצָה לָזֶה שֶׁיִּנָּצֵל מִפֶּגֶם זֶה, הוּא עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא נִקְרֵאת עֲשִׂיָּה, וּמִזֶּה נָבִין עוֹד גֹּדֶל מַעֲלַת צִוּוּי רַבֵּנוּ לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַשְׁוָאָה נְכוֹנָה בֵּין הַחָכְמָה לַמַּעֲשֶׂה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הִיא הַמַּפְתֵּחַ וְהַפֶּתַח לְכָל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים, וְעַל כֵּן שָׁם הֶעֱבוֹדָה וְהַמַּעֲשֶׂה נִקְרָא עַל שֵׁם הַתְּפִלָּה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֵין כֹּחֵנוּ אֶלָּא בַּפֶּה". וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה". וְהַיְינוּ מַעֲשֶׂה הַתְּפִלָּה.

ד-ל

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ: צָרִיךְ כָּל אֶחָד הַמְקָרֵב לְדַעַת רַבֵּנוּ, לְדַמּוֹת בְּנַפְשׁוֹ שֶׁרַבֵּנוּ עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ וּמַפְצִירוֹ וּמְשַׁדְּלוֹ וּמְצַוֶּה וּמַזְהִירוֹ לְקַיֵּם עֲצוֹתָיו לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, וּבְעִקַּר עֲצַת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת כְּשׁוֹטֵר מַמָּשׁ. וְאָמְרוּ בְּצַחוּת: "שׁוֹטְרִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ", שֶׁכָּל אֶחָד בְּאֹפֶן פְּרָטִי צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה לְהִתְמִיד בְּהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט כַּיָּדוּעַ, וּלְזֶרֶז עַצְמוֹ בִּבְחִינַת 'שׁוֹטְרִים' כְּאִלּוּ שׁוֹטֵר עוֹמֵד עָלָיו.

מימרות, הברקות וביאורים
במאמרי רבינו הקדוש
מימרות אנ"ש בליקו"מ

ד-לא

בְּהַמְבֹאָר בְּתוֹרָה א' מֵעִנְיַן מַלְכוּת וּמֵעִנְיַן אוֹתִיּוֹת נַחַת וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, רָמְזוּ בָּזֶה אַנַ"שׁ שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (פדר"א טז): "חָתָן" דּוֹמֶה לְ"מֶלֶךְ" כִּי חָתָן אוֹתִיּוֹת נַחַת וְהוּא דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ, הַיְינוּ בְּחִינַת מַלְכוּת הַמְבֹאָר בְּפָנִים.

א-תקכט

כְּשֶׁגָּמַר רַבֵּנוּ זַ"ל תּוֹרָה ו' קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ' אָמַר: "אוֹן אַמָאל גִּיט מֶען אַ פַּאטְשׁ", "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה". וְקַיֵּם זֹאת מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל, פַּעַם אַחַת הָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אוֹמֵר תְּהִלִּים בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וְאֶחָד מֵהַלּוֹמְדִים לָמַד, וְאָמַר שֶׁמְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ מֵהַלִּמּוּד, וְהָלַךְ הַלַּמְדָן וְהִכָּה אוֹתוֹ, וְאָז בָּא מוֹהַרְנַ"תְּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהִרְגִּישׁ זֹאת וְשָׁאַל עַל מָה הִכִּיתָ אוֹתוֹ, עָנָה לוֹ אֶפְשָׁר גַּם אַתָּה רוֹצֶה לְהַכּוֹת אוֹתִי? וּבְתוֹךְ הַדִּבּוּרִים הוֹשִׁיט לוֹ הַלֶּחִי, וּבָא לוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁעַתָּה יְקַיֵּם מַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַנַּ"ל, וְקַיֵּם בּוֹ תֵּיכֶף וְהִכָּה אוֹתוֹ עַל הַלֶּחִי. (שם).]

ד-לב

עַל מַאֲמַר רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעִנְיַן תּוֹרָה ו' שֶׁבְּלִיקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן - שֶׁאָמַר: "אַמָאל גִּיט מֶען אַ פַּאטְשׁ" – "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה" (ראה לעיל ח"א סעיף תקכ"ט) - אָמְרוּ: מֵאַחַר שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לָדַעַת מָתַי הוּא הַפַּעַם הַזֶּה, כִּי אַף שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁמֵּן הָרָאוּי שֶׁיִּתֵּן סְטִירָה וְהַכָּאָה לְעִנְיָן זֶה וְזֶה, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁמֵּהָרָאוּי לִיתֵּן הַכָּאָה בְּפַעַם אַחֶרֶת, עַל-כֵּן יִמְנַע עַצְמוֹ תְּדִיר מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדֶרֶךְ זוּ: (- שיש"ק ח"ד, סעיף ל"ב; וכ"ה בח"ב, סעיף רב"י, עיי"ש).

ב-רבי

כַּיָּדוּעַ, שָׁלַל רַבֵּנוּ מְאֹד בְּחִנּוּךְ הַבָּנִים, הֵן אֶת עִנְיַן הַשַּׁעֲשׁוּעַ עִמָּהֶם, כַּמְבֹאָר בַּסֵּפֶר "שִׂיחוֹת הָרַ"ן" סִימָן נ"ט, וְהֵן אֶת הַהַכְאוֹת לַיְלָדִים. אוּלָם אָמַר רַבֵּנוּ: "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה..."

"אַמָאל גִיט מָען אַ פַּאטְש..." וְהָיוּ אַנַ"ש אוֹמְרִים שֶׁתְּדִיר צָרִיךְ הָאָדָם לִדְחוֹת אֶת הַ"פַּעַם" לְפַעַם אַחֵר]:

ד-לג

בָּזֶה הַמְּבוֹאָר בְּתוֹרָה כ"ב שֶׁעַל יְדֵי הַשִּׂמּוּשׁ שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּדִּיק עַל יְדֵי זֶה מְשַׁבֵּר עַזּוּת גּוּפוֹ עַיֵּן שָׁם, אָמְרוּ אַנַ"שׁ שֶׁעִקַּר הַשִּׂמּוּשׁ שֶׁיְּכוֹלִים אָנוּ כַּיּוֹם לְשַׁמֵּשׁ אֶת רַבֵּנוּ הוּא בָּזֶה שֶׁנַּשְׁגִּיחַ שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לוֹ עַל יָדֵינוּ שׁוּם בִּזָּיוֹן וְקִלְקוּל, וְנַקְפִּיד שֶׁיִּתְעַלֶּה וְיִתְפָּאֵר עַל יָדֵינוּ שֵׁם רַבֵּנוּ.

ד-לד

אָמְרוּ אַנַ"שׁ בְּדֶרֶךְ צַחוּת, בְּהַמּוּבָא בְּתוֹרָה כ"ח מֵעִנְיַן הַמִּתְנַגְּדִים וְהַמְּחָרְפִים יִרְאֵי ה' וְכוּ' וְזֶהוּ "לְמִי מְדָנִים לְמִי שִׂיחַ" וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, שֶׁרֹב הַמְּדָנִים וְהַמַּחֲלֹקוֹת בָּאִים מֵרִבּוּי הַשִּׂיחוֹת, מַה שֶּׁכָּל אֶחָד שׁוֹמֵעַ מֵחֲבֵרוֹ הַמְּשִׂיחַ דְּבָרִים שֶׁאֵינָם נוֹגְעִים לוֹ, שֶׁעַל פִּי רֹב מִזֶּה בָּא וְנִשְׁתַּלְשֵׁל הַמַּחֲלֹקֶת, וְזֶהוּ לְמִי מְדָנִים לְמִי שִׂיחַ, וּמְשׁוּם כֵּן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר וּלְמַעֵט בְּדִבּוּר שֶׁל מַה בְּכָךְ. כִּי כְּפִי הַשִּׂיחוֹת וְהַדְּבָרִים בְּטֵלִים כֵּן הַמְּדָנִים וְהַמְּרִיבוֹת.

ד-לה

בְּהַמְּבֹאָר בְּתוֹרָה כ"ט מֵעִנְיַן שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים וְכוּ' אָמְרוּ אַנַ"שׁ, עִקַּר הַשֶּׁבַח שֶׁיְּכוֹלִים אָנוּ לְשַׁבֵּחַ אֶת רַבֵּנוּ הוּא בָּזֶה שֶׁעֲנָיְנוֹ נִמְשָׁךְ וּמֵאִיר וְזוֹרֵחַ אַף עַתָּה לְכָל אֶחָד הַחָפֵץ בֶּאֱמֶת לְקַבֵּל וְלִינוֹק מִמֶּנּוּ. שֶׁבְּדָבָר זֶה לֹא זָכוּ כָּל-כַּךְ שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ, שֶׁחָפֵץ שֶׁעֲנָיְנוֹ יִמָּשֵׁךְ אַף לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים וְלֹא יִפָּסֵק אוֹרוֹ אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ חָלִילָה, כִּי אִם לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר רַק מוֹפְתִים וּמַעֲשֶׂה נִסִּים מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הֲרֵי לֹא הָיָה זֶה רְצוֹנוֹ כְּלָל, כַּמּוּבָא בְּהַקְדָּמַת סֵפֶר "שִׂיחוֹת הָרַ"ן" וְעוֹד. (נכפל להלן בח"ו, סעיף רס"ו ביתר אריכות).

ד-לו

בְּהַמְּבֹאָר בְּתוֹרָה ל' בְּעִנְיַן הַבֵּן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל וְכוּ'. שֶׁעִקַּר בְּחִינַת תְּשׁוּבָה הוּא בִּבְחִינַת "אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב". שְׁאָלוּ אָנַ"שׁ לִכְאוֹרָה מַה שַּׁיָּךְ לְחַיֵּב אָדָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל דָּבָר שֶׁלֹּא פָּשַׁע בּוֹ, בִּבְחִינַת "אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב". וְאָמְרוּ, כְּשֶׁיַּחְפֹּץ הָאָדָם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְיַחְפֹּשׂ לְנַקּוֹת עַצְמוֹ מֵחֲטָאָיו בִּשְׁלֵימוּת בְּלִי שׁוּם עֶרְמָה, יִמְצָא פְּשָׁעִים עֲוֹנוֹת וַעֲוֹולוֹת שֶׁשָּׁכַח מֵהֶם לְגַמְרֵי וְלֹא שָׂם לִבּוֹ לְהַרְגִּישׁ בָּהֶם, וְרַק מֵחֲמַת רוֹב עָסְקוֹ בִּתְשׁוּבָה יָבְחִין עוֹד וְעוֹד בְּחֶסְרוֹנוֹתָיו שֶׁכְּבָר שָׁכַח מֵהֶם זְמַן רַב, וְאַף עֲלֵיהֶם מְחַיֵּב לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְזֶהוּ "אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב" כִּי כְּשֶׁיִּבְדֹּק עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב, יִרְאֶה שֶׁאֵכֶן גָּזַל וְעִיוֵּות. רַק שֶׁלְּרֹב הַזְּמַן וְהַשִּׁכְחָה הָיָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁלֹּא גָזַל וְלֹא עִיוֵּות.

ד-לז

בָּזֶה הַמְבוֹאָר בְּתוֹרָה ל"ד מַעְנָיִן הַגּ' נְקוּדוֹת הַיְינוּ נְקוּדַת צַדִּיק וּנְקוּדַת הֶחָבֵר וּנְקוּדָה שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁכְּמוֹ שֶׁחִיְּבָנוּ רַבֵּנוּ בְּחוֹבַת הַהִתְקַשְׁרוּת לַצַּדִּיק וּלְהִתְבּוֹדֵד בֵּינֵינוּ לְבֵין קוֹנֵינוּ יוֹם יוֹם, כְּמוֹ כֵן צְרִיכִים וּמְחֻיָּבִים אָנוּ לְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ יוֹם יוֹם, וְהָיוּ הַרְבֵּה מֵאַנַ"שׁ שֶׁהָיָה לָהֶם בָּזֶה סֵדֶר קָבוּעַ מִדֵּי יוֹם לְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ דִּבּוּרֵי יִרְאַת שָׁמַיִם.

ד-לח

הָיוּ מְרַמְּזִים אַנַ"שׁ בְּהַנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה ל"ד בְּפֵרוּשׁ הַתַּרְגּוּם עַל הַכָּתוּב: "וְקָרָא זֶה אֶל זֶה", "וּמְקַבְּלִין דֵּין מִן דֵּין". שֶׁיֵּשׁ לְרַמֵּז בָּזֶה עוֹד שֶׁגַּם הַזְּקֵנִים וְהַמְבֻגָּרִים בְּגִילָם צְרִיכִים אַף הֵם לְקַבֵּל מֵהָאַבְרֵכִים הַצְּעִירִים, כְּמוֹ שֶׁבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַצְּעִירִים צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ וּלְקַבֵּל מֵהַזְּקֵנִים.

ד-לט

וְכֵן דִּיְקוּ בַּכָּתוּב הַנַּ"ל, וְאָמְרוּ: בְּעֵת שֶׁמְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה כַּוָּנַת הַמְדַבֵּר רַק לְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ וְלֹא תִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ לְהַשְׁפִּיעַ עַל חֲבֵרוֹ, וְכֵן תִּהְיֶה כַּוָּנַת הַשּׁוֹמֵעַ, וּכְשֶׁיְּדַבְּרוּ בְּאוֹפֶן כָּזֶה מִמֵּילָא יַשְׁפִּיעַ אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ, וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגֵּם "וּמְקַבְּלִין" וְלֹא וְנוֹתְנִין דֵּין לְדֵין, הֵן הַמְלַמֵּד וְהַמַּשְׁפִּיעַ וְהֵן הַשּׁוֹמֵעַ. כִּי כְּשֶׁיְּדַבֵּר וְכַוָּנָתוֹ תִּהְיֶה עַל הַשְׁפָּעָתוֹ שֶׁיַּשְׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ, יִכָּשֵׁל בְּגַאוּת וּבִפְנִיּוֹת וְלֹא יִכָּנְסוּ דְּבָרָיו בְּלֵב חֲבֵרוֹ.

ד-מא

בְּתוֹרָה ל"ח מְבֹאָר שֶׁהַסִּימָן שֶׁל דְּבֵקוּת בַּה' יִתְבָּרַךְ, הוּא הַבּוּשָׁה. וְהִנֵּה מוּבָן שֶׁמְּחַיְּבִים תָּמִיד לִהְיוֹת דְּבוּקִים בַּה' יִתְבָּרַךְ, הַיְינוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנָיו, וְאֵיךְ יִתְיַשֵּׁב דָּבָר זֶה עִם הַחִיּוּב הַגָּדוֹל שֶׁל "לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד" שֶׁהַזְּהִיר עָלֶיהָ רַבֵּנוּ הָרַבֵּה, תֵּרְצוּ אַנַ"שׁ וְאָמְרוּ, שֶׁהַשִּׂמְחָה הִיא בָּזֶה הַדָּבָר עַצְמוֹ, שֶׁשָּׂמֵחַ עַל זֶה שֶׁזָּכָה שֶׁמֻּבְטָח שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִלְּפָנָיו, כִּי כַּמָּה יֵשׁ בָּעוֹלָם הַחַיִּים אֶת יְמֵיהֶם לְלֹא שׁוּם רֶגֶשׁ בּוּשָׁה וְאַשְׁמָה עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַנְּלוֹזִים.

ד-מב

בָּזֶה הַמּוּבָא בְּתוֹרָה נ"ד שֶׁתֵּיכֶף בְּהַקִּישׁ הָאָדָם מִשְּׁנָתוֹ יְדַבֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁעִנְיָן זֶה תָּלוּי וְעוֹמֵד בְּאֵיזֶה מַחֲשָׁבָה הָלַךְ הָאָדָם לִישׁוֹן, כִּי גַּם בְּלֶכְתּוֹ לִישׁוֹן צָרִיךְ רַק לְדַבֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי עַד שֶׁיִּרְדֵּם, וּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַאבְּרַ"נ שֶׁהַשֵּׁינָה בְּעַצְמָהּ הִיא בְּחִינַת עַלְמָא דְּאָתֵי, וְאַחַר כָּךְ בַּהֲקִיצוֹ וְכָל שְׁאָר הַיּוֹם צָרִיךְ לַחֲשׁוֹב מֵעַלְמָא דְּאָתֵי, וּבָזֶה נִמְצָא שֶׁכָּל יָמָיו הוּא בִּבְחִינַת "עַלְמָא דְּאָתֵי".

ד-מג

בָּזֶה הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה נ"ד, שֶׁבְּעֵת שֶׁמַּגִּיעַ חֲצוֹת לַיְלָה אָז מִתְעוֹרֵר כִּנּוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד וְכוּ', אָמְרוּ אַנ"שׁ שֶׁהַמְיֻחָד בְּכִנּוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד הוּא, שֶׁגַּם כַּיּוֹם בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה בְּעֵת שֶׁמַּגִּיעַ נְקוּדַת חֲצוֹת לַיְלָה מַתְחִיל כִּנּוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד לְנַגֵּן, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹעוֹ וּלְהַרְגִּישׁוֹ מִתְעוֹרֵר מֵאֵלָיו לְלֹא שָׁעוֹן וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְשׁוּם הִשְׁתַּדְּלוּת וְגוֹרֵם שֶׁיָּקִיצוּ, אֶלָּא מִתְעוֹרֵר מֵאֵלָיו, אַף לְרוֹב הַקּוֹר הַנּוֹרָא שֶׁבַּחוּץ. וְזוֹכִים לָזֶה עַל יְדֵי רוֹב הַקְדָּשָׁה וְהַטָּהָרָה וְהַהֶכְנָה, וּכְמוֹ שֶׁרָאִינוּ רַבִּים מֵהַצַּדִּיקִים וּמֵאַנ"שׁ הַגְּדוֹלִים כְּרַאבְּרַ"נ וְר' אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער וְעוֹד רַבִּים, שֶׁהָיוּ מִתְעוֹרְרִים מִדֵּי לַיְלָה בִּנְקוּדַת חֲצוֹת מַמָּשׁ לְלֹא שָׁעוֹן, כִּי לְרוֹב עֲנִיּוּתָם גַּם שָׁעוֹן מְעוֹרֵר לֹא הָיָה לָהֶם, וְלֹא עָצָרָם גֶּשֶׁם וְשֶׁלֶג וְשׁוּם מְנִיעָה, לְרוֹב הִרְגְּשָׁתָם הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה, בְּמַעֲלַת הַקִּימָה בַּחֲצוֹת לַיְלָה לַעֲבוֹד אָז אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ד-מד

בְּהַמְבֹאָר בְּתוֹרָה נ"ט חֵלֶק א', בְּעִנְיַן אִסּוּר קֶרוּב הַתַּרְמוּדִיִּין וְכוּ' וְכֵן הַמְבֹאָר עוֹד בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ בְּעִנְיָן זֶה, אָמְרוּ אַנ"שׁ, שֶׁכָּל זֶה מְדֻבָּר דַּוְקָא לְעִנְיַן שֶׁאנוּ נִלְוֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרְבָם, אוּלָם כְּשֶׁבָּא אֶחָד הֶחָפֵץ לְקַבֵּל דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה חַיָּבִים לְקָרְבוֹ וּלְעוֹדְדוֹ וּלְהַדְרִיכוֹ בְּדֶרֶךְ תְּשׁוּבָה.

ד-מו

אָמְרוּ אַנ"שׁ, מֵהַמִּשְׁתַּמֵּעַ בְּתוֹרָה ס"ה הֲרֵי שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְפִּיד עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה תֵּיכֶף אַחַר הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, כִּי מִבֹּאר שָׁם שֶׁעַל יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַבִּטּוּל נַעֲשָׂה הַכְּלִי לְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, הֲרֵי שֶׁאַחַר הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל יָדָהּ נַעֲשָׂה הַכְּלִי, צָרִיךְ לְמַלְאוֹ בְּחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא.

ד-מז

אָמְרוּ עַל הַמּוּבָא בְּתוֹרָה ע"ט חֵלֶק א' שֶׁהַשִּׁשָּׁה בְּחִינוֹת כָּשֵׁר וּפָסוּל, טָמֵא וְטָהוֹר, אָסוּר וּמֻתָּר, הֵם בְּחִינַת שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחוֹל, וְשַׁבָּת הוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְכוּ', שֶׁמִּזֶּה נִשְׁמַע שֶׁגַּם הַתְּשׁוּבָה בִּבְחִינַת שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחוֹל, הַיְנוּ מִזֶּה שֶׁהָאָדָם הוּא פַּעַם בִּבְחִינַת כָּשֵׁר וּפַעַם פָּסוּל, פַּעַם טָהוֹר וּפַעַם טָמֵא, לְרֹב הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת הָעוֹבְרִים עָלָיו, אַף עַל פִּי כֵן, גַּם תְּשׁוּבָה כָּזוֹ הִיא בִּכְלַל בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, וּכְשֶׁא יִתְיַאֵשׁ יַגִּיעַ סוֹף כָּל סוֹף לִבְחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁל שַׁבָּת, הַיְנוּ לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וַאֲמִתִּית.

ד-מח

בְּעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה קצח, כְּשֶׁאֶחָד צוֹעֵק לַה' יִתְבָּרַךְ אוֹמְרִים לוֹ לְסַע עַיִן שָׁם, בָּאֲרוּ בָּזֶה אַנ"שׁ וְאָמְרוּ, שֶׁהִנֵּה כָּל הַהַשְׁלָכוֹת וְהַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עִקַּר הַדָּבָר הוּא שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא מִתְגַּבֶּרֶת עָלָיו וְחָפֵצָה לִשְׁבּוֹר רוּחוֹ עַד שֶׁיִּפְסִיק יוֹתֵר

מִלַּחְפּוֹץ לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, אוּלָם בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה לֹא יַפְסִיק עוֹד וְעוֹד מִלְּהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִמְקוֹם שֶׁיֶּחְדַּל הוּא "יַעֲמוֹד הֶעָרֵל" (הַמַּזְכָּר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן תּוֹרָה עב ח"א), שֶׁהֶעָרֵל שֶׁהוּא הַסִּטְרָא אַחֲרָא הַמִּתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם יַפְסִיק מִלְּהַטְרִידוֹ וְיִתְיָאֵשׁ הוּא, בְּרֹאותוֹ שֶׁאדָם זֶה, אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּטְרִידוֹ יוֹם וָלַיְלָה אֵינוֹ מַפְסִיק לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל אַף כָּל הַמְנִיעוֹת וְהַהַטְרָדוֹת שֶׁמַּצִּדוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ: כְּשֶׁאֶחָד צוֹעֵק לַה' יִתְבָּרַךְ לְרוֹב הַמְּנִיעוֹת אוֹמְרִים לוֹ לְסַע הָלְאָה וְלָרוּץ בְּמְהִירוּת שׁוּב לַתּוֹרָה וַעֲבוֹדָה, עַד שֶׁבְּרוֹב הַיְמִים יִזְכֶּה שֶׁיֵּלֵךְ לוֹ כְּסֵדֶר כְּחֻפְצוֹ בֶּאֱמֶת. כִּי "יַעֲמוֹד הֶעָרֵל" וְיַפְסִיק לְהַטְרִידוֹ מֵחֲמַת יֵאוּשׁוֹ הוּא, כִּי זֶה הַיֵּאוּשׁ הוּא עֶצֶם מְצִיאוּת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְשַׁיָּךְ לְהַיֵּצֶר שֶׁהוּא הֶעָרֵל, וּכְשֶׁא יִתְיָאֵשׁ הָאָדָם עַל-יְדֵי-זֶה יִגְרוֹם שֶׁיִּתְיָאֵשׁ הַיֵּצֶר הַמַּסִּיתוֹ, שֶׁהוּא עֶצֶם מְצִיאוּתוֹ.

ד-מט

אָמְרוּ אַנ"שׁ, לְעִנְיַן הָעֲצוֹת וְהַדְּרָכִים הַנִּפְלָאִים וְהַנּוֹרָאִים שֶׁלִּמְּדָנוּ רַבֵּנוּ, דְּהַיְנוּ הָעֵצָה הַמְּבֹאָרֶת עַל הַכְּתוּב, "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי", שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן רפב, וְהָעֵצָה הַמְּבֹאָרֶת בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן ח"ב עַל הַכָּתוּב, "וְאַיֵּה הַשָּׁה לְעֹלָה". שֶׁזּוֹ הָעֵצָה הַשְּׁנִיָּה גְּבוֹהָה הֵיא יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹנָה, כִּי עֵצָה הָרִאשׁוֹנָה נֶאֱמֶרֶת לְאָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה טוֹב כָּל שֶׁהוּא בִּבְחִינַת "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי "בְּעוֹדִי". אוּלָם בָּעֵצָה הַשְּׁנִיָּה מְבֹאָר רַבֵּנוּ עֵצָה לְמֻרְחָק עָצוּם כָּזֶה שֶׁאֲפִלּוּ נְקוּדָה טוֹבָה אַחַת שִׁלְּמָה שֶׁעָשָׂה אֵי פַּעַם, גַּם זֶה אֵין בּוֹ, אַף-עַל-פִּי-כֵן גַּם הוּא לֹא יִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא יִזְעַק הָרְבֵּה הַרְבֵּה "אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ", וְאָז יָאִיר עָלָיו אוֹר ה"מַאֲמַר סָתוּם" שֶׁקָּבְעוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ כְּבָר בְּרֵאשִׁית וּתְחִילַת הַהֲוָיָה, וּבָזֶה יֵשׁ תִּקְוָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה.

ד-נ

הֵיוּ אוֹמְרִים אַנַ"שׁ שֶׁעִנְיַן חוֹבַת הַלִּמּוּד זְכוּת עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁצָּוָה עָלָיו רַבֵּנוּ, כְּמוֹ בְּתוֹרָה רפ"ב וּבְשָׁאָר מְקוֹמוֹת, אֵין חֵל עִנְיָן זֶה עַל בַּעַל מְרִיבָה וּמַחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו אֵין צָרִיךְ לְלַמֵּד זְכוּת וְטוֹב, וְהֵם בִּבְחִינַת הַנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קלט) הֲלֹא מְשַׂנְאֶיךָ ה' אֶשְׂנָא וּבִתְקוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי.

ד-נא

אָמְרוּ אַנ"שׁ עַל הַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (ליקו"מ תו' ה' ח"ב) שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לְחַפֵּשׂ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, כִּי הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה. שֶׁהוּא מְרוּמָז בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שבת לֹא שֶׁאָמְרוּ שֶׁהַשְּׁאֵלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הָאָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ הוּא "נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה", וְהַיְינוּ אִם נָשָׂא וְנָתַן בִּימֵי חַיָּיו בָּזֶה הָעוֹלָם בְּמִסְחַר

הָאֱמוּנָה לְחַפֵּשׂ וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה. וְאָמְרוּ שֶׁעַל כֵּן מוּבָא כַּמָּה פְּעָמִים בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָאֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת עִגּוּלִים וְסִבּוּבִים בִּבְחִינַת "וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ", וְהוּא בְּחִינַת סוֹחֵר בְּחִינַת סְחוֹר סְחוֹר (כַּמְבֹאָר בְּתוֹרָה ז'-ט', ובח"ב יב), כִּי כֵּן הַדָּבָר בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה, שֶׁצָּרִיךְ לְסַבֵּב אַחֲרֶיהָ תְּדִיר כְּסוֹחֵר אַחַר מִסְחָרוֹ, וּכְפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ כֵּן רְוִוחָתוֹ.

ד-נב

בְּעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה י"ב ח"ב מֵעִנְיַן צַעֲקַת "אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ" עיי"ש, אָמְרוּ אַנַ"שׁ שֶׁהִנֵּה זֶה שֶׁנִּתְרַחֵק מֵה' יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הָרִיחוּק כְּמוֹ זֶה שֶׁצָּרִיךְ לִצְעוֹק "אַיֵּה" מֵחֲמַת שֶׁנֶּעֱלַם מִמֶּנּוּ הַקְּדוּשָׁה בְּתַכְלִית, עַד שֶׁאֵין בַּמָּקוֹמוֹ לְפִי דַּעְתּוֹ שׁוּם אֱלָקוּת, דּוֹמֶה הוּא לְאֶחָד שֶׁהוֹלֵךְ וְנִטְבַּע בַּמַּיִם, שֶׁאז כְּשֶׁרוֹאֶה גַּדֶל צָרָתוֹ, תּוֹפֵס עַצְמוֹ אַף בְּעֶשֶׂב וְזִיז כָּל שֶׁהוּא. אוּלָם יֵשׁ אֶחָד שֶׁאִבְדָה כָּל תִּקְוָתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵין רוֹאֶה שׁוּם נְקוּדַת אֶחָיזָה, וּלְרוֹב שִׁבְרוֹן לִבּוֹ עוֹמֵד וְשׁוֹאֵג שְׁאָגוֹת נוֹרָאוֹת בְּאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם דֶּרֶךְ הַצָּלָה. כְּמוֹ כֵן הוּא עִנְיַן צַעֲקַת אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, שֶׁרוֹאֶה הָאָדָם לְרוֹב שִׁפְלוּתוֹ שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם נְקוּדָה טוֹבָה שֶׁל קְדוּשָׁה אֲמִתִּית וּמְבוֹרֶרֶת, וְעַל זֶה בָּאָה עַצָּה זוֹ שֶׁהִיא הַצְּעָקָה מֵעוֹמֶק הַלֵּב "אַיֵּה" אַיֵּה קְדוּשָׁתִי וְאַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְעַלֵּם מִמֶּנִּי כָּל כָּךְ כָּל כָּךְ, וְעַל יְדֵי צְעָקָה זוֹ נִתְעַלֶּה עַד שֶׁזּוֹכֶה לִבְחִינַת מַאֲמַר סָתוּם שֶׁמְּחַיֶּה כָּל הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת כֻּלָּם, כַּמְבֹאָר בְּפָנִים.

ד-נג

בַּמֶּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" חֵלֶק ב' סִימָן כד, "מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד", אָמְרוּ, שֶׁמֵּעֶצֶם הִתְקָרְבוּתֵינוּ לְרַבֵּנוּ, דַּרְכּוֹ וְתוֹרָתוֹ, רָאוּי שֶׁנִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד, וְאַף גַּם הוּא יֵחָשֵׁב לָנוּ לְמִצְוָה גְּדוֹלָה.

ד-נד

אָמְרוּ אַנַ"שׁ: בָּזֶה שֶׁאָמַר וְהִזְהִיר רַבֵּנוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּמַעֲלַת וְחִיּוּב מִדַּת הַשִּׂמְחָה, עַד שֶׁאָמַר "מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד" הֲרֵי שֶׁעִנְיָן זֶה הוּא כְּחוֹבָה קְדוֹשָׁה וּמְחֻיָּב כָּל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְאֵין זוֹ כְּעֵצָה טוֹבָה גְּרִידָא, כִּי בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה תְּלוּיִם וְעוֹמְדִים כָּל עֲצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ, כִּי כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה לֹא יוּכַל בְּשׁוּם אֹפֶן לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי, וּבְרִבּוּי הַשִּׂמְחָה יוּכַל לְקַיֵּם כָּל עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּלְהֵפֶךְ בְּמַעוּטוֹ חַס וְשָׁלוֹם.

ד-נה

אָמְרוּ אַנַ"שׁ, עַל הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ל"ב חֵלֶק ב' מֵעִנְיַן יְחוּדָא תַּתָּאָה וְכוּ' וְכוּ' שֶׁזֶּה סוֹבֵב וּמְרַמֵּז עַל הָרַב הַמַּגִּיד מִטְּרָהְוִוויצָע זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁעַל יָדוֹ הִשְׁתַּלְשְׁלָה אֲמִירַת תּוֹרָה זוֹ, כַּמְּסֻפָּר בְּחַיֵּי מוֹהֲרַ"ן, סִימָן תר"ז, עַיֵּן שָׁם.

ד-נו

אָמְרוּ אַנ"שׁ, עַל-פִּי הַמְּבאָר בְּתוֹרָה לב חֵלֶק ב עיי"ש, אִלּוּ לֹא נִשְׁרַף "סֵפֶר הַנִּשְׁרָף" שֶׁכָּתְבוּ רַבֵּנוּ, הָיוּ מִתְפַּשְׁטִים לִמְאוֹד סִפְרֵי הָאֶפִּיקוֹרְסִים בִּזְמַנֵּינוּ, עַד שֶׁלֹּא הָיְתָה לָנוּ שׁוּם תְּקוּמָה נֶגְדָּם.

ד-נז

אַנ"שׁ הָיוּ מְבַאֲרִים עַל הַנֶּאֱמַר בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב' סִימָן מ"ח מֵעִנְיַן הָעֵץ שֶׁחַי מֵאָה שָׁנָה וְכוּ' וּלְבַסּוֹף יוֹרֶה וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, שֶׁיְּדוּעַ שֶׁבַּחוֹרֶף הָאַחֲרוֹן לְחַיֵּי עֵץ זֶה הֲרֵי הוּא יֶבֶשׁ מְאֹד עַד שֶׁאֵין לְהַאֲמִין שֶׁיַּחֲזֹר לְחַיּוּתוֹ וְכֹחוֹ כְּלַל וּכְלָל, וְאַף עַל פִּי כֵן לְבַסּוֹף יוֹרֶה בְּחֹזֶק אֶת יְרִיָּתוֹ, שֶׁכָּל זֶה לְרַמֵּז לְהָאָדָם, שֶׁהוּא "עֵץ הַשָּׂדֶה", שֶׁבְּכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה יַעֲמוֹד עַל עָמְדּוֹ לִבְלִי לְהִתְיָאֵשׁ וְלִפֹּל מַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְיַאֲמִין שֶׁאצוּר וְאָגוּר עִמּוֹ עֲדַיִן כֹּחַ רַב עַל אַף כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, וְעוֹד כֹּחוֹ בְּמָתְנָיו לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ.

ד-נח

אָמַר רַאֲבַר"נ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל הַמְּבאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן (ח"ב סימן מח): צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁעִקַּר הָעַקְשָׁנוּת הוּא בְּהֶמְשֵׁךְ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, לִבְלִי לְהַפְסִיק, לְהַפְצִיר בִּתְפִלָּה וּזְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵיזֶה אֹפֶן וּמַדְרֵגָה שֶׁהוּא, וְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁקָּאֵי עַל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, שֶׁעֲבוּרָהּ צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל, לִבְלִי לִפֹּל לְעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, חָלִילָה, בְּאֵיזֶה אֹפֶן שֶׁהוּא.

ד-נט

בְּהַמְּבאָר בְּתוֹרָה סא ח"ב עַל הַכָּתוּב "אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךְ", שֶׁכָּתוּב זֶה הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב עַל מָשִׁיחַ שֶׁלְּגַדֵּל מַעֲלָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ יֹאמַר לוֹ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ לְבַסּוֹף "אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךְ" עיי"ש. אָמְרוּ אַנ"שׁ שֶׁלְּכָל זֶה יְזַכֶּה מָשִׁיחַ עַל יְדֵי בְּחִינַת תְּפִלָּה, כִּי עִקַּר כְּלֵי זַיְינוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הוּא הַתְּפִלָּה, כַּמְּבאָר בליקו"מ תּוֹרָה ב'. וְזֶה שֶׁכָּתוּב אַחַר-כָּךְ, "שְׁאַל מִמֶּנִּי", שֶׁהוּא לָשׁוֹן בַּקָּשָׁה. וְזֶה רֶמֶז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁיֵּדַע שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתּוֹ לָבוֹא לְתַכְלִית הַמַּעֲלוֹת, וּלְהַשִּׂיג גְּאֻלָּתוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת "מָשִׁיחַ שֶׁלּוֹ", עַל יְדֵי הָעַקְשָׁנוּת בִּתְפִלָּה, בִּבְחִינַת "שְׁאַל מִמֶּנִּי". שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹנֶה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאוֹמֵר לוֹ: אֲבִיאֲךָ לְתַכְלִית הַמַּעֲלוֹת, אוּלָם אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ "שְׁאַל מִמֶּנִּי" וְהַפְצֵר בִּתְפִלָּה הַרְבֵּה, בִּבְחִינַת "הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ".

ד-ס

עַל הַמּוּבָא בְּתוֹרָה ע"ד חֵלֶק ב' "כָּל הַהִתְחַלּוֹת הָיוּ מִפֶּסַח וְעַכְשָׁיו" וְכוּ', אָמְרוּ שֶׁתֵּיבַת 'וְעַכְשָׁיו' מְרַמֵּז שֶׁעַכְשָׁיו הַהִתְחָלוֹת הֵם בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע, שֶׁבְּכָל רֶגַע וְרֶגַע חַיָּבִים לְהַתְחִיל בְּהַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כִּי כְּעֵת כָּל הַהַתְחָלוֹת הֵם 'מֵעַכְשָׁיו' מַמָּשׁ וְכֵן בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע.

ד-סא

עַל הַמּוּבָא בְּתוֹרָה ע"ח חֵלֶק ב' שֶׁצָּעַק רַבֵּנוּ וּמָשַׁךְ בְּקוֹלוֹ וְאָמַר: "גִיוַואלְד זַייט אַייךְ נִישְׁט מְיַאֵשׁ", "אַהָה אַל תְּיַאֲשׁוּ עַצְמְכֶם" עַיֵּן שָׁם, אָמְרוּ בְּצַחוּת, הֶמְשֵׁכִיוּת קוֹל צְעָקָתוֹ זֶה נִמְשָׁךְ עוֹד כַּיּוֹם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה פְּחוּתָה שֶׁהוּא. וְכֵן אָמְרוּ עוֹד שֶׁכְּשֶׁאמַר רַבֵּנוּ לְאָדָם "אֶחוֹז עַצְמְךָ וְאַל תִּתְיָאֵשׁ", הֲרֵי שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין לוֹ לְאָדָם מִמַּה לְהִתְיָאֵשׁ אַחַר שֶׁגָּלָה וְאָמַר לָנוּ כָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ שִׂיחוֹתָיו אִמְרוֹתָיו הַנְהָגוֹתָיו וּדְרָכָיו הַכְּתוּבִים לָנוּ בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי בָּהֶם נִמְצָא בֶּאֱמֶת רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם.

ד-סב

עַל זֶה הַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמֶת, שֶׁ"לְּעִתִּיד לֹא יִהְיֶה יֵצֶר הָרָע", אָמְרוּ שֶׁהַכַּוָּנָה לְיֵצֶר הָרַע הַמְּגֻשָּׁם וְהַמְּזֻהָם, אֲבָל יֵצֶר רַע זֶה שֶׁלֹּא יִתֵּן לְהָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, יֵצֶר זֶה יִשָּׁאֵר גַּם לֶעָתִיד. (ה"ה: עיין בזוה"ק ח"א, דף קכח: ו-קלז.:).

ד-סג

נִזְהֲרוּ לְקַיֵּם אֶת מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת בַּיִת, שֶׁכְּשֶׁנִּכְנָסִים לְבַיִת חָדָשׁ יֹאמְרוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה, וְהָיוּ מְקַיְּמִים זֹאת בְּאוֹפָן כָּזֶה, שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מַזְמִין לְבֵיתוֹ הֶחָדָשׁ מְנַיֵּן אֲנָשִׁים וְנָתַן לְכָל אֶחָד לוֹמַר חֲצִי חֻמָּשׁ וּבְמֶשֶׁךְ כַּחֲצִי שָׁעָה גָּמְרוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה וְאַחַר כָּךְ עָשׂוּ אֵיזֶה סְעוּדָה קְטַנָּה וְדִבְּרוּ בֵּינֵיהֶם בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וְשָׂרוּ וְרָקְדוּ.

ד-סד

לְעִנְיַן הַסְּגֻלָּה הַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת דֶּרֶךְ, לְקַחַת צִפּוֹר אוֹ דָּג כְּשֶׁעוֹבֵר אֶת הַיָּם וְעַל יְדֵי זֶה יַעֲבוֹר בְּשָׁלוֹם, פֵּרְשׁוּ שֶׁהַכַּוָּנָה לְדָג אוֹ עוֹף מְבוּשָׁל.

ד-סה

הָיוּ מְבָאֲרִים בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּתַב: "מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב יְזַהֵר מִלִּהְיוֹת בַּעַל חוֹב", כִּי אָדָם שֶׁמַּאֲמִין בְּמַאֲמָרָם זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאָמְרוּ (אבות ב): "שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִתָּתְךָ" וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (אדר"נ טו) יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה הַיּוֹם שֶׁמָּא יָמוּת לְמָחָר, אֵיךְ הוֹלֵךְ וְלוֹוֶה מָעוֹת מֵאֲנָשִׁים, כִּי פֶּן וְאוּלַי יָמוּת בֶּאֱמֶת לְמָחָר, וּמִי הוּא זֶה שֶׁיִּפְרַע חוֹבוֹתָיו.

ד-סו

רָמְזוּ אַנ"ש, בְּטַעַם הַדָּבָר שֶׁסִּיּוּמוֹ שֶׁל סֵפֶר הַמִּדּוֹת, מִסְתַּיֵּם בְּתֵיבַת "חֲזַק", כִּי תֵּיבָה זוֹ בָּאָה כְּסִיּוּם עַל הַסְּעִיף הָאַחֲרוֹן שֶׁאוֹמֵר בּוֹ רַבֵּנוּ "אֵין הַמַּחֲשָׁבָה הוֹלֶכֶת וּמְבַלְבֶּלֶת אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד ה'", וְעַל כֵּן בָּא תֵּיבַת 'חֲזַק' אַחֲרֶיהָ לוֹמַר לָזֶה הָעוֹבֵד, שֶׁאף עַל פִּי שֶׁדַּוְקָא אַחֲרֶיךָ

רוֹדֶפֶת הַמַּחֲשָׁבָה לְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, אַף עַל פִּי כֵן, אַל תִּתְיָאֵשׁ וְתִפּוֹל חַס וְשָׁלוֹם מֵעֲבוֹדָתְךָ, אֶלָּא "חֲזַק" בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְהִתְחַזֵּק.

ד-סז

פֵּרְשׁוּ אֲנַ"שׁ אֶת הַמְסֻפָּר בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה ג' מֵהַחֵיגֵר בִּתְחִלָּתוֹ, שֶׁצִּוָּה לָהֶם אֲבִיהֶם שֶׁיַּעַסְקוּ רַק לְהַשִּׂקוֹת אֵילָנוֹת, אוּלָם גַּם פַּרְנָסוֹת אֲחֵרִים יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת, רַק שֶׁבְּעִקָּר יַעַסְקוּ בַּעֲבוֹדַת הַשְׁקָאַת אִילָנוֹת. וְאָמְרוּ: "פַּרְנָסוֹת אֲחֵרִים", הַכַּוָּנָה לִלְמוּד תּוֹרָה וַעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וּמַעֲשִׂים-טוֹבִים, וְהַשְׁקָאַת אִילָנוֹת, הַכַּוָּנָה לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי יִרְאַת שָׁמַיִם אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ שֶׁבָּזֶה מַשְׁקֶה אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְצָרִיךְ הָאָדָם לָדַעַת שֶׁגַּם בְּעֵת שֶׁעוֹסֵק בִּשְׁאָר עֲבוֹדַת ה' בְּחִינַת "פַּרְנָסוֹת אֲחֵרוֹת" צָרִיךְ גַּם אָז לְהִשְׁתַּדֵּל בְּאַהֲבַת הַחֲבֵרִים, וּלְעוֹרֵר אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ לַעֲבוֹדַת-הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וּלְהָאִיר אֶחָד בַּחֲבֵרוֹ בִּבְחִינַת "לִלְמֹד עַל מְנָת לְלַמֵּד" שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַשְׁקָאַת אִילָנוֹת.

ד-סח

אָמְרוּ: "תַּם" רָאשֵׁי-תֵּיבוֹת "תּ'וֹפֵר מ'נְעָלִים" שֶׁזֶּה הָיָה מִקְצוֹעוֹ שֶׁל הַתַּם כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר "סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת", בְּמַעֲשֶׂה הֶחָכָם וְהַתַּם (וְכַמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ, שֶׁמַּלְאָךְ מט"ט תּוֹפֵר מְנָעֲלִים לְקוֹנוֹ).

ד-סט

אָמְרוּ אֲנַ"שׁ, בָּזֶה שֶׁתִּפַּס רַבֵּנוּ בְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת "מַעֲשֶׂה מֵחָכָם וְתַם", שֶׁנָּסַע הַחָכָם לְאִיטַלְיָה וּשְׁפַנְיָא וְכוּ', שֶׁנִּקְט רַבֵּנוּ מְדִינוֹת אֵלּוּ לְדוּגְמָא, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם הִתְחִילָה הִתְפַּשְׁטוּת הָאַפִּיקוֹרְסוּת.

ד-ע

עַל הַמּוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בַּמַּעֲשֶׂה מֵהַזּ' בֶּעטְלֶעְרס בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁאָמַר לָהֶם הַנָּשֶׂר שֶׁיַּתְחִלּוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הָאוֹצָרוֹת וְכוּ' אָמְרוּ אֲנַ"שׁ, שֶׁעִקָּר הָאוֹצָר שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד הוּא הַזְּמַן הַיָּקָר מִכֹּל שֶׁקִּבְּצוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, וְלֹא נִתַּן לִקְנוֹתוֹ בְּכָל הוֹן שֶׁבָּעוֹלָם, וְעִמּוֹ צְרִיכִים אָנוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ הַרְבֵּה בְּתוֹרָה, תְּפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּלְשָׁמְרוֹ שֶׁלֹּא יֹאבַד וְיִפְרַח לָרִיק וְלַהֶבֶל חֲלִילָה.

ד-עא

בַּמַּעֲשֶׂה הַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן פה, אוֹרַח נָכְנַס לְבַעַל-הַבַּיִת וְכוּ' וְכוּ', וְשָׁאֲלוֹ עַד הֵיכָן אֲלַוֶּה אֶתְכֶם וְאָמַר לוֹ עַד אֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת וְכוּ', אָמְרוּ בָּזֶה אַנַ"שׁ, שֶׁכֵּן הַדָּבָר הַנִּצְרָךְ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁחַיָּבִים לָצֵאת מֵהָרְגִילוּת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד, כָּל אָדָם וְהֶרְגֵּלָיו, כִּי אִם יִשָּׁאֵר בְּבֵיתוֹ וְהֶרְגֵּלָיו שֶׁהִרְגִּיל עַצְמוֹ לֹא יוּכַל לְהִתְעַלּוֹת בְּמַדְרֵגוֹת רָמוֹת שֶׁרוֹצֶה הַצַּדִּיק לַהֲבִיאוֹ,

וְחַיָּב לְהַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ עַל הַצַּדִּיק וּלְהֵיכָן שֶׁיַּפְנֶה אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, יִפְנֶה, וְרַק אָז יוּכַל לְקַבֵּל אוֹר הַצַּדִּיק. כִּי חַיָּבִים כָּלְשֶׁהוּ מְסִירוּת נֶפֶשׁ וְסִלּוּק יֵישׁוּת הָעַצְמִי כְּשֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב בֶּאֱמֶת לַצַּדִּיק, וְעַל-כֵּן אָמַר לוֹ: "עַד אֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת", הַיְנוּ אַחַר הַבַּיִת הַמְּרַמֵּז עַל הַסֵּדֶר וְהָרְגִילוּת.

ד-עב

עַל הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת (חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן ר"ל), שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת מִכָּל אֶחָד אִישׁ כָּשֵׁר "כְּמוֹנִי מַמָּשׁ", אָמְרוּ, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ הוּא שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מִדַּת מַדְרֵגָתוֹ וּבְחִינָתוֹ אִם יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ וְיַעֲשֶׂה אֶת הָעֲבוֹדוֹת וְהַנְהָגוֹת רַבֵּנוּ כִּדְבָעֵי, יַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתוֹ וְתִקּוּנוֹ לְפִי שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ הוּא, כְּמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ הִגִּיעַ וְהִשִּׂיג אֶת מַדְרֵגָתוֹ לְפִי עֵרֶךְ נִשְׁמָתוֹ הוּא.

ד-עג

בְּזֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּ"חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן רס, שֶׁהִכְנִיס רַבֵּנוּ בַּאֲנָשָׁיו הַרְבֵּה אֱמֶת, אָמְרוּ אַנַ"שׁ שֶׁעִקַּר הָאֱמֶת שֶׁהִנְחִילָנוּ רַבֵּנוּ הוּא עַל יְדֵי עֻצַּת הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁעַל-יְדוֹ זוֹכֶה הָאָדָם לְמִדַּת הָאֱמֶת בֶּאֱמֶת.

ד-עד

אָמְרוּ עַל הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן רסו, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ שֶׁאֵין חִלּוּק בֵּינוֹ לְמָשִׁיחַ וְכוּ', אָמְרוּ אַנַ"שׁ: אָנוּ שֶׁכָּבָר כֵּן זָכִינוּ לְהִתְקָרֵב וּלְהִתְוַדַּע מֵרַבֵּנוּ וּסְפָרָיו וְלִטְעֹם מְעַט מִזִּיו קָדְשׁוֹ, אִם כֵּן לְפָחוֹת שֶׁאנוּ נִצַּיִת לוֹ בְּכָל אֲשֶׁר דָּרַשׁ וְצִוָּה.

ד-עה

בְּזֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ("חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן רפו): "הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא אֵיזֶה טוֹב בְּהֶכְרַח שֶׁיִּתְקָרֵב אֵלָיו", וּמָצִינוּ גַּם שֶׁאָמַר (שם סי' שו): "אֵלַי עוֹד יִתְקָרְבוּ כָּאֵלּוּ אֲנָשִׁים שֶׁהַשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת יִהְיֶה קָמוּץ עֲבוּרָם". אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁשְּׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנַּ"ל יְכוֹלִים לִהְיוֹת בְּאָדָם אֶחָד, שֶׁבְּעֵת הִתְקָרְבוּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ אֶת ה' כָּרָאוּי הֲרֵי הוּא בַּבְּחִינָה הָרִאשׁוֹנָה, וּבְעֵת רְחוּקוֹ הֲרֵיהוּ בַּבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה הַנַּ"ל.

ד-עו

בְּמֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן שלו) שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ בִּשְׁבִיל לְהַשִּׂיג הַשָּׂגָתוֹ וְכוּ'. אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁעִקָּרוֹ קְאֵי עַל זֶה הָאָדָם הָעוֹבֵד ה' בַּעֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְקָשׁוֹת, אוּלָם עוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו בְּהַסְתָּרָה וּבְהַעֲלָמָה, שֶׁשּׁוּם אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה חוּץ מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל.

ד-עז

עַל הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן שע, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכָּל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, אֲבָל מוֹהַרְנַ"תְ יֵשׁ לוֹ חֵלֶק גָּדוֹל מִכֻּלָּם עַיֵּן שָׁם, פֵּרְשׁוּ, שֶׁכַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הָיְתָה שֶׁלְּמוֹהַרְנַ"תְ יֵשׁ חֵלֶק בַּסֵּפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" יוֹתֵר מִכֻּלָּם יַחַד.

ד-עח

אָמְרוּ עַל הַמּוּבָא בַּסֵּפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְ" שֶׁכָּתַב מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁאִם הָיָה בְּאֶפְשָׁר כַּיּוֹם לִמְצוֹא מָקוֹם לִשְׁמֹעַ שִׂיחוֹת וְדִבּוּרִים כְּמוֹ שֶׁשָּׁמְעוּ מֵרַבֵּנוּ, הָיָה מַשְׁלִיךְ וּמְטַלְטֵל אֶת עַצְמוֹ אֲלָפִים פַּרְסָאוֹת עֲבוּרָם וְכוּ', שֶׁלִּכְאוֹרָה מַה שַּׁיָּךְ לוֹמַר כֵּן, הֲרֵי לָאֱמֶת אֵין רַבֵּנוּ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וְאָמְרוּ שֶׁאֹף כַּיּוֹם כְּשֶׁאַנַ"שׁ מְדַבְּרִים מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, עַל פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, יְכוֹלִים לִפְעָמִים לִזְכּוֹת לְדַבֵּר שִׂיחוֹת גְּבוֹהוֹת וּקְדוֹשׁוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁרְאוּיִים הָיוּ שֶׁיֵּאָמְרוּ עַל יְדֵי רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ.

ד-עט

עַל הַמּוּבָא בַּסֵּפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְ" סִימָן סו, שֶׁכּוֹתֵב שָׁם מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁבְּעֵת שֶׁהוֹצִיא בְּיַחַד עִם אַנַ"שׁ אֶת מִטַּת רַבֵּנוּ לְקִבְרוֹ הִתְנוֹצֵץ בְּדַעְתּוֹ גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא כָּל כָּךְ עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מִזֶּה אֲפִלּוּ לְעַצְמוֹ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם, אָמְרוּ אַנַ"שׁ שֶׁהוּא לְסִבַּת קַבָּלָתוֹ אָז אֶת בְּחִינַת הַ"פְּי שְׁנַיִם" מֵרַבֵּנוּ (כַּמְבֹאָר עִנְיָנוֹ בְּתוֹרָה סו לי"ק"מ חֵלֶק א).

ד-פ

אָמְרוּ אַנַ"שׁ: אִם אַחַר כָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׂיחוֹת שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ הוֹסִיף עוֹד וְאָמַר: "אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מֵאִתִּי שֶׁלֹּא תִּרְמוּ עַצְמְכֶם, כִּי הָעוֹלָם מַטְעֶה אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר "שִׂיחוֹת הָרַ"ן" סִימָן נא). הֲרֵי שֶׁלְּמֵדִים אָנוּ שֶׁעַל אַף כָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׂיחוֹת וְכוּ' וְכוּ' עֲדַיִן גְּדוֹלָה הַסַּכָּנָה מְאֹד, שֶׁאֶפְשָׁר חַס וְשָׁלוֹם לִטְעוֹת וְלִפֹּל בִּמְכֻשׁוֹלוֹת וְדֵעוֹת עֲקוּמוֹת אַף שֶׁיּוֹדְעִים מִכָּל דִּבְרֵי תּוֹרוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-פא

עַל הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן מד, שֶׁמִּשְׁמוֹ שֶׁל אָדָם נִכָּר מַה הוּא וְשֵׁם שִׁמְעוֹן הוּא צָרוּף מָשׁ עָוֹן וְכוּ', אָמְרוּ אַנַ"שׁ שֶׁכְּמוֹ כֵּן שִׁמְעוֹן הוּא צָרוּף אוֹתִיּוֹת שָׁם עָוֹן (וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר), וְעַיֵּן שָׁם.

ד-פב

עַל הַמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן נא, שִׂיחַת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ "אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מֵאִתִּי לְבַלְבֵּל לְרַמּוֹת אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה הָעוֹלָם כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מְרַמֶּה אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי וְכוּ'", אָמְרוּ שֶׁזֶּה סוֹבֵב דַּוְקָא עַל

הָאָדָם הַמַּנָּח וְהַשָּׁקוּעַ בָּזֶה הָעוֹלָם וַהֲנָאוֹתָיו, אֲבָל הָאָדָם הָעוֹבֵד ה' בֶּאֱמֶת לְפִי מַדְרֵגָתוֹ אוֹתוֹ אֵין יְכוֹלָה הָעוֹלָם הַזֶּה לְרַמּוֹת, כִּי אֵינוֹ כְּלַל מִבְּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה.

ד-פג

אָמְרוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הָרַב שֶׁהָיָה בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ, הַמּוּבָא לְעֵיל (סִימָן רלח רלט), שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁהָיָה רַב כְּשֵׁר, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא קִבֵּל עֹנֶשׁ גֵּיהִנֹּם כְּהָרְשָׁעִים, רַק עֹנֶשׁ לִהְיוֹת בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה עַל דִּמְיוֹנוֹתָיו שֶׁהָיוּ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

מימרות, הברקות
ורעיונות כלליים
מימרות אנ"ש כלליים

ד-פד

אָמְרוּ אַנַ"שׁ, דִּבּוּרֵי יִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁמְּדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ, אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים הֵם דִּבּוּרֵי ה' מַמָּשׁ, שֶׁנִּשְׁלַח לָהֶם מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מַה לְּדַבֵּר, וְהֵם נִדְבָּרִים מֵאֲלֵיהֶם, וְרָמְזוּ זֹאת בְּמַאֲמָרָם שֶׁאמְרוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִים וְכוּ' שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְבְּרוּ וְכוּ'", שֶׁלְּכְאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר "אָז דִּבְּרוּ", אֶלָּא לְהוֹרוֹת עַל הַנַּ"ל, שֶׁכְּשֶׁיּוֹשְׁבִים שְׁנַיִם וַחֲפֵצִים לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי יִרְאַת שָׁמַיִם בֶּאֱמֶת, אָז נִשְׁלַח לָהֶם דִּבּוּרִים מֵהַשָּׁמַיִם, וְזֶהוּ: "אָז 'נִדְבְּרוּ' יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְכוּ'", כִּי הֵם נִדְבָּרִים מֵאֲלֵיהֶם.

ד-פה

כְּשֶׁהָיוּ רוֹצִים אַנַ"שׁ לְהַשְׁקִיט אֶת זֶה הַנִּכְנָס בִּתְחוּמוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּמַקְשֶׁה עָלָיו כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת שֶׁל מַה בְּכָךְ, הָיוּ פּוֹנִים אֵלָיו בְּנִיחוּתָא וְאוֹמְרִים לוֹ: שְׁאָלֵנִי נָא קֻשְׁיוֹת בְּרֶסְלָבְאִיּוֹת מְקוֹרִיּוֹת, כְּגוֹן הַאִם הִתְחַזַּקְתָּ לְהִתְעוֹרֵר בַּחֲצוֹת לַיְלָה אוֹ לְפָחוֹת בְּהַשְׁכָּמָה? וְהַאִם הִתְבּוֹדַדְתָּ הַיּוֹם? וְכַדּוֹמֶה, וְנָא אַל תִּשְׁאָלֵנִי קֻשְׁיוֹת הֶבֶל וּסְרַק בְּעִנְיָנֵי הַפְּרָטִיִּים שֶׁאֵינָם נוֹגְעִים לְךָ.

ד-פו

אָמְרוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁמַת רַבֵּנוּ הוּא מִמִּדַּת הַנֶּצַח כַּיָּדוּעַ "נַחְמָן" בְּגִימַטְרִיָּא "נֶצַח", כְּמוֹ כֵן כָּל עֲצוֹתָיו שִׂיחוֹתָיו וְתוֹרוֹתָיו נִצְחִיִּים וְקַיָּמִים לָעַד לְכָל אָדָם בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם.

ד-פז

הָיוּ אוֹמְרִים וּמְבָאֲרִים שֶׁעִקַּר אוֹרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל רַבֵּנוּ מָנַח דַּוְקָא בְּהַנְהָגוֹת הַפְּשׁוּטוֹת וּבְדֶרֶךְ הַתְּמִימוּת, שֶׁצִּוָּה עֲלֵיהֶם, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּסְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה "חָכָם-וְתָם" שֶׁבִּתְמִימוּתוֹ הַגָּדוֹלָה זָכָה וְהִרְגִּישׁ בְּכָל מַאֲכָל אֶת כָּל הַטְּעָמִים, כְּמוֹ כֵן בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת שֶׁל רַבֵּנוּ, בָּהֶם מָנַח הָאֱמֶת וְהַנָּכוֹן שֶׁבְּכָל עֲצוֹתָיו לַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ.

ד-פח

אָמְרוּ: לְעִנְיַן הַל"ו צַדִּיקִים הַנִּמְצָאִים בְּכָל דּוֹר, שֶׁבִּזְכוּתָם הָעוֹלָם עוֹמֵד כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אֲלוּ הַמַּנְהִיגִים עַצְמָם בְּגַדְלוּת וּפְרִסוּם, מֵהַל"ו צַדִּיקִים "נִסְתָּרִים" בְּוַדַּאי שֶׁאֵינָם.

ד-פט

ר' מַתְתְיָהוּ כֹּהֵן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת: אַבְרֵךְ רַךְ בַּשָּׁנִים דּוֹמֶה הוּא לְעִיסָה, וּכְמוֹ עִיסָה בְּאֵם מַנִּיחִים אוֹתָהּ וְאֵין מְטַפְּלִים וּמִתְעַסְּקִים בָּהּ מַחְמֶצֶת, כֵּן הוּא הָאַבְרֵךְ, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲסוֹק וְלַעֲסוֹק הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ לְלֹא הֶפְסֵק, וּבְאֵם לַאו יַחְמִיץ חָלִילָה.

ד-צ

אָמְרוּ בְּצַחוּת, בַּתֵּיבוֹת "זִכְרוֹן לְכֻלָּם יִהְיוּ וּתְשׁוּעַת נַפְשָׁם מִיַּד שׁוֹנֵא" שֶׁבְּסֵדֶר תְּפִלַּת מוּסַף לְרֹאשׁ-חֹדֶשׁ, שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמַפְצִירִים שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב בְּעַלְמָא דְּאָתֵי שֶׁבּוֹ צָרִיךְ עִקַּר הַזִּכָּרוֹן, בִּבְחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה "יַזְכִּיר לוֹ יוֹם הַמִּיתָה", וְעַל יְדֵי זֶה יָבוֹא תְּשׁוּעַת נֶפֶשׁ לְכָל אֶחָד "מִיַּד שׁוֹנֵא", שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע.

ד-צא

אֶחָד מִגְּדוֹלֵי אַנ"ש אָמַר פַּעַם בְּדֶרֶךְ צַחוּת, "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר", שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר זְמַנּוֹ כָּל כַּךְ עַד שֶׁיִּהְיֶה נֶגֶד עֵינָיו שְׁנֵי שְׁעוֹנִים, כִּי לִפְעָמִים יָכוֹל לְהִתְקַלְקֵל שָׁעוֹן אֶחָד וְעַל יְדֵי זֶה יַפְסִיד מִזְמַנּוֹ הַיָּקָר, עַל כֵּן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים, הַיְינוּ שְׁנֵי שְׁעוֹנִים, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִשְׁמוֹר הֵיטֵב הֵיטֵב עַל הַזְּמַן הַיָּקָר מִכֹּל.

ד-צב

הָיוּ אַנ"ש מְרַמְּזִים בַּשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת לְעֵיל שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא יִהְיוּ כָּאֵלּוּ מַלְכֵיּוֹת שֶׁיִּרְצוּ לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה לְלֹא מִלְחָמוֹת, וְיִתְפָּסוּם בְּצִיצִית רֹאשָׁם בְּעַל כָּרְחָם וְיַכְנִיסוּם לְמְרִיבָה וּלְמִלְחָמָה וְכוּ', שֶׁכְּמוֹ כֵן נִמְצָא בְּכָל מַחְלֹקֶת וּמְרִיבָה שֶׁנִּמְצָאִים בְּנֵי אָדָם הַחֲפֵצִים לְהִתְרַחֵק מֵהַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבָה וּבְעַל כָּרְחָם מַכְרִיחִים אוֹתָם לְהִתְעָרֵב בַּמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם מִשְּׁנֵה זְהִירוּת בְּעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת לְהִזָּהֵר לִבְרֹחַ מִכָּל וְכוּחַ וְהַבָּעַת שׂוּם דֵּעָה בְּאֵיזֶה מַחְלֹקֶת שֶׁהוּא, כִּי בְּקַל יִמְצָא אֶת עַצְמוֹ כְּצַד בַּמַּחְלֹקֶת.

ד-צג

בְּדַבְּרָם מִגֹּדֶל צָרַת הַמַּחֲלֹקֶת וְהַיְסוּרִין שֶׁסָּבַל מוֹהַרְנַ"תְ, הָיוּ אוֹמְרִים: "כְּבָר סָבַל הוּא גַּם עֲבוּרֵנוּ", כִּי אִלּוּ הָיֵינוּ אָנוּ צְרִיכִים לַעֲבֹר וּלְהִתְגַּבֵּר עַל מַחֲלֹקֶת קְשָׁה כָּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁהִתְגַּבְּרָה עָלָיו, בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא הָיֵינוּ יְכוֹלִים לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲמֹד עַל עָמְדֵנוּ כְּלָל וּכְלָל.

ד-צד
אָמְרוּ בְּצַחוּת: מֻחֲמַת כֵּן נִדְפַּס בַּסִּדּוּר "סֵדֶר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה" לְאַחַר "בִּרְכַּת הַמָּזוֹן", כְּדֵי שֶׁיֵּלְכוּ לִישׁוֹן תֵּיכֶף לְאַחַר שֶׁאָכְלוּ סְעוּדַת עַרְבִית, וְיוּכְלוּ לָקוּם וּלְהִתְעוֹרֵר כָּרָאוּי בְּעֵת חֲצוֹת לַיְלָה.

ד-צה
הִקְפִּידוּ עַל אֵלּוּ הַנּוֹהֲגִים לָלֶכֶת וּלְסַבֵּב בְּעֵת הַתְּפִלָּה אָנָה וָאָנָה, וְאָמְרוּ: הָאָדָם הַמְסַבֵּב בְּעֵת הַתְּפִלָּה דּוֹמֶה הוּא כְּאֶחָד שֶׁתְּלָה לוֹ הַיֵּצֶר בְּצַוָּארוֹ רֵיאָה וְכָבֵד הֵם אֵבָרָיו וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בָּזֶה סָבִיב סָבִיב. "הֵיינְגְט אִים אֵן אַ לִינְג אוּן לֶעבֶּער אוֹיפְן הַאלְדְז אוּן פִּירְט אִים אַרוּם אַהִין אוּן אַהֶער".

ד-צו
אָמְרוּ, אִם מוֹעִיל אֱמִירַת "תִּקּוּן הַכְּלָלִי" לְאַחַר הַפְּגָם, הֲרֵי שֶׁאמִירָתָהּ לְפָנָיהָ תּוֹעִיל לוֹ בְּוַדַּאי מִלְּהִכָּשֵׁל חָלִילָה. וְאָכֵן, הָיוּ נוֹהֲגִים הַרְבֵּה אַנַ"שׁ לְאָמְרוֹ בְּכָל יוֹם.

ד-צז
אָמְרוּ טַעַם עַל זֶה שֶׁבְּיוֹם הַיָּארְצַייט עוֹשִׂים הִלּוּלָא, כִּי דַּיְיקָא אַחַר פְּטִירַת הָאָדָם שַׁיָּךְ לַעֲשׂוֹת הִלּוּלָא, כִּי "בַּמֵּתִים חָפְשִׁי" כְּתִיב (תהלים פח), וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "כֵּיוָן שֶׁמֵּת אָדָם נַעֲשָׂה חָפְשִׁי מִן הַמִּצְווֹת", מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּחַיָּיו אֵין שַׁיָּךְ לִשְׂמֹחַ עֲבוּרוֹ, כִּי הֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה "אַל תַּאֲמִין בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ".

ד-צח
הָיוּ אוֹמְרִים בְּצַחוּת: "פַּרְנָסָה" אוֹתִיּוֹת פַּרְנָסָה, הַיְינוּ כְּמוֹ הַפֶּר הַמּוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֶׂה "בֶּן הַמֶּלֶךְ וְהַשִּׁפְחָה שֶׁנִּתְחַלְּפוּ" שֶׁכְּשֶׁהִתְחִיל לָרוּץ אַחֲרָיו בָּרַח הַפֶּר לְהַלָּן כְּמוֹ כֵּן הַפַּרְנָסָה כָּל מַה שֶּׁרוֹדְפִים וּלְהוּטִים אַחֲרֶיהָ יוֹתֵר, אֵין מַשִּׂיגִים אוֹתָהּ כִּי הִיא בּוֹרַחַת מֵהָאָדָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְזֶהוּ "פֶּר נָסָה" (ר' שמואל שפירא זצ"ל).

ד-צט
הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁהָיָה בֵּין אַנַ"שׁ בְּפוּרִים בִּפְרַט בְּעֵת קְרִיאַת הַמְּגִילָה, הָיָה יוֹתֵר מֵהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיָה בַּאֲמִירַת כָּל נִדְרֵי, וּמַמָּשׁ הִרְגִּישׁוּ וְרָאוּ בְּמוּחָשׁ שֶׁיּוֹם כִּפּוּרִים הוּא בֶּאֱמֶת יוֹם
כְּ-פוּרִים כְּדִבְרֵי הַתִּקּוּנֵי זֹהַר.

ד-ק
הִסְבִּירוּ אַנַ"שׁ וְאָמְרוּ, מַה בֵּין חִסָּרוֹן וְצַעַר שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וְאֵין מִתְפַּלֵּל עֲבוּר הַשְׁלָמַת הַחִסָּרוֹן, לְבֵין הָאִישׁ הַכָּשֵׁר שֶׁגַּם לוֹ יֵשׁ חִסָּרוֹן, אֶלָּא שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ עָלֶיהָ?

שֶׁזֶּה הָאִישׁ הַכָּשֵׁר אַף אִם לֹא הִשְׁלִמּוּ לוֹ עֲדַיִן חֶסְרוֹנוֹ, אַף עַל פִּי כֵן בְּכֹחַ רִבּוּי תְּפִלָּתוֹ נִתְמַלֵּא דַּעְתּוֹ כְּפִי תְּפִלָּתוֹ לָדַעַת וּלְהָבִין שֶׁלְּטוֹבָה כָּל מְאוֹרְעוֹתָיו, וְרוֹאֶה טוֹבָתוֹ לְמֵרָחוֹק וּבָזֶה מְקַבֵּל כֹּחַ לְהַאֲמִין וְלִסְבּוֹל עַד שֶׁתָּבוֹא יְשׁוּעָתוֹ הַשְּׁלֵמָה, וְאָז יִשְׂמַח וְיָגִיל בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן זֶה הָאִישׁ שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין חַי עִם חֶסְרוֹנוֹ לְלֹא שׁוּם תִּקְוָה כְּלַל וּכְלָל, לְבַד מִזֹּאת שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם זְכוּת לְהַשְׁלָמַת חֶסְרוֹנוֹ, וְאַף אִם בְּרַחֲמָיו יִתְבָּרְךְ מַשְׁלִים לוֹ חֶסְרוֹנוֹ הֲרֵי הוּא כִּבְהֵמָה מַמָּשׁ שֶׁאֵין לָהּ חַיּוּת וְדַעַת לִשְׁמֹחַ בִּישׁוּעָתָהּ שֶׁהֻשְׁלַם לָהּ חֶסְרוֹנָהּ, וּמְשׁוּם כֵּן בֶּאֱמֶת כָּל יָמָיו בְּכַעַס וּמַכְאוֹבִים מַמָּשׁ.

ד-קא

אָמְרוּ עַל זֶה הַנָּהוּג עַתָּה בָּעוֹלָם לְכַנּוֹת אֶת כָּל אֶחָד בְּתָאֲרֵי כָּבוֹד כְּמוֹ ר' וְהַגָּאוֹן וְכוּ' וְכוּ' "הַלְוַאי וְנִזְכֶּה בִּימֵי חַיֵּינוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגַת שְׁמֵינוּ הָעַצְמִי בִּלְבָד", וּמַה לָּנוּ לְתָאֲרֵי כָּבוֹד, שֶׁאֵינָם הוֹלְמִים אוֹתָנוּ כְּלַל וּכְלָל.

ד-קב

הָיוּ אוֹמְרִים בְּלָשׁוֹן הַוִּדּוּי שֶׁאָנוּ מִתְוַדִּים וְאוֹמְרִים בִּתְפִלַּת יוֹם כִּפּוּר קָטָן "אֶת אֲשֶׁר הֶחְמַרְתָּ הֵקַלְתִּי וַאֲשֶׁר הֵקַלְתָּ הֶחְמַרְתִּי", שֶׁלְּכְאוֹרָה מַה עָוֹן יֵשׁ בָּזֶה שֶׁהֶחְמִיר עַל עַצְמוֹ בְּדָבָר הַמֻּתָּר לוֹ, וְאָמְרוּ שֶׁהַוִּדּוּי וְהַחֲרָטָה שֶׁבַּדָּבָר הוּא, עַל הַפִּרְסוּם וְהַגֵּאוּת, שֶׁמָּא הֶחְמִיר עַל עַצְמוֹ בְּדָבָר הַמֻּתָּר, בְּפִרְסוּם וְרַעַשׁ גָּדוֹל, וּכְדֵי לְהִתְיַהֵר וּלְהִתְגָּאוֹת.

ד-קג

בַּעֲלֵי הַצְּדָקוֹת שֶׁבְּאַנ"שׁ כְּשֶׁרָצוּ לָתֵת לֶעָנִי עַל צָרְכֵי שַׁבָּת הָיוּ מַקְדִּימִים נְתִינָתָם כְּבָר בְּיוֹם הָרְבִיעִי בְּהַטְעִימָם שֶׁכְּבָר בְּיוֹם ד' מְזַכִּירִים בְּשִׁיר שֶׁל יוֹם אֶת ה"לְכוּ נְרַנְּנָה" שֶׁאוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּלֵיל שַׁבָּת, לְרַמֵּז שֶׁכְּבָר בְּיוֹם ד' מַתְחִיל הָאֲרַת הַשַּׁבָּת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה שֶׁמִּיּוֹם ד' מַתְחֶלֶת כְּבָר הָאֲרַת שַׁבָּת הַקְּרֵבָה, וֶהֱיוֹת שֶׁכָּל שְׁלֵמוּת הַצְּדָקָה הוּא בְּשַׁבָּת כַּמְּבֹאָר בְּתוֹרָה ל"א עַל כֵּן הִקְדִּימוּ לְחַלֵּק אֶת הַצְּדָקָה כְּבָר בַּיּוֹם הָרְבִיעִי.

ד-קד

בְּעֵת שֶׁזָּכוּ לִשְׁפּוֹךְ לִבָּם כַּמַּיִם בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ, אָמְרוּ בְּצַחוּת: "הַיּוֹם הִנִּיחָנִי רַבֵּנוּ לָגֶשֶׁת אֵלָיו", "הַיְינְט הָאט מִיר דֶּער רַבִּי צוּ גִילָאזְט צוּ זִיךְ".

ד-קה

בְּדַבְּרָם מִשְּׁבַח מַעֲלָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמְרוּ וְהִדְגִּישׁוּ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב דִּבְרֵי תוֹרָה הַרְבֵּה מְאֹד, וְהָיָה עָסוּק מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה' כַּיָּדוּעַ, אַף עַל פִּי כֵן לֹא מָנַע אֶת

עַצְמוֹ מִלְּדַבֵּר עִם אַנַ"שׁ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְהִקְדִּישׁ הַרְבֵּה מִזְמַנּוֹ לְדַבֵּר עִם כָּל שׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ עֵצָה בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ.

ד-קו

הָיוּ מַמְשִׁילִים וְאוֹמְרִים: יְהוּדִי שֶׁאֵינוֹ מִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ הֲרֵי הוּא דּוֹמֶה לְמַסְמֵר הַתָּחוּב זְמַן רַב בְּמְקוֹמוֹ, שֶׁלִּרְב הַזְּמַן נֶחְלַד וְנוֹפֵל מֵעֶרְכּוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מַסְמֵר שֶׁמּוֹצִיאִים וְתוֹקְעִים אוֹתוֹ שׁוּב וְשׁוּב, נִשְׁמַר כָּשְׁרוֹ וְעֶרְכּוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה.

ד-קז

רָמְזוּ בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "מְנוּחָה וְשִׂמְחָה אוֹר לַיְּהוּדִים", הַיְנוּ, "נַחְמָן" בָּא "שִׂמְחָה" אוֹר הוּא לַיְּהוּדִים.

ד-קח

עַל הַמּוּבָא בְּסְפָרִים בְּעִנְיַן גֹּדֶל הַחִיּוּב שֶׁל לִמּוּד הַקַּבָּלָה אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שְׁאֹלָה שֶׁאֵינָם מְסֻגָּלִים לָזֶה, יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָתָם בְּלִמּוּד בִּפְשִׁיטוּת בְּסֵפֶר הַזֹּהַר וְסִפְרֵי רַבֵּנוּ.

ד-קט

הָיוּ מַדְגִּישִׁים וְאוֹמְרִים: מַהוּ הַנִּקְרָא "אַ גוּטְן טָאג" "יוֹם הָגוּן וְטוֹב בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ", דַּוְקָא כְּשֶׁעוֹבְדִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לַיְלָה וְיוֹם, כִּי יוֹם לְלֹא לַיְלָה שֶׁלְּפָנָיו אֵינוֹ יוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד", שֶׁדַּיְיקָא עֶרֶב עִם בֹּקֶר הוּא יוֹם אֶחָד שָׁלֵם, וּכְשֶׁמְּמַלְּאִים אוֹתוֹ בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה הַיְינוּ "לַיְלָה וְיוֹם", הוּא נִקְרָא "יוֹם טוֹב".

ד-קי

אָמְרוּ אַנַ"שׁ, כָּל מַה שֶּׁמִּתְמַהֲמַהַת יוֹתֵר הַיְשׁוּעָה לָבוֹא לְאָדָם וְהָאָדָם הַמַּמְתִּין לָהּ אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ אֶלָּא מַרְבֶּה עוֹד וְעוֹד בִּתְפִלָּה, הֲרֵי שֶׁאַחַר כָּךְ כְּשֶׁכְּבָר בָּאָה הַיְשׁוּעָה, הִיא תִּהְיֶה עִם שְׁלֵמוּת וְהַרְחָבָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁרוֹב הַתְּפִלּוֹת גָּרְמוּ לְרִבּוּי הַכֵּלִים לְקַבֵּל בְּתוֹכָם אֶת הַיְשׁוּעָה הַנִּצְרֶכֶת בִּשְׁלֵמוּת וּבִמְלוֹאָהּ. (ע"ע להלן בח"ו, סעיף ת').

ד-קיא

אַנַ"שׁ אָמְרוּ, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד רוֹצֶה לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת כָּל הַדֵּעוֹת, הֵן בְּמִנְהֲגִים קְדוֹשִׁים, וְהֵן יְדֵי חוֹבַת הַבְּרִיּוֹת, עַל יְדֵי זֶה יוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי לְרֹב הַחוּמְרוֹת, וּלְרֹב דַּעְתָּם שֶׁל הַבְּרִיּוֹת שֶׁמְּשֻׁנֶּה אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ, כִּי צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְפַלֵּס דַּרְכּוֹ בְּמִנְהֲגִים קְדוֹשִׁים כְּפִי יְכָלְתּוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ הוּא, וּבְיִשּׁוּב דַּעַת נָכוֹן מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, וְלֹא יַעֲמִיס עַל עַצְמוֹ הַנְהָגוֹת קָשׁוֹת כְּאֵלּוּ שֶׁיַּפִּילוּהוּ אַחַר-כָּךְ, אַף מִמַּעַט עֲבוֹדָתוֹ, כְּשֶׁיִּרְאֶה שֶׁאֵין בִּיכָלְתּוֹ לַעֲמֹד בְּהַנְהָגוֹתָיו וְכַדּוֹמֶה.

ד-קיב

בֵּאֲרוּ אֲנַ"שׁ וְאָמְרוּ: בְּנֵי אָדָם קְטַנִּים בְּמַעֲלָה כָּמוֹנוּ, צְרִיכִים לְדַעַת וְלַחְקֹק הֵיטֵב הֵיטֵב בְּמֹחֵנוּ שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁלּוֹמְדִים וְרוֹאִים אוֹ שׁוֹמְעִים שׁוּם חִסָּרוֹן בַּצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, הֵן הַכְּתוּבִים בַּסְּפָרִים וְהֵן מֵהַמְסֻפָּר בְּעַל-פֶּה, לִבְלִי לְשָׁכֹחַ מַעֲלָתָם וְצִדְקָתָם חַס וְשָׁלוֹם, וְלִבְלִי לְזַלְזֵל בִּכְבוֹדָם כְּהוּא-זֶה חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ בְּמַחֲשָׁבָה וְכָל שֶׁכֵּן בְּדִבּוּר, וּמְחֻיָּבִים לִירָא מֵהֶם עַל-אַף חֶסְרוֹנוֹתֵיהֶם הַנִּרְאִים לְדַעְתֵּנוּ, אִם מִפְּנֵי שֶׁאֵינָנוּ מְבִינִים דַּרְכָּם כְּלָל וּכְלָל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה: "אַל תְּדוֹן אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ", אִם מֻחְלָמֵת הָאֱמוּנָה שֶׁמְּחֻיָּבִים אָנוּ לְהַאֲמִין שֶׁאִם בֶּאֱמֶת שָׁגוּ הֲרֵי בְּוַדַּאי וּבְוַדַּאי עָשׂוּ תְּשׁוּבָה.

ד-קיג

אָמְרוּ אֲנַ"שׁ שֶׁבַּחַיִּים חִיּוּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק וְהָאִישׁ הַכָּשֵׁר קָשֶׁה יוֹתֵר לְהַכִּירוֹ מִלְּאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ כִּי גּוּפוֹ מְכַסֶּה עַל נִשְׁמָתוֹ הַגְּדוֹלָה, וְצָרִיךְ אָז הִתְנַגְּבְרוּת גְּדוֹלָה בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה לְהַאֲמִין בּוֹ.

ד-קיד

סִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע פַּעַם דְּרָשָׁה מֵרֹאשׁ יְשִׁיבַת רַאדִין, שֶׁאָמַר בְּשֵׁם הֶחָפֵץ-חַיִּים דָּבָר נָאֶה, שֶׁלְּכְאוֹרָה אֵיךְ יְכוֹלִים אָנוּ לָבוֹא בְּסוֹף הַשָּׁנָה בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים מִדֵּי שָׁנָה וּלְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה עַל עֲוֹונוֹתֵינוּ, וּמָה תִּקְוָתֵנוּ שֶׁאָכֵן יְכַפֵּר לָנוּ ה' עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ, וּבֵאֵר, שֶׁרַק אָדָם הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו וּמְוַתֵּר וְסוֹלֵחַ לְאֵלּוּ שֶׁחָטְאוּ כְּנֶגְדּוֹ, הוּא הוּא הַיָּכוֹל לָבוֹא וְלִדְרֹשׁ סְלִיחָה וְכַפָּרָה עַל מַעֲשָׂיו, וּמַה שֶּׁמְּוַותֵּר וְסוֹלֵחַ יוֹתֵר כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה יוֹתֵר, שֶׁאָכֵן יְכַפְּרוּ וְיוַתְּרוּ לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו.

ד-קטו

בְּעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא הַמְפֻרְסֶמֶת, שֶׁלְּכְאוֹרָה אֵיךְ שַׁיָּךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל תְּשׁוּבָה, הֲרֵי נִתַּן לְאָדָם בְּחִירָה לִבְחֹר טוֹב אוֹ רַע חָלִילָה. הוֹסִיפוּ אֲנַ"שׁ עוֹד וְאָמְרוּ, שֶׁתּוֹעֶלֶת הַתְּפִלָּה לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה הִיא בָּזֶה, שֶׁעַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה לֹא יְרֻמֶּה עֻצְמוֹ בְּדַרְכּוֹ הַתְּשׁוּבָה לַחְשֹׁב וּלְהַרְהֵר שֶׁכְּבָר זָכָה לִתְשׁוּבָה, כִּי כְּשֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל הַתְּשׁוּבָה יַעֲמוֹל יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְזַכֵּךְ עֻצְמוֹ בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים עוֹד וְעוֹד, וְהַתְּפִלָּה תַּזְכִּירוֹ עוֹד פְּשָׁעִים וַעֲוֹלוֹת שֶׁכְּבָר שָׁכַח מֵהֶם, וְכָךְ יִצְטָרֵף וְיִזְדַּכֵּךְ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ עַד שֶׁיָּעִיד עָלָיו בּוֹרְאוֹ שֶׁלֹּא יַחְזֹר לְאִוַּלְתּוֹ.

וּרְאֵה עוֹד בְּעִנְיָן זֶה בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן....

ד-קטז

הִרְבּוּ אַנַ"שׁ לְדַבֵּר מִדִּין "נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה" וּלְהוֹכִיחַ מִמָּנָּה גֹּדֶל מַעֲלַת הַצַּעֲקָה וְהַזְעָקָה לַה' יִתְבָּרַךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד וִירִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ הַגְּדוֹלָה, כִּי הִנֵּה זוֹ הַ"נַּעֲרָה הַמְאוֹרָסָה" בְּהִיוֹתָהּ בָּעִיר נֶעֱנֶשֶׁת אַף הִיא, כִּי אִלּוּ הָיְתָה צוֹעֶקֶת וְזוֹעֶקֶת הָיְתָה נִצֶּלֶת, "וְאִם בַּשָּׂדֶה מְצָאָהּ צָעָקָה הַנַּעֲרָה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ", כְּמוֹ כֵן זֶה הָאָדָם שֶׁבָּא נֶגְדּוֹ הַיֵּצֶר וּמַחְטִיאוֹ וּמַפִּילוֹ כָּל אֶחָד וּנְפִילָתוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, אַף-עַל-פִּי-כֵן מְחֻיָּב לִזְעֹק וּלְהִתְאַנֵּחַ מָרָה כָּל יָמָיו עַל גֹּדֶל הִתְרַחֲקוּתוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי יִתְבָּעוּהוּ לְמַעְלָה, נָכוֹן שֶׁהִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ הַיֵּצֶר מְאֹד מְאֹד, אוּלָם מִשּׁוּם מָה הֶחֱרַשְׁתָּ וְלֹא זָעַקְתָּ מֵעֹמֶק לִבְּךָ בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים שֶׁתִּנָּצֵל מֵהַיֵּצֶר וְהַמְּסִית הַבָּא וּמַשְׁכִּים לְהָרְגֶךָּ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת. כִּי אִם הָיִיתָ זוֹעֵק מָרָה עַל נְפִילָתְךָ וִירִידָתְךָ הַגְּדוֹלָה, הָיִיתָ נִיצוֹל מִמֶּנּוּ, וְאַף אִם בַּשָּׂדֶה מְצָאָךְ גַּם הָיִיתָ נִפְטָר, כִּי ה' בְּעַצְמוֹ הָיוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת לֵב, בְּרִאוֹתוֹ זַעֲקָתְךָ וְשַׁאֲגָתְךָ יַמְלִיץ עָלֶיךָ לְטוֹבָה, כִּי מִדִּין הַזְעָקָה וְהַצְעָקָה לֹא יִפָּטֵר אַף אֶחָד.

ד-קיז

אָמְרוּ אַנַ"שׁ: זֶה הָאָדָם הַמָּנָח וְשָׁרוּי בִּירִידָה גְּדוֹלָה וְאֵין בּוֹ כֹּחַ וְחֹשֶׁק לְשׁוּם דָּבָר טוֹב מֵחֲמַת הָעַצְבוּת וְהַכְּבֵדוּת הַשָּׁרוּי בּוֹ, דּוֹמֶה הוּא, לְעֶבֶד הַמֶּלֶךְ שֶׁנֶּחְלָה וּבָא אֵלָיו הַמֶּלֶךְ לְבַקְּרוֹ, וּכְשֶׁרָאָהוּ הַחוֹלֶה רָצָה לָקוּם מִלְּפָנָיו וּלְהַדְּרוֹ כַּיָּאוּת לְמֶלֶךְ, אוּלָם כְּשֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ רְצוֹנוֹ, אָמַר לוֹ: שְׁכַב בְּמְקוֹמְךָ וְאַל תִּתְאַמֵּץ כְּלָל וּכְלָל עֲבוּרִי, וְכִי בָּאתִי בְּעֵת כְּזֹאת לְהַטְרִיחַ אוֹתְךָ? אֶלָּא כָּל רְצוֹנִי וְחֶפְצִי עַתָּה הוּא, שֶׁתֵּדַע רַק זֹאת שֶׁאֲנִי הוּא הַמֶּלֶךְ וּבָאתִי לְבַקֶּרְךָ לִכְבוֹדְךָ. כְּמוֹ כֵן זֶה הָאָדָם שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם חֹשֶׁק וּמֶרֶץ לְשׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה לְרֹב מַכְאוֹבֵי נַפְשׁוֹ, הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁהוּא מְבַקֵּר חוֹלִים, בָּא לְבַקְּרוֹ, וְעִקַּר חֶפְצוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא רַק שֶׁיֵּדַע וְיַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מֶלֶךְ וּמַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם וְכָל מַה שֶּׁעָבַר וְעוֹבֵר עָלָיו הַכֹּל הוּא לְטוֹבָתוֹ וּמֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה. וְהוּא בָּא לְבַקְּרוֹ וַעֲדַיִן חָפֵץ בּוֹ, וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַבְרִיא עַצְמוֹ וְלַחֲזֹר וּלְשָׁרְתוֹ כְּמִקֹּדֶם.

ד-קיח

אָמְרוּ אַנַ"שׁ: אִלּוּלֵא הָיִינוּ אָנוּ מְצַיְּתִים לְקוֹל רַבֵּנוּ וְהָיִינוּ זְהִירִים לְצִיָּתוֹ עַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר, מֵמֵילָא הָיְתָה מִתְבַּטֶּלֶת הַהִתְנַגְּדוּת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם עָלֵינוּ.

ד-קיט

אָמְרוּ אַנַ"שׁ עַל זֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַל אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַדְּמֵן בֵּין אַנַ"שׁ אֶחָד עִם כּוֹבַע יָפֶה, כַּמְּסֻפָּר לְעֵיל בְּחֵלֶק ב, שֶׁצָּרִיךְ זֶה הָאֶחָד עִם הַכּוֹבַע הַיָּפֶה לָדַעַת

לְהִשְׁתַּמֵּשׁ כְּהוֹגֶן עִם כַּסְפּוֹ וַעֲשִׁירוּתוֹ לְטוֹבַת אַנַ"שׁ, כִּי זָכָה לָזֶה כְּדֵי שֶׁיְּסַיֵּעַ לְאַנַ"שׁ, וּכְשֶׁיְּמָעֵל בְּתַפְקִידוֹ יַעֲבִירוּ זְכוּת זֹאת מִיָּדוֹ וְיִשָּׁאֵר כִּשְׁאָר עֲנִיֵּי אַנַ"שׁ.

ד-קכ

אָמְרוּ אַנַ"שׁ: הַהַשְׁפָּעָה וְאוֹר הַצַּדִּיק שֶׁמְּקַבְּלִין אָנוּ מֵרַבֵּנוּ כָּל אֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ, עִקַּר הַהַשְׁפָּעָה הִיא דַּוְקָא כְּשֶׁהוּא בְּאַחְדוּת וּבְאַהֲבָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַנִּכְלָל בְּשֵׁם רַבֵּנוּ, כִּי רַבֵּנוּ אֵינוֹ מַשְׁפִּיעַ לְכָל אֶחָד בְּאֹפֶן פְּרָטִי, אֶלָּא הַשְׁפָּעָתוֹ לְכְלַל אַנַ"שׁ, וּמִי שֶׁנִּכְלָל בְּכְלָלָם מְקַבֵּל מֵהֶמֶת הִתְכַּלְלוּתוֹ בְּכְלָלָם וְרַק כַּךְ עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה בַּעֲבוֹדַת-הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ (א"ה, רְאֵה עוֹד בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת תְּפִלִּין הֲלָכָה ב בִּתְחִלָּתוֹ).

ד-קכא

אַנַ"שׁ הַזְּקֵנִים לֹא הָיוּ נוֹתְנִים שׂוּם הַדְּרָכוֹת מְיֻחָדוֹת לְהָאֲבֵרְכִים, רַק הִמְרִיצוּ וְזֵרְזוּ אוֹתָם לַהֲגוֹת הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה וּלְדִבּוּק חֲבֵרִים יַחַד, וּלְדַבֵּר יַחַד דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת וַעֲבוֹדַת ה' וּלְהִתְפַּלֵּל בְּיַחַד.

ד-קכב

הָיָה אוֹמֵר רַבִּי יִצְחָק בֶּער מִטֶּעפְּלִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ: הַבַּעַל-דְּבָר בְּעֶת שֶׁבָּא לְהַחְטִיא אֶת הָאָדָם וְרוֹצֶה לְהַסִּיתוֹ וּלְהַפִּילוֹ מֵעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, בָּא אֵלָיו בְּכָל מִינֵי דְּרָכִים וְעַרְמוּמִיּוֹת שׁוֹנוֹת עַד שֶׁאֲפִלּוּ יָכוֹל לִבְכּוֹת בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ לִפְנֵי הָאָדָם לְפַתּוֹתוֹ וּלְהוֹכִיחַ לוֹ גֹּדֶל נְחִיצוּת הָעֲבֵרָה וְהַמַּכְשׁוֹל שֶׁרוֹצֶה לְהַכְשִׁילוֹ בּוֹ, ה"י.

ד-קכג

כָּל סוֹחֵר טוֹב עוֹמֵד וּמַשְׁגִּיחַ עַל פְּתִיחַת חֲנוּתוֹ בְּעֵת הַנָּכוֹן, בִּפְרָט בְּעֵת שֶׁרַבִּים בָּאִים לִקְנוֹת, כִּי אָז עוֹמֵד וּמַשְׁגִּיחַ לְשָׁרֵת אֶת קָהָל קוֹנָיו, וְזֶה נִקְרָא סוֹחֵר טוֹב, כְּמוֹ כֵן הַדָּבָר אָמְרוּ אַנַ"שׁ לְעִנְיַן עֲבוֹדַת ה', זְמַן הַמֻּבְחָר שֶׁיָּכוֹל הָאָדָם לִסְחֹר אָז בְּמִסְחָרִים טוֹבִים וְרוּחִיִּים לָנֶצַח הוּא מְעֵת חֲצוֹת לַיְלָה וְאֵילָךְ, וּכְסוֹחֵר טוֹב צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר עַל עֵת זֶה וְלִהְיוֹת עֵר וְזָרִיז לִסְחֹר בְּמִסְחָרוֹ הַקָּדוֹשׁ. וְאָמְרוּ עוֹד שֶׁלְּפִי עֶרְכּוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל עֵת קָדוֹשׁ זֶה, כַּמְבֹאָר בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, וּבִפְרָט בְּסֵפֶר הַזֹּהַר, הֲרֵי שֶׁדַּחְתִּית הַשֵּׁינָה וְהַיְרִידָה מֵהַמִּטָּה בְּעֵת נִשְׁגָּב וְרָווּחִי כָּזֶה, מֵהֶרְאוּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְהּ שׂוּם עֵרֶךְ וּמְנִיעָה כְּלַל וּכְלָל.

ד-קכד

אָמְרוּ אַנַ"שׁ: עִקַּר הַסִּבָּה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, אַף כְּשֶׁרוֹאֶה רְחוּקוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִתּוֹרָתוֹ, הוּא מֵחֲמַת עֶצֶם הֱיוֹתוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְ"שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", וְאֵין הַשִּׂמְחָה תְּלוּיָה בְּסִבּוֹת כָּל שֶׁהֵם, כְּמוֹ הַהַרְחָבוֹת וְהָרְוָוחוֹת שֶׁמּוֹצֵא בְּצָרָתוֹ, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא הוּא בְּיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבוֹת תָּמִיד, וּבְכָל פַּעַם אַף כְּשֶׁנִּשְׁלָם לוֹ חֶסְרוֹנוֹתָיו, יִוָּלְדוּ לוֹ חֶסְרוֹנוֹת

חֲדָשִׁים שֶׁשּׁוּב יְבִיאוּהוּ לְעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, כִּי "אָדָם לָעָמָל יוּלָּד", וְתָמִיד תִּרְדְּפֵהוּ עָמָל וְיָגוֹן זֶה, אוּלָם הַשִּׂמְחָה הַשְּׁלֵמָה וְהַתְּמִידִית הִיא שִׂמְחַת הֱיוֹתוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, מִבְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, יְהֶיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה נְמוּכָה שֶׁהוּא, וְאַחַר הֱיוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה מֵחֲמַת הֱיוֹתוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, יָכוֹל לִשְׂמֹחַ עוֹד וְעוֹד בְּכָל עֵת שֶׁמַּרְחִיב לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִם בְּבָנִים אִם בִּבְרִיאוּת הַגּוּף אִם בְּפַרְנָסָה וְכוּ' וְכוּ', וּמֵחֲמַת כֵּן אַף בְּיִסּוּרָיו הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר יָכוֹל וְחַיָּב לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה.

ד-קכה

מְקֻבָּל הָיָה בֵּין אַנ"שׁ לְעִנְיַן הַבַּעֲלֵי זְכִרוֹנוֹת הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת בַּמַּעֲשֶׂה מֵהַזּ' בָּעטְלֶערְס, שֶׁאֶחָד מֵהֶם הָיָה הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶענְסְק זיע"א (כַּיָּדוּעַ בֵּין הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה גַּם עַל מַה שֶּׁהִכָּה אֶת אִמּוֹ בִּשְׁעַת הַנָּקָתוֹ כְּדֶרֶךְ הַתִּינוֹקוֹת).

ד-קכו

הָיוּ אוֹמְרִים: אָסוּר לוֹ לְאָדָם לְדַבֵּר גְּבוֹהָה אֲפִלּוּ בַּעֲבוֹדַת ה', הֵיינוּ לְדַבֵּר מַעֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְקָשׁוֹת שֶׁמָּא חֻלְיָה יִבְחֲנוּ אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה וְיָבִיאוּהוּ לִידֵי נִסָּיוֹן, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יַעֲמוֹד הוּא עַצְמוֹ בַּנִּסָּיוֹן.

ד-קכז

פֵּרְשׁוּ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, שֶׁאָמַר "מִמֶּנִּי לֹא יוֹדְעִים כִּי אִם נָתָן נַפְתָּלִי מְעַט", "נָתָן נַפְתָּלִי אַבִּיסָעל", שֶׁהַכַּוָּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁהֵן מוֹהַרַנ"תְ וְהֵן רַבִּי נַפְתָּלִי לֹא יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ כִּי אִם מְעַט. וּרְאֵה בְּהַקְדָּמַת סֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן.

ד-קכח

אָמְרוּ אַנ"שׁ צִוּוּי הַתּוֹרָה שָׁצוּתָה שָׁלְמוּד וְעֵסֶק הַתּוֹרָה יִהְיֶה בִּבְחִינַת "בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים" סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ גַּם עַל עִנְיַן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו, שֶׁאִי אֶפְשָׁר כְּלַל וּכְלָל לְקַבֵּל וּלְהִתְעַלּוֹת בְּדַרְכֵי עֲצוּתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לוּלֵא הַהִתְחַדְּשׁוּת בְּדַרְכָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ מֻשָּׁךְ כָּל יְמֵי חַיָּיו כַּחֲדָשִׁים מַמָּשׁ.

ד-קכט

הָיוּ אוֹמְרִים עַל עִנְיַן הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים כְּנֶגֶד הַמְּפוּרְסָמִים שֶׁפִּרְסוּמָם בְּשֶׁקֶר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ עֵת שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר שְׁלִילִי עַל הַצַּד שֶׁכְּנֶגֶד, שֶׁמִּזֶּה לֹא יִצְמַח שׁוּם תּוֹעֶלֶת, הֲרֵי יָכוֹל אֲנִי לְדַבֵּר מֵהַצַּד הַחִיּוּבִי שֶׁהוּא הַטּוֹב הַנִּמְצָא בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ וְעֵצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁמִּזֶּה בְּוַדַּאי תִּצְמַח טוֹבָה. כִּי הָיוּ מַקְפִּידִים לְבִלְבִּי לְדַבֵּר כְּלַל וּכְלָל מֵהֶסְרוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל אֲחֵרִים יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה.

ד-קל

בְּמַה שֶׁהִקְפִּידוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה לִבְלִי לְתֵת צְדָקָה לֶעָנִי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, אָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁעִקַּר הַהִשְׁתַּדְּלוּת בָּזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּעֵת שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְכוּם כֶּסֶף נִכְבָּד לְחַלְּקוֹ לִצְדָקָה, אוּלָם בְּדָרָךְ כְּלַל כְּשֶׁנּוֹתְנִין לֶעָנִי הַפּוֹשֵׁט יַד אֵין צָרִיךְ לַחֲשׁוֹשׁ בְּדָבָר זֶה, אִם אֵין יוֹדְעִין בְּבֵרוּר שֶׁהוּא אֵינוֹ הָגוּן חָלִילָה.

ד-קלא

הֵיוּ אוֹמְרִים לָזֶה הַמַּעִיר הֶעָרוֹת וְנִכְנַס בִּתְחוּמוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ לְהוֹכִיחוֹ וּלְיַסְּרוֹ שֶׁלֹּא כְּהוֹגֶן אָנָּא מְבַקֵּשׁ אֲנִי מִמְּךָ, אַל נָא תְּתַקֵּן אַתָּה אֶת יִצְרִי הָרַע, הַנִּיחֵהוּ נָא בִּשְׁבִילִי, כִּי עָלַי הוּטַל לְתַקְּנוֹ וּלְבַטְּלוֹ וְלֹא עָלֶיךָ.

ד-קלב

אָמְרוּ: נִמְצָאִים אֶצְלֵנוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַרְבֵּה, אוּלָם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְגַם חֲסִידִים הַדְּבוּקִים בֶּאֱמֶת בְּרַבֵּנוּ וּסְפָרָיו, דָּבָר זֶה חָסֵר לָנוּ עֲדַיִן.

ד-קלג

שִׁבְּחוּ מְאֹד אֶת ה"חֵפֶץ חַיִּים" נוֹסַף עַל כָּל שִׁבְחָיו, גַּם בָּזֶה שֶׁסִּדֵּר אֶת סִפְרוֹ "מִשְׁנָה בְּרוּרָה" לְפִי סֵדֶר הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְלֹא כְּסֵפֶר וְחִבּוּר בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

ד-קלד

כְּשֶׁהָיוּ אַנַ"שׁ עוֹבְדֵי ה' הַמּוּפְלָגִים מִתְפַּלְּלִים שֶׁיִּתֵּן לָהֶם ה' יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָה, הָיוּ מִתְפַּלְּלִים בְּפֵירוּשׁ שֶׁיַּצְלִיחַ ה' יִתְבָּרַךְ גַּם מֵעֲשִׂירוּת וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ל): "רֵשׁ וָעֹשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי". וְכַמּוּבָא בִּסְפָרִים שֶׁנִּסָּיוֹן הָעֹשֶׁר קָשֶׁה יוֹתֵר מִנִּסָּיוֹן הָעֲנִיּוּת.

ד-קלה

אָמְרוּ: עֲנִין לִמּוּד הַפּוֹסְקִים שֶׁצִּוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ מְאֹד כַּיָּדוּעַ, כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה בְּדַוְקָא בְּאַרְבָּעָה חֶלְקֵי הַשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ. בְּסֵדֶר שֶׁסִּדְּרָם רַבֵּנוּ הַ"בֵּית-יוֹסֵף".

ד-קלו

אַנַ"שׁ אָמְרוּ, שֶׁכָּל אֶחָד מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ קִבֵּל מֵרַבֵּנוּ לְאַחַר פְּטִירָתוֹ מַדְרֵגָה מְיֻחֶדֶת. מוֹהַרְנַ"תְ הָעֵסֶק עִם אַנַ"שׁ וְהַמְקֹרָבִים, וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק עִם נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים, וְרַבִּי יוּדְל עִנְיְנֵי הַפִּדְיוֹנוֹת.

ד-קלט

אָמְרוּ: מֵהַיּוֹצֵא מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ בִּשְׁבָח בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיְתָה נִשְׁמָתוֹ גְּבוֹהָה מְאֹד, שֶׁהָיָה כָּלוּל מִבְּחִינַת תְּרֵין מְשִׁיחִין, מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף וּמָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד,

וְעַל כֵּן נִקְרָא בַּשֵּׁם שְׁלֹמֹה-אֶפְרָיִם, דְּהַיְנוּ שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד, וְאֶפְרַיִם בֶּן יוֹסֵף. וּמְשׁוּם כֵּן הִפְלִיג רַבֵּנוּ בְּשִׁבְחוֹ (רְאֵה חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן כח, קעז, תקפג, וּבִימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ סִימָן יא).

ד-קמ

הָיוּ אַנַ"שׁ אוֹמְרִים, שֶׁגְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לְגַבֵּי שְׁאָר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ הָיָה גַּם בָּזֶה, שֶׁהֶבִין וְהִרְגִּישׁ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁעִנְיַן רַבֵּנוּ הוּא גַּם לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים וְלֹא רַק לְדוֹרוֹ הוּא וְשֶׁעִנְיַן רַבֵּנוּ בְּהֶכְרַח שֶׁיִּמָּשֵׁךְ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

מנהגים ונוסחאות התפילה
והדרכות לכל ימות השנה

ד-קמא

אַנַ"שׁ הָיוּ נוֹהֲגִים בִּזְמַן חֲצוֹת שֶׁקִּבַּע לָנוּ רַבֵּנוּ (בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן קמ"ט), דְּהַיְנוּ שִׁשָּׁה שָׁעוֹת מֵעֵת צֵאת הַכּוֹכָבִים - גַּם לִשְׁאָר הַמְּצִוּוֹת וְהַסְּגֻלּוֹת הַתְּלוּיִים בַּחֲצוֹת, כַּאֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן בְּלֵילֵי פֶּסַח וְכוּ'.

ד-קמב

הָיוּ מֵאַנַ"שׁ הַמְדַקְדְּקִים בְּקִימַת חֲצוֹת שֶׁנָּהֲגוּ לִקְרוֹא אֶת סֵדֶר "קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה" בְּעוֹדָם שׁוֹהִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְמָנְעָם בְּשִׂיחָה אַחַר כָּךְ בְּבֵיתָם.

ד-קמג

הִקְפִּידוּ אַנַ"שׁ לִבְלִי לִטְעֹם כְּלוּם לְאַחַר זְמַן חֲצוֹת לַיְלָה עַד לְאַחַר הַתְּפִלָּה, כִּי כְּךְ הָיָה פְּנִימִיּוּת רְצוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-קמד

בְּאוּמָאן נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לְהִתְעַטֵּף בַּטַּלִּית תֵּיכֶף בַּזְּמַן הַמֻּתָּר לַעֲטִיפָה, וְתֵיכֶף לְאַחֲרֶיהָ הֵחֵלּוּ לְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, וְלִפְעָמִים אָרַךְ זְמַן זֶה עַד הָנֵץ הַחַמָּה, כְּשָׁעָה וָרֶבַע וְיוֹתֵר, וְהָעוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים שֶׁהֶאֱרִיכוּ בִּתְפִלָּתָם, לֹא הָיוּ מְדַקְדְּקִים לְמַהֵר לִתְפִלַּת הַ-י"ח דַּוְקָא עִם הָנֵץ הַחַמָּה, אֶלָּא הִתְפַּלְּלוּ בְּמִתְינוּת כְּדַרְכָּם.

ד-קמה

כַּיָּדוּעַ מִנְהָג אַנַ"שׁ לְהַקְפִּיד עַל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית לְפִי שִׁיטַת הַמָּגֵן-אַבְרָהָם, כִּי סָפֵק דְּאוֹרַיְיתָא לְחוּמְרָא, אוּלָם כְּשֶׁהִתְעוֹרְרָה פַּעַם שְׁאֵלָה שֶׁלֹּא נָתְנוּ לְאַנַ"שׁ לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת רַק לְפִי זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע הַשֵּׁנִי, וְהָיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁרָצוּ לְבַטֵּל לְגַמְרֵי אֶת הַמִּנְיָן לֹא הִסְכִּים לָזֶה רל"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר שֶׁבְּאוֹפֶן כָּזֶה צָרִיךְ לִסְמוֹךְ עַל דַּעַת הָרַב וְהַגָּר"א, וְלֹא לְבַטֵּל הַמִּנְיָן שֶׁל אַנַ"שׁ שֶׁגְּדֶל חֲשִׁיבוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ הוּא לְאֵין שִׁעוּר.

ד-קמו
נוֹהֲגִים הָיוּ לְהַזְכִּיר בַּ"הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר" וְכַדּוֹמֶה אֶת שֵׁם רַבֵּנוּ עִם שֵׁם אָבִיו וְאִמּוֹ, דְּהַיְינוּ "רַבִּי נַחְמָן בֶּן שִׂמְחָה בֶּן פֵּייגָא".

ד-קמז
לֹא נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לוֹמַר בְּשַׁחֲרִית אֶת הַפִּזְמוֹן "יְגַדֵּל". (כדעת האריזְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בשעה"כ (ח"א) בענין נוסח התפילה, דף נ ע"ג (עמ' שכ"ח), ובריש פע"ח (ח"א) ריש שער התפילה, מובא בשע"ת ובמ"ב ובכה"ח או"ח סח, א, עיי"ש).

ד-קמח
בְּקַדִּישׁ אַחַר תֵּיבוֹת 'בְּרִיךְ הוּא' הָיוּ אוֹמְרִים "בְּרִיךְ הוּא" וְלֹא אָמֵן. (כשיטת הרמ"א באו"ח סי' נו, ס"ב, עיי"ש).

ד-קמט
בְּבִרְכַּת "אַהֲבַת עוֹלָם" אָמְרוּ "וּשְׁבֹר עוֹל הַגּוֹיִם מֵעַל צַוָּארֵנוּ".

ד-קנ
בְּאוּמָאן נָהֲגוּ לוֹמַר הַגָּשֶׁם - בְּנִקּוּד קָמָץ, וְלֹא יָדְעוּ מֵהַשִּׁיטוֹת שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בְּנִדּוֹן זֶה.
נֶסַח אַנַ"שׁ בִּתְפִלַּת הַשְּׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה לוֹמַר בְּבִרְכַּת "אַתָּה חוֹנֵן" "חָכְמָה בִּינָה וָדַעַת" בִּלְבָד,
וּבְבִרְכַּת רְפָאֵינוּ לוֹמַר "וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל מַכּוֹתֵינוּ כִּי אֵל" וְכוּ',
בְּבִרְכַּת וְלַמַּלְשִׁינִים, אוֹמְרִים "וְכָל הָרִשְׁעָה כְּרֶגַע תֹּאבֵד" וְלֹא "וְכָל הַמִּינִים".
בְּבִרְכַּת "עַל הַצַּדִּיקִים" אָמְרוּ "בֶּאֱמֶת נִשְׁעָנוּ" לְלֹא תֵּיבַת "בְּתָמִים".
בְּבִרְכַּת שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה אָמְרוּ "אָב הָרַחֲמָן שְׁמַע קוֹלֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ חוּס וְרַחֵם".
בְּבִרְכַּת רְצֵה, נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לוֹמַר: וּתְפִלָּתָם "מְהֵרָה" בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וְכוּ'. (אולם ראה בהשמטות לחיי"מ סי' פד).
בְּתִפִלַּת שִׂים שָׁלוֹם לֹא אָמְרוּ תֵּיבַת "יַחַד" אֶלָּא "כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ".

ד-קנא
"בְּשֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי" אָמְרוּ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם כִּבְנֻסָּח פּוֹלִין. (אולם ראה בח"ב סעיף תרכ"ח).

ד-קנב
נָהֲגוּ אֲנַ"שׁ בְּחוּמְרָא רַבָּה לִבְלִי לַעֲרֹךְ שׁוּם סְעוּדָה בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת וּבְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, מֻחָמַת קְדֻשַּׁת וּכְבוֹד הַמָּקוֹם, וַאֲפִלּוּ בְּיוֹם הַיְאָר-צַייט שֶׁל רַבֵּנוּ, וְכֵן סְעוּדַת בְּרִית מִילָה וּסְעוּדַת הַפּוּרִים וְהַהִשְׁתַּכְּרוּת לֹא קִיְּמוּהוּ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ רַק בְּבָתִּים פְּרָטִיִּים, מִלְּבַד "סְעוּדָה שְׁלִישִׁית" שֶׁל שַׁבָּת שֶׁהוּא גַּם עֵת לְמוּד בִּפְנֵי רַבִּים, הִנְהִיגוּ בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת. וַאֲפִלּוּ הַלִּמּוּד בַּסֵּפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר הַנָּהוּג בֵּין אַנַ"שׁ, לֹא לָמְדוּהוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כַּנָּהוּג,

אֶלָּא הָיוּ עוֹשִׂים קִדּוּשׁ בְּבֵית אֶחָד מֵאַנַ"שׁ כְּרַבִּי נָחוּם שׁוּסְטֶעֶר אוֹ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן וְשָׁם לָמְדוּהוּ. וְהַכֹּל מֻחָמַת כְּבוֹד בֵּית-הַכְּנֶסֶת.

ד-קנג

הַנִּגּוּן עַל הַפָּסוּק "עַמְּךָ ה' יְדַכְּאוּ וְכוּ'" אוֹמְרִים שֶׁהוּא נִגּוּן עַתִּיק מְאֹד מֵהַלַּחֲנִים שֶׁהֵבִיאוּ עִמָּם לְגָלוּת הַלְוִיִּם שֶׁעָמְדוּ עַל הַדּוּכָן עוֹד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְהַנִּגּוּן עַל הַפָּסוּק "בֵּינוּ בּוֹעֲרִים בָּעָם" פִּרְסְמוֹ רַבִּי אַהֲרֹן קְרָלִיטְשֶׁער וְאֵין יָדוּעַ מִי חִבְּרוֹ, יֵשׁ סְבָרָא שֶׁהוּא עַצְמוֹ חִבְּרוֹ. הַנִּגּוּן עַל תֵּיבוֹת "וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת וְכוּ'" חִבְּרוֹ רַבִּי יְרוּחָם חַזָּן.

ד-קנד

רֹב נֻסְחָאוֹת הַתְּפִלָּה הַמְּפֻרְסָם בֵּין אַנַ"שׁ, הֵם מִנַּסַּח וָואהְלִין, וְחֻבְּרוּ רֻבָּם עַל יְדֵי רַבִּי מֹשֶׁה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס קְאריצֶער זַצַ"ל.

ד-קנה

אֵלּוּ מֵאַנַ"שׁ שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים עִם חוּטֵי תְּכֵלֶת בַּצִּיצִית, הָיוּ בָּהֶם שֶׁהָלְכוּ עִם חוּט אֶחָד שֶׁל תְּכֵלֶת כְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם (הל' ציצית פ"א, הל"ו) וְהָיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁהָלְכוּ עִם שְׁנֵי חוּטִים, כְּשִׁיטַת הָרַאבַ"ד (שם), רַבִּי שְׁמוּאֵל מֵאִיר אַנְשִׁין זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָלַךְ עִם חוּט אֶחָד.

ד-קנו

בְּאוּמַאן נָהֲגוּ אֲנַ"שׁ הַחֲשׁוּבִים, כְּרַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי וְרַבִּי גֶּעצִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לִלְמוֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן, בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב, כָּל אֶחָד בְּדִילּוּג יוֹם אֶחָד, דְּהַיְנוּ שֶׁלָּמְדוּ תּוֹרָה אַחַת וְאַחֲרֶיהָ אֶת כָּל הַהֲלָכוֹת הַפְּזוּרִים בְּסִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הַמְיֻסָּדִים עַל תּוֹרָה זוֹ, וּמֻחָמַת סֵדֶר לִמּוּד זֶה, לָקַח זְמַן רַב לִגְמֹר תּוֹרָה אַחַת.

ד-קנז

נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לַעֲשׂוֹת רִקּוּד תֵּיכֶף לְאַחַר שִׁמְחַת הַבְּרִית מִילָה עוֹד לִפְנֵי עֲרִיכַת הַסְּעוּדָה.

ד-קנח

הָיוּ נוֹתְנִים שֵׁם לְתִינוֹק בְּשֵׁם נַחְמָן עַל שֵׁם רַבֵּנוּ, לְלֹא עִרְבּוּב שְׁאָר שֵׁמוֹת נוֹסָפִים, וְלֹא כְּדַעַת הַסּוֹבְרִים לִבְלִי לָתֵת שֵׁם זֶה בְּנִפְרָד.

ד-קנט

בְּאוּמַאן נָהֲגוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻפָּה אַחַר הַשְׁקִיעָה, וְרַק כְּשֶׁהִתְקַיְּמָה הַחֻפָּה בְּעֶרֶב שַׁבָּת עָשׂוּ אוֹתָהּ לִפְנֵי הַשְׁקִיעָה. אוּלָם כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִקְפִּיד רל"י זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִנְהֹג כְּמִנְהַג יְרוּשָׁלַיִם לְהַעֲמִיד הַחֻפָּה לִפְנֵי הַשְׁקִיעָה.

ד-קס
נוֹהֲגִים הָיוּ אַנַ"שׁ לְכַסּוֹת אֶת הַתִּינוֹק בְּכִסּוּי רֹאשׁ בְּקַטְנוּתוֹ מַמָּשׁ, וְכַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת בָּנִים (ח"א,סעיף ב').

ד-קסא
בְּעִנְיַן הַזְכָּרַת הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְשִׁלּוּבָם שֶׁבְּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה שֶׁעַל פִּי נֶסַח הָאֲרִ"י לְעִנְיַן עוֹנֶשׁ ד' מִיתוֹת בֵּית-דִּין, הָיוּ שֶׁאמְרוּם [לְלֹא הַזְכָּרַת שֵׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים] וְכָאֵלֶּה שֶׁלֹּא אָמְרוּם, וְכָל אֶחָד וּמִנְהָגוֹ.

ד-קסב
עֵת הַמּוֹלִיד אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עֵת רָצוֹן, אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לִהְיוֹת נֵעוֹר עֲבוּרָהּ לִפְנֵי עֵת חֲצוֹת.

ד-קסג
אֲנַ"שׁ לֹא הָיוּ עוֹשִׂים עֵסֶק מִכְּבוּד סַנְדְּקָאוּת וְכַדּוֹמֶה. וְרַק כְּשֶׁיָּצָא מִזֶּה תּוֹעֶלֶת לְטוֹבַת שׁוּם דָּבָר מִצְוָה, כְּמוֹ פַּעַם בְּעֵת שֶׁהִכְנִיס רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת בְּנוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, מָכְרוּ אֶת כְּבוּד הַסַּנְדְּקָאוּת, כִּי רָצוּ לְהַשְׁלִים בְּכָךְ מָעוֹת לְהוֹצָאוֹת הַבְּרִית, כִּי הָיָה עָנִי גָּדוֹל וּמָרוּד עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֶפִלּוּ לְהוֹצָאוֹת הַבְּרִית, וְקָנָה אוֹתוֹ רַבִּי חַיִּים ב"ר שַׁבְּתַי מֵאוּמַאן.

ד-קסד
נָהֲגוּ לָתֵת צְדָקָה בְּעֵת שִׂמְחַת תִּנָּאִים אוֹ אֵיזֶה כְּרִיתַת בְּרִית, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם לְהַתְּנָאִים וְהַכְּרִיתוּת בְּרִית, בִּזְכוּת הַצְּדָקָה.

ד-קסה
בְּאוּמַאן הִדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר תָּמִיד רַק בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ וְלֹא בַּקְלוֹיז.

ד-קסו
הִקְפִּידוּ אַנַ"שׁ כְּשֶׁבָּנוּ לְעַצְמָם בַּיִת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּבְנוּ גַּם מָקוֹם מְכֻבָּד עֲבוּר סֻכָּה, וְכֵן כְּשֶׁשָּׁכְרוּ דִּירָה בְּחוּץ-לָאָרֶץ, כִּי הַסֻּכָּה הִיא שְׁמִירָה לַבַּיִת, וְהוּא עַל פִּי הַמְּבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ (בְּתוֹרָה רס"ו), עַל מַאֲמָר חֲכָמֵינוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (סוֹטָה יא.) כָּל הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן, וּבְחִינַת "סֻכָּה" הִיא הַהֵפֶךְ מִזֶּה, עַיֵּן שָׁם.

ד-קסז
הָיוּ אַנַ"שׁ מַקְפִּידִים מְאֹד לְבָלִי לְחַוּוֹת לַשּׁוֹאֵל שׁוּם דֵּעָה בְּהֶחְלֵטְיוּת, וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה דּוּגְמָא לָזֶה, שֶׁכְּשֶׁהִצִּיעוּ לוֹ לְאִשָּׁה אֶת בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער, הָלַךְ לִשְׁאֹל בָּזֶה אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַיְיזִיקְל מֵאוּמַאן, לֹא חִוָּה לוֹ רַבִּי אַיְיזִיק מַהִי דַּעְתּוֹ,

אֶלָּא שְׁאֵלוֹ: וְכִי מַהִי דַּעְתְּךָ אַתָּה בְּשִׁידּוּךְ זֶה? וְכֵן כְּשֶׁשָּׁאַל בְּדָבָר זֶה אֶת רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאַרְסְקִי שְׁאֵלוֹ גַּם הוּא כָּךְ.

ד-קסח

נוֹהֲגִים הָיוּ אַנ"שׁ לוֹמַר תְּפִלּוֹת בְּסֵפֶר "לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת" אַף בְּשַׁבָּת, אוּלָם הָיוּ מְדַלְגִים אֶת הַתְּפִלּוֹת הַמְדַבְּרִים מֵחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וְהוּא עַל פִּי מַה שֶׁאָמַר מוֹהֲרַנ"תְּ לִבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק כַּמְּסֻפָּר לְעֵיל (ח"ב, סעיף תרע"ד).

ד-קסט

הָיוּ נִזְהָרִים מְאֹד לְבַלִּי לְהַכְנִיס לְוִכּוּחִים עִם אֶפִּיקוֹרְסִים וְכַדּוֹמֶה, וְהָיָה דַּרְכָּם לוֹמַר לְאֶפִּיקוֹרוֹס הַבָּא לְהִתְוַכֵּחַ בְּעִנְיְנֵי אֱמוּנָה, "מוּכָן אֲנִי לוֹמַר לְךָ מַה שֶּׁבְּדַעְתִּי וְאִם תִּרְצֶה שְׁמַע דְּבָרַי וּתְקַבְּלוֹ וְאִם לַאו לַאו, אֲבָל אֶת מַה שֶּׁבְּדַעְתְּךָ לוֹמַר, לְהַקְשׁוֹת וּלְהַסְבִּיר, אֵינִי מְעוּנְיָן אַף לִשְׁמוֹעַ כְּלָל וּכְלָל.

ד-קע

לֹא נָהֲגוּ אַנ"שׁ לְהִשְׁתַּטֵּחַ וּלְהִתְפַּלֵּל עַל קִבְרָם שֶׁל תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ, לְבַד מִצִּיּוּן מוֹהַרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבְּעִיר בְּרֶסְלֶב, וְאָז הִשְׁתַּטְּחוּ כְּבָר גַּם עַל צִיּוּנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב הַטָּמוּן בְּסָמוּךְ.

ד-קעא

נְזְהָרִים הָיוּ אַנ"שׁ מְאֹד, לְבַלִּי לִגְרוֹם לְשׁוּם מַחֲלֹקֶת וּוִכּוּחִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וַאֲפִלּוּ בְּיוֹם יָאְרְצַייט וְכַדּוֹמֶה לֹא הִתְגּוֹדְדוּ לְהִתְפַּלֵּל דַּוְקָא לִפְנֵי הָעַמּוּד, וְכֵן לֹא נִדְחָקוּ לְקַבֵּל דַּוְקָא עֲלִיָּה לַתּוֹרָה, וְכַדּוֹמֶה בַּשְּׁאָר כִּבּוּדִים.

ד-קעב

נוֹהֲגִים הָיוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּזְכּוּ וְיָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

ד-קעג

בְּנֵי הַבַּר-מִצְוָה הָיוּ נוֹהֲגִים לִדְרוֹשׁ בְּסְעוּדַת הַבַּר-מִצְוָה תּוֹרָה מִלִּקּוּטֵי מוֹהַרַ"ן עִם הַ"הֲלָכָה" שֶׁבְּסֵפֶר "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" הַמְיוּסֶדֶת עָלֶיהָ.

ד-קעד

הָיוּ גּוֹעֲרִים בְּאֵלּוּ הַמְּעַשְּׁנִים מִקְטֶרֶת וּמְרִיחִים בְּטַבַּק בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמַלִּיצִים עֲלֵיהֶם אֶת הַכָּתוּב "הֶגֶם לְכִבּוֹשׁ אֶת הַמַּלְכָּה עִמִּי בַּבָּיִת". כִּי רַבֵּנוּ הִזְהִיר וְאָסַר עָלֵינוּ אֶת הָעִשּׁוּן (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַרַ"ן" סִימָן רעג ו-תעב).

ד-קעה
נוֹהֲגִים הָיוּ לְהָנִיחַ אֶת הַסֵּפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" מִתַּחַת לִמְרַאשׁוֹתָיו שֶׁל חוֹלֶה, כִּסְגֻלָּה לִרְפוּאָתוֹ, וְכַמּוּבָא מִזֶּה בַּסְּפָרִים מִגְּדֶל סְגֻלַּת הַדָּבָר לְהַנִּיחַ סֵפֶר קָדוֹשׁ לִמְרַאשׁוֹתָיו שֶׁל חוֹלֶה.

ד-קעו
אַנ"שׁ שֶׁבְּפוֹלִין הָיוּ נוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ אֶת סֵפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" לִמְרַאֲשׁוֹתָה שֶׁל הַמַּקְשָׁה לֵילֵד, וְרָאוּ בָּזֶה כַּמָּה וְכַמָּה מוֹפְתִים, וּכְמוֹ כֵן יָדוּעַ הָיָה מִכַּמָּה וְכַמָּה עֲקָרוֹת שֶׁהָיוּ קוֹרְאִים וְאוֹמְרִים כַּמָּה פְּעָמִים אֶת סֵפֶר "סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת" וְנִפְקְדוּ בְּסִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא, כַּמּוּבָא סְגֻלָּתוֹ בַּסֵּפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" (סִימָן כה).

ד-קעז
הִקְפִּידוּ לִבְלִי לְהַסְפִּיד שׁוּם נִפְטָר, וּכְמִנְהָג הַחֲסִידִים הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב.

ד-קעח
אֵין הַדָּבָר מְבוֹרָר, אִם הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "קִנְאַת ה' צְבָאוֹת", חִבְּרוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ עַצְמוֹ אוֹ אֶחָד מִגְּדוֹלֵי אַנ"שׁ שֶׁבְּזְמַנּוֹ. (ראה באריכות בספר "נוה-צדיקים" ל-ר' נ.צ קעניג עמ' קעז-קפ).

ד-קעט
כְּשֶׁהָיוּ מְבָרְכִים אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ, הָיוּ גַּם אוֹמְרִים וּמְבָרְכִים: "שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה".

ד-קפ
נוֹהֲגִים הָיוּ לִטֹּל נְטִילַת יָדַיִם שֶׁל שַׁחֲרִית אַף לְתִינוֹק קָטָן. (עיין בנסמן בספר "אשי-ישראל על הל' תפילה פ"ב, הערה כ"ו, עמ' ט)

ד-קפא
הָיוּ נוֹהֲגִים לוֹמַר וּלְהוֹדִיעַ לַנִּפְטָר לִפְנֵי הַקְּבוּרָה, שֶׁיֵּדַע שֶׁהוּא כְּבָר נִפְטָר וּכְשֶׁיַּגִּיעַ לְעוֹלָם הָאֱמֶת, יִדְרוֹשׁ בְּכָל תּוֹקֶף שֶׁיְּבִיאוּהוּ לְרַבֵּנוּ וְשֶׁיִּתְקַשֵּׁר וְיֹאחַז אֶת עַצְמוֹ בְּרַבֵּנוּ, וְשֶׁיֵּדַע שֶׁגַּם שָׁם יֵשׁ קְלִפּוֹת שֶׁלֹּא יַנִּיחוּהוּ לָבוֹא לִמְקוֹמוֹ, וְהוּא עַל-פִּי הַמְּסֹרָה בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" (סימן קא).

ד-קפב
אַחֲרֵי שֶׁיִּשְׁבוּ אַנ"שׁ וְדִבְּרוּ יַחַד בֵּינֵיהֶם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיוּ מוּכְרָחִים לְהַפְסִיק בְּדִבּוּרָם, אָמְרוּ זֶה לָזֶה בְּדֶרֶךְ חִבָּה, "הָאֲסִיפָה עֲדַיִן לֹא נִגְמְרָה וְעוֹד נִתְרָאֶה שׁוּב". כִּי עִנְיָן גָּדוֹל הָיָה אֵצֶל אַנ"שׁ לְהִתְאַסֵּף וּלְדַבֵּר יַחַד בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, כִּי יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו בְּכָל יוֹם וְצָרִיךְ לַחֲשׁוֹב עֵצוֹת מִדֵּי יוֹם לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

ד-קפג

בְּאוּמַאן הָיָה נִמְצָא "סֵפֶר תּוֹרָה" שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עוֹד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהָיְתָה בְּחֶזְקָתוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק חָתָן רַבֵּנוּ, לְאַחַר פְּטִירָתוֹ קִבְּלָה מוֹהַרְנַ"תְּ מִבָּנָיו הֲלֹא הֵם רַבִּי שִׁמְחָה בָּרוּךְ וְרַבִּי אֶפְרַיִם וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל, עַל פִּי פְּסַק דִּין שֶׁפָּסַק בָּזֶה רַבִּי אַהֲרֹן רַב הָעִיר קְרִימֶנְטְשׁוֹק, (נָכֶד הָרַב הַבַּעַל הַתַּנְיָא וּבַעֲלָהּ שֶׁל חַיָּה בַּת רַבֵּנוּ). כִּי כָּךְ צִוָּה רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק בְּצַוָּאָתוֹ. לְאַחַר שֶׁאִטְמוּ הַשִּׁלְטוֹנוֹת הַקּוֹמוּנִיסְטִים אֶת הַקְּלוֹיז, הֶעֱבִירוּ אוֹתָהּ אַנַ"שׁ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ חָתָן רַבִּי גֶּעצִיל, וְאַחַר כָּךְ בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה נֶעֱלְמָה וְלֹא נוֹדַע מְקוֹמָהּ. בְּסֵפֶר תּוֹרָה נִכְבָּד זֶה הָיוּ קוֹרְאִים רַק בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְרָאשֵׁי-חֳדָשִׁים וְכֵן כְּשֶׁבָּא אָדָם חָשׁוּב וְכַדּוֹמֶה, וְהָרַב מְאוּמַאן הַמְּכֻנֶּה "רַבִּי פִּישֶׁעל" הָיָה בָּא לִפְעָמִים לְתִפְלַּת מִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת בְּמְיֻחָד עֲבוּר זֶה, וְקָרְאוּ בְּסֵפֶר תּוֹרָה זֶה לִכְבוֹדוֹ כִּרְצוֹנוֹ.

ד-קפד

סִפֵּר רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהֶרְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעָנְיַן הָרִקּוּדִים שֶׁמְּקַיְּמִים אַנַ"שׁ בְּכָל יוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה, הֵחֵל מִזֶּה שֶׁדִּבְּרוּ וְשׂוֹחֲחוּ בֵּינֵיהֶם בְּשִׂמְחָה רַבָּה אַחַר הַתְּפִלָּה אַחַר שֶׁזָּכוּ לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וְלַעֲבוֹד אֶת ה' כָּל הַלַּיְלָה וְכוּ' וְכוּ', וּכְשֶׁנִּזְכְּרוּ מִכָּל הַטּוֹב שֶׁזָּכוּ לָהּ בָּא לָהֶם שִׂמְחָה רַבָּה כָּזוֹ עַד שֶׁפָּצְחוּ פִּיהֶם בְּשִׁירָה וְרִקּוּדִים.

ד-קפה

נִזְהֲרוּ לְבִלְי לְהָעִיר אֶת הָאוֹרֵחַ הַיָּשֵׁן בְּעֵת חֲצוֹת לַיְלָה לַעֲרִיכַת הַתִּקּוּן, אַף שֶׁהָיָה מֵאַנַ"שׁ, כִּי רָצוּ לְקַיֵּם מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים כִּפְשׁוּטוֹ. (וע"ע להלן סעיף שפ"ז, ובח"ה סעיף רע"ח).

ד-קפו

הָיוּ אַנַ"שׁ נוֹהֲגִים, בְּעֵת שֶׁהָלְכוּ לְהִתְבּוֹדֵד חוּץ לָעִיר, כְּצוּוּי רַבֵּנוּ, לֹא לָצֵאת לְבַד מִמַּשׁ, כִּי בְּסֵפֶר הַזֹּהַר (תולדות, ח"א דף קמו. ו-וישלח קסט: (ועיין באריכות בזה בספר "שמירת הגוף והנפש ח"א פרק ק"ט, עמ': שיט-שכג)) הֶחֱמִיר בָּזֶה, אֶלָּא הָיוּ יוֹצְאִים שְׁנַיִם וְיוֹתֵר בְּצַוָּתָא, וְרַק כְּשֶׁהִגִּיעוּ לַשָּׂדֶה שֶׁמִּחוּץ לָעִיר, נִפְרְדוּ כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ.

ד-קפז

אֲנַ"שׁ נָהֲגוּ לְקָרֵב אֶת כָּל מִי שֶׁרַק בָּא וְהִתְחַבֵּר אֲלֵיהֶם, לְבַד מִבַּעַל מַחֲלֹקֶת וּבַעַל לָשׁוֹן-הָרָע הַמְּחָרְחֵר רִיב וּמָדוֹן, שֶׁהָיוּ מַרְחִיקִים וּמִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ בְּתַכְלִית.

ד-קפח

נוֹהֲגִים הָיוּ אַנַ"שׁ בְּעֵת שֶׁבָּאוּ לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה לְסַפֵּר לְפָנָיו אֵיזֶה מַעֲשֶׂה מִצַּדִּיקִים אוֹ מַעֲשֶׂה מִסֵּפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, וְהוּא עַל פִּי מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ הַפָּסוּק "מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת

מַלְכוֹ וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ" בְּעֵת שֶׁבִּקֵּר אֶת בִּתּוֹ שָׂרָה שֶׁהָיְתָה חוֹלָה, (כַּמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן תע"ט וּלעיל ח"א סעיף תקמ"ט), וְהָיוּ נוֹהֲגִים לְסַפֵּר אֶת הַמַּעֲשֶׂה מֵהַמַּהֲרָשָׁ"א וּבְנוֹ הַסּוֹחֵר (לעיל ח"ג, סעיף ק'), וְיֵשׁ אוֹמְרִים הַמַּעֲשֶׂה מֵהַקָּאפְּצִין פַּאשָׁע הַמּוּבָא לְעֵיל (בְּחֵלֶק ב', סעיף ע"ר).

ד-קצ

בְּאוּמַאן נָהֲגוּ לְהַגְבִּיהַּ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה לְאַחַר הַקְּרִיאָה.

ד-קצא

נוֹהֲגִים הָיוּ אַנַ"שׁ מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז עַד רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אָב לַעֲשׂוֹת רִקּוּד וּלְזַמֵּר אַחַר הַתְּפִלָּה אֶת הַזֶּמֶר הַיָּדוּעַ עַל הַפָּסוּק "כִּי נִחַם ה' צִיּוֹן", וּכְהֶרְגֵּלָם בְּכָל הַשָּׁנָה, אוּלָם לְאַחַר רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אָב עַד לְאַחַר תִּשְׁעָה-בְּאָב לֹא רָקְדוּ.

ד-קצב

אָמַר רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַבִּי גְּדַלְיָהוּ קֶעניג זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשֵׁם רָאבְּר"נ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהִקְפִּידוּ אַנַ"שׁ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין דְּרַ"ת עוֹד בַּזְּמַן קְרִיאַת שְׁמַע.

ד-קצג

נוֹהֲגִים הָיוּ אַנַ"שׁ, לִלְמֹד שֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם הַתְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ-תָּם תֵּיכֶף לְאַחַר הַתְּפִלָּה, כָּל אֶחָד וְסִדְרוֹ.

ד-קצד

הָיוּ מַקְפִּידִים לִבְלִי לְהָסִיר אֶת הַתְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י עַד לְאַחַר עָלֵינוּ, וְרַק לְאַחֲרֶיהָ לְהָנִיחַ תֵּיכֶף תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תַּ"ם, וּלְצָרֵף אֶת הַנָּחַת הַתְּפִלִּין לַחֲלִיצַת תְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י, וּכְדֵי שֶׁתְּחוּל הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרֵךְ עַל תְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י גַּם עַל הַתְּפִלִּין דְּרַ"ת.

ד-קצה

נָהֲגוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לוֹמַר בְּרֹאשׁ-חֹדֶשׁ אַחַר הַתְּפִלָּה הַפִּזְמוֹן "אַנְעִים זְמִירוֹת".

ד-קצו

מִנְהַג אַנַ"שׁ שֶׁהוּנְהַג בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, לְקַשּׁוֹט בְּרֹאשׁ-חֹדֶשׁ אֶת הַתְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י וּלְהַנִּיחַ אַחֲרֶיהָ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ-תָּם עוֹד לִפְנֵי קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וּלְהַפְסִיק מְעַט עֲבוּרָהּ. הִנְהִיגוֹ רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-קצז

הָיוּ נוֹהֲגִים בְּאוּמַאן וְכֵן בְּכָל אוּקְרַאִינָא, לוֹמַר בְּכָל יוֹם לְאַחַר הַתְּפִלָּה אֶת פִּיּוּט "אֲדוֹן עוֹלָם", וְכַמּוּבָא בַּפּוֹסְקִים, וְכֵן אֶת הַשִּׁשָּׁה זְכִירוֹת (ראה בספר ליקוטי מהרי"ח ח"א עמו' ר"ו, ו-ר"י).

ד-קצח

נָהֲגוּ אַנַ"שׁ שֶׁכְּשֶׁגּוֹמֵר הָאֵבֶל לוֹמַר קַדִּישׁ עַל אָב אוֹ אֵם לְאַחַר י"א חֹדֶשׁ, שֶׁנּוֹתֵן מְזוֹנוֹת וְכִבּוּד קַל לַחֲבֵרָיו שֶׁיְּבָרְכוּ לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַנִּפְטָר.

ד-קצט

בְּיוֹם יָאר-צַייט נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לָצוּם (כמובא בשו"ע או"ח סי' תקס"ח), וְלֹא חִלְקוּ יי"ש עִם מְזוֹנוֹת כַּנָּהוּג בָּעוֹלָם, רַק נָהֲגוּ שֶׁהַבַּעַל יָאר-צַייט הִזְמִין בְּעֶרֶב הַיָּאר-צַייט אוֹ בְּיוֹם הַיָּאר-צַייט לִפְנוֹת עֶרֶב, עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים וְאַחַר כַּךְ עָרַךְ לָהֶם סְעוּדָה. וְלָמְדוּ יַחַד מִשְׁנָיוֹת וּפִזֵּר מָעוֹת לִצְדָקָה לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַנִּפְטָר.

ד-ר

הָיוּ מֵאַנַ"שׁ שֶׁלִּרֵב שִׂמְחָתָם הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה לָהֶם בְּבוֹא אוֹרַח לְבֵיתָם, אָמְרוּ "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת" לִפְנֵי בִּרְכַת הַמָּזוֹן כִּי הָיָה זֶה אֶצְלָם כְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב. כְּמוֹ כֵן אָמְרוּ "מִגְדּוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ" כְּבְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים.

ד-רא

מְבָרְכִים הָיוּ "בִּרְכַּת הַמָּזוֹן" בְּהִתְלַהֲבוּת כָּזוֹ עַד שֶׁאֲרַךְ לָהֶם זְמַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן יוֹתֵר מֵעֶצֶם הַסְּעוּדָה.

ד-רב

נוֹהֲגִים הָיוּ לְהִתְאַסֵּף לִסְעוּדַת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם וְהָיוּ שָׂרִים אָז אֶת הַזֶּמֶר "בַּת עַמִּי לֹא תֶחֱשֶׁה" שֶׁבִּסְלִיחוֹת "יוֹם כִּפּוּר קָטָן", וְכֵן נָהֲגוּ עוֹד בִּזְמַנּוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (ע"ע להלן סעיף ש"י).

ד-רג

נָהֲגוּ רֹב אַנַ"שׁ לָצוּם בְּתַעֲנִית בה"ב חֲצִי יוֹם, וְהַרְבֵּה נָהֲגוּ לָצוּם כָּל הַיּוֹם, וְכֵן נָהֲגוּ מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (וע"ע לעיל ח"ב סעיף תרמ"ט ו-תש"ג; ובליקו"ה או"ח ח"א הל' קריה"ת ד,ה, (דף"ח:)), וּבִפְרַט בְּשֵׁנִי בַּתֶּרֶא שֶׁאוֹמְרִים אָז בַּסְּלִיחוֹת י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְקָרְאוּ בַּתּוֹרָה "וַיְחַל", כַּנָּהוּג בְּתַעֲנִית צִבּוּר.

ד-דר

נָהֲגוּ אַנַ"שׁ בִּימֵי הַשּׁוֹבָבֵי"ם לָצוּם יוֹם אֶחָד מִימֵי הַשָּׁבוּעַ (ראה ליקו"ה יור"ד ח"א הל' גילוח ה, ח, (דף רמא.)) וְרַבָּם נָהֲגוּ לָצוּם בְּיוֹם ו' וְלִבְלִי לְהַשְׁלִים אֶת הַתַּעֲנִית, רַק לִטְעוֹם דָּבָר מָה בְּסוֹף הַיּוֹם, וְהָיוּ אוֹמְרִים: הַנְּהָגוֹת אֵלּוּ הֵם רַק זְכָרוֹן בְּעַלְמָא שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְאֵין זוֹ הַתְּשׁוּבָה בְּעַצְמָהּ, כִּי הַתְּשׁוּבָה בְּעַצְמָהּ זוֹ הַתְּשׁוּבָה הָאֲמִתִּית, כָּל אֶחָד

וּתְשׁוּבָתוֹ. כַּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נוֹהֲגִים אַנַ"שׁ, לִבְלִי לֶאֱכֹל דָּבָר מִן הַחַי בְּיוֹם אֶחָד מִימֵי הַשָּׁבוּעַ.

ד-רה

בְּאוּמַאן לֹא נָהֲגוּ אֲנַ"שׁ לוֹמַר סְלִיחוֹת לִימֵי הַשׁוֹבָבִים כַּנָּהוּג בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.

ד-רו

בְּאוּמַאן נָהֲגוּ לְהַתְחִיל בַּאֲמִירַת "הוֹדוּ" שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת כְּשָׁעָה לִפְנֵי הַשְּׁקִיעָה, וְהָיוּ פְּעָמִים שֶׁהִכְרִיזוּ אַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה לוֹמַר שׁוּב קְרִיאַת שְׁמַע. כַּיָּדוּעַ שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ נִמְשָׁךְ זְמַן הַשְּׁקִיעָה יוֹתֵר מִשָּׁעָה.

ד-רז

לֹא נָהֲגוּ בְּאוּמַאן לְזַמֵּר בַּזְּמָר "לְכָה דוֹדִי" שֶׁבִּתְפִלַּת לֵיל שַׁבָּת וְכֵן בְּ"אַ-ל אָדוֹן" שֶׁבִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, וְכֵן בְּהַלֵּל, בְּ"הוֹדוּ לַה'" וְכוּ', וְכֵן נָהֲגוּ בְּכָל אוּקְרַאִינָא.

ד-רח

נֶסַח אַנַ"שׁ לוֹמַר בְּלֵיל שַׁבָּת וּפְרוֹס עָלֵינוּ סֻכַּת רַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם, בְּלִי תֵּיבוֹת "סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ" (שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר קֹדֶם).

ד-רט

בְּאוּמַאן לֹא נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לוֹמַר "בָּרְכוּ" לְאַחַר תְּפִלַּת הַמַּעֲרִיב שֶׁבְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶם עָלֵינוּ (כדעת הרמ"א באו"ח סי' קלג, ע"ע בספר אשי ישראל על הל' תפילה, פל"ד ס"י (עמ' שמ"ו), וש"נ).

ד-רי

הַנִּגּוּן עַל הַזֶּמֶר "כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי" שֶׁבִּזְמִירוֹת לֵיל שַׁבָּת, הוּא מִנְּסַח וָואהְלִין עִם מְעַט תּוֹסְפוֹת מֵאַנַ"שׁ.

ד-ריא

הַנִּגּוּן שֶׁל "מְנוּחָה וְשִׂמְחָה" שֶׁבִּזְמִירוֹת לֵיל שַׁבָּת, הוּא נִגּוּן מְפֻרְסָם עוֹד מִזְּמַן רַבֵּנוּ.

ד-רבי

נָהוּג הָיָה בְּאוּקְרַאִינָא שֶׁכְּשֶׁנּוֹלַד בֵּן זָכָר לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת מִרְעִים קְטַנָּה בְּלֵיל שַׁבָּת וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם "בֶּן זָכָר" וּבַבֹּקֶר לְאַחַר הַתְּפִלָּה עָשׂוּ שׁוּב סְעוּדָה וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם "שָׁלוֹם זָכָר" וְאָז הָיוּ מְבָרְכִים אֶת בְּנֵי הַבַּיִת שֶׁיִּתְקַיֵּם הַבְּרִית בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ.

ד-ריג
בְּלֵיל שַׁבָּת נָהֲגוּ רֹב אַבְרְכֵי אַנ"שׁ לִהְיוֹת נֵעוֹרִים עַד לְאַחַר חֲצוֹת, וְעַד אוֹתָהּ שָׁעָה זִמְרוּ הַזְּמִירוֹת וְלָמְדוּ בְּסִפְרֵי תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהָיוּ כְּאִל�ּוּ שֶׁהָלְכוּ לִישׁן תֵּיכֶף אַחַר הָאֲכִילָה וְנֵעוֹרוּ בַּחֲצוֹת לַיְלָה לַעֲסוֹק בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ.

ד-ריד
נִגּוּן הַיָּדוּעַ שֶׁמְּזַמְּרִין אוֹתוֹ בְּבִרְכַּת הַחֹדֶשׁ, הִתְאִימוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּאוּמַאן לֹא נָהֲגוּ לְזַמֵּר בְּבִרְכַּת הַחֹדֶשׁ כְּלָל.

ד-רטו
בִּקְדֻשַּׁת כֶּתֶר, אוֹמְרִים "וְהוּא יוֹשִׁיעֵנוּ וְיִגְאָלֵנוּ שֵׁנִית וַיַּשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו לְעֵינֵי כָּל חַי", וְאֵין כּוֹפְלִים תֵּיבַת "שֵׁנִית".

ד-רטז
אַנ"שׁ הָיוּ אוֹכְלִים בְּסְעוּדַת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת בֵּיצָה עִם בָּצָל מְבוּשָׁל אוֹ מְטוּגָן, כְּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל. וְהָיָה יְדוּעַ שֶׁיְּסוֹד עִנְיָן אֲכִילַת בֵּיצָה בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר הוּא מֵהַצַּדִּיק ר' פִּנְחָס קְארִיצֶער זַצַ"ל.

ד-ריז
לְעִתִּים קְרוֹבוֹת הָיוּ אַנ"שׁ שֶׁבְּאוּמַאן מְזַמְּרִים בְּשָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת אֶת הַזֶּמֶר "אֵל מִסְתַּתֵּר" כַּנָּהוּג בָּעוֹלָם.

ד-ריח
נָהֲגוּ בְּאוּמַאן בְּשַׁבָּתוֹת שֶׁבֵּימֵי הַחֹרֶף, שֶׁקֹּדֶם תְּפִלַּת הַמִּנְחָה נִגַּשׁ הַחַזָּן לַעֲמֹד לוֹמַר בְּצִבּוּר מִזְמוֹר "בָּרְכִי נַפְשִׁי" וְהַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת" כַּנָּהוּג.

ד-ריט
נָהֲגוּ אַנ"שׁ לוֹמַר בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת קֹדֶשׁ לִפְנֵי בָּרְכוּ שֶׁבְּתְפִלַּת עַרְבִית אֶת הַמִּזְמוֹר "לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת". (כמבואר בפמ"ג ובמ"ב או"ח סי' רצ"ג, א, וברמ"א סי' תקנ"ט, ב).

ד-רכ
הַנִּגּוּן הַמּוּשָׁר בְּפִי אַנ"שׁ עַל הַזֶּמֶר: "אַדִּיר אָיוֹם וְנוֹרָא" בִּזְמִירוֹת מוֹצָאֵי שַׁבָּת, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁחִבֵּר עַל יְדֵי רַבִּי מָנְדֵל לִיטְוִואק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּגְאָלָה מִן הַנָּכְרִים.

ד-רכא
לֹא נָהֲגוּ אַנ"שׁ בְּשַׁבָּת שֶׁחָל בְּחוֹל-הַמּוֹעֵד אוֹ בְּיוֹם-טוֹב, לְשִׁיר אֶת זְמִירוֹת שַׁבָּת, לְבַד מֵהַזֶּמֶר "אֵשֶׁת חַיִל" וַ"אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין" (עיין בפסקי תשובות או"ח סי' תע"ג, ב) , אוּלָם

בְּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית נָהֲגוּ לְזַמֵּר אֶת כָּל הַזְּמִירוֹת כִּבְכָל שַׁבָּת, וּמִשּׁוּם שֶׁהַזְּמִירוֹת בְּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית אֵינָה מֻחֶמֶת הַיּוֹם-טוֹב אֶלָּא מֻחֶמֶת שַׁבָּת.

ד-רכב

נָהֲגוּ תּוֹשָׁבֵי אוֹקְרַאִינָא לֶאֱכֹל בִּסְעוּדוֹת הַשַּׁבָּת שֶׁבֵּין פֶּסַח לְשָׁבוּעוֹת, חֲתִיכָה מִמַּצָּה הַנִּשְׁאֶרֶת מִפֶּסַח. (עיין בפסקי תשובות או"ח סי' תצ"א, ובנטעי גבריאל על הל' פסח ח"ג, פל"ח ס"א, (עמ' קס"ה))

ד-רכג

מִנְהָג אַנַ"שׁ לוֹמַר "וְתֶעֱרַב" בְּיָמִים טוֹבִים אַף בְּיוֹם-טוֹב שֶׁחָל בְּשַׁבָּת.

ד-רכד

בְּיוֹם א' שֶׁל הַסְּלִיחוֹת נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לָצוּם כָּל הַיּוֹם, וּבְעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה (ראה לעיל בח"ב סעיף תקס"ה) וַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה חֲצִי יוֹם כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל בח"א, סעיף ת"ז).

ד-רכה

מִנְהָג אַנַ"שׁ לוֹמַר בֶּאֱלוּל אֶת הַקַּפִּיטֶל "לְדָוִד ה' אוֹרִי" אַחַר נְפִלַּת אַפַּיִם לִפְנֵי הַקַּדִּישׁ, וּבְיוֹם שֶׁאֵין אוֹמְרִים תַּחְנוּן לְאָמְרוֹ לְאַחַר תְּפִלַּת י"ח, וְאַחֲרֶיהָ חֲצִי קַדִּישׁ, וּבְמִנְחָה קַדִּישׁ תִּתְקַבֵּל.

ד-רכו

רוֹב הַנּוֹסְחָאוֹת שֶׁבִּתְפִלַּת יָמִים-הַנּוֹרָאִים הַנָּהוּג אֲצָל אַנַ"שׁ, מְיֻחָסִים לַמַּגִּיד מִטְּרָהוּוִיץ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-רכז

אָמְרוּ בְּצַחוּת, בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה פְּתַח לָנוּ רַבֵּנוּ הֵן אֶת הַלֵּב וְהֵן אֶת הַכִּיס עִם הַמָּעוֹת "דָּאס בַּייטַאלֶע", כִּי אֵין לְשַׁעֵר אֶת רֹב הַצְּדָקוֹת שֶׁחִלְקוּ אַנַ"שׁ בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כִּי חִלְקוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשֶּׁהָיָה בִּיכָלְתָּם.

ד-רכח

הָיוּ מַקְפִּידִים מְאֹד לִבְלִי לְשַׁנּוֹת שׁוּם שִׁנּוּי מִנֻּסְחָאוֹת הַמְּקֻבָּלוֹת בִּתְפִלַּת הַיָּמִים הַנּוֹרָאִים וְכַדּוֹמֶה.

ד-רכט

נוֹהֲגִים הָיוּ אַנַ"שׁ לְשִׁיר בְּלֵיל א' שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֶת שִׁיר "אֵשֶׁת חַיִל" אַף כְּשֶׁחָל בְּאֶמְצַע יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וְלֹא זְמְרוּ חוּץ מִמֶּנּוּ שׁוּם זְמִירוֹת אַף כְּשֶׁחָל בְּשַׁבָּת.

ד-רל

נָהֲגוּ אֲנַ"שׁ לוֹמַר אֶת כָּל הַקַּפִּיטֶל "לְדָוִד מִזְמוֹר" וְכוּ' שֶׁאוֹמְרִים אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים, כָּל הַקָּהָל יַחַד מֵהַחֵל עַד כָּלָה, וּכְמוֹ כֵן אֶת הַקַּפִּיטֶל "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים" שֶׁלִּפְנֵי בָּרְכוּ שֶׁבִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים וַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, וְלֹא פָּסוּק בְּפָסוּק כְּמִנְהָגֵנוּ כַּיּוֹם, וְהַחַזָּן הָיָה מַתְחִיל בְּחַזָּנוּתוֹ מִ"שְׁאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם" הָרִאשׁוֹן, וּבְשִׁיר הַמַּעֲלוֹת, מִפָּסוּק "קִוִּיתִי ה'".

ד-רלא

הָיוּ הַרְבֵּה מֵאַנַ"שׁ נִזְהָרִים לִבְלִי לְדַבֵּר כְּלַל מִלֵּיל א' שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה עַד לְמָחֳרָתוֹ אַחַר תְּפִלַּת מוּסָף. (ראה שיחות הר"ן סעיף כ"א).

ד-רלב

רַבִּי נַחְמָן נֶעמִירוֹבֶער הָיָה מַתְחִיל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁחָל בְּשַׁבָּת בְּנֶסַח מְיֻחָד מִתֵּיבוֹת "לְכָל קָהָלָא קַדִּישָׁא הָדֵין" (שֶׁבִּתְפִלַּת "יְקוּם פּוּרְקָן") וְלֹא כְּמִנְהָגֵנוּ כַּיּוֹם לְהַתְחִיל מִתֵּבוֹת "וְכָל מִי שֶׁעוֹסְקִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר".

ד-רלג

נֶסַח הַנִּגּוּן לִפְנֵי הַתְחָלַת תֵּיבַת "אַשְׁרֵי", וְכֵן הַנֶּסַח עַל "הִנְנִי הֶעָנִי" שֶׁבִּתְפִלַּת מוּסַף שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים, הוּא מֵרַבִּי לֵיבּ קוֹנְסְטַאנְטִינֶעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי רנ"ט הָיָה אוֹמְרוֹ לְעַצְמוֹ בְּלַחַשׁ כַּנָּהוּג בְּכַמָּה קְהִלּוֹת.

ד-רלד

נֶסַח הַנִּגּוּן מִתֵּבוֹת "מְכַלְכֵּל חַיִּים" שֶׁבִּתְפִלַּת מוּסַף שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים, הוּא מֵרַבִּי יֶרֶחֶם חַזָּן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרַבִּי לֵיבּ קָאנְסְטַאנְטִינֶעֶר הִנְהִיגוּ אֵצֶל אַנַ"שׁ.

ד-רלה

הַנֶּסַח עַל הַפִּיּוּט "וְיֶאֱתָיוּ כֹל לְעָבְדֶךָ", שֶׁבִּתְפִלַּת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, חִבְּרוֹ רַבִּי יְרוּחָם חַזָּן הַמְפוּרְסָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִנְהִיגוּ אֵצֶל אַנַ"שׁ רַבִּי לֵיבּ קָאנְסְטַאנְטִינֶעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-רלו

נֶסַח הַנִּגּוּן שֶׁל "וּנְתַנֶּה תֹּקֶף", עִקָּרוֹ הוּא מֵהַמַּגִּיד מִטְּרָהְוִויץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְיֵשׁ בּוֹ גַּם מִנֶּסְחָאוֹתָיו שֶׁל רַבִּי לֵיבְּל קָאנְסְטַאנְטִינֶעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-רלז

הַנֶּסַח עַל תֵּיבוֹת "אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ" שֶׁאוֹמֵר הַחַזָּן בְּסֵדֶר "שׁוֹפָרוֹת" שֶׁבִּתְפִלַּת מוּסַף שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, יְסָדוֹ רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְרַק בְּסֵדֶר "שׁוֹפָרוֹת" הָיוּ מְנַגְּנִים תֵּיבוֹת אֵלּוּ.

ד-רלח

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בֵּין יוֹם הָרִאשׁוֹן לַיּוֹם הַשֵּׁנִי הָיָה מִנְהָג לִלְמֹד בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן, וּבַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת הָיָה רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַארְץ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לוֹמֵד בַּסֵּפֶר לִפְנֵי צִבּוּר אַנַ"שׁ, וְהָיָה נֶעֱמָד בַּבִּימָה שֶׁבְּאֶמְצַע הַקְּלוֹיז וְלוֹמֵד אֶת הַתּוֹרוֹת שֶׁל "תִּקְעוּ מָמְשָׁלָה" (ליקו"מ ח"ב סי' א') "תִּקְעוּ אֱמוּנָה" (שם, סי' ה') וְכוּ' בְּקוֹל רָם, כְּשֶׁשָּׁאֲלוּהוּ פַּעַם כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ: הַאִם אֵינְךָ מְפַחֵד מֵעַיִן טוֹבָה בְּלָשׁוֹן סַגֵּי נְהוֹר, עָנָה: רַבֵּנוּ הוּא טוֹב עַיִן וְאֵין לִי מִמַּה לְפַחֵד.

ד-רלט

הָיוּ מַקְפִּידִים מְאֹד, לְבַלִּי לִשְׁלוֹחַ אַלְמָן אוֹ גָּרוּשׁ לִשְׁלִיחַ-צִבּוּר לְהִתְפַּלֵּל בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים. (עיין בפסקי תשובות או"ח תקפא, ז).

ד-רמ

בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה לֹא נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לְסַיֵּם בְּבִרְכַּת סִיּוּם הַתְּפִלָּה "עוֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם" אֶלָּא "עוֹשֶׂה שָׁלוֹם" וְרַק בְּקַדִּישׁ אָמְרוּ "עוֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם".

ד-רמא

מִנְהַג אַנַ"שׁ לוֹמַר בְּ"שַׁבַּת-תְּשׁוּבָה" כָּל הַתְּהִלִּים בַּצִּבּוּר קֹדֶם תְּפִלַּת הַמִּנְחָה.

ד-רמב

בְּלֵיל יוֹם-כִּפּוּר, נָהֲגוּ רוֹב הַצִּבּוּר לוֹמַר בְּצִוּוּתָא אֶת כָּל הַתְּהִלִּים אַחַר תְּפִלַּת מַעֲרִיב, וְאֵלּוּ מֵאַנַ"שׁ שֶׁהָיוּ נִזְהָרִים בְּקִימַת חֲצוֹת בְּיוֹתֵר, אָמְרוּהָ אַף הֵם בַּצִּבּוּר לִפְנוֹת בֹּקֶר.

ד-רמג

הַנֻּסַּח שֶׁבִּתְפִלַּת "יַעֲלֶה תַּחֲנוּנֵנוּ" וְכוּ' שֶׁאוֹמְרִים בִּתְפִלַּת לֵיל יוֹם-כִּפּוּר הוּא מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב. וְכֵן שָׁמַע רל"י זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵחַזָּן עִיר מָעְזְבּוּז בְּבַקְּרוֹ שָׁם בַּצְּעִירוּתוֹ.

ד-רמד

יוֹם-כִּפּוּר שֶׁחָל בְּשַׁבָּת, אֵין נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם לֹא בְּ"עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ" וְלֹא בְּסֵדֶר הָעֲבוֹדָה, הֵן הַצִּבּוּר וְהֵן הַחַזָּן. (עיין בפסקי תשובות או"ח סי' תקצ"ב, הערה 12).

ד-רמה

בְּיוֹם-כִּפּוּר שֶׁחָל בְּשַׁבָּת, נוֹהֲגִים הָיוּ בְּאוּמַאן לְהַתְחִיל תְּפִלַּת הַמַּעֲרִיב תֵּיכֶף מִ"מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת", אוּלָם כַּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נוֹהֲגִים אַנַ"שׁ כְּמִנְהַג אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לוֹמַר גַּם אֶת תְּפִלַּת קַבָּלַת שַׁבָּת.

ד-רמו

בְּהוֹשַׁעְנָא-רַבָּא הָיוּ אַנַ"שׁ נוֹהֲגִים לוֹמַר אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית אֶת "חֲמָשׁ דְּבָרִים", קְצָתָם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּקְצָתָם בְּבֵיתָם, וְאַחַר צֵאת הַלְּבָנָה הִתְחִילוּ לוֹמַר תְּהִלִּים בְּמִתְינוּת רַבָּה

מָשָׁךְ כַּמָּה וְכַמָּה שָׁעוֹת, וְאַחַר גְּמַר אֲמִירַת תְּהִלִּים הָיוּ רוֹקְדִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְהָיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁהָלְכוּ לִישׁוֹן אַחַר כָּךְ וְקָמִים לְוָתִיקִין לִתְפִלַּת שַׁחֲרִית כַּנָּהוּג, כִּי לֹא הָיָה קְפִידָא בְּדָוְקָא לִהְיוֹת עֵרִים כָּל הַלַּיְלָה, וּכְמַאֲמָרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁאָמַר (לעיל ח"א, סעיף תקמ"ד): "בְּהוֹשַׁעְנָא, הָעִקָּר הוּא הָאֱמִירָה".

ד-רמז

מִנְהָג אַנַ"שׁ לְהִתְפַּלֵּל בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא בְּנֵץ יָמִים הַנּוֹרְאִים, דְּהַיְנוּ מִתְּחִילַת הַתְּפִלָּה עַד תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה, וְכֵן בְּקְדֻשַּׁת שַׁחֲרִית וּמוּסָף.

ד-רמח

בְּהוֹשַׁעְנָא-רַבָּא, אֵין אוֹמְרִים "וְתֵעָרֵב".

ד-רמט

בְּשִׂמְחַת-תּוֹרָה לֹא הָיוּ נוֹהֲגִים אַנַ"שׁ לַעֲשׂוֹת רִקּוּדִין בְּמַעֲגָלִים, אֶלָּא הָיוּ רוֹקְדִים עִם הַסְּפָרִים סְבִיב הַבִּימָה שֶׁלֹּא בְּמַעֲגָל, וְגֹדֶל הַשִּׂמְחָה וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁהָיְתָה אֵצֶל אַנַ"שׁ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה אֵינָהּ נִתֶּנֶת לְתֵאוּר כְּלָל וּכְלָל.

ד-רנ

מִנְהָג אַנַ"שׁ בְּלֵיל שִׂמְחַת תּוֹרָה לִקְרוֹא בַּתּוֹרָה בְּפָרָשַׁת "וְזֹאת הַבְּרָכָה" עַד "מְעוֹנָה", וְקוֹרִין לַתּוֹרָה חֲמִשָּׁה קְרוּאִים. (עיין ליקוטי מהרי"ח ח"ג, עמ' תש"א).

ד-רנא

מִנְהָג אַנַ"שׁ לוֹמַר בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה לִפְנֵי תְּפִלַּת מוּסָף אֶת הַפִּזְמוֹן "יְ-ה אֵלִי" וּבַנָּסַח הַמְקֻבָּל, וּבַחֲזָרַת הַשַּׁ"ץ אוֹמְרִים "וְתֵעָרֵב".

ד-רנב

נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לִלְבּוֹשׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת בְּעֵת הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה. (עיי"ש עמ' תש"ט).

ד-רנג

אָמְרוּ בִּבְדִיחוּתָא, עוֹד סִבָּה יֵשׁ לָנוּ לִשְׁמוֹחַ בְּחַג הַחֲנֻכָּה, מֵחֲמַת שֶׁאֶפְשָׁר לְלֶכֶת אָז לִישׁוֹן מוּקְדָּם יוֹתֵר מִבְּכָל יוֹם, וּבְכָךְ לְהִזְדָּרֵז יוֹתֵר בְּקִימַת חֲצוֹת לַיְלָה.

ד-רנד

בִּימֵי הַחֲנֻכָּה הָיוּ נוֹהֲגִים לְרַקּוֹד מְעַט אַחַר מַעֲרִיב, וּכְהֶרְגֵּלָם בְּכָל הַשָּׁנָה, וּלְאַחֲרֶיהָ לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת.

ד-רנה
בְּעֶרֶב-שַׁבָּת שֶׁל חֲנֻכָּה הָיוּ מִתְפַּלְּלִים מִנְחָה קֹדֶם הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת. (כמבובא במ"ב סי' תרפא, ב).

ד-רנו
בְּיוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה הַנִּקְרָא "זֹאת חֲנֻכָּה" הָיוּ אַנַ"ש מִתְאַסְפִים יַחַד לְאַחַר הַדְלָקַת נֵר הָאַחֲרוֹן, וְהָיוּ שָׁרִים זְמִירוֹת חֲנֻכָּה וְכֵן מְזַמְּרִים נֶסְחָאוֹת שֶׁל תְּפִלַּת יוֹם-כִּפּוּר, לְפִי הָאָמוּר בְּלִיקו"מ (תּוֹרָה ז' חֵלֶק ב') שֶׁכְּפִי הַסְּלַח נָא שֶׁזּוֹכֶה לִפְעֹל בְּיוֹם-כִּפּוּר כֵּן זוֹכֶה לִבְחִינַת חֲנֻכָּה עַיֵּן שָׁם, אוּלָם לֹא הֶאֱרִיכוּ בָּהּ הַרְבֵּה, וּכְדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהִתְעוֹרֵר בַּחֲצוֹת לַיְלָה.

ד-רנז
לֹא נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לְהַקְפִּיד בְּדָוְקָא בַּאֲפִיַּת מַצּוֹת מִצְוָה בְּעֶרֶב-פֶּסַח, וְסִפֵּר רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁגַּם הָרַב מִטְּשֶׁעְרִין לֹא נָהַג בְּמִנְהָג זֶה, בְּהַטְעִימוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ הָרְבֵּה טְעָמִים וַחֲשָׁשׁוֹת הַמְּבַטְּלִים חוּמְרָה זוֹ, וּבְעִקָּרוֹ מֻחֲמַת הַמְּהִירוּת וְהַפְּזִיזוּת שֶׁיֵּשׁ בָּאֲפִיַּת הַמַּצָּה בְּשָׁעָה דְּחוּקָה זוֹ, וּבְוַדַּאי מִי שֶׁהַיְכוֹלֶת בְּיָדוֹ לֶאֱפוֹת בְּשָׁעָה זוֹ כָּרָאוּי, נָכוֹן הַדָּבָר מְאֹד וְכַמְּבוֹאָר בַּסְּפָרִים. (עיין בפסקי תשובות תנח, ד, (עמ' קסד-קסה)).

ד-רנח
לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין אַנַ"שׁ לְבוֹא וְלִשְׁהוֹת בְּאוּמַאן בִּימֵי חַג הַפֶּסַח וּבְחוֹל הַמּוֹעֵד, אֶלָּא שָׁהוּ כָּל אֶחָד בְּבֵיתוֹ, וְרַק בְּחוֹל-הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת הִתְאַסְּפוּ הָרַבֵּה מֵאַנַ"שׁ לְכָבוֹד הִלּוּלַת רַבֵּנוּ, וְאָז גַּם עָלוּ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ (ראה עוד להלן בח"ה סעיף קל"ה), מַה שֶּׁלֹּא נָהֲגוּ כֵּן בְּשָׁאָר יָמִים טוֹבִים וּבְרֹאשׁ-חֹדֶשׁ (אולם עיין להלן בח"ה, סעיף קל"ה; ובח"ו סעיף מ"ג).

ד-רנט
בְּעֶרֶב-פֶּסַח נָהֲגוּ הָרַבֵּה מֵאַנַ"שׁ הַבְּכוֹרִים לָצוּם כַּדִּין, וְלֹא לְהִפָּטֵר עַל יְדֵי סִיּוּם.

ד-רס
בְּלֵיל-הַסֵּדֶר לֹא אָמְרוּ אַנַ"שׁ תִּקּוּן חֲצוֹת, וְיָצְאוּ יְדֵי חוֹבַת הַתִּקּוּן בְּזִמְרָם הַפִּזְמוֹן: "אַדִּיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב", שֶׁבּוֹ מְבַקְּשִׁים עַל בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה, וּכְדִבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעֵיל (בְּחֵלֶק ב', סִימָן א-תשפ).

ד-רסא
הַנְּגוּן הַיָּדוּעַ שֶׁל "קָרֵב יוֹם" וַ"חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח", חִבְּרוּ עַל-יְדֵי אַנַ"שׁ.

ד-רסב
בְּלֵיל יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל פֶּסַח הָיוּ אַנַ"שׁ שֶׁבְּחוּץ-לָאָרֶץ, נוֹהֲגִים כְּמִנְהָג הָאֲרִ"י לִסְפּוֹר סְפִירַת הָעוֹמֶר אַחַר עֲרִיכַת הַסֵּדֶר (ראה בנסמן בפסקי תשובות תפט, א). כְּשֶׁהַטַּעַם לַדָּבָר הוּא שֶׁאִם יְבָרֵךְ עַל הַסְּפִירָה לִפְנֵי עֲרִיכַת הַסֵּדֶר, הֲרֵי הִכְרִיז בָּזֶה שֶׁיּוֹם זֶה הוּא כְּבָר ט"ז נִיסָן וְאֵיךְ יוּכַל אַחַר-כָּךְ לַעֲרוֹךְ אֶת הַסֵּדֶר מִשּׁוּם סְפֵיקָא דְיוֹמָא שֶׁל יוֹם ט"ו נִיסָן. וְרַבִּי גֶּעצִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָיָה מְהַדֵּר בִּסְפִירַת הָעוֹמֶר בְּיוֹתֵר, הָיָה בָּא לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ אַחַר עֲרִיכַת הַסֵּדֶר לְסָפְרוֹ בְּמִנְיָן יַחַד עִם מְעַט הַבַּחוּרִים שֶׁעָרְכוּ שָׁם אֶת הַסֵּדֶר.

ד-רסג
בְּלֵיל שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, לֹא נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לִהְיוֹת נֵעוֹרִים כָּל הַלַּיְלָה.

ד-רסד
בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח, הָיוּ אַנַ"שׁ מִתְאַסְפִים יַחַד לִפְנוֹת עֶרֶב, וְחִילְקוּ מְעַט יַיִן וְכַדּוֹמֶה, וְסִפְּרוּ אֶת הַסִּפּוּר מִנְּסִיעַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּנֶסְחָתֵנוּ הַיְדוּעָה, וְכַמּוּבָן לְעֵיל (בְּחֵלֶק ב, סעיף שו).

ד-רסה
בְּלַ"ג-בָּעֹמֶר, הָיוּ אַנַ"שׁ מַרְבִּים בִּתְפִלּוֹת וּבְהִשְׁתַּטְּחוּת עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ.

ד-רסו
נָהֲגוּ אַנַ"שׁ בְּשָׁבוּעוֹת לוֹמַר וּלְזַמֵּר אֶת הַזֶּמֶר "אַתָּה נִגְלֵיתָ" הַכָּתוּב בִּתְפִלַּת מוּסַף שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בַּנִּגּוּן הַיָּדוּעַ הַמְּדַבֵּר מִשְּׁבַח קַבָּלַת הַתּוֹרָה וּמַעֲמַד הַר סִינַי, וְהָיוּ מוֹסִיפִים עוֹד לוֹמַר וּלְזַמֵּר אֶת הַפִּיּוּט וְהַתְּפִלָּה הַמּוּבֵאת בְּשַׁעֲרֵי-צִיּוֹן (בַּתְּפִלּוֹת לְיוֹם הַשַּׁבָּת) "בָּרוּךְ שִׁמְךָ" "בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם" וְכוּ', בְּאוֹתוֹ נִגּוּן הַנַּ"ל.

ד-רסז
תִּשְׁעָה-בְּאָב שֶׁחָל בְּשַׁבָּת, הָיוּ מַאַנַ"שׁ שֶׁהָיוּ לוֹמְדִים כְּהֶרְגֵּלָם, וְהָיוּ שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִלְמֹד רַק מִדְרַשׁ אֵיכָה וְכַדּוֹמֶה. (ראה בנסמן בפסקי תשובות תקנד, ד).

ד-רסח
הָיוּ אוֹמְרִים אֶת הָעֲשָׂרָה מְזֻמּוֹרִים הַנִּקְרָא "תִּקּוּן הַכְּלָלִי" עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב, אַף לִפְנֵי הַצָּהֳרַיִם.

ד-רסט
יוֹם תִּשְׁעָה-בְּאָב הָיָה לְאַנַ"שׁ יוֹם שֶׁל תְּשׁוּבָה וַחֲרָטָה, וְהָיוּ מַרְבִּים מְאֹד בִּנְתִינַת צְדָקָה, וּכְאָמְרָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אֵין יְרוּשָׁלַיִם נִפְדֵּית אֶלָּא בִּצְדָקָה (שבת קלט.).

ד-ער
נָהֲגוּ אַנ"ש לִרְקוֹד בְּמוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב לְאַחַר בִּרְכַּת הַלְּבָנָה.

ד-רעא
הַשִּׁיר הַיְדוּעַ בֵּין אַנ"ש "הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים" וְ"אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ" הָיָה מוּשָׁר עוֹד בְּפִי אַנ"ש בִּזְמַנּוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ.

ד-ערב
הָיוּ מַאַנ"ש שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר כָּל יוֹם אֶת הַקַּפִּיטֶל שֶׁמַּתְחִילִים מִימֵי שְׁנוֹתֵיהֶם, כָּל אֶחָד וּמִסְפַּר שְׁנוֹתָיו.
סיפורים מכלל אנ"ש

אין מוקדם ומאוחר]

ד-רעג
עוֹבְדֵי ה' מַפְלָגִים הָיוּ אַנ"ש שֶׁבְּטֶרָהְוויץ, בִּפְרַט הִצְטַיְּנוּ בְּאַחְדוּת וְאַהֲבָה שֶׁבֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁהָיוּ מַפְרִישִׁים כָּל מָמוֹנָם לְקֻפָּה כְּלָלִית שֶׁמִּמֶּנָּה נִזּוֹנוּ כֻּלָּם. רַבִּי סָענֶדְער טֶרָהְוויצֶער שֶׁבְּרֹאשָׁם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּהַדְרוֹ בְּמִצְוַת הַצְּדָקָה, לֹא הָיָה אוֹכֵל כִּי אִם לֶחֶם וְ"קְוואס" חֲמִיצָה הָעֲשׂוּיָה מִסֶּלֶק, וְכָל מָמוֹנוֹ הַנִּשְׁאָר הָיָה מַפְרִישׁ לִצְדָקָה.

ד-רעד
רַבִּי סָענֶדְער טֶרָהְוויצֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מַרְבֶּה מְאֹד בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה בְּכוֹחוֹת עֲצוּמִים וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה, בִּפְרַט מְפוּרְסָם הָיָה בִּתְפִלַּת הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ בְּעֵת אֲמִירַת "יְהֵא רַעֲוָא" וְכוּ' שֶׁבְּזֶמֶר אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין, לִפְעָמִים בְּעֵת תְּפִלָּתוֹ בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת, אָרַךְ לוֹ תְּפִלַּת מִזְמוֹר "רַנְּנוּ צַדִּיקִים" מֻשָּׁךְ כַּחֲצִי שָׁעָה, וְכָךְ עָבְדוּ אֶת ה' הוּא וַחֲבוּרָתוֹ כַּחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים מֻשָּׁךְ כָּל חַיֵּיהֶם.

ד-ערה
רַבִּי לֵיבּ אָחִיו שֶׁל רַבִּי סָענֶדְער טֶרָהְוויצֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אָדָם קָדוֹשׁ וְנַעֲלֶה מְאֹד, פַּעַם תָּפַס אֶת זָקְנוֹ וְהִפְלִיג בִּשְׁבָחוֹ עַצְמוֹ, וְאָמַר: זָקְנִי זוֹ כְּבָר נִקְיָה מֵ"הִרְהוּר" עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה. "דִּי בָּאִרְד אִיז שׁוֹין פִּינֶעף אוּן צְוואנְצִיג יָאר רֵיין פּוּן אַ הִרְהוּר".

ד-רעו
פַּעַם בְּפוּרִים בְּעֵת הַשִּׂכְרוּת וְהַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה נָפַל רַבִּי לֵיבּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הָאָרֶץ לְרֹב שִׂכְרוּתוֹ וְאַנ"ש הַשְּׂמֵחִים שָׁם עָבְרוּ מִשּׁוּם מַה לְחֶדֶר סָמוּךְ לְרִקּוּד שָׁם, קָם רַבִּי לֵיבּ וְעָבַר לִמְקוֹמָם וְנָעַר בָּהֶם בְּאָמְרוֹ: וְכִי גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא תִּנָּהֲגוּ עִמִּי כָּךְ שֶׁתַּשְׁאִירוּנִי לְבַדִּי, וְכִי כָּךְ

נוֹהֲגִים לְחַבֵּר? וְתֵיכָף הִתְעוֹרְרוּ מִדְּבָרָיו וְעָשׂוּ קֶשֶׁר בְּרִית בֵּינֵיהֶם שֶׁלֹּא יִפָּרְדוּ לְעוֹלָם זֶה מִזֶּה הֵן בָּעוֹלָם-הַזֶּה וְהֵן בָּעוֹלָם-הַבָּא.

ד-רעז

סִפֵּר רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחְמָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם בְּאֶמְצַע יְמוֹת הַחוֹרֶף שָׁמַע בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה צְעָקוֹת נוֹרָאוֹת מֵהַצִּיּוּן, כְּשֶׁנִּגַּשׁ לִרְאוֹת מִי הוּא הַצּוֹעֵק וְשׁוֹאֵג כָּל כָּךְ, רָאָה אֵיךְ שֶׁרַבִּי סָעְנֶדֶער טָרָהְאוּוִיצֶער שׁוֹכֵב שָׁם בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם וְשׁוֹאֵג בִּתְפִלָּתוֹ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת.

ד-רעח

רַבִּי סָעְנֶדֶער טָרָהְוִויצֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, חִבֵּר כַּיָּדוּעַ כַּמָּה וְכַמָּה נִגּוּנִים, בֵּינֵיהֶם הַנִּגּוּן הַמּוּשָׁר בְּפִי אַנַ"שׁ עַל "תְּפִלַּת טַל", וְהַנִּגּוּן עַל הַזֶּמֶר "יְדִיד נֶפֶשׁ", וְכֵן הַנִּגּוּן עַל הַפָּסוּק "אִם זְכַרְתִּיךָ עַל יְצוּעָי", "עָבַר קְצִיר כָּלָה קָיִץ" וְעוֹד. נִגּוּן הַתְּנוּעָה עַל הַפָּסוּק "סוּרוּ מִמֶּנִּי מְרֵעִים" כִּמְדוּמֶה שֶׁהוּא מֵרַבִּי מֶענְדְּלִי לִיטְוַואק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-רעט

כְּשֶׁנִּתְפַּרְסֵם שְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי סָעְנֶדֶער טָרָהְוִויצֶער וַאֲנָשָׁיו, בַּעֲיָרוֹת שֶׁמִּסָּבִיב לִטְרָהְוִויץ כִּי הִתְקָרְבוּ עַל יָדוֹ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, רָצוּ כַּמָּה מֵהַמִּתְנַגְּדִים לְהַכּוֹתוֹ כָּרָאוּי. וְסִכְּמוּ בֵּינֵיהֶם שֶׁבְּעֶת שֶׁיָּבוֹא רַבָּם לִטְרָהְוִויץ לִשְׁבּוֹת שָׁם בְּשַׁבָּת, כִּי שַׁיֶּכֶת לְמַגִּידוּתוֹ, יָבוֹא בְּוַדַּאי גַּם רַבִּי סָעְנֶדֶער לְקַבֵּל פָּנָיו וּלְבָרְכוֹ בְּשָׁלוֹם כַּנָּהוּג, וְאָז יִתְפָּסוּהוּ וְיַכּוּהוּ מַכָּה רַבָּה לְעוֹנֶשׁ עַל מַעֲשָׂיו. וְהִנֵּה כְּשֶׁנָּסַע רַבָּם עִם אֲנָשָׁיו לָבוֹא לִטְרָהְוִויץ, בְּדֶרֶךְ נָסְעָתָם, רָצוּ לְהִכָּנֵס לְאֵיזֶה עֲיָרָה קְטַנָּה שֶׁשָּׁם הָיָה דַּר אֵיזֶה מְפוּרְסָם אַחַר עִם חֲסִידִים, הִזְהִירוּ חֲסִידֵי הָעֲיָרָה לַחֲסִידִים הַנַּ"ל שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לְתוֹךְ עֲיָרָתָם, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם כַּמָּה וְכַמָּה חֹלְקֵי דֵּעוֹת, עַד שֶׁרַבָּם צִוָּה לָהֶם שֶׁלֹּא יִתְּנוּ לוֹ לְהִכָּנֵס אֲלֵיהֶן, אוּלָם הַמְּפוּרְסָם הַנַּ"ל הִתְעַקֵּשׁ בְּדָוְקָא וְנִכְנַס וּבָא לְתוֹךְ הָעֲיָרָה, וְתֵיכֶף הִתְלַקְּחָה בֵּינֵיהֶם מַחְלֹקֶת עַד שֶׁהִכּוּ זֶה אֶת זֶה, וְהוּכְרַח הַמְּפוּרְסָם לִבְרוֹחַ עִם אֲנָשָׁיו מֵעֲיָרָה זוֹ כָּל עוֹד נַפְשָׁם בָּם, בְּדֶרֶךְ מְנֻסָּתָם כְּשֶׁדִּבֵּר הַמְּפֻרְסָם מִגְּנוּתָם שֶׁל חֲסִידֵי הָעֲיָרָה, נָעֲנָה וְאָמַר לַאֲנָשָׁיו: "הֵם אֵינָם בְּרֶסְלֶעבֶּער'ס", כְּאוֹמֵר שֶׁאֵין חֲסִידִים אֶלּוּ שׁוֹתְקִים כַּחֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב הַשּׁוֹתְקִים וּמַבְלִיגִים.

ד-רפ

לְרַבִּי סָעְנֶדֶער טָרָהְוִויצֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה כֹּחַ הַשְׁפָּעָה לְהַפְלִיא, וּמְסַפְּרִים שֶׁבְּעֶת שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בִּבְנִיַּת הַקְּלוֹיז שֶׁבְּאוּמַאן בִּשְׁנוֹת תרכ"ה-כ"ו כְּשֶׁהָלַךְ אֶל אַנַ"שׁ לְעוֹרְרָם וּלְהַתְרִימָם עֲבוּר זֶה, הוֹשְׁפִּעוּ כָּל כָּךְ מִדְּבָרָיו עַד שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: "קַח כַּמָּה שֶׁתִּרְצֶה". כְּשֶׁבָּא אֶל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּעֱרְנְיוּ נָכָד רַבֵּנוּ לְהִתְרִימוֹ עַל הַנַּ"ל, אָמַר לוֹ: תְּנוּ מָעוֹת בִּשְׁבִיל בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל סָבְכֶם, "גִּיט גֶעלְד פַאר אַייעֶר זַייְדְנְ'ס שׁוּהל", וְנָתַן לוֹ סְכוּם חָשׁוּב,

לֹא אָבָה רַבִּי סָענְדֶער לְקַחְתּוֹ, וְהוֹסִיף רַבִּי אַבְרָהָם בֶּערְנְיוּ עוֹד עַל תְּרוּמָתוֹ, וְשׁוּב לֹא אָבָה רַבִּי סָענְדֶער לְקַחְתּוֹ, וְהוֹסִיף עוֹד, עַד שֶׁנָּתַן אֶלֶף רֶעניְדַלַאךְ, דְּהַיְינוּ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים רוּבֶּל שֶׁהָיָה הוֹן עָתֵק בַּיָּמִים הָהֵם, תָּפְסוֹ רַבִּי סָענְדֶער בְּיָדָיו וּנְשָׁקָם, בְּאָמְרוֹ אֵלָיו: אַשְׁרֵי הַיְּדִים שֶׁנּוֹתְנִים אֶלֶף רֶעניְדַלַאךְ עֲבוּר עְנְיַן רַבֵּנוּ, "וואוֹיל זָענֶען דִי הֶענְט וואס גִיבְּן טוֹיזֶנְט רֶעניְדַלַאךְ פַּארְן רֶעבְּנְ'ס זַאךְ".

ד-רפא

אָמְרוּ אַנַ"ש בְּשֵׁבַח אַנַ"ש שֶׁמַּעִיר טְרָהְוויץ, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם 'לֵב' פְּתוּחַ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְכֵן 'כִּיס' פָּתוּחַ לִצְדָקָה, כִּי גְּדֶל נְתִינַת הַצְּדָקָה שֶׁהָיָה בַּחֲבוּרָתָם הָיָה לְאֵין שִׁעוּר. וּלְדוּגְמָא, הָיָה לָהֶם בְּשׁוּתְפוּת אָרוֹן מְיֻחָד עֲבוּר בְּגָדִים, וְכָל אֶחָד שֶׁהָיָה חָסֵר לוֹ אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ, הָלַךְ וְנִגַּשׁ לָאָרוֹן הַמְיֻחָד וּבָחַר לוֹ מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לוֹ.

ד-רפב

אַנַ"ש מִטְרָהְוויץ הָיוּ מַפְרִישִׁים כָּל כָּךְ צְדָקָה, עַד שֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם שֶׁאֵין מְחַלְּקִים מַעֲשֵׂר מִמָּמוֹנָם, אֶלָּא מַשְׁאִירִים מַעֲשֵׂר לְעַצְמָם וּמְחַלְּקִים שְׁאָר מָמוֹנָם לִצְדָקָה.

ד-רפג

רַבִּי סָענְדֶער, נִפְטַר בִּשְׁנוֹת ה'תר"ל-תר"מ.

ד-רפד

רַבִּי סָענְדֶער טְרָהְוויצֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה בַּעַל צְדָקָה נִפְלָא וְנוֹרָא, וְכֵן כָּל אַנְשֵׁי חֲבוּרָתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה חַי בְּדַחֲקוּת וַעֲנִיוּת עֲצוּמָה. פַּעַם בְּעֶרֶב פֶּסַח שָׁלַח לְרַבִּי הִירְץ שְׁטֶרְנְהַרְץ סַךְ שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה רוּבְּלִים לִכְבוֹד הוֹצָאוֹת חַג הַפֶּסַח, וְזֶה הָיָה סְכוּם גָּדוֹל וְנִכְבָּד מְאֹד, וְכֵן שָׁלַח לְעוֹד מְאַנַ"ש.

ד-רפה

כְּשֶׁהִתְקָרֵב רַבִּי סָענְדֶער לְאַנַ"ש, הִתְפַּלְּאוּ וְהִשְׁתּוֹמְמוּ עָלָיו כָּל מַכִּירָיו, וְאָמְרוּ זֶה לָזֶה, מַה הָיָה לוֹ לְרַבִּי סָענְדֶער שֶׁנֶּהְפַּךְ לְחָסִיד בְּרֶסְלֶב, כִּי הָיָה סוֹחֵר גָּדוֹל, וּפִתְאוֹם נֶהְפַּךְ לְעוֹבֵד ה' מֻפְלָג כְּמוֹהוּ, וּבְעֶרֶב שַׁבָּת בַּחֲצוֹת הַיּוֹם בְּעוֹד שֶׁיִּשְׁבוּ חֲבֵרָיו הַסּוֹחֲרִים בַּחֲנוּיוֹתֵיהֶם וְעָסְקוּ בְּמִסְחָרָם כְּהֶרְגֵּלָם, הָלַךְ כְּבָר הוּא לְבוּשׁ בְּבִגְדֵי שַׁבָּת לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לְקַבֵּל אֶת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת.

ד-רפו

סִפֵּר רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִדֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל רַבּוֹ ר' פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבְּאֶמְצַע יְמוֹת הַחוֹרֶף הַקָּרִים, הָיָה קוֹרֵא לוֹ רַבּוֹ רַבִּי פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר וּמְבַקְּשׁוֹ שֶׁיִּלְוֶה אוֹתוֹ בְּהָלְכוֹ לְטָבּוֹל בַּנָּהָר הַקָּפוּא, וְהָלַךְ עִמּוֹ, וְהָיָה שׁוֹבֵר אֶת הַקֶּרַח

וְטוֹבֵל בַּנָּהָר. וְתֵיכֶף בְּיוֹצְאוֹ, תָּפְסוֹ רַבִּי אַהֲרֹן וְעָטְפוֹ בְּמְעִיל פַּרְוָה "פֶּעלְץ" וְסָחֲבוֹ עַל גַּבּוֹ עַד לְבֵיתוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה ר' פִּנְחָס הַצָּנוּעַ לֶכֶת מְאֹד אוּלָם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה קָשָׁה כָּזוֹ הָיָה מוּכְרָח לְעוֹד אֶחָד שֶׁיְסַיֵּעַ לוֹ, כִּי הָיָה בָּזֶה מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ.

ד-רפז

פַּעַם לָמַד רַבִּי פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִפְנֵי אַנַ"שׁ שֶׁבְּקִיבְּלִיטְשׁ אֶת הַתּוֹרָה "חַיִּים נִצְחִיִּים" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק א סִימָן כא, מֵעִנְיַן הַשִּׁבְעִים קְלִין שֶׁעַל יָדוֹ מְגַלִּין אֶת הַמּוֹחִין מִתַּעֲלוּמָתָן, בְּבְחִינַת "צַעֲקָתֵינוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת" וְכוּ', כְּשֶׁגָּמַר אֶת הַלִּמּוּד נֶעֱלַם וְלֹא יָדְעוּ הֵיכָן הוּא, עַד שֶׁמָּצְאוּהוּ בְּאֵיזֶה עֲזָרַת נָשִׁים עוֹמֵד וְצוֹעֵק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת וְקִיּם בְּעַצְמוֹ מַה שֶּׁלָּמַד לִפְנֵי הַצִּבּוּר. רַבִּי פִּנְחָס הִשְׁאִיר אַחֲרָיו בַּת אַחַת בִּלְבָד.

ד-רפח

רַבִּי פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִפְטַר בִּשְׁנוֹת הַתר"ל, בִּהְיוֹתוֹ בְּגִיל צָעִיר כְּבֶן אַרְבָּעִים. הוּא הָיָה אִישׁ קָדוֹשׁ מֻפְלָג, לִרֹב חֻלְשָׁתוֹ וְחוֹלְאָתוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל אַף לֶאֱכֹל סְעוּדָה רְאוּיָה מֶשֶׁךְ כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא נָטַל יָדָיו לִסְעוּדָה מֶשֶׁךְ יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, וְרַק בְּשַׁבָּת דְּחַק עַצְמוֹ לִיטוֹל יָדָיו לִסְעוּדָה מִשּׁוּם כְּבוֹד הַשַּׁבָּת וְלִטְעוֹם מַשֶּׁהוּ.

ד-רפט

רַבִּי פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה חָשׁוּב וְנַעֲרָץ כָּל כָּךְ בֵּין חֲשׁוּבֵי חֲסִידֵי טָאלְנָע, לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ, עַד שֶׁמִּנָּהוּ הָרַבִּי מִטָּאלְנָע שֶׁהוּא יְדַבֵּר וְיַדְרִיךְ אֶת הָאַבְרֵכִים בַּעֲבוֹדַת ה' וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם.

ד-רצ

רַבִּי פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁער וְכֵן רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער תַּלְמִידוֹ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיוּ בַּעֲלֵי מְנָגְנִים וְחִבְּרוּ כַּמָּה נִגּוּנִים הַמְּפוּרְסָמִים בֵּין אַנַ"שׁ.

ד-רצא

רַבִּי פִּנְחָס יְהוֹשֻׁעַ, עַל אַף עֲנִיּוּתוֹ הַגְּדוֹלָה, נָהַג לָתֵת פְּדְיוֹן בְּכָל עֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְרַבִּי אַבָּא'לֶ' תַּלְמִיד מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל. עַל פִּי מַה שֶּׁמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהַרַ"ן חֵלֶק א סִימָן ר"כ עַיֵּין שָׁם, וְכֵן נָהֲגוּ אַנַ"שׁ.

ד-רצב

אָבִיו שֶׁל רַבִּי טוֹבְיָה בַּאבְּרִינִיצֶער, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם אַסְיָע, הָיָה עוֹד מִמְּקוֹרָבָיו שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, אַחַר כָּךְ נִתְרַחֵק מֵאַנַ"שׁ עַל יְדֵי מְפוּרְסָם אֶחָד שֶׁקֵּרְבוֹ וְחִבְּבוֹ מְאֹד, וְהָיָה נוֹסֵעַ עִם כָּל בָּנָיו וְנֶכְדָּיו לְרַבֵּנוּ לְקַבּוּץ אַנַ"שׁ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהָיוּ נוֹסְעִים בַּיַּחַד מֵעִיר בַּאבְּרִינִיץ, הוּא עִם בְּנוֹ רַבִּי טוֹבְיָה, וְעִם נֶכְדּוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי וְעִם נִינָיו בְּנֵי רַבִּי מָרְדְּכַי, בִּבְחִינַת "בְּנֹעֲרֵינוּ וּבְזִקְנֵינוּ

נֵלֵךְ", עַד שֶׁהַבַּעַל-עֲגָלָה הַקְּבוּעַ שֶׁהָיָה לָהֶם, הָיָה אוֹמֵר בִּבְקִיאוּת: זֶה בְּנוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה בְּנוֹ שֶׁל זֶה וְכוּ', "טִי סִין טֶע" "טִי סִין טֶע".

ד-רצה

רַבִּי לֵייבְּל קָאנְסְטָאנְטִינֶעֶר הָיָה חָזָק בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים בְּעִירוֹ קָאנְסְטָאנְטִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הָיָה בָּא לְהִתְפַּלֵּל בְּקִבּוּץ אַנַ"ש, אוּלָם אֶת כָּל מְקוֹרָבָיו שֶׁקָּרֵב לְדַעַת רַבֵּנוּ, שָׁלְחָם לְאוּמַאן, כִּי חָשַׁשׁ לַעֲזֹב אֶת מִשְׁרֶת חֲזָנוּתוֹ, שֶׁמִּמֶּנָּה הָיְתָה פַּרְנָסָתוֹ, וְאַנַ"ש הָיוּ מִתְבַּדְּחִים עָלָיו בְּאָמְרָם: דּוֹמֶה הוּא רַבִּי לֵייבּ לַשַּׁמָּשׁ הַמַּעִיר אֶת הַקָּהָל לִסְלִיחוֹת וְהוֹלֵךְ אַחַר כָּךְ בְּעַצְמוֹ לִישֵׁן", כִּי הָיָה מְקָרֵב אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים וְשׁוֹלְחָם לְקִבּוּץ אַנַ"ש, וְהוּא עַצְמוֹ לֹא בָּא, אוּלָם כְּשֶׁקֵּרֵב אֶת רַבִּי אַיְיזִיק וְדִבֵּר עִמּוֹ שֶׁיִּסַּע לְקִבּוּץ אַנַ"ש, אָמַר לוֹ רַבִּי אַיְיזִיק: "אִם אַתָּה אֵינְךָ בָּא עִמִּי אֵינִי נוֹסֵעַ". מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ וְהִפְקִיר אֶת פַּרְנָסָתוֹ, וּבָא לְאוּמַן לִרְאֹשׁ הַשָּׁנָה עִם רַבִּי אַיְיזִיק, בְּהַגִּיעָם הִתְפַּלְּאוּ אַנַ"ש מֵרַבִּי אַיְיזִיק, כִּי הָיָה אַבְרֵךְ יָקָר וְחָשׁוּב מְאֹד. וּכְהוֹקָרָה עַל מַעֲשֵׂהוּ כִּבְּדוּהוּ אַנַ"ש שֶׁיִּתְפַּלֵּל מוּסַף לִפְנֵי הָעַמּוּד בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כְּמִנְהָגוֹ בְּעִירוֹ.

ד-רצו

לְרַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזְנְשְׁטֵיין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיוּ חֲתָנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וַאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה, כְּמוֹ רַבִּי פִּינְיֶא ב"ר אָשֵׁר ב"ר יִשְׂרָאֵל מִבָּאפָּלְיֶע, וְרַבִּי דָּוִד בִּיאלִסְטוֹצְקֶער, שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנַ"ש מִבַּאבְּרִינִיץ, וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל וַויינְבֶּערְג, שֶׁהָיָה לַמְדָן גָּדוֹל, נֶהֱרָג בְּאוּמַאן בְּבֵיתוֹ, וְכֵן עוֹד שְׁנֵי חֲתָנִים חֲשׁוּבִים.

ד-רצז

רַבִּי אַהֲרֹן לִיפָּוועצְקֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה בְּסוֹף יָמָיו סַגִּי נָהוֹר, הוּא זָכָה לַאֲרִיכוּת יָמִים. וּבְסוֹף יָמָיו הָיָה דָּר בְּעִיר זְדַאמִינְקָע, כִּי שָׁם הָיוּ גָּרִים בָּנָיו שֶׁהָיוּ מִתְפַּרְנְסִים מֵאַכְסַנְיָה שֶׁהָיְתָה בְּרְשׁוּתָם. אוּלָם נִקְבַּר בָּעִיר דַּאמִינְיוועְקָע הָרְחוֹקָה כַּעֲשָׂרָה קִילוֹמֶטֶר מִזְּדַאמִינְקָע, וְתוֹשָׁבֵי הָעִיר הָלְכוּ עִם מִטָּתוֹ בָּרֶגֶל עַד לָעִיר דַּאמִינְיוועְקָע, לְרֹב חֲשִׁיבוּתוֹ, כִּי אָמְרוּ: וְכִי אֶת רַבִּי אַהֲרֹן נוֹלִיךְ בַּעֲגָלָה?!

ד-רחצ

כְּשֶׁנָּסְעוּ פַּעַם גּוֹיִם עַל אֵם הַדֶּרֶךְ הַסָּמוּךְ לְעִיר זְדַאמִינְקָע הֶחְלִיטוּ בֵּינֵיהֶם שֶׁיִּסְעוּ לָנוּחַ בְּבֵית הָאַכְסַנְיָה שֶׁל בְּנֵי רַבִּי אַהֲרֹן, כִּי אָמְרוּ זֶה לָזֶה: נֵלֵךְ וְנִסַּע לְשָׁם וּבֵינְתַיִם נִשְׁמַע אֵיךְ הַצַּדִּיק הַזָּקֵן "סְטַארַאטְצַאק" מִתְפַּלֵּל, כִּי אֲפִלּוּ הַגּוֹיִם הֵעֶרִיכוּ אֶת תְּפִלָּתוֹ שֶׁהָיְתָה לְהַפְלִיא.

ד-רצט

רַבִּי מֶנְדֶּלִי לִיטָוואק וְרַבִּי בָּרוּךְ אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּעַל מְחַבֵּר סֵפֶר "בְּאֵבִי הַנַּחַל", הָיוּ מַחֲסִידֵי חַבַּ"ד לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתָם לְאַנַ"ש. רַבִּי מֶנְדֶּלִי הָיָה לַמְדָן מֻפְלָג וְקָרֵב הַרְבֵּה לְאַנַ"ש, וּבְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיָה שֻׁלְחָן מְיֻחָד עֲבוּר אַנַ"ש שֶׁבָּאוּ מִלִּיטָא, וְהָיוּ מְכַנִּים אֶת הַשֻּׁלְחָן: "דֶּער לִיטְוויישֶׁער טִישׁ", "הַשֻּׁלְחָן הַלִּיטָאִי". רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִכִּיר עוֹד זָקֵן אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי מֶנְדֶּלִי. (וע"ע להלן סעיף: שנד-שנז).

ד-שלא

הַתְחָלַת הִתְעוֹרְרוּתוֹ שֶׁל רַבִּי מֶענְדֶּל לִיטָוואק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, הָיְתָה בְּהִתְעַמְּקוֹ בַּמָּשָׁל, הַמּוּבָא בְּסוֹף תּוֹרָה מ"ח חֵלֶק ב', מֵהָעֵץ הַגָּדֵל מֵאָה שָׁנָה וְכוּ', כִּי בָּא אֵלָיו מִתְנַגֵּד אֶחָד וְאָמַר לוֹ בַּהֲלָצָה: רְאֵה מַה כָּתוּב בַּסֵּפֶר? וְהִשְׁתּוֹמֵם בֶּאֱמֶת רַבִּי מֶענְדֶּל, אוּלָם נַעֲנָה וְאָמַר: מְעַנְיֵן הַדָּבָר לִרְאוֹת מַה כָּתוּב בּוֹ עוֹד, לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ, וְאָכֵן הִתְעַמֵּק וְהִבִּיט בְּעֵין הָאֱמֶת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, וְנִתְעוֹרֵר מִזֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ.

ד-רצד

בְּעֵת שֶׁגָּמְרוּ לִבְנוֹת אֶת הַקִּלוֹיז בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה בִּשְׁנַת תרכ"ו, בָּא מוֹשֵׁל הָעִיר עִם זוּגָתוֹ לִרְאוֹת וּלְהִתְרַשֵּׁם מֵהַבִּנְיָן וּבָדְקוּ מִבַּחוּץ וּמִבִּפְנִים, כִּי נִתְפַּרְסֵם אַף בֵּין הַגּוֹיִם לִבְנְיָן יָפֶה עַד מְאֹד, בִּהְיוֹתוֹ בִּפְנִים בֵּית הַמִּדְרָשׁ, פָּגַשׁ בְּרַבִּי מֶנְדֶּלִי לִיטָוואק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּדֶבֶיקוּת וְהִתְלַהֲבוּת נוֹרָאָה כְּדַרְכּוֹ, הִתְפָּעֵל אַף הוּא מִתְּפִלָּתוֹ כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאָמַר לְזוּגָתוֹ: מָה אוֹמַר לָךְ, אִלּוּ הָיִיתִי אֲנִי אֱלֹקִים, הָיִיתִי מְמַלֵּא כָּל בַּקָּשׁוֹתָיו תֵּיכֶף וּמִיָּד.

ד-ש

בִּבְרִסְלֶב הָיָה דָּר אֶחָד מִגְּדוֹלֵי אַנַ"ש שֶׁכִּנּוּהוּ "רַבִּי זוּשָׁא גָאט" רַבִּי זוּשָׁא ה', הוּא קִבֵּל אֶת הַכִּנּוּי הַזֶּה מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַיּוֹם דִּבֵּר רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל דְּבָרָיו הָיָה מַזְכִּיר אֶת ה'. הוּא הָיָה בַּעַל מַכְלֶת, וּכְשֶׁהָיָה פּוֹנֶה אֵלָיו אֶחָד לְבַקְּשׁוֹ אֵיזֶה דָּבָר אָמַר לוֹ: כֵּן קַח נָא כִּרְצוֹנְךָ, וְתֵיכֶף הָיָה פּוֹנֶה שׁוּב וְדִבּוּק בִּתְפִלָּה וּבַעֲבוֹדַת ה'. הוּא בָּרַח לְטִשְׁעִרִין עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, שֶׁפַּעַם גָּנַב גּוֹי אֶחָד אֶת מְעִיל הַפַּרְוָה הַיְקָרָה מֵהַגֶּרֶף שֶׁלְּיַד עִיר בְּרִסְלֶב, וּכְשֶׁהִתְחִלּוּ שׁוֹמְרֵי הַגֶּרֶף לְרַדֵּף אַחֲרָיו פָּגַשׁ בִּבְרִיחָתוֹ אֶת רַבִּי זוּשָׁא שֶׁנָּסַע לְתוּמוֹ בַּעֲגָלָתוֹ, פָּנָה אֵלָיו הַגַּנָּב וּבִקְּשׁוֹ, הַעֲלִינִי נָא לַעֲגָלָתְךָ, וְהֶעֱלָהוּ, בְּנָסְעָם אָמַר לוֹ הַגַּנָּב: הֲרֵי כָּל כָּךְ קַר לְךָ, וּבְכֵן קַח אֶת מְעִיל הַפַּרְוָה וְהִתְחַמֵּם בָּהּ, לָבַשׁ אוֹתוֹ רַבִּי זוּשָׁא בְּשִׂמְחָה, אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּאוּ בְּמִרוּצָה שְׁלִיחֵי הַגַּרַאף וּמָצְאוּהוּ יוֹשֵׁב בָּעֲגָלָה לָבוּשׁ בִּמְעִיל אֲדוֹנָם, הִלְקוּהוּ הֵיטֵב וְהִכְנִיסוּהוּ לְבֵית הַסֹּהַר, וְלֹא עָזַר לוֹ שׁוּם תֵּרוּצִים וְהִצְטַדְּקוּיוֹת, בְּלֵית בְּרֵירָה הִבְרִיחוּהוּ אַנַ"ש וְעָבַר לְדוּר בִּטְשֶׁעִרִין וְנִפְטַר שָׁם. הָיָה לוֹ בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי

שְׁמוּאֵל, שֶׁהָיָה אַבְרֵךְ יָקָר מְאֹד, וְזוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, חֲמוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיְתָה מְסַפֶּרֶת לוֹ בְּכָאֵב, אֵיךְ שֶׁבַּזְמַנִּים הַקּוֹדְמִים הָיָה מִתְאָרֵחַ אֶצְלָם רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשַׁבָּתוֹת, וְהָיָה עוֹרֵךְ אֶת הַשֻּׁלְחָן וְהַזְמִירוֹת בְּהִתְלַהֲבוּת נִפְלָא שֶׁאֵין לְשַׁעֵר, רַבִּי לֵוִי יִצְחָק כְּבָר לֹא הִכִּירוֹ כִּי נִפְטַר צָעִיר, רַבִּי נָתָן ב"ר אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עוֹד הִכִּיר אֶת רַבִּי זוּשָׁא וְהָיָה מַרְבֶּה לְסַפֵּר מִמֶּנּוּ.

ד-שב

אֵין נִתָּן לְתָאֵר כְּלַל גֹּדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה אֵצֶל אַנַ"ש כְּשֶׁבָּאוּ וְהִתְקַבְּצוּ יַחַד עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כָּל אֶחָד מִמְּקוֹמוֹ. וְרַבִּי מָרְדְּכַי סוֹקוֹלוֹבֶּער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה מוֹ"ץ בְּעִירוֹ סוֹקוֹלוֹב, כְּשֶׁרָאָה וּפָנַשׁ אֶת צִבּוּר אַנַ"ש הַמִּתְקַבְּצִים לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק עַד שֶׁהָיָה מְרַקֵּד מֵחֲמַת שִׂמְחָה, וּבֵרַךְ בִּרְכַּת "שֶׁהֶחֱיָנוּ", וְהִתְנַהֵג אָז בְּכָל מֶשֶׁךְ יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּאָדָם פָּשׁוּט בְּתַכְלִית, בְּלִי שׁוּם גְּנוּנֵי כָּבוֹד וְכַדּוֹמֶה כַּיָּאֶה לְרַב חָשׁוּב כְּמוֹתוֹ.

ד-שג

פַּעַם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִכְנַס לַקְּלוֹיז אֵיזֶה מַשְׂכִּיל בְּעֵת שֶׁעָמְדוּ הַקָּהָל בִּתְפִלָּתָם אֶת הַפִּיּוּט "לְאֵל עוֹרֵךְ דִּין", רָאָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהִתְרַגֵּשׁ מְאֹד מִגֹּדֶל הִתְעוֹרְרוּת הַמִּתְפַּלְּלִים, עַד שֶׁאָמַר אַחַר כָּךְ לִידִידָיו: "מָה אוֹמַר לָכֶם, הָאֲנָשִׁים בָּכוּ? כּוֹתְלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ בָּכוּ"

ד-שד

בְּעֵת אֲמִירַת הָ"אַקְדָּמוּת" הָיְתָה הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָאָה וּגְדוֹלָה לְאֵין שִׁעוּר, וְרַבִּים מֵאַנַ"ש הָיוּ שֶׁהוֹזִילוּ כַּנַּחַל דְּמָעוֹת, לֵרֹב הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִשְׁתּוֹקְקוּת.

ד-שה

בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אַחַר אֲמִירַת הַתַּשְׁלִיךְ, הָיוּ בָּאִים לְהַקְּלוֹיז בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת הֲמוֹן רַב מִבְּנֵי הָעִיר אוּמַאן, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה מֵחֲמַת כֵּן לְהִכָּנֵס לִפְנִים הַקְּלוֹיז, לְרֹב הַדּוֹחַק, וְעַל כֵּן הָיוּ רַבִּים מֵאַנַ"ש מִתְפַּלְּלִים מִנְחָה וְעַרְבִית בְּאַכְסַנְיוֹתֵיהֶם, וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה דּוֹחַק רַב כָּזֶה שֶׁהָיָה בְּהֶכְרֵחַ לִנְעֹל אֶת הַקְּלוֹיז לְרֹב הַדּוֹחַק וּמֵחֲשַׁשׁ תַּעֲרוּבוֹת.

ד-שו

עַל אַף הַמַּחְלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עַל רַבֵּנוּ וַאֲנָשָׁיו, אַף-עַל-פִּי-כֵן רַבִּים הָיוּ מְנַכְּדֵי הַחוֹלְקִים הַמְפוּרְסָמִים שֶׁהִתְקָרְבוּ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִים עִם אַנַ"ש בִּפְזוּרֵיהֶם.

ד-שז

סִפֵּר רַבִּי גְּדַלְיָהוּ אַהֲרֹן קִינִיג זַצַ"ל, אָמַר לִי פַּעַם רַבִּי וֶועלְוֶול מִינְצְבֶּרְג זַצַ"ל, עִקַּר הַהֶרְגֵּשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי לְעִנְיַן רַבֵּנוּ, הוּא מֵהַמַּרְאֶה מְקוֹמוֹת שֶׁחִבֵּר הָרַב מִטְּשֶׁערִין עַל "סֵפֶר הַמִּדּוֹת".

ד-שח

הָרַב מִטָּעפְּלִיק, רַבִּי שִׁמְשׁוֹן אַהֲרֹן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעָלָה בְּסוֹף יָמָיו לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכִנּוּהוּ תּוֹשָׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם הָרַב מִטָּעפְּלִיק, הָיָה מַרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל עִם אַנ"ש שֶׁבְּטָעפְּלִיק, וְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מְלַמֵּד לְבָנָיו. בְּעֵת הַפְּרָעוֹת מֵהָרוֹצְחִים הַבּוֹלְשְׁבִיקִים, נִכְנְסוּ גַּם לְבֵיתוֹ, בְּרִצּוֹתָם לְרָצְחוֹ נֶפֶשׁ, כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּהֲגוּ לִרְצוֹחַ אֶת הָרַבָּנִים וַחֲשׁוּבֵי הַיְּהוּדִים, וּכְבָר כִּוְּנוּ נֶגְדּוֹ אֶת הָרוֹבִים לְהָרְגוֹ, אוּלָם בְּהַבְחִינָם בְּאִמּוֹ שֶׁשָּׁכְבָה שָׁם חוֹלָה בְּמַחֲלַת הַטִּיפוּס, פָּחֲדוּ שֶׁמָּא תִּדְבִּיק אוֹתָם בְּמַחֲלָתָהּ הַקָּשָׁה וּבָרְחוּ מְהֵרָה מִבֵּיתוֹ, רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה שָׁם בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה.

ד-שט

סִפֵּר רַבִּי מָרְדְּכַי מִסְּלוֹנִים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁסִּפֵּר לוֹ בַּעַל הַמִּקְוֶה מִטְבֶּרְיָה, שֶׁפַּעַם הָיָה עֲצִירַת גְּשָׁמִים קָשָׁה עַד שֶׁלֹּא הָיָה מַיִם לְהַחְלִיף אֶת מֵי הַמִּקְוֶה, וְקִבְּעוּ רַבָּנֵי הָעִיר שֶׁיִּסְגְּרוּ אֶת הַמִּקְוֶה לִטְבִילַת אֲנָשִׁים וְיִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ אַךְ וְרַק לִטְבִילַת נָשִׁים, וְהִנֵּה שָׁם בִּטְבֶרְיָה דָּר אֶחָד מֵאַנ"ש זָהִיר מְאֹד בִּטְבִילָה שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לַמִּקְוֶה פְּעָמַיִם בְּכָל יוֹם, פַּעַם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וּפַעַם בַּחֲצוֹת הַיּוֹם, וּכְשֶׁבָּא אָז בַּחֲצוֹת הַיּוֹם לִטְבּוֹל בַּמִּקְוֶה כְּהֶרְגֵּלוֹ, קִנְטֵר אוֹתוֹ הַבַּלָּן וְאָמַר לוֹ: "הַלַּיְלָה כְּבָר לֹא יִהְיֶה לְךָ מִקְוֶה, כִּי כָּךְ קִבְּעוּ רַבָּנֵי הָעִיר". נִשְׁבַּר לִבּוֹ מְאֹד, וְנֶעֱמַד לְהִתְפַּלֵּל וּבָכָה בְּכִי רַב לְרֹב הַצַּעַר שֶׁהָיָה לוֹ מִשְּׁמוּעָה רָעָה זוֹ. עֶזֶר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעוֹד בְּאוֹתוֹ יוֹם יָרְדוּ גְּשָׁמִים רַבִּים, וּבִטְּלוּ רַבָּנֵי הָעִיר אֶת גְּזֵרָתָם.

ד-שי

הַנִּגּוּן עַל הַסְּלִיחָה "בַּת עַמִּי" שֶׁבִּסְלִיחוֹת לְיוֹם כִּפּוּר קָטָן, חִבֵּר עַל יְדֵי רַבִּי יְרוּחָם חַזָּן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה בִּזְמַנּוֹ שֶׁל רנ"ט, וְאַנ"ש מִטְּשֶׁעְרִין שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִים לָבוֹא לְאוּמַאן אַרְבַּע פְּעָמִים בַּשָּׁנָה הַיְינוּ בְּעֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ שְׁבָט וּבְעֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִיסָן וּבְעֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ תַּמּוּז וּלְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיוּ סוֹעֲדִים יַחַד בְּאֶמְצַע הַיּוֹם בְּסָעוּדַת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, וְשָׁרוּ אָז זֶמֶר זֶה.

ד-שיא

כֹּחַ הָעֶלְמַת אוֹר רַבֵּנוּ הָיָה כָּל כָּךְ אַף בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, עַד שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהַחֲסִידִים מֵחֲשׁוּבֵי תּוֹשָׁבֵי אוּמַאן שֶׁהָיָה לַמְדָן גָּדוֹל וּבַעַל צְדָקָה וּמַכְנִיס אוֹרְחִים גָּדוֹל, בְּשֵׁם "ר' חַיִּים פִּנְחָס", הָיָה אָדוּק בְּהִתְנַגְּדוּת כָּל כָּךְ עַל אַף שֶׁרָאָה וְחַי עִם אַנ"ש שָׁנִים רַבּוֹת וְרָאָה שֶׁאֵין לָהֶם בָּעוֹלָמָם אֶלָּא תּוֹרָה תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, עַד שֶׁלִּפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ מַמָּשׁ הִתְפָּאֵר וְאָמַר: תַּעֲמֹד לִי לִזְכוּת דָּבָר זֶה שֶׁדַּרְתִּי כָּל יָמַי בְּאוּמַאן וּמֵעוֹלָם לֹא נִכְנַסְתִּי לְבֵית מִדְרָשָׁם שֶׁל חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב. אוּלָם אַף עַל פִּי כֵן זָכָה וְהִתְקָרֵב בָּנוֹ עוֹד בְּחַיָּיו לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ. וּלְאַחַר שֶׁנִּפְטַר אָבִיו, צִוָּה לְאַנְשֵׁי הַחֶבְרָא-קַדִּישָׁא לְהוֹלִיךְ אֶת מִטַּת אָבִיו לְיַד בֵּית-הַכְּנֶסֶת שֶׁלָּנוּ, וְהָיוּ

תּוֹשָׁבֵי הָעִיר תְּמֵהִים עַל הַנְהָגָתוֹ כִּי יָדוּעַ הָיָה אָבִיו לְמִתְנַגֵּד גָּדוֹל, וְהִפְטִיר וְאָמַר: "כָּעֵת כְּבָר מִתְחָרֵט אָבִי", וְאָכֵן הֶעֱבִירוּ אֶת מִטָּתוֹ לְיַד בֵּית-מִדְרָשֵׁנוּ.

ד-שיב

רַבִּי יוֹחָנָן מֵרַאחְמֶעסְטִרְיוְוקָא זַצ"ל צִדֵּד מְאֹד לְטוֹבַת אַנַ"שׁ, וְכַמָּה שָׁנִים הִתְפַּלְּלוּ אַנַ"שׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה לָהֶם בְּאוּמַאן, וּבְכָל הָעִתִּים הָיוּ בִּידִידוּת קְרוֹבָה לְאַנַ"שׁ.

ד-שיג

הָיוּ בֵּין אַנַ"שׁ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וּתְמִימִים כָּאֵלּוּ אֲשֶׁר אֵין בִּיכוֹלֶת לְתָאֳרָם כְּלָל, כְּמוֹ לְמָשָׁל רַבִּי שַׁבְּתַי בְּרֶסְלֶבֶר, שֶׁרָאוּהוּ פַּעַם בּוֹכֶה מְאֹד בְּעֵת הִתְפַּלְּלוֹ אֶת תְּפִלַּת "אַהֲבָה רַבָּה", וְיָדְעוּ מַכִּירָיו שֶׁכִּמְעַט שֶׁאֵין מֵבִין הוּא אֶת פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת וּכְשֶׁשְּׁאֲלוּ פַּעַם מֵאַן דְּהוּ לְפֶשֶׁר בְּכִיָּתוֹ, עָנָה: "זָכִיתִי וְרָאִיתִי פַּעַם אֵיךְ שֶׁרַנַ"ט בּוֹכֶה בְּעֵת הִתְפַּלְּלוֹ תְּפִלָּה זוֹ, וְאִם רַנַ"ט בָּכָה בְּחֵלֶק תְּפִלָּה זוֹ, מִסְתָּמָא נֶאֱמָרִים בָּהּ דְּבָרִים כְּאֵלּוּ שֶׁרָאוּי לִבְכּוֹת בְּעֵת אֲמִירָתָם וּתְפִלָּתָם".

ד-שיד

בְּשָׁנוֹת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, הָיָה כְּפַר אֶחָד לְיַד אוּמַאן, שֶׁכָּל תּוֹשָׁבָיו הַגּוֹיִם הִתְגַּיְּרוּ עַל יְדֵי אַנַ"שׁ, כִּי מִפַּחַד הַשִּׁלְטוֹנוֹת לֹא אָבוּ הָרַבָּנִים לְגַיְּרָם, אוּלָם אַנַ"שׁ הִסְתַּכְּנוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ עֲבוּרָם עַד שֶׁגִּיְּרוּם, וְרַבִּי לֵיבּ הָרַב מֵאוּמַאן הוּא שֶׁגִּיְּרָם בְּפֹעַל, וְנָסַע אֲלֵיהֶם וְשָׁהָה עִמָּם בִּימֵי חַג הַפֶּסַח, וְהֵם בְּהִיוֹתָם עֲשִׁירִים מוּפְלָגִים הֵכִינוּ לוֹ מִכָּל טוּב, אוּלָם הִזְהִיר אֶת אַנַ"שׁ לְבַל יְוַדַּע הַדָּבָר, וַיַּסֵּב אַחֲרָיוּת גֵּירוּתָם עַל אַנַ"שׁ. הֵם הָיוּ אֲנָשִׁים מְלוּמָּדִים אֲמִידִים וְגִבּוֹרִים, וְסִפְּרוּ לְאַנַ"שׁ שֶׁעִקַּר הַהִתְעוֹרְרוּת לְהִתְגַּיֵּיר בָּא לָהֶם מֵחֲמַת הַסִּתִּירוֹת שֶׁמָּצְאוּ בְּסִפְרֵיהֶם, וְכַמְּבֹאָר בְּתוֹרָה יז, וְכֵן הָיָה עוֹד כְּפַר שָׁלֵם שֶׁהִתְגַּיְּרוּ וְנִתְקָרְבוּ לְאַנַ"שׁ, וְכֵן עוֹד כַּמָּה גֵּרִים צְעִירִים וּזְקֵנִים, וְגַם נְשֵׁיהֶם נָהְפְּכוּ לְנָשִׁים כְּשֵׁרוֹת, וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא יָדְעוּ לְהִתְפַּלֵּל, הָיוּ מִתְפַּלְּלוֹת בִּתְמִימוּת בִּשְׂפָתָם הֵם, בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ. רַבִּי נַחוּם שׁוּסְטֶעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה קֵרֵב אוֹתָם מְאֹד וְנָסַע אֲלֵיהֶם וְקָבַע דִּירָתוֹ בִּכְפָרָם, וְלָמַד עִמָּם תּוֹרָה, וְהָיוּ קָמִים עִמּוֹ בַּחֲצוֹת לַיְלָה וְהוֹלְכִים לְהִתְבּוֹדְדוּת, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁנִּפְטַר שָׁם בִּכְפָרָם, קָבְרוּהוּ בִּכְפָרָם. כְּשֶׁנּוֹדַע לִבְנֵי רַבִּי נָחוּם שֶׁנִּפְטַר אֲבִיהֶם בָּאוּ לַכְּפַר וְרָצוּ לְקַחַת אוֹתוֹ לְקוֹבְרוֹ בְּחַאַרְקוֹב מְקוֹם מְגוּרֵיהֶם, לֹא הִנִּיחוּ לָהֶם הַגֵּרִים בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַעֲבִירוֹ, בְּאָמְרָם לָבָנָיו: אֶת הַצַּדִּיק הַזֶּה אָנוּ נוֹתֵן לְהוֹצִיא מִפֹּה? בְּשׁוּם אוֹפֶן!.

ד-שטו

בְּאֶמְצַע מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, בְּעֵת הָרָעָב הַגָּדוֹל, בָּא לְאוּמַאן גּוֹי מְבוּגָּר כְּבֶן שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵעִירוֹ לַאדִיזִין, בִּרְצוֹתוֹ לְהִתְגַּיֵּיר, וְהֵבִיא עִמּוֹ עֲגָלָה גְּדוֹלָה מְלֵאָה בְּמִינֵי

מַאֲכָל, כִּי הָיָה בַּעַל יְכוֹלֶת. אֶת הַבְּרִית עָשׂוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי דָּנִיֵּאל הַגֵּר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. לִפְנֵי הַמִּילָה רָצָה הַמּוֹהֵל שֶׁיַּעֲמֹד אֶצְלוֹ רוֹפֵא אוּלָם לֹא הִרְשָׁה לוֹ הַגֵּר בְּשׁוּם אֹפֶן, וְעָשׂוּ לוֹ בְּרִית לְלֹא הַרְדָּמָה וְהִבְלִיג עַל צַעַר הַחִתּוּךְ וְהַפְּרִיעָה לְהַפְלִיא. לְאַחַר הַבְּרִית רָקְדוּ אַנ"ש וְהוּא יָרַד תֵּיכֶף מִמִּטָּתוֹ וְרָקַד עִמָּהֶם בְּשִׂמְחָה, מֵרֹב הָעֲנִיּוּת וְהָרָעָב שֶׁהָיָה אָז, הִצְטָרְפוּ רַבִּים מִבְּנֵי הָעִיר לַסְּעוּדָה, בְּחֶפְצָם לֶאֱכֹל סְעוּדָה טוֹבָה.

ד-שיז

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת עַל רַבִּי דֹּב, הַשּׁוֹחֵט מִנֶּעמִירוֹב, בְּעִנְיַן הַשְּׁחִיטָה, שֶׁנָּתַן תְּקִיעַת כַּף לְהַמִּתְנַגְּדִים שֶׁלֹּא יַחֲזֹר ל"אוּלָתוֹ" לִלְמֹד וְלַהֲגוֹת עוֹד חֲלִילָה בַּסֵּפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לָהֶם שֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ לִלְמוֹד בּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ פִּטְרוּהוּ הַמִּתְנַגְּדִים מִמְּלֶאכֶת הַשְּׁחִיטָה, וְהִסְכִּים רַבָּם שֶׁיְּקַחוּ אַנ"ש אֵיזֶה שׁוֹחֵט שֶׁיְּרַצּוּ, אוּלָם בְּשׁוּם אוֹפֶן לֹא אֶת רַבִּי דֹּב, מֵחֲמַת שֶׁהֵפֵר אֶת הַתְּקִיעַת כַּף שֶׁנָּתַן, וְעָשׂוּ "שַׁעַר הַחַרְסִית" שֶׁשָּׁם זָרְקוּ אֶת כָּל הַכֵּלִים שֶׁ"נִּטְמְאוּ" כִּבְיָכוֹל בִּבְשַׂר שְׁחִיטָתוֹ. פָּנָה רַבִּי דֹּב בִּמְצוּקָתוֹ לְהָרַב מִטְּשֶׁערִין וְשָׁאֲלוֹ מַה דִּינוֹ לַהֲלָכָה, עָנָה לוֹ הָרַב: "לָהֶם הָיָה אָסוּר לָקַחַת מִמְּךָ תְּקִיעַת כַּף עַל עִנְיַן זֶה, וּלְךָ הָיָה אָסוּר לָתֵת לָהֶם תְּקִיעַת כַּף. וְהוּא עֲוֹלָה שֶׁל שְׁנֵיכֶם". לְבַסּוֹף עָזַב הַשּׁוֹחֵט אֶת עִיר נֶעמִירוֹב וְעָבַר לָדוּר בִּבְרֶסְלֶב, וּמִשָּׁם עָבַר לָדוּר בְּטֶעפְּלִיק, וּלְהֵיכָן שֶׁהִגִּיעַ נִתְעוֹרְרָה מַחֲלֹקֶת סְבִיב עִנְיָנוֹ, עַד שֶׁפָּנָה אֵלָיו רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין וְאָמַר לוֹ: הִתְקָרְבְתָּ אֵלֵינוּ כְּדֵי לְעוֹרֵר עָלֵינוּ מַחֲלֹקֶת? הַנַּח אֶת הַסַּכִּין. "לֵייג אַוועק דֶעם קְנִינְגל"! וְשָׁמַע לְקוֹל רַנ"ט, וְעָזַב אֶת מְלֶאכֶת הַשְּׁחִיטָה, וְעָלָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשָׂה מְלַמֵּד בְּטִבֶּרְיָה, וְנִפְטַר שָׁם בְּשֵׁם טוֹב מְאֹד.

ד-שיח

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעֵת בּוֹאָם לְקִבּוּץ אַנ"ש, הָיָה לָהֶם שֻׁלְחָן מְיֻחָד שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים שָׁם כִּי הָיוּ הַרְבֵּה גֵּרִים.

ד-שכד

כְּשֶׁבִּקֵּר אֶחָד מֵאַנ"ש אֶת רַבִּי דָּנִיֵּאל הַגֵּר בִּשְׁהוֹתוֹ בְּסוֹף יָמָיו בְּמוֹשַׁב זְקֵנִים, כְּשֶׁהִזְכִּיר לוֹ בְּאֶמְצַע דְּבָרָיו שֵׁמוֹת שֶׁל אַנ"ש שֶׁהִכִּירָם בִּצְעִירוּתוֹ, כְּרַבִּי שַׁבְּתַי בְּרַסְלֶבֶר, רַבִּי מָרְדְּכַי בַּאבְּרִינִיצֶער, רַבִּי גֶּעצִיל וְרַבִּי מַתִּתְיָהוּ, הָיָה מִתְפָּעֵל וּמִתְרַגֵּשׁ מְאֹד, כִּי זִכְרָם עוֹרֵר בּוֹ רִגְשׁוֹת מְשַׂמְּחִים וּמְעוֹדְדִים.

ד-שיט

הָיוּ כַּמָּה אַבְרֵכִים מֵחֲסִידֵי ה"שְׂפַת אֱמֶת" זַצ"ל שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ לִנְסֹעַ וְלָבֹא לְאוּמַאן, אוּלָם מֵחֲשַׁשׁ שֶׁיִּמְנְעֵם ה"שְׂפַת אֱמֶת" לֹא שָׁאֲלוּהוּ עַל זֶה וְנָסְעוּ עַל דַּעְתָּם הֵם, כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְעִיר קִיּוּב, סָבְרוּ שֶׁבְּוַדַּאי יִמְצְאוּ שָׁם אֶת אַנ"ש, אוּלָם לִרֹב הַמְּנִיעוֹת, פָּגְשׁוּ שָׁם מִתְנַגְּדִים שֶׁדִּבְּרוּ

עַל אַנ"שׁ כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, שׁוּב לֹא יָדְעוּ לָשִׂית עֵצוֹת לְנַפְשָׁם מַה לְּעָשׂוֹת, כִּי מִצַּד אֶחָד מְדַבְּרִים עַל אַנ"שׁ כָּל כָּךְ רַע, וּמִצַּד שֵׁנִי חָשְׁשׁוּ לַחֲזוֹר לְעִירָם, כִּי יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם כַּעַס מֵרַבָּם ה"שְׁפַּת אֱמֶת", עַד שֶׁאָזְרוּ עֹז וְכָתְבוּ מִכְתָּב ל"שְׁפַּת אֱמֶת" בְּעַצְמוֹ לְשָׁאֲלוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, עָנָה לָהֶם ה"שְׁפַּת אֱמֶת": "מַה שֶּׁהָעוֹלָם מְדַבְּרִים, עַל זֶה אַל תַּבִּיטוּ כְּלָל, וְאִם חֲזָקִים אַתֶּם בְּרוּחֲכֶם, הַמְשִׁיכוּ וּסְעוּ", וְאָכֵן כָּךְ עָשׂוּ, נָסְעוּ וּבָאוּ לְאוּמַאן, וְהִתְקָרְבוּ לְאַנ"שׁ כִּרְצוֹנָם.

ד-שכ

אֵין נוֹתֵן לְשַׂעֵר כְּלַל וּכְלַל גֹּדֶל הַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ שֶׁל הַנּוֹסְעִים לְאוּמַאן לְקִבּוּץ אַנ"שׁ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעֵת הַמַּהְפֵּכָה הַגְּדוֹלָה, כִּי הָיָה רָעָב גָּדוֹל וְקָשֶׁה אָז, שֶׁהָיוּ הָאֲנָשִׁים נִזּוֹנִים מִסּוּבִּין בִּלְבַד, וְטֶבַע הַדָּבָר שֶׁל אוֹכֶל הַסּוּבִּין שֶׁנִּתְפַּח בְּטְנוֹ מְאֹד וְרַגְלָיו מִצְטַמְּקוֹת עַד שֶׁמַּפִּילוֹ כּוֹבֵד הַבֶּטֶן. נַעֲלַיִם לֹא הָיוּ לָהֶם, וְהָיוּ הוֹלְכִים עֲטוּפִים בְּרַגְלֵיהֶם בִּסְמַרְטוּטִים מְלֵאֵי בּוֹץ רֶפֶשׁ וְטִיט וְלִכְלוּךְ מֵחֲמַת גִּשְׁמֵי הַזַּעַף שֶׁיָּרְדוּ אָז בְּחָזְקָה, וְרַבִּים נֶחֱלוּ אָז בְּמַחֲלָה קָשָׁה עַד כְּדֵי גְּסִיסָה רח"ל, וּבִתְנָאִים כָּאֵלּוּ בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ כָּזוֹ בָּאוּ לִשְׁהוֹת בְּקִבּוּץ אַנ"שׁ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן, אֲשֶׁר לֹא יְאוּמַן כִּי יְסֻפָּר.

ד-שכא

גֹּדֶל הָעֲנִיּוּת שֶׁל אַנ"שׁ בִּפְרָט הַבַּחוּרִים הַמְקֻרָבִים שֶׁשָּׁהוּ בְּאוּמַאן, אֵינוֹ נִתָּן לְתֵאוּר כְּלַל בִּזְמַנֵּנוּ, כִּי הָיוּ אוֹכְלִים רַק לֶחֶם קָשֶׁה שֶׁהָיוּ אוֹסְפִים בְּבָתֵּי הַיְּהוּדִים, וַאֲפִלּוּ מַיִם חַמִּים לִשְׁתִּיָּה בִּימוֹת הַחֹרֶף הַקָּשִׁים לֹא הָיָה לָהֶם, וְכֵן לִשְׁאָר עֲנִיֵּי אַנ"שׁ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן עָבְדוּ אֶת ה' יוֹם אַחַר יוֹם בְּכָל כֹּחוֹתָם. וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִפּוּר לְדוּגְמָא, שֶׁכְּשֶׁהִתְחַתְּנָה אֲחוֹת זוּגָתוֹ עִם הָרַב הַחָסִיד רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁרְנוֹבִּלְער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לֹא הָיָה לָהּ מְעִיל עֶלְיוֹן לַחֲתוּנָה, עַד שֶׁזּוּגָתוֹ שֶׁהָיָה לָהּ שְׁנֵי מְעִילִים הִתְנַדְּבָה וְנָתְנָה לָהּ אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְהִתְחַתֵּן.

ד-שכב

בְּעֵת הָרָעָב הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה בְּרוּסְיָא לְאַחַר מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, מֵתוּ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָפָן וּרְעָבוֹן רַחְמָנָא לִצְלַן בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב, וְהָיוּ צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָבְרָם מְהֵרָה, כִּי הָיוּ מִקָּרִים שֶׁנֶּעֱלְמוּ וְנֶאֱכְלוּ עַל-יְדֵי אֲחֵרִים רַחְמָנָא לִצְלַן. וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם בְּיוֹם שִׁשִּׁי זָכָה וְהִשִּׂיג לֶחֶם שָׁלֵם, וְחָפֵץ הָיָה לְהַשְׁאִירוֹ לְשַׁבָּת, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֶחֶם שָׁלֵם לְשַׁבָּת, אוּלָם בָּנָיו הֶחֱלוּ לָרִיב וּלְבַכּוֹת לְפָנָיו שֶׁיְּחַתֵּךְ עַתָּה בְּיוֹם שִׁשִּׁי אֶת הַלֶּחֶם, וּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לְמָדוֹד לְכָל אֶחָד שִׁעוּר שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, כִּי בְּשַׁבָּת כְּשֶׁיְּפָרֵס אֶת הַלֶּחֶם לֹא יוּכַל לְדַקְדֵּק בְּחִתּוּךְ הַפְּרוּסוֹת לְחַלְקָם שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, וְהָיָה מָכְרָח לְהַסְכִּים עִמָּהֶם.

ד-שכג

תְּחִלַּת דֶּרֶךְ הָאֶפִּיקוֹרְסוּת הָיָה לִסְתֹּר דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, דְּהַיְינוּ לְהַפְרִיד בֵּין חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְאַחַר כְּךָ כָּפְרוּ גַּם בְּעֶצֶם הַתּוֹרָה. וְסִפֵּר לְעִנְיָן זֶה רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבִּהְיוֹתוֹ מְלַמֵּד דַּרְדְּקֵי בְּעִיר טְשֶׁעְרִין, בִּקְּשׁוּ אֶחָד מִנְּגִידֵי הָעִיר שֶׁיְּלַמֵּד עִם בְּנוֹ תְּנַ"ךְ וִיסַפֵּר וִיתַרְגֵּם לוֹ כָּל תֵּבָה מִלָּה בְּמִלָּה, לְלֹא שׁוּם פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י וּמִדְרָשׁ, וִישַׁלֵּם לוֹ עֶבוּר זֶה טָבִין וּתְקִילִין. דְּחָהוּ רַבִּי אַבְרָהָם וְלֹא אָבָה לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ כְּלָל וּכְלָל אַף בְּהֶפְסֵד מָמוֹן מֻרְבֶּה, וּמִטַּעַם הַנַּ"ל.

ד-שכה

בְּלֵ"ג-בָּעוֹמֶר שְׁנַת תרס"ג הָיָה הַנָּחַת אֶבֶן הַפִּינָה לַקִּלּוּיז, לִבְנְיָתוֹ מֵחָדָשׁ בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית, וְאָז גַּם גָּבוּ מָעוֹת בֵּין אַנַ"שׁ עֶבוּר הוֹצָאוֹת הַבִּנְיָה עַצְמָה, כִּי כָּל שְׁאָר הַהוֹצָאוֹת שֶׁהִסְתַּכְּמוּ בְּסָכוּם רַב מְאֹד, קִבֵּל אוֹתָם עַל עַצְמוֹ בִּנְדָבָה רַבִּי אַייזִיק אַייזְנְשְׁטֵיין, הַבִּנְיָן נִבְנָה בִּזְמַן קָצָר, וּבְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תרס"ד כְּבָר הִתְפַּלְּלוּ בּוֹ אַנַ"שׁ הַבָּאִים לַקִּבּוּץ, וְרַבִּי אַייזִיק אַף עַל פִּי שֶׁהִצְטַבֵּר לוֹ הֶמּוֹן חוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת מֵחֲמַת הַבִּנְיָה, לֹא הִשְׁתַּדֵּל לְבַקֵּשׁ מֵאַף אֶחָד מֵהַבָּאִים לַקִּבּוּץ, נָדְבָה וּתְרוּמָה עֲבוּר זֶה, וְהָיָה נִדְמֶה כְּאִלּוּ שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּלוּם לִבְנְיַת הַבִּנְיָן, אוּלָם חָתָנוֹ רַבִּי דָּוִד בְּיַאלְסְטוֹקִי, שֶׁיָּדַע מֵהַחוֹבוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁהִשְׁתָּרְגוּ וְעָלוּ עַל צַוָּארֵי חוֹתְנוֹ לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק, וְדָפַק עַל הַבִּימָה שֶׁבַּקִּלּוּיז וְעוֹרֵר אֶת אַנַ"שׁ שֶׁיִּנְדְּבוּ וְיִתְּנוּ כֶּסֶף לְחוֹתְנוֹ הַשָּׁקוּעַ בְּחוֹבוֹת עֲצֻמִים.

ד-שכו

הַזְּמַן כַּמָּה פְּעָמִים רַבִּי אַבָּאלֶ"ה אֶת רַבִּי מֶנְדְּלִי לִיטְוָואק לְסָעֹד אֲצִלּוֹ אֲרוּחַת עֶרֶב וּבְכָל פַּעַם דְּחָהוּ רַבִּי מֶנְדְּלִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, פַּעַם כְּשֶׁהִפְצִיר בּוֹ מְאֹד, נֶעֱנָה לוֹ רַבִּי מֶענְדְּלִי וְאָמַר: "תְּבִינוּ, כְּשֶׁבָּטֶן זֹאת אוֹכֶלֶת מָרָק אֵינוֹ רוֹצֶה כְּבָר לָקוּם אַחַר כָּךְ בַּחֲצוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ, נִמְנָע אֲנִי מִלֶּאֱכֹל סְעֻדּוֹת בָּעֶרֶב". "פַּארשְׁטֵייט אז דָּאס בַּייכֶלַע עֶסְט אַ יוֹכאלֶע ווִיל זִי שׁוֹין קֵיין חֲצוֹת נִישְׁט אוֹיפְשְׁטֵיין".

ד-שכז

עֲנִיּוּתָם שֶׁל אַנַ"שׁ הָיָה גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא מָנַע זֹאת מֵהֶם לַעֲבֹד אֶת ה' בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכְּשֶׁהֶרְאוּ לוֹ אֶת מְקוֹם אַכְסַנְיָתָם שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי הִירְץ וְרַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי נָתָן בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, הִזְדַּעְזַע מַמָּשׁ כִּי גָּרוּעַ הָיָה מֵרָפָת. בְּבֵית חוֹתְנוֹ רַבִּי אַהֲרֹן קַרְלִיטְשֶׁער שָׂרְרָה עֲנִיּוּת כָּזוֹ שֶׁאַפִלּוּ רְצָפָה לֹא הָיְתָה לַבַּיִת, וְרַק אֲדָמָה וְחוֹל שִׁמְּשׁוּ לִרְצָפָה, וְלִכְבוֹד שַׁבָּת הָיוּ מְסַיְּדִים אוֹתָהּ, וְכֵן רֹב אַנַ"שׁ

הָיוּ עֲנִיִּים מֻפְלָגִים, אוּלָם אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה בֵּיתָם מָלֵא שִׂמְחָה וְחֶדְוָה וְנַחַת-רוּחַ, לְרֹב קְדוּשָׁתָם וְטָהֳרָתָם, לְלֹא שׁוּם כַּעַס וּקְפִידוּת חַס וְשָׁלוֹם.

ד-שכח

אֶחָד מִתּוֹשָׁבֵי אוּמַאן בְּשֵׁם רַבִּי לֵיבּ, הָיָה בְּמִקְצוֹעוֹ בּוֹרֵר בְּדִינֵי תּוֹרָה (בְּנוֹ הָיָה מְקֹרָב לְאֲנ"שׁ), וּמִשּׁוּם מַה הָיָה זוֹכֶה בְּדִין הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהַמִּתְקַבֵּל עַל הַדַּעַת עַד שֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ כַּמָּה אֲנָשִׁים עַל דָּבָר זֶה, עָנָה לָהֶם וְאָמַר, בְּעֵת שֶׁטּוֹעֵן אֲנִי אֶת טַעֲנוֹתַי אֵין בְּכַוָּנָתִי בְּטַעֲנוֹתַי לְנַצֵּחַ וּלְנַגֵּחַ אֶת הַטּוֹעֵן נֶגְדִּי, אֶלָּא מִתְכַּוֵּן אֲנִי רַק לְבָרֵר וּלְלַבֵּן אֶת טַעֲנוֹתַי וּסְבָרוֹתַי שֶׁלִּי שֶׁנִּרְאִים לִי כְּצוֹדְקִים, וְהִיוּ אַנ"שׁ מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ עַל סְבָרָתוֹ זוֹ, כִּי כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת נוֹהֵג הַדָּבָר בְּכָל וְכוּחַ מַחְלֹקֶת וּמְרִיבָה, לֹא לְרָצוֹת לְנַצֵּחַ וּלְנַגֵּחַ לְהַשְׁפִּיל וּלְהַכְנִיעַ אֶת הַשֵּׁנִי הָעוֹמֵד לְנֶגְדִּי, אֶלָּא לְהַעֲמִיד אֶת הָאֱמֶת הַנִּרְאִית לְדַעְתִּי וְלִהְיוֹת שָׁלֵם וְחָזָק עִמּוֹ. וְכַךְ תִּתְגַּלֶּה הָאֱמֶת וְתֵצֵא לָאוֹר.

ד-שכט

בְּעֵת הִתְגַּבְּרוּת הָרְדִיפוֹת שֶׁהָיָה בְּרוּסְיָא עוֹד לִפְנֵי מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, רָצוּ כַּמָּה עַסְקָנֵי הַצִּבּוּר לִגְזֹר תַּעֲנִית עַל הַצִּבּוּר, וּבָאוּ לְאֶחָד מֵהַמְּפֻרְסָמִים לְבַקְּשׁוֹ שֶׁיְּצַטָּרֵף בַּחֲתִימָתוֹ וְיִגְזֹר אַף הוּא עַל הַתַּעֲנִית, נַעֲנָה וְאָמַר: "וְכִי אִם אִי אֵלּוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים עֲבֵרוֹת צָרִיךְ אֲנִי לָצוּם"? וְלֹא הָיָה חָפֵץ לְהִשְׁתַּתֵּף בִּגְזֵרַת תַּעֲנִית זוֹ, וְהִיוּ אַנ"שׁ מַלְעִיגִים עַל סְבָרָא זוֹ, כִּי נִמְצָא תּוֹלֶה אֶת הַגְּזֵרוֹת רַק בְּעַוְלָתָם שֶׁל אֲחֵרִים בּוֹ בַּזְּמַן שֶׁבְּוַדַּאי נִמְצָא גַּם בּוֹ אִי אֵלּוּ עַוְלוֹת שֶׁבְּעֶטְיָם רוֹדְפִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֵין זֶה מִן הַהֶגְיוֹנוּת לְתָלוֹת הַחֶסְרוֹנוֹת עַל צַוָּארָם שֶׁל אֲחֵרִים, אֶלָּא צָרִיךְ תָּמִיד הָאָדָם לְפַשְׁפֵּשׁ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּמַעֲשָׂיו הוּא. (וּרְאֵה מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן תקעח עַל מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַפְּסוֹלֶת יִהְיֶה שֶׁלְּךָ, שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד הָאָדָם לַחְשֹׁב הֵיכָן שֶׁרוֹאֶה אֵיזֶה חִסָּרוֹן שֶׁכָּל זֶה בָּא בְּעֶטְיוֹ וּבְסִבָּתוֹ, בִּבְחִינַת "הַפְּסוֹלֶת יִהְיֶה שֶׁלְּךָ", עַיֵּן שָׁם).

ד-של

אֵין לְבָאֵר בַּפֶּה כְּלַל וּכְלַל גֹּדֶל מְסִירוּת נַפְשָׁם שֶׁל עוֹבְדֵי ה' שֶׁבְּאַנ"שׁ, שֶׁהָיוּ בְּאוּמַאן, בִּפְרַט בִּימוֹת הַחֹרֶף, כִּי רֻבָּם כֻּלָּם הָיוּ עֲנִיִּים מְרֻדִּים מְאֹד עַד שֶׁבֵּיתָם הָיָה קָפוּא מִקֹּר, וְהָיוּ רוֹאִים אֶת קִירוֹת הַבַּיִת חֲלָקוֹת וּמְנַצְנְצוֹת מֵהַכְּפוֹר, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ. וּבְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְכֵן גַּם בַּמִּקְוֶה וּבְצִיּוּן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֹׂרֶר קֹר עָז, וּלְבוּשׁ רָאוּי לְקֹר מַפְלִג כָּזֶה לֹא הָיָה לָהֶם, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בְּקֹר אֵימִים כָּזֶה מָשָׁךְ כָּל יְמֵי הַחֹרֶף, בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם וּשְׁנוֹתָם עָבְדוּ אֶת ה' מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּעַקְשָׁנוּת עֲצוּמָה לְלֹא הֶרֶף, וְדָבָר זֶה אֵינוֹ נִתָּן בִּזְמַנֵּינוּ לְתֵאוּר כְּלָל וּכְלָל.

ד-שלא

עוֹבְדֵי ה' שֶׁבְּאַנַ"שׁ, הָיוּ מַרְבִּים בְּלִמּוּד הַקוּנְטְרֵס "שִׁיר יְדִידוּת" שֶׁחִבֵּר רַבִּי יְחִיאֵל מָנְדֶל, (ב"ר יְשַׁעְיָה שָׁלוֹם וְנֶכֶד רַבִּי יוּדְל תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ), וְהָיוּ לוֹמְדִים וְהוֹגִים בּוֹ כְּסֵדֶר, וּכְדֵי שֶׁיִּתְלַהֲבוּ מִגְּדֻלָּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ וּמוֹהַרְנַ"תְ.

ד-שלב

בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל הַמְחַבֵּר "אֶלֶף הַמָּגֵן", שֶׁעַל סֵפֶר "מַטֵּה אֶפְרַיִם", הָיָה מֵאַנַ"שׁ, וְרַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר סִפֵּר שֶׁהוּא הִכִּירוֹ. (א"ה: עין מה שכתב בסימן תקפ"א לענין השתטחות על קברי צדיקים, ובסימן תקפ"ב לענין התקשרות לצדיקים היודעים כונת התפלה, ובסימן תרט"ו לענין תקון הכללי).

ד-שלג

בְּלֵיל "זְכוֹר בְּרִית", הָיְתָה הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה אֵצֶל אַנַ"שׁ, בִּפְרַט בְּעֵת אֲמִירַת הַסְּלִיחוֹת, וְרַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מִתְפַּלֵּל בִּמְתִיקוּת נִפְלָאָה עִם בְּכִיּוֹת רַבּוֹת, שֶׁעוֹרֵר מְאֹד אֶת אַנַ"שׁ.

ד-שלד

לְאַמַּאן הִגִּיעוּ פַּעַם לִקְרַאת חַג הַפֶּסַח כַּמָּה שַׁחְקָנֵי תֵּיאַטְרוֹן, כְּשֶׁשִּׁעֵר כַּוָּנַת מִשְׂחָקָם הָיָה לִשְׂחֹק וְלִלְעֹג מִמִּצְוַת חַג הַפֶּסַח, וְהִנֵּה בְּשַׁבָּת שֶׁבַּחַג בָּאוּ בַּחֲשַׁאי זוּג מִשַּׁחְקָנִים אֵלּוּ לְבֵית רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבִקְּשׁוּהוּ שֶׁיִּתֵּן לָהֶם כַּמָּה מַצּוֹת לְפֶסַח, בִּתְחִלָּה, מֻחָמַת שֶׁהָיָה מָקוֹם לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁנִּשְׁלְחוּ מֵהַשִּׁלְטוֹנוֹת לַחֲקוֹר אַחֲרָיו, כִּחֵשׁ לָהֶם שֶׁנִּמְצָא אָצְלוֹ כְּלָל וּכְלָל מַצּוֹת, אוּלָם אַחַר שֶׁהִתְחַנְּנוּ לְפָנָיו בְּאֹמֶרֶם אֵלָיו: מֵעוֹלָם לֹא נִכְשַׁלְנוּ בְּחָמֵץ בַּפֶּסַח, וְאַף שֶׁבָּאנוּ הֵנָּה לְהַצִּיג בִּשְׂחוֹק נֶגֶד הַחַג הַקָּדוֹשׁ, אוּלָם בְּהֶסְתֵּר שִׁמְרִים אָנוּ עַל מִצְוֹת הַחַג, וְהוֹסִיפוּ וְאָמְרוּ לוֹ: אַתֶּם הֲרֵי לֹא תִּקְחוּ מֵאִתָּנוּ כֶּסֶף בְּשַׁבָּת עֲבוּר קְנִיַּת הַמַּצּוֹת, אוּלָם הַאֲמִינוּ נָא לָנוּ וּנְשַׁלֵּם עֲבוּרָם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, הֵאֱמִין לָהֶם וְנָתַן לָהֶם עֶשֶׂר מַצּוֹת, וְשָׂמְחוּ עֲלֵיהֶם כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב, וְאָכֵן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הִגִּיעוּ וְהוֹדוּ לוֹ עַל אֱמוּנָתוֹ בָּהֶם וְשִׁלְּמוּ לוֹ הֵיטֵב וּבִקְּשׁוּהוּ עוֹד עֲשָׂרָה מַצּוֹת וְנָתַן לָהֶם. וְסִפֵּר זֹאת לְעִנְיַן שֶׁאֵין יְכוֹלִים לֵידַע מַהוּת פְּנִימִיּוּתוֹ שֶׁל אִישׁ יְהוּדִי.

ד-שלה

רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה נוֹהֵג לָקוּם בַּחֲצוֹת מִדֵּי לַיְלָה, וְהָיָה לוֹ אָז סֵדֶר מְיֻחָד, תְּחִלָּה אָמַר אֶת "תִּקּוּן הַחֲצוֹת", וְאַחַר כָּךְ תְּהִלִּים, וְהָיָה אוֹמְרוֹ בְּסֵדֶר כָּזֶה, שֶׁבְּיוֹם רִאשׁוֹן אָמַר עַד קַפִּיטֶל נ"א וּבְיוֹם ב' מִקַּפִּיטֶל נ"א עַד לְקַפִּיטֶל צ' וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי מִקַּפִּיטֶל צ' עַד לְסוֹף הַתְּהִלִּים, וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי הָיָה מַתְחִיל שׁוּב בְּסֵדֶר הַנַּ"ל עַד לַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, וְאַחַר

כָּךְ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, הָיָה אוֹמֵר אֶת כָּל הַתְּהִלִּים, וְכָךְ הָיָה זוֹכֶה וְאוֹמֵר שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אֶת כָּל הַתְּהִלִּים מִדֵּי שָׁבוּעַ, וְאַחַר גְּמַר אֲמִירַת הַתְּהִלִּים, הָיָה לוֹמֵד זֹהַר גְּמָרָא שו"ע וְכוּ', עַד לַתְּפִלָּה, בַּיּוֹם הָיָה יוֹצֵא לְמֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם לְחוּץ לָעִיר לְהִתְבּוֹדֵד וּבַקֹּיץ הָיָה שׁוֹהֶה הַרְבֵּה פְּעָמִים כָּל הַיּוֹם מִחוּץ לָעִיר מֶשֶׁךְ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת רְצוּפוֹת. וְכַךְ עָבַד אֶת ה' עֶשְׂרוֹת בַּשָּׁנִים, אַשְׁרֵי לוֹ.

ד-שלו

עָנִי מָרוּד הָיָה רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּבֵיתוֹ אֵין כֹּל, רְצָפַת בֵּיתוֹ אַף לֹא מְרֻצָּפֶת, הַשֻּׁלְחָן שֶׁבְּבֵיתוֹ מוּצְמָד לַקִּיר זָקוּף עַל שְׁנֵי רַגְלַיִם, וְכֵן שְׁאָר רָהִיטֵי הַבַּיִת, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה נוֹהֵג לָצֵאת חוּץ לָעִיר לְהִתְבּוֹדְדוּת כְּמַעַט מִדֵּי יוֹם לְמֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם אַף בְּיוֹם קַיִץ בְּמֶשֶׁךְ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, וְזֹאת, לְאַחַר קוּמוֹ בַּחֲצוֹת, מִדֵּי לַיְלָה, בְּדִיּוּק בְּעֵת נְקוּדַת חֲצוֹת מַמָּשׁ, וּלְלֹא שָׁעוֹן, כִּי לְרֹב עֲנִיּוּתוֹ לֹא הָיָה לוֹ מָעוֹת אַף לִקְנַיַּת שָׁעוֹן. וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק חֲתָנוֹ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה חוֹתְנוֹ מֵעִירוֹ מִדֵּי לַיְלָה מְכֻוָּן מַמָּשׁ בְּעֵת חֲצוֹת כִּי לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק הָיָה שָׁעוֹן, וְאַחַר תְּפִלָּתוֹ אַחַר שֶׁאָכַל חֲתִיכַת לֶחֶם מְרוּחָה בְּשׂוּם, הָיָה מְצַחֲצֵחַ אֶת נְעָלָיו כְּמֵכִין עַצְמוֹ לְלֶכֶת לְבֵקֵר אָדָם חָשׁוּב, וּכְשֶׁשָּׁאֲלָה אוֹתוֹ זוּגָתוֹ: רַבִּי אַהֲרֹן, לְהֵיכָן הִנְּךָ הוֹלֵךְ? הָיָה עוֹנֶה לָהּ, עֲסָקִים שׁוֹנִים יֵשׁ לִי אֵצֶל הַפָּרִיץ וְצָרִיךְ אֲנִי לִהְיוֹת אֶצְלוֹ לְרֶגֶל עִסְקֵי. וְהָיְתָה בְּתָמִימוּתָהּ שׁוֹאֶלֶת אוֹתוֹ וְכִי כָּל יוֹם צָרִיךְ הִנְּךָ לָלֶכֶת לַפָּרִיץ? וְהָיָה לוֹקֵחַ עִמּוֹ סַל עִם סְפָרִים וְהוֹלֵךְ וּמִתְבּוֹדֵד בַּיְּעָרוֹת שֶׁמִּסְּבִיבָה, וְכָךְ נָהַג רוֹב יָמָיו, עַד לְסוֹף יָמָיו מַמָּשׁ.

ד-שלז

רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה עָנָו וְשָׁפָל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ מְאֹד, וְלֹא הִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל כְּבוֹד עַצְמוֹ, פַּעַם כְּשֶׁהָיָה בְּאוּמַאן וְלֹא הָיָה לוֹ מַה לֶּאֱכֹל לְגַדֵּל עֲנִיּוּתוֹ, רָאוּהוּ שֶׁהוֹלֵךְ וְדוֹפֵק עַל פִּתְחוֹ שֶׁל אַחַד הַבָּתִּים וּמְבַקֵּשׁ חֲתִיכַת לֶחֶם, וְיָשַׁב וְאָכְלָהּ, וְהִמְשִׁיךְ אַחַר-כָּךְ הָלְאָה בַּעֲבוֹדָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה.

ד-שלח

סִפֵּר רַבִּי יוֹחָנָן גַּלַנְט זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִפְּשָׁטוּתוֹ וְעַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער, שֶׁפַּעַם בְּשָׁהוּתוֹ בְּאוּמַאן רָאָה רַבִּי אַהֲרֹן שֶׁאֵין לוֹ לְרַבִּי יוֹחָנָן מַה לֶּאֱכֹל, אָמַר לוֹ: יֵשׁ לִי שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת לֶחֶם, קַח נָא לְךָ חֲתִיכָה אַחַת וֶאֱכֹל לִשְׂבֹּר בּוֹ רַעֲבוֹנְךָ, לַמַּחֲרָת לֹא הָיָה לְרַבִּי אַהֲרֹן בְּעַצְמוֹ מַה לֶּאֱכֹל, נִגַּשׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן וּשְׁאָלוֹ: הַאִם יֵשׁ לְךָ אוּלַי עֲבוּרִי אֵיזֶה חֲתִיכַת לֶחֶם? וְכָל זֶה עָשָׂה בְּפַשְׁטוּת וּתְמִימוּת גְּמוּרָה. וְתֵיכֶף שֶׁהִשִּׂיג חֲתִיכַת לֶחֶם שׁוּב לֹא דָּאַג כְּלָל דַּאֲגַת מָחָר, אֶלָּא חָזַר לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ כְּהֶרְגֵּלוֹ.

ד-שלט

כְּשֶׁשְּׁאַל פַּעַם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק אֶת חוֹתְנוֹ רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער שֶׁיְּסַפֵּר לוֹ אֵיזֶה מַעֲשֶׂה וְעוּבְדָא מֵרַבּוֹ שֶׁקֵּרְבוֹ לְרַבֵּנוּ, הֲלֹא הוּא רַבִּי פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עָנָה לוֹ חוֹתְנוֹ בְּצַעַר: אֵינִי יָכוֹל לְצַיֵּיר לְךָ וּלְהַסְבִּיר לְךָ אֵיזֶה יְהוּדִי יָקָר הָיָה רַבִּי פִּנְחָס זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. "אִיךְ קֶען דִּיר נִיט אוֹיס מָאלְן וָואס פַאר אַ יוּד עָר אִיז גִיוֶוען".

ד-שמ

הִתְבַּטֵּא רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּמִלַּת שֶׁבַח עַל עַצְמוֹ לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ, וְאָמַר "תּוֹדָה לָאֵל עָבַרְתִּי אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לְלֹא מַטָּה וּלְלֹא מְעִיל פַּרְוָה", "דַאנְקֶען גָאט אַ דוּרְךְ גֶעאַנְגֶען דִי וֶועלְט א�ָן אַ בֶּעט אוּן אָן אַ פִּיטֶער", כִּי הָיָה יָשֵׁן רַק עַל כִּסֵּא שֶׁאצָל הַשֻּׁלְחָן, וּלְרֹב עֲנִיּוּתוֹ הָאֲיֻמָּה עָבַר אֶת כָּל יְמוֹת הַחֹרֶף הַקָּשִׁים שֶׁבִּימֵי חַיָּיו, לְלֹא מְעִיל פַּרְוָה. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן עָבַד אֶת ה' כָּל יָמָיו וְלֵילוֹתָיו, בְּקֵיץ וְחוֹרֶף, אַשְׁרֵי לוֹ.

ד-שמא

פַּעַם חָלָה רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער מְאֹד, עַד כְּדֵי גְּסִיסָה מַמָּשׁ, וּכְבָר הָלְכוּ בְּנֵי הַבַּיִת לִקְרוֹא לְאַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא, שֶׁיָּבוֹאוּ לְטַפֵּל בּוֹ. כְּשֶׁבָּאוּ לַבַּיִת, רָאָה וְהִבְחִין אַבְרֵךְ אֶחָד שֶׁהָיָה בֵּין אַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא אִיךְ שֶׁהִשְׁתַּנּוּ פָּנָיו שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן לְטוֹבָה וּמֵרֵגַע לְרֶגַע הוּטַב לוֹ, עַד שֶׁלְּמָחֳרָת כְּבָר קָם וְהָלַךְ כְּאַחַד הָאָדָם, וְסִפֵּר הָאַבְרֵךְ שֶׁלְּדַעְתּוֹ סִבַּת הַדָּבָר שֶׁהִשְׁתַּנָּה כָּל כָּךְ לְטוֹבָה, הוּא שֶׁאַחַר חֲתוּנָתוֹ פָּנָה לְרַבִּי אַהֲרֹן וְשָׁטַח לְפָנָיו אֶת צַעֲרוֹ הֱיוֹת שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמָּה יִתְפַּרְנֵס, וְהוֹסִיף וְאָמַר לוֹ עוֹד: "אִלּוּ הָיָה לִי עֲגָלָה עִם סוּסִים הָיִיתִי נַעֲשֶׂה לְבַעַל עֲגָלָה וְהָיִיתִי יָכוֹל לְהִתְפַּרְנֵס מִמֶּנָּה בְּכָבוֹד, אוּלָם אֵיךְ אַשִּׂיג אֶת הַמָּעוֹת לִקְנִיַּת עֲגָלָה עִם סוּסִים"?, הִתְעוֹרֵר רַבִּי אַהֲרֹן לְעֶזְרָתוֹ, וְהָלַךְ וְאָסַף עֲבוּרוֹ מָעוֹת וְקָנָה לוֹ עֲגָלָה עִם סוּסִים וְהִתְפַּרְנֵס מִמֶּנָּה בְּכָבוֹד, וְעַל כֵּן לְדַעְתּוֹ תֵּיכֶף כְּשֶׁנִּכְנַס נִתְעוֹרְרָה זְכוּת הַמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה עַד שֶׁהִתְרַפֵּא לְגַמְרֵי, וְחַי אַחַר-כָּךְ עוֹד כַּמָּה שָׁנִים. רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַצ"ל הָיָה בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה, וְזֶה הָיָה נֵס מְפֻרְסָם.

ד-שמב

הַפָּרִיץ שֶׁבְּקִבְּלִיטְשׁ, הֶעָרִיךְ וְאָהַב מְאֹד אֶת רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער, וּכְשֶׁהָיָה מְחַלֵּק תְּבוּאָה לַעֲנֵיֵי הָעִיר נָתַן גַּם לְרַבִּי אַהֲרֹן, כְּדֵי שֶׁיְּחַלְּקֵם לַעֲנֵיֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה מְקַבֵּל דַּעְתּוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו. הָיָה פַּעַם יְהוּדִי עָנִי אֶחָד מְטֻפָּל בְּבָנִים שֶׁלֹּא שִׁלֵּם דְּמֵי שְׂכִירוּת בֵּיתוֹ לַפָּרִיץ, וּבָאוּ לְבֵיתוֹ שְׁלִיחֵי הַפָּרִיץ וְגֵרְשׁוּ אוֹתוֹ בְּאֶמְצַע הַחֹרֶף הַחוּצָה, וְלֹא יָכְלוּ בְּשׁוּם אֹפֶן לְשַׁנּוֹת אֶת הַגְּזֵרָה, קָרָה נֵס, וּבְבֵית תְּפִלּוּתוֹ שֶׁל הַפָּרִיץ נַעֲשָׂה רַעַשׁ בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה וְהִתְחִלּוּ פַּעֲמוֹנֵי הַכְּנֵסִיָּה לְצַלְצֵל מֵעַצְמָם, וְכָךְ הָיָה כַּמָּה לֵילוֹת, נִבְהַל הַפָּרִיץ מְאֹד וּבָא בְּמוֹרָא אֶל רַבִּי

אַהֲרֹן לִשְׁמֹעַ חַוַּת דַּעְתּוֹ בְּדָבָר מְשֻׁנֶּה זֶה, אָמַר לוֹ רַבִּי אַהֲרֹן: דָּבָר זֶה מִתְרַחֵשׁ, מִשּׁוּם שֶׁאֲבִיךָ הַמָּנוֹחַ, אֵין לוֹ מְנֻחָה בְּעוֹלַם הָאֱמֶת, מֵחֲמַת הָעַוָּלָה שֶׁעָשִׂיתָ לַיְּהוּדִי הֶעָנִי הַזֶּה, נִכְנְסוּ הַדְּבָרִים לְלִבּוֹ וְהֶחֱזִיר אֶת הַיְּהוּדִי לְדִירָתוֹ, וְעוֹד שֹׁפֵץ אוֹתָהּ מֵחָדָשׁ, וְתָמַךְ מִכַּסְפּוֹ בַּיְּהוּדִי. רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִכִּיר עוֹד אֶת הַיְּהוּדִי הַזֶּה.

ד-שמג

לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תר"פ הָיָה קָשֶׁה מְאֹד לְכָלַל אַנַ"ש לָבוֹא וּלְהִתְאַסֵּף יַחְדָּו בְּאוּמָאן, מֵחֲמַת הַפּוֹרְעִים שֶׁרָצְחוּ כָּל יְהוּדֵי שֶׁפָּגְשׁוּ בּוֹ בַּדֶּרֶךְ, וְאַף עַל פִּי כֵן נָסְעוּ וּבָאוּ בְּמִסְירוּת נֶפֶשׁ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵאַנַ"ש שֶׁמֵּעִיר קִיבְלִיטְשׁ, בֵּינֵיהֶם רַבִּי אַהֲרֹן וַחֲתָנוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁהִגִּיעוּ לִכְפָר אֶחָד סָמוּךְ לְאוּמָאן, אָמְרוּ לָהֶם תּוֹשָׁבֵי הַכְּפָר שֶׁנִּצְלוּ מִמָּוֶת בָּטוּחַ, כִּי רַק לִפְנֵי דַקּוֹת אֲחָדוֹת הָלְכוּ וְנָסְעוּ הָרוֹצְחִים מֵהַכְּפָר, וְכָךְ בְּסַכָּנוֹת עֲצוּמוֹת זָכוּ וְהִגִּיעוּ לְאוּמָאן בְּלֵיל אֲמִירַת "זְכוֹר בְּרִית", וּפָגְשׁוּ בַּאֲנַ"ש שֶׁכֻּלָּם שׁוֹכְבִים בַּקְלוֹיז חוֹלִים בְּטִיפּוּס קָשֶׁה. אוּלָם בְּדֶרֶךְ נֵס נִפְלָא וְגָלוּי קָמוּ כֻּלָּם בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים לַאֲמִירַת הַסְּלִיחוֹת, וְהָיָה זֶה נֵס גָּלוּי מַמָּשׁ.

ד-שמד

כְּשֶׁהָיְתָה זוֹגָתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן מִקִּיבְלִיטְשׁ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שׁוֹאֶלֶת אוֹתוֹ בִּתְמִימָהּ "וְכִי אֵיךְ נְחַתֵּן אֶת בְּנוֹתֵינוּ וּמַה יִּהְיֶה עֲתִידָם"? הָיָה מְנַחֲמָהּ וְאוֹמֵר לָהּ עוֹד יָבוֹא יוֹם שֶׁיָּבוֹאוּ הַשַּׁדְכָנִים לִשְׁאוֹל, אַהֲרֹן! שָׁמָּא יֵשׁ לְךָ עוֹד בַּת אַחַת שֶׁנּוּכַל לְאַרְסָהּ עִם בֶּן טוֹבִים? וְכֵן הָיָה כִּי יָצָא לָהֶם שֵׁם טוֹב בֵּין תּוֹשָׁבֵי הָעִיר.

ד-שמה

רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְלִיטְשֶׁער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה עָנִי כָּל-כָּךְ עַד שֶׁאֲפִלּוּ לְהוֹצָאוֹת הַתַּכְרִיכִים עֲבוּרוֹ, לֹא הָיָה לִבְנֵי בֵיתוֹ, וְעָשׂוּ לוֹ תַּכְרִיכִים מִשְּׁאֵרִיּוֹת בַּדִּים וְשַׂקִּים.

ד-שמו

לְרֹב הַחֲבִיבוּת שֶׁרָחַשׁ הַפָּרִיץ לְרַבִּי אַהֲרֹן קִיבְלִיטְשֶׁער, נָתַן לוֹ בְּמַתָּנָה פָּרָה אִיטַלְקִית שֶׁנָּתְנָה חָלָב רַב, וְהָיְתָה לוֹ מִזֶּה הַרְחָבָה גְּדוֹלָה לְדָחֳקוֹ הָרַב. פַּעַם כְּשֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ, יָצְאוּ כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ כְּנֶגְדּוֹ בְּזַעֲקָה מָרָה, בְּסִפְּרָם לוֹ שֶׁהַפָּרָה נִסְתַּבְּכָה בָּאַפְסָר וְנִתְפְּסָה עַד שֶׁנָּחְנְקָה לְמִיתָה, תֵּכֶף כְּשֶׁשָּׁמַע, קָפַץ מֵרֹב שִׂמְחָה וְצָהַל וְאָמַר: "מִן הַשָּׁמַיִם הֶחֱלִיפוּ אוֹתָהּ, בִּמְקוֹם אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת" ! וְכָפַל זֹאת כַּמָּה פְּעָמִים בְּשִׂמְחָה רַבָּה.

ד-שמז

הָיָה לוֹ חֵלֶק מֻשְׂכָּר בַּנָּהָר שֶׁגָּדְלוּ בּוֹ דָּגִים, וְאָמְרוּ עָלָיו אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בִּבְדִיחוּתָא: "מַזָּלוֹ קָשֶׁה כָּל כָּךְ, עַד שֶׁגַּם הַדָּגִים יוֹדְעִים מִבִּיאָתוֹ לְלֶכְדָּם, וּמַקְדִּימִים וּבוֹרְחִים", "אַז רַבִּי אַהֲרֹן גֶייט צוּם טַיִיךְ אַנְטלוֹפִין דִּי פִּישׁ".

ד-שמח

פַּעַם נָזְפוּ מְאֹד מְאֹד, אֶחָד מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר מְאֹד בְּעֵת שֶׁהָלַךְ יַחַד עִם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, רָצָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִגְעֹר בְּהַלָּה וּלְהַשְׁתִּיקוֹ, כִּי הָיָה זֶה מִצִּדּוֹ עַזּוּת פָּנִים וְחֻצְפָּה גְּדוֹלָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אַהֲרֹן חֲרִישִׁית: "הַנִּיחֵהוּ! הֲרֵי זֶה כָּל עִנְיָנֵינוּ שֶׁהַלָּה צָרִיךְ לִצְעֹק וּלְבַזּוֹתֵנִי, וַאֲנִי צָרִיךְ לְהַחֲרִישׁ וְלִשְׁתֹּק", "דָּאס אִיז דִּאךְ אוּנְזֶער זַאךְ יֶעְנֶער דַּארְף שְׁרַייֶען, אוּן אִיךְ דַּארְף שְׁווַייגְן". לֹא עָבְרוּ יָמִים מֻעָטִים וְאָדָם זֶה חָלָה בְּמַחֲלָה קָשָׁה וַאֲיֻמָּה - שֶׁנִּפְלוּ אֵבָרָיו אֵבָרִים אֵבָרִים, וְשׁוּם אָדָם לֹא נִכְנַס אֵלָיו לְבַקְּרוֹ, וְרַק בְּנוֹתָיו שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָיוּ נִכְנָסוֹת לְעָזְרוֹ בְּצָרְכֵי בֵּיתוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם בְּכְאֵב וּבְצַעַר....

ד-שמט

אַחַר גְּמַר תְּפִלָּתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק שְׁלִיט"א כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר, בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אָמַר לוֹ חוֹתְנוֹ רַבִּי אַהֲרֹן בְּעֶצֶב: "לֹא לָזֶה הִתְכַּוַּנְתִּי", "נִיטְשׁ דָּאס הָאב אִיךְ גִּימֵיינְט". כִּי הָיָה רָחוֹק מְאֹד מְאֹד מִכָּל זִיק שֶׁל פִּרְסוּם וְהִנְהָגָה וְכַדּוֹמֶה בְּתַכְלִית.

ד-שנא

אֶחָד מֵאַנַ"שׁ שֶׁסָּבַל יִסּוּרִים קָשִׁים מֵחֲמַת עֲנִיּוּתוֹ וְחִסָּרוֹן פַּרְנָסָתוֹ, וְעוֹד יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, סִפֵּר לַחֲבֵרוֹ מִגֹּדֶל הַהִתְלַהֲבוּת וְהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיָה בֵּין אַנַ"שׁ הַמִּתְקַבְּצִים בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן, וְאָמַר: מָה אוֹמַר לְךָ יְדִידִי, כְּשֶׁצָּעַק הַחַזָּן בְּקוֹלוֹ בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְקָרָא וְאָמַר בַּנֶּסַח הַיָּדוּעַ: "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" נִתְעוֹרַרְתִּי כָּל כָּךְ עַד שֶׁתּוּרְצוּ לִי מִמֵּילָא כָּל קֻשְׁיוֹתַי שֶׁהָיוּ לִי כִּבְיָכוֹל עָלָיו יִתְבָּרַךְ.

ד-שנב

עֲבוֹדָה מְיֻחֶדֶת הָיְתָה לַחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּדַבְּרָם יַחַד בְּדַרְכֵי עֲבוֹדַת ה', לְדַבֵּר יַחַד מִמַּעֲלַת נִשְׁגְּבוּת הַדֶּרֶת קְדֻשַּׁת רַבֵּנוּ, וְהָיוּ רוֹאִים מַמָּשׁ אֵיךְ שֶׁנִּשְׁתַּנִּים פְּנֵיהֶם וּמִתְלַהֲבִים בְּבוֹאָם לְדַבֵּר בְּשֶׁבַח מַעֲלָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה.

רַבִּי מֶנְדְּלִי לִיטְוַואק, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה קָשׁוּר וּדְבוּק אֶל רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרַבִּי בְּרוּךְ אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה קָשׁוּר וּדְבוּק לְהָרַב מִטְּשֶׁעְרִין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּטְמוֹן בְּטשעְרִין.

ד-שנו

כְּשֶׁשְּׁאָלוּ פַּעַם אֶת אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַמְקֹרָבִים לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ: "מָה רָאִיתָ לָבוֹא וּלְהִתְקָרֵב אֵלֵינוּ"? עָנָה וְאָמַר: "תּוֹרַת חֲסִידוּת זוֹ שֶׁבָּאתִי מִמֶּנָּה אֵכֶן "אֱמֶת" הִיא, אוּלָם תּוֹרַת חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב אֱמֶת הִיא לַאֲמִתָּהּ"!.

ד-שנז

עָשִׂיר אֶחָד מֵחֲסִידֵי חַבַּ"ד בְּשֵׁם וְוּלְפְסוֹן שָׁלַח אֶת בְּנוֹ מֵעִירוֹ לֶנִינְגְרַד לִלְמוֹד בִּישִׁיבָה בְּעִיר קִיוֹב, לְאַחַר זְמַן נוֹדַע לוֹ שֶׁבְּנוֹ עָזַב אֶת דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה עַד שֶׁנַּעֲשָׂה גַּנָּב רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבָא לְקִיוֹב בְּדַאֲגָה כְּדֵי לִפְגּוֹשׁ אֶת בְּנוֹ, אוּלָם כְּשֶׁשָּׁמַע בְּנוֹ שֶׁאֲבִיו בָּא הָעִירָה, הִתְחַבֵּא וְהִסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ מֵאֲבִיו. הִסְתּוֹבֵב אֲבִיו בָּעִיר וְלֹא יָדַע לְשִׁית עֲצוֹת לְנַפְשׁוֹ, בְּדֶרֶךְ חִפּוּשׂוֹ אֶת בְּנוֹ פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ לִיפְּל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְשָׁפַךְ אֶת מַר לִבּוֹ לְפָנָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ "דַּע לְךָ שֶׁכָּל הָאֲבֵדוֹת נִמְצָאִים אֵצֶל הַצַּדִּיק כַּמְבוֹאָר בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" סִימָן קפ"ח, וּבְכֵן שְׁמַע לַעֲצָתִי וּבֹא וְסַע עִמִּי לְאוּמַאן וְתִתְפַּלֵּל שָׁם אֵצֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ עַל זֶה". שָׁמַע בְּקוֹלוֹ וְנָסְעוּ וּבָאוּ שְׁנֵיהֶם לְאוּמַאן עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל, וְהִנֵּה הָאָב לְרֹב שִׂבְרוֹן לִבּוֹ בָּכָה בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ מְאֹד, עַד שֶׁהִבְטִיחַ וְאָמַר שֶׁבְּאִם יִמְצָא אֶת בְּנוֹ יָשׁוּב עִם בְּנוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן עִם אַנַ"ש בַּקִּבּוּץ. כְּשֶׁחָזַר לְחַפֵּשׂ אֶת בְּנוֹ בְּקִיוֹב, רָץ אֵלָיו בְּנוֹ בְּחִבָּה גְּדוֹלָה וּבָכָה לְפָנָיו מְאֹד בְּצוֹעֲקוֹ, "אַבָּא אַבָּא הֵיכָן הָיִיתָ הֲרֵי כָּל כָּךְ מִתְגַּעְגֵּעַ אֲנִי אַחֲרֶיךָ". וְקִיֵּם אֶת הַבְטָחָתוֹ, וְחָזַר לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְהִתְפַּלֵּל עִם אַנַ"ש. מִנִּי אָז הִתְקָרְבוּ שְׁנֵיהֶם לְאַנַ"ש, וְהָיָה מַעֲשֶׂה זֶה לְנֵס וּמוֹפֵת גָּלוּי. וּבִשְׁנוֹת הָרָעָב הָיָה שׁוֹלֵחַ הַרְבֵּה חֲבִילוֹת אֹכֶל וּבְגָדִים לְאַנַ"ש, כִּי בְּמָחוֹז לֶנִינְגְרַאד לֹא שָׂרַר רָעָב כְּמוֹ בְּאוּקְרַאִינָה.

ד-שנח

הַמְיַלֶּדֶת שֶׁבְּעִיר אוּמַאן, הָיְתָה אִשָּׁה בַּעֲלַת יִרְאַת שָׁמַיִם כָּזֹאת, שֶׁהָיְתָה פּוֹנָה לַפִּנָּה קֹדֶם כָּל לֵידָה וּמְבַקֶּשֶׁת וּמַפְצֶרֶת בִּתְפִלָּה, שֶׁתַּעֲבֹר הַלֵּידָה בְּנָקֵל, וְאָכֵן הָיְתָה מְיַלֶּדֶת בִּזְרִיזוּת נִפְלָאָה, וּבִזְרִיזוּת הָיְתָה מְבַשֶּׂרֶת לִבְנֵי הַמִּשְׁפָּחָה אֶת בְּשׂוֹרַת הַמִּזָּל-טוֹב.

ד-שנט

מְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת, כְּשֶׁרָאָה פַּעַם אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים אֶת אֶחָד מֵאַנַ"ש אֵיךְ שֶׁנָּפַל וְהִתְחַלֵּק בְּבוֹץ פָּנָה אֵלָיו בְּקִינְטוּר וְאָמַר לוֹ: "נָפַלְתָּ וְהִתְחַלַּקְתָּ כְּעוֹנֶשׁ עַל הֱיוֹתְךָ חָסִיד בְּרֶסְלֶב", עָנָהוּ זֶה מֵאַנַ"ש בַּעֲנָוָה וְאָמַר: "נָפַלְתִּי בִּגְלַל עֲוֹונוֹתַי, אוּלָם קַמְתִּי בִּזְכוּת הֱיוֹתִי חָסִיד בְּרֶסְלֶב". וְיֵשׁ דֵּעָה שֶׁמַּעֲשֶׂה זֶה הָיָה עִם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין.

ד-שסה

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיוּ אַנ"שׁ, אֲפִלּוּ הַגְּדוֹלִים בַּמַּעֲלָה, מִתְנַהֲגִים בִּפְשִׁיטוּת וּבְבִטּוּל הַיֵּשׁוּת לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְהַכִּירָם לִרְבּ הָעֲנָוָה וְהַבִּטּוּל שֶׁהָיָה לָהֶם, וַאֲפִלּוּ עָלְיָה לַתּוֹרָה וְכוּ' לֹא קִבְּלוּ וְלֹא הָיוּ מְכַבְּדִים אוֹתָם בְּשׁוּם כִּבּוּדִים, אֲפִלּוּ אוֹתָם חֲשׁוּבֵי אַנ"שׁ כְּרַאבְּרַ"נ וְרַבִּי גָּעצִי וְכוּ' וְכוּ', רַק כָּל מִי שֶׁקָּנָה עֲלִיָּה לַתּוֹרָה עָלָה הוּא עַצְמוֹ לַתּוֹרָה, וּמֵחֲמַת שֶׁהֵם הָיוּ עֲנִיִּים וְכוּ' לֹא קָנוּ עֲלִיָּה.

ד-שסא

הִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהָיְתָה לָעוֹבְדִים בְּאוּמַאן, בִּפְרַט בִּשְׁהוּתָם אֵצֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ אֵינָהּ נִתֶּנֶת כְּלַל לְתֵאוּר, וְהָיָה מִתְקַיֵּם בָּהֶם הַכָּתוּב: "שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נוֹכַח פְּנֵי ה'", כִּפְשׁוּטוֹ מַמָּשׁ, כִּי לִבָּם הָיָה נִפְתָּח וּמֵעֵיניֵהֶם זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת כַּמַּיִם מַמָּשׁ, מִגֹּדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת וְשִׁבְרוֹן הַלֵּב.

ד-שסב

רַבִּי בָּרוּךְ בַּאדְרִיטְשׁוֹבֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְאַנ"שׁ מֻחְסִידֵי רַאחְמִיסְטְרִיווֶקע, וְנִתְקָרֵב עַל יְדֵי ר' בִּנְיָמִין הַצַּבָּע בְּגִדִּים "פַּארְבָּער" זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעִיר בַּאדְרִיטְשׁוֹב.

ד-שסד

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנוֹת תר"פ-פ"א לֹא בָּאוּ הַרְבֵּה מֵאַנ"שׁ לְקִבּוּץ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בְּתוֹכָם רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְגֹדֶל הַסַּכָּנָה שֶׁהָיְתָה בַּדְּרָכִים, וְהִתְפַּלֵּל אָז רַבִּי אַלְטֶער מִירְקֶעס ב"ר יַעֲקֹב יוֹסֵף, חֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר טֶעפְּלִיקֶער כִּשְׁלִיחַ-צִבּוּר לְתִפִּלַּת שַׁחֲרִית, הוּא הָיָה אָדָם גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד, וְאַחַר כָּךְ עָלָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנִטְמַן בְּהַר הַזֵּיתִים.

ד-שסה

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיוּ אַנ"שׁ, אֲפִלּוּ הַגְּדוֹלִים בַּמַּעֲלָה, מִתְנַהֲגִים בִּפְשִׁיטוּת וּבְבִטּוּל הַיֵּשׁוּת לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְהַכִּירָם לִרְבּ הָעֲנָוָה וְהַבִּטּוּל שֶׁהָיָה לָהֶם, וַאֲפִלּוּ עָלְיָה לַתּוֹרָה וְכוּ' לֹא קִבְּלוּ וְלֹא הָיוּ מְכַבְּדִים אוֹתָם בְּשׁוּם כִּבּוּדִים, אֲפִלּוּ אוֹתָם חֲשׁוּבֵי אַנ"שׁ כְּרַאבְּרַ"נ וְרַבִּי גָּעצִי וְכוּ' וְכוּ', רַק כָּל מִי שֶׁקָּנָה עֲלִיָּה לַתּוֹרָה עָלָה הוּא עַצְמוֹ לַתּוֹרָה, וּמֵחֲמַת שֶׁהֵם הָיוּ עֲנִיִּים וְכוּ' לֹא קָנוּ עֲלִיָּה.

ד-שסו

אַנ"שׁ הַבַּחוּרִים שֶׁבָּאוּ מִפּוֹלַנְיָא לְאוּמַאן, הָיוּ יוֹשְׁבִים יַחְדָּו לִסְעוּדַת לֵיל שַׁבָּת וְשָׁרוּ אֶת הַזְּמִירוֹת בְּקוֹלוֹיז בְּנְעִימוּת וּבְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָאָה, אַף שֶׁלְּסִבָּה זוֹ לֹא הָיָה לָהֶם כִּמְעַט מַה לֶּאֱכֹל, כִּי מֻחְמֶּצֶת הַרְגָּשָׁתָם חִיּוּת נִפְלָא בְּשִׁבְתָּם יַחַד לֹא אָבוּ לֶאֱכֹל אֵצֶל אֲחֵרִים, פַּעַם נִכְנַס אֲלֵיהֶם עָשִׁיר אֶחָד בְּשֵׁם בֶּרִינְשְׁטֵיין שֶׁהָיוּ לוֹ חֲנוּיוֹת גְּדוֹלוֹת בָּוואר‌שָׁא, וְהִפְצִיר בָּהֶם שֶׁיָּבוֹאוּ לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ בְּבֵיתוֹ, לְפִלְיאָתוֹ הַגְּדוֹלָה לֹא פָּנָה אֲלֵיו שׁוּם אֶחָד מֵהַבַּחוּרִים, הִתְקַצֵּף הֶעָשִׁיר וְאָמַר: "רְאוּ נָא אֶת הָעֲנִיִּים הַמְרוּדִים הָאֵלּוּ, שֶׁאֵין לָהֶם כְּלוּם מַה לֶּאֱכֹל וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא רוֹצִים לָבוֹא לְהִתְאָרֵחַ אֶצְלִי". כִּי מֵרֹב הַחִיּוּת וְהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהִרְגִּישׁוּ בְּיִשְׁבָם יַחְדָּיו לֹא הָיוּ מוּכָנִים לַעֲקֹר מִמְּקוֹמָם לְבֵיתוֹ.

ד-שסז

סִפֵּר רַבִּי אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין, שֶׁפַּעַם הִתְאָרֵחַ בְּפֶסַח אֵצֶל רַבִּי שִׂמְחָה רוֹזְנְפֶלְד, וְהִתְפַּלֵּא מְאֹד מֵהַנְהָגָתוֹ בְּסִדּוּר הַ"סֵּדֶר" וַאֲמִירַת הָ"הַגָּדָה" בְּהִתְעוֹרְרוּת, עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִשְׁכֹּחַ מַעֲמָד נִשְׂגָּב זֶה כָּל יְמֵי חַיָּיו.

ד-שסח

פַּעַם כְּשֶׁהָיְתָה אִיזֶה לְוָיָה וְהָלְכוּ אַחַר הַמִּטָּה בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל הַנִּפְטָר וּבָכוּ וְצָעֲקוּ כְּדֶרֶךְ הָאֲבֵלִים שֶׁבּוֹכִים וּמִתְאוֹנְנִים, שֶׁעַתָּה נִשְׁאֲרוּ כְּיתוֹמִים וּמִי יְדַאֵג עַתָּה לִצְרָכֵיהֶם וְכוּ' וְכוּ', אָמַר אָז אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַנַ"שׁ, אַף אֶחָד אֵינוֹ בּוֹכֶה עַל צָרַת הִסְתַּלְּקוּת הַנִּפְטָר, כִּי כֻּלָּם בּוֹכִים וְצוֹעֲקִים עַל דַּאֲגָתָם עַצְמָם, שֶׁדּוֹאֲגִים הֵם לְעַצְמָם, אוּלָם הֵיכָן הוּא הַבּוֹכֶה עַל הַנִּפְטָר עַצְמוֹ, שֶׁעַתָּה נִפְטַר מֵהָעוֹלָם וּמַגִּיעַ לְעוֹלָם הָאֱמֶת, וְצָרִיךְ לָתֵת שָׁם דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל דָּבָר קָטָן וְגָדוֹל, כִּי לֹא יְוַתְּרוּ לוֹ עַל שׁוּם דָּבָר, וּמַה יַּעֲשֶׂה הוּא עַתָּה? וְהֵיכָן זֶה הַמְּבַכֶּה אוֹתוֹ עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת.

ד-שסט

כְּשֶׁהִתְאוֹנֵן פַּעַם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ לִפְנֵי חֲבֵרוֹ עַל יְגִיעָתוֹ הַקָּשָׁה וְדוֹחַק פַּרְנָסָתוֹ, פִּיְּיסוֹ וְנִחֲמוֹ הַלָּה בְּהַזְכִּירוֹ לוֹ אֶת הַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת: "הַשִּׂמְחָה הַתָּמִידִית מְסַגֶּלֶת לְהַצְלָחָה", וְעַל כֵּן יִשְׂתַּדֵּל וְיִתְאַמֵּץ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יַצְלִיחַ. הִתְאוֹנֵן לְפָנָיו הַלָּה שׁוּב עַל קוֹשִׁי הַדָּבָר לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, נָעָנָה לוֹ חֲבֵרוֹ: "נוּ, וְכִי מַה כְּבָר לֹא עוֹשִׂים בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה". *

[מִדַּת הַדֶּרֶךְ-אֶרֶץ שֶׁהָיָה בֵּין אַנַ"שׁ הָיָה עַד לְהַפְלִיא, כִּי הִקְפִּידוּ בָּזֹאת מְאֹד. פַּעַם בְּעֵת הָרָעָב הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה בְּרוּסְיָא, הֵבִיא מַאן דְּהוּ אֵיזֶהוּ חֲתִיכַת לֶחֶם לִסְעוּדָה, חָטַף אֶחָד

מֵאַנַ"ש מִמֶּנָּה חֲתִיכָה לְעַצְמוֹ, כְּשֶׁרָאָה זֹאת רַבִּי יִצְחָק בַּאבְּרִינְצָער, גָּעַר וְאָמַר: בַּשֶּׁלְחָן שֶׁלָּנוּ חוֹטְפִים? "בַּיי אוּנְזֶער טִישׁ חַאפִּין"?].

ד-שע

הִתְקָרֵב פַּעַם אֶל אַנַ"ש מְקוֹרֵב חָדָשׁ בְּאוּמַאן, וְהִתְחִיל לְחַלֵּק טַבַּק לְאַנַ"ש, לֹא הֵעִיר לוֹ אַף אֶחָד מֵאַנַ"ש בָּזֶה כְּלוּם, אַף עַל פִּי שֶׁדִּבֶּר זֶה הוּא נֶגֶד דַּעְתּוֹ הַמְפוֹרֶשֶׁת שֶׁל רַבֵּנוּ (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר חיי מוֹהַר"ן סִימָן רע"ג, ו-תע"ב), אוּלָם רַבִּי יִצְחָק בַּאבְּרִינְצָער לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק וְנָעַר בּוֹ וְאָמַר לוֹ: אֶצְלֵנוּ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ טַבַּק? וְכֵן פַּעַם אַחַת בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁבִּשְׁנוֹת הָרָעָב כְּשֶׁהִתְחִילוּ כַּמָּה מֵאַנַ"ש לַחְטוֹף מֵהָאֹכֶל לְאַחַר הַקִּדּוּשׁ, צָעַק: אֶצְלֵנוּ בַּשֶּׁלְחָן לַחְטוֹף? "בַּיי אוּנְזֶער טִישׁ חַאפִּן"?. כִּי מִדַּת הַדֶּרֶךְ-אֶרֶץ שֶׁהָיָה בֵּין אַנַ"ש הָיָה לְהַפְלִיא.

ד-שעא

הָיָה אֶחָד מֵחֲסִידֵי חַבַּ"ד שֶׁהָיָה דָּר רָחוֹק מְאֹד מְאוּמַאן בְּאֶחָד מֵעֲרֵי קַוְוקַאז, שֶׁהָיָה בָּא בְּכָל שָׁנָה לַקִּבּוּץ שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּקִבִּיעוּת כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים כְּשְׁלִיחַ צִבּוּר בְּיוֹם צוֹם גְּדַלְיָה, כִּי הָיָה לוֹ אָז יָאְרְצַייט, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּנֶסַח הַתְּפִלָּה כְּנֶסַח סִדּוּר חַבַּ"ד, לֹא הֵעִיר לוֹ עַל זֶה אַף אֶחָד מֵאַנַ"ש, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כַּמָּה שְׁנוּיִים כַּיָּדוּעַ.

ד-שעב

הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיְתָה בֵּין הַמִּתְנַגְּדִים לְאַנַ"ש, גָּרְמָה לְעוֹנֶשׁ מִן הַשָּׁמַיִם לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, כִּי נִסְתַּלְּקוּ הָרַבֶּה יִרְאֵי ה' וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים בְּמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר, פַּעַם פָּנָה הָרַב מִטָּעפְּלִיק שֶׁהָיָה מְצַדֵּד לְטוֹבַת הַמִּתְנַגְּדִים לְכַמָּה מַאַנַ"ש וְאָמַר לָהֶם, מֵילָא אָנוּ שְׁוִים אֶת הָעוֹנֶשׁ מְשׁוּם שֶׁרַדָּפְנוּ אֶתְכֶם חִנָּם, אוּלָם מַדּוּעַ גַּם אַתֶּם נֶעֱנַשְׁתֶּם? וְתֵרֶץ בְּעַצְמוֹ וְהוֹכִיחָם וְאָמַר לָהֶם, זֶה הָיָה לָכֶם מְשׁוּם שֶׁהִתְגָּרִיתֶם בָּנוּ וְלֹא קִיַּמְתֶּם מַאֲמַר הַכָּתוּב: "אַל תִּתְחַר בַּמְרֵעִים".

ד-שעג

רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה נוֹהֵג לִבְלִי לָגֶשֶׁת לְצִיּוּן הָרַשְׁבַּ"י לִלֹּא טְבִילַת מִקְוֶה בְּמַעְיָן מְגִידוֹ הַסָּמוּךְ, אוֹ בַּמִּקְוֶה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהָיוּ מַעֲלִים עֲבוּרוֹ מַיִם מִן הַמַּעְיָן. פַּעַם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּשֶׁסָּבַל בְּעֵינָיו, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִטְבּוֹל בַּמִּקְוֶה לֹא הָלַךְ מְשׁוּם כָּךְ לְהִתְפַּלֵּל אֵצֶל צִיּוּן הָרַשְׁבַּ"י, וְהָלְכוּ אַנַ"ש לְתִקּוֹעַ עֲבוּרוֹ בְּחַדְרוֹ שֶׁבַּכְּפַר. *

ד-שעד

כְּשֶׁשָּׁבַת פַּעַם רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֵצֶל אֶחָד מִידִידָיו בִּכְפַר אֶחָד שֶׁיָּסְדוּ בַּעַל "לֵב הָעִבְרִי", בְּעֵת שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַיַּיִן בְּלֵיל שַׁבָּת, אָמְרוּ בְּהִתְעוֹרְרוּת וּשְׁאָגוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁהַנָּשִׁים וְהַטַּף הֶחְבִּיאוּ אֶת עַצְמָן מֵרֹב הַפַּחַד וְהַיִּרְאָה שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם, וְנֶחְקַק הַדָּבָר

בְּזִכְרוֹנָם כָּל כָּךְ עַד שֶׁסִּפְּרוּ וְהִפְלִיגוּ בְּשִׁבְחוֹ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, בְּהִזָּכְרָם אֶת גֹּדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁקִּבְּלוּ מִקְּדוּשׁוֹ עַל הַיַּיִן. *

ד-שעה

אִישׁ אֶחָד מִטְּבֶרְיָה אָמַר פַּעַם לְרַבִּי דָּוִד שֶׁעִכְטֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אֲנִי אֵינִי יָכוֹל יוֹתֵר לְהִתְנַגֵּד עַל אֲנָשַׁי חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב, כִּי אֲנִי רָאִיתִי פַּעַם אֵיךְ שֶׁרַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדְאן עוֹבֵר עַל הַפָּרָשָׁה "שְׁנַיִם מִקָּרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם".

ד-שעו

כְּשֶׁהִתְאוֹנֵן פַּעַם רי"ב אוֹדֶסָּער שְׁלִיטָ"א לִפְנֵי רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדְאן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל כָּל הַיִּסּוּרִים הָרַבִּים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו עֲבוּר הִתְקָרְבוּתוֹ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, שֶׁכַּיָּדוּעַ הָיָה נִרְדָּף, לְלֹא רַחֵם, אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדְאן: "גַּם עָלַי עוֹבְרִים יִסּוּרִים וַחֲלִישׁוּת הַלֵּב בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אוּלָם הַחִלּוּק בֵּינֵינוּ הוּא, שֶׁאֲנִי מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם מִרְשָׁמֵי הֶרְפּוּאוֹת שֶׁנּוֹתַן לִי רַבֵּנוּ וּמֵחֲמַת כֵּן יָכוֹל אֲנִי לְהַחֲזִיק מַעֲמָד יוֹתֵר. *

ד-שעז

סִפֵּר רַבִּי מֶנְדֶל הוֹיְזְמַן (חָתָנוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי אַבְרָהָם אַהֲרֹן בֶּן הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זָאנְענְפֶעלְד זַצַ"ל), שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׂרָאֵל קָארְדוֹנֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְלַמֵּד דַּרְדְּקֵי בְּחֶבְרוֹן מֶשֶׁךְ שְׁלֹשָׁה שָׁנִים, וְהוּא לָמַד אָז אֶצְלוֹ בַּחֶדֶר וְכָל יָמָיו לֹא פָּסַק רַבִּי מֶנְדֶל מִלְּדַבֵּר בְּשִׁבְחָיו, וּבְכָל שִׂמְחָה כְּשֶׁפָּגַשׁ אֶת אֶחָד מֵאַנַ"ש הָיָה אוֹמֵר לוֹ בֹּא לַצַּד וּנְדַבֵּר מִגֹּדֶל מַעֲלָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ וּפְרִישׁוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל. *

ד-שעח

בִּזְמַן הַטּוּרְקִים כְּשֶׁהָיָה רָעָב גָּדוֹל בָּאָרֶץ, רָאוּ אֵיךְ שֶׁנִּגַּשׁ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדְאן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכַּיָּדוּעַ הָיָה עָנִי מָרוּד, וְנָתַן מְלֹא חָפְנַיִם מַטְבְּעוֹת לְאַבְרֵךְ שֶׁהָלַךְ בָּרְחוֹב כְּשֶׁהוּא פּוֹנֶה אֵלָיו וְאוֹמֵר לוֹ: אַבְרֵךְ אַתָּה נִרְאֶה לִי יוֹתֵר מִדַּי חִוּר, קַח וּקְנֵה לְךָ אֵיזֶה מַאֲכָל. *

ד-שעט

מִגֹּדֶל הָאֱמֶת שֶׁהָיָה בְּרַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדְאן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְקֹרָב הַרְבֵּה לְרַבֵּנוּ, אוּלָם לֹא הָיָה מְטַפֵּל בָּהֶם וְלֹא הִנְהִיג אוֹתָם לְאַחַר שֶׁנִּתְקָרְבוּ, וּלְאַחַר שֶׁהִצְלִיחַ לְהָבִיא אוֹתָם בֵּין אַנַ"ש שֶׁבְּאוּמַאן לְאוּמַאן, הָיָה מַשְׁאִירָם שָׁם וּשְׁיְחַפְּשׂוּ כָּל אֶחָד אֶת דַּרְכּוֹ בֵּין אַנַ"ש, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ: מֵעַתָּה וָהָלְאָה הִשְׁתַּדֵּל נָא לְהִסְתַּדֵּר בְּעַצְמֶךָ.

ד-שפ

כְּשֶׁרָאָה רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער הַיְסוּרִים וְהָרְדִיפוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל ר' יִשְׂרָאֵל בָּעַר אוֹדֶעסָער שְׁלִיט"א, נָחֲמוֹ וְאָמַר לוֹ בְּצַחוּת: "סִפּוּר הִתְקָרְבוּתְךָ לְרַבֵּנוּ, הוּא אֶחָד מֵהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁמְּשַׁנִּים קַדְמוֹנִיּוֹת"*

ד-שפא

סִפֵּר רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכְּשֶׁשָּׁהָה פַּעַם בְּטוּלְטשִׁין, חָפֵץ הָיָה בְּאֵיזֶה יוֹם לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ, אוּלָם בְּאוֹתוֹ יוֹם הָיָה גַּם צָרִיךְ לִנְסוֹעַ בְּאֵיזֶה נְסִיעָה וְחָשַׁשׁ שֶׁמָּא לֹא יִהְיֶה בְּכֹחוֹ לְהִסְתַּלְטֵל בְּיוֹם צוֹם, וְשָׁאַל אֶת רַבִּי מֵיכֶל מַה יַּעֲשֶׂה, עָנָה לוֹ רַבִּי מֵיכֶל: "דָּא אִין דֶּעם עוֹלָם וֶועגְן אֵין סְעוּדָה וויינְצִיעֶר דַּארְף מֶען נִישְׁט פֶּרֶעגְן שְׁאֲלוֹת", כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, בִּשְׁבִיל לִמְנוֹעַ אֶת עַצְמוֹ מִסְּעוּדָה אַחַת פָּחוֹת אֵין צְרִיכִים לִשְׁאוֹל שְׁאֲלוֹת.

ד-שפב

מְסַפֵּר רַבִּי יִשְׂרָאֵל בָּעַר אוֹדֶעסָער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּשְׁבַח בָּנָיו שֶׁל ר' יִשְׂרָאֵל מִקָּארְדַאן, שֶׁפַּעַם בְּאֵיזֶה לַיְלָה דִּבֵּר עִמּוֹ ר' יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער הַרְבֵּה, וְהֶאֱרִיךְ מְאֹד בְּדִבּוּרוֹ, בְּאֶמְצַע פְּנָתָה אֵלָיו בִּתּוֹ אֶסְתֵּר, שֶׁהָיְתָה יַלְדָּה לְעֵרֶךְ בֶּן-גִּיל שְׁמוֹנֶה שָׁנִים, וְאָמְרָה לוֹ: "אַבָּא, הַשְׁגַּח נָא עָלַי שֶׁלֹּא אֶרְדֵּם ח"ו לִלֹּא אֱמִירַת קְרִיאַת שְׁמַע כִּי עֲיֵפָה אֲנִי מְאֹד", וְהוּא בַּתְּחִלָּה לֹא שָׂם לִבּוֹ לִדְבָרֶיהָ, אוּלָם אַחַר כָּךְ פָּרְצָה בִּבְכִי שֶׁהִנֵּה נוֹפֶלֶת הִיא חֲלִילָה בְּתַרְדֵּמָה לִלֹּא קְרִיאַת שְׁמַע עַל הַמִּטָּה. כִּי לֹא יָדְעָה לְאָמְרוֹ לְבַד, וְרָצְתָה שֶׁאֲבִיהָ יִקְרָא עִמָּהּ אֶת סֵדֶר קְרִיאַת שְׁמַע.

ד-שפג

אִשָּׁה חֲשׁוּבָה וַעֲשִׁירָה גְּדוֹלָה פָּנְתָה פַּעַם אֶל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבִקְּשָׁה מִמֶּנּוּ שֶׁיִּשְׁדְּכֶהָ לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִבְטִיחָה לְרַבִּי שִׁמְשׁוֹן סְכוּם הָגוּן עֲבוּר הַשַּׁדְכָנוּת. הָלַךְ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן וְהִצִּיעַ אֶת הַשִּׁדּוּךְ לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער, וְלֹא הִסְכִּים לָזֶה ר' יִשְׂרָאֵל, בְּחָשְׁשׁוֹ שֶׁשִּׁדּוּךְ כָּזֶה יַזִּיק לוֹ לַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְהִתְנַצֵּל עַצְמוֹ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן וְאָמַר לוֹ: וּמַה כְּבָר יִהְיֶה לִי אִם אֶתְחַתֵּן עִמָּהּ, וְכִי מִקֻּדָּם אֲכַלְתִּי בְּכַפִּית אַחַת וּמַעְתָּה מֻחֲמֶת הָעֲשִׁירוּת אוֹכַל בִּשְׁנֵי כַּפִּיּוֹת? כְּאוֹמֵר לוֹ, שֶׁאֵין בַּעֲשִׁירוּתָהּ הַמַּפְלֶגֶת כְּלוּם שֶׁיְּשַׁכְנְעוֹ לְהִנָּשֵׂא לָהּ.

ד-שפד

רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מוֹצָאוֹ הָיָה מֵעִיר טַארְנַאפֶּאל, וְהָיוּ מְכַנִּים אוֹתוֹ אַנַ"שׁ בְּאוּמַאן "רַבִּי יִשְׂרָאֵל צַאק" כִּנּוּי מִלְּשׁוֹן שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים "צַאקֶעדִיק אוּן פְּרַיילַאךְ", כִּי הָיָה אָדָם שָׂמֵחַ מְאֹד. הוּא נִפְטַר בְּיוֹם ט' חֶשְׁוָן שְׁנַת תרע"ט בִּהְיוֹתוֹ בֶּן

חֲמִשִּׁים וְאֶחָד שָׁנִים, שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם לָזֶה נִפְטַר בְּנוֹ הַקָּטָן רַבִּי מָרְדְּכַי עוֹד לִפְנֵי הִכָּנְסוֹ לְמִצְוֹוֹת, וְהָיָה בֵּן יָקָר וְחָשׁוּב מְאֹד. שְׁאָר בָּנָיו נִפְטְרוּ גַּם הֵם בְּעֹת הַמַּגֵּפָה שֶׁהָיְתָה בִּטְבֶרְיָה בִּהְיוֹתָם קְטַנִּים, בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ לֹא אָכַל שׁוּם מַאֲכָלִים לְבַד מִלֶּחֶם וּשְׁתִיַּת תֵּה, אַף עַל פִּי שֶׁהִגִּישׁוּ לוֹ שְׁאָר מִינֵי מַאֲכָל. *

ד-שפה

סִפֵּר רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁזָּכָה וְרָאָה פַּעַם אֶת רַבֵּנוּ בַּחֲלוֹם, וְשָׁאַל אֶת רַבֵּנוּ שָׁלֹשׁ שְׁאֵלוֹת, אַחַת, אִם יִנָּהֵג בְּסֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת אִם לָאו, כִּי רָצָה לִנָּהֵג בְּעַצְמוֹ סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: אֵין אָנוּ אוֹחֲזִים מִתַּעֲנִיתִים, אַחַר כָּךְ הוֹצִיא רַבֵּנוּ חַלָּה מֵאַמְתַּחְתּוֹ שֶׁבַּר מִמֶּנָּה קְלִיעָה אַחַת קְטַנָּה, וְסִיֵּם וְאָמַר לוֹ: "אוּן אוֹיךְ צוּ עֶסְן אִיז דָּאס אוֹיךְ גִּינוּג", "וְאִם בִּשְׁבִיל לֶאֱכֹל הֲרֵי גַּם מֵעַט זֶה מַסְפִּיק". וְהַשְּׁאֵלָה הַשְּׁנִיָּה הָיְתָה, אִם יֵלֵךְ לָבוֹשׁ בְּצִיצִית תְּכֵלֶת שֶׁהִתְגַּלָּה אָז בָּעוֹלָם עַל יְדֵי הַצַּדִּיק מֵרַאדְזִין, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: לַאו דַּוְקָא. שְׁאֵלָה הַשְּׁלִישִׁית נִשְׁכַּח. *

ד-שפו

כְּשֶׁבָּא פַּעַם רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקְּארַדַאן מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאוּמַן, הֵבִיא עִמּוֹ טַלִּית מוּבְחָר הַנַּעֲשָׂה בְּטוּרְקִיָּה הַנִּקְרָא "טָעְרְקִישֶׁער טַלִּית", שֶׁהָיָה מְהֻדָּר מְאֹד, כְּדֵי לְמָכְרוֹ בְּאוּמַאן, וְהֵבִיאוֹ לְכַוָּנָה זוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל בְּהַכְנָסָה זֹאת לְכַסּוֹת הוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה חֲזָרָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהֶרְאָהוּ לְאַנַ"ש, עָמַד בֵּינֵיהֶם גַּם רַבִּי גֶּעצִי, נָעֲנָה רַבִּי גֶּעצִי וְאָמַר בִּמְרִירוּת: "אוֹי, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם מְהֵיכָן זוֹכִים לְטַלִּית נָאֶה כָּזֶה", "אַוואוּ נֶעמְט מֶען אַזָא טַלִּית" ?, כִּי הָיָה עָנִי מָרוּד כַּיָּדוּעַ, כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי יִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ: קְחֵהוּ לְךָ בְּמַתָּנָה, וּנְתָנוֹ לוֹ.

ד-שפט

כְּשֶׁבָּאוּ הַבַּחוּרִים הַחֲדָשִׁים מִפּוֹלַנְיָה לְרוּסְיָא, וְרָאָה אוֹתָם הֶחָסִיד רַבִּי דָּוִד צְבִי דַּאשִׁיוּסְקֶע זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם וְחִזְּקָם וְעוֹדְדָם, כְּשֶׁעִקֵּר דְּבָרָיו הֵם בַּמֶּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (לעיל ח"ב סעיף נ"ד): "עֲנָיֵנִי הוּא סוֹד, אוּלָם אֵינוֹ סוֹד כְּשְׁאָר הַסּוֹדוֹת, אֶלָּא הוּא סוֹד כָּזֶה שֶׁאַף אַחַר שֶׁמְּגַלִּים אוֹתוֹ נִשְׁאָר הוּא בְּגֶדֶר סוֹד", וְעַל כֵּן עֲלֵיכֶם לְדַעַת עַתָּה בְּהַתְחָלַת הִתְקָרְבוּתְכֶם, שֶׁכָּל חַיֵּיכֶם עֲלֵיכֶם לַחְתֹּר עוֹד וְעוֹד בַּהֲבָנַת עֹמֶק תּוֹרָתוֹ וְקִיּוּם עֲצוֹתָיו, וּמִיּוֹם לְיוֹם יִתְגַּלֶּה לָכֶם יוֹתֵר בְּאוּר סוֹד זֶה, אַף-עַל-פִּי שֶׁגַּם בְּסוֹפָם יִשְׁאֵר עִנְיָנוֹ בְּגֶדֶר תַּעֲלוּמָה וְסוֹד, כִּי הַמְכֻסֶּה הוּא הַגָּלוּי, כַּיָּדוּעַ. (וע"ע להלן בח"ו, סעיף ת"ה).

ד-שצא

רַבִּי יַעֲקֹב מֹשֶׁה מִטְשֶׁעְרִין, הָיָה חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶעְרְנְהַרְץ, וְנִרְצַח בְּעֵת עָמְדוֹ בְּמִשְׁמָר הָעִיר בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם, שֶׁהָיָה צָרִיךְ הוּא לַעֲמֹד בַּמִּשְׁמָר בְּאוֹתוֹ לַיְלָה,

וְרָצָה לְכַבְּדוֹ וּלְהַקֵּל מֵעָלָיו, וּבָאוֹתוֹ לַיְלָה רָצְחוּהוּ הַפּוֹרְעִים הַבַּאנְדִּיס, הוּא הָיָה אַבְרֵךְ יָקָר וְצַדִּיק. זוֹגָתוֹ מָרַת חַנָּה נִשְׁאָה אַחַר-כָּךְ לְרַבִּי הִירְשׁ מִטֶּעפְּלִיק, הַמְכֻנֶּה "הֶרְשְׁל טוֹדְרוֹס" שֶׁהָיָה אִישׁ כָּשֵׁר וְעוֹבֵד ה' גָּדוֹל. אַף הוּא נִפְטַר בִּטְשֶׁעְרִין צָעִיר לְיָמִים.

ד-שצב

פַּעַם כְּשֶׁשָּׁאַל רַבִּי יוֹחָנָן גַּלַּנְט אֶת אָבִיו רַבִּי בָּרוּךְ בַּאְרְדִיטְשׁוֹבֶער: "הֵיכָן הֵם כָּל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁמְּבַקֵּשׁ הִנְךָ עֲלֵיהֶם כָּל כָּךְ"? - כִּי כַּיָּדוּעַ הָיָה אִישׁ עָנִי מָרוּד מְאֹד. עָנָה לוֹ אָבִיו: "עֻצָּם הַדָּבָר שֶׁזּוֹכֶה אֲנִי לְהִתְפַּלֵּל עַל הַיְשׁוּעָה שֶׁתָּבוֹא, זֶה עַצְמוֹ כְּבָר יְשׁוּעָתִי" ! (ע"ע לעיל בח"ד, סעיף שצ"ב; ובח"ה, סעיף ש"ס)

ד-שצג

פַּעַם כְּשֶׁהִגִּישָׁה לוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ בַּאְרְדִיטְשׁוֹבֶער צַלַּחַת עִם תַּפּוּחֵי אֲדָמָה מְבֻשָּׁלִים לֶאֱכֹל, כִּי לֹא הָיָה לָהּ שׁוּם דָּבָר אַחֵר מַה לְּבַשֵּׁל, נֶחֱמָהּ וְאָמַר לָהּ: רְאִי בָּרוּךְ-הַשֵּׁם, לָנוּ טוֹב. יֵשׁ לָנוּ תַּפּוּחֵי אֲדָמָה לֶאֱכֹל וְאַחַר כָּךְ יָכוֹל אֲנִי לְנוּחַ בְּמְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ, מִסִּבֵּן הוּא פְּלוֹנִי הֶעָשִׁיר שֶׁאֵין לוֹ כְּלַל מְנוּחָה בְּמִשְׁכָּבוֹ לְרֹב טִרְדוֹתָיו וְדַאֲגוֹתָיו, מֵרֹב נְכָסָיו וּמָמוֹנוֹ.

ד-שצד

רַבִּי בָּרוּךְ בַּאְרְדִיטְשׁוֹבֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק כָּל הַיּוֹם רַק עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, פַּעַם כְּשֶׁרַב דִּחַק הָעֲנִיּוּת בְּבֵיתוֹ עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁלֹּא הָיָה לְזוֹגָתוֹ אֹכֶל לָתֵת לְבָנָהּ, שָׁלְחָה אֵלָיו זוֹגָתוֹ אֶת בְּנָהּ רַבִּי יוֹחָנָן בְּאָמְרָהּ לוֹ: אֱמֹר נָא לוֹ לְאָבִיךָ שֶׁאֵין לִי כְּלוּם מַה לָּתֵת לְךָ לֶאֱכֹל בַּבַּיִת, כְּשֶׁאמַר זֹאת לְאָבִיו, פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר לוֹ בְּצַעַר רַב: בְּנִי, מָה אוּכַל לַעֲשׂוֹת, אֵינִי יָכוֹל לְצֵאת הַחוּצָה לָרְחֹב.

ד-שצה

בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב דָּר אֶחָד מֵהֶחְשׁוּבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּשֵׁם רַבִּי אַהֲרֹן טֶעמְקִיר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּכְשֶׁשָּׁהָה פַּעַם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּעִיר בַּרְדִּיטְשׁוֹב, הִמְלִיצוּ לוֹ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְהִתְאַכְסֵן בְּשַׁבָּת בְּבֵית רַבִּי אַהֲרֹן וְכָךְ עָשָׂה, וְהִפְלִיג רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּמַעֲלָתוֹ מְאֹד מִסִּדֶּר עֲרִיכַת שֻׁלְחָנוֹ בְּשַׁבָּת, עַד שֶׁנֶּחֱקַק זֹאת לוֹ בְּדַעְתּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, אַחַר-כָּךְ בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תָּמַהּ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק לְעַצְמוֹ לִרְאוֹת וּלְהַבְחִין בְּסֵדֶר הַנְהָגָתוֹ, שֶׁנֶּעֱמַד סָמוּךְ לוֹ בְּצִיּוּן הַקָּדוֹשׁ וְשָׁמַע תְּפִלָּתוֹ וּבַקָּשָׁתוֹ שֶׁהָיוּ אַךְ וְרַק לְטוֹבַת כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הִתְפַּלֵּל עַל עַצְמוֹ כְּלָל וּכְלָל.

ד-שצו

בְּעֵת חֲתֻנָּתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן גַּלַּאנְט, שֶׁהִתְקַיְּמָה בָּעִיר טֶעפְּלִיק, בִּקֵּשׁ אָבִיו רַבִּי בָּרוּךְ מֵהַקָּהָל שֶׁיַּמְתִּינוּ לוֹ לַחֻפָּה, מֵחֲמַת שֶׁרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל מִקֹּדֶם תְּפִלַּת עַרְבִית, וְנֶעֱמַד לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹלוֹת

וּבְהִתְלַהֲבוּת כָּזוֹ עַד שֶׁרוֹשֶׁם תְּפִלָּתוֹ הָיְתָה אַחַר-כָּךְ לְשִׂיחַת הַיּוֹם בְּטֶעפְּלִיק, שֶׁאָמְרוּ הַחֲסִידִים: תְּפִלָּה כָּזוֹ עֲדַיִן לֹא שָׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ מֵעוֹדֵינוּ.

ד-שצז

רַבִּי בָּרוּךְ בַּאַרְדִיטְשׁוֹבֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עוֹד לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְאַנַ"ש, הָיָה דַּרְכּוֹ לִשְׁהוֹת הַרְבֵּה בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל הָרַב מִבַּאַרְדִיטְשׁוֹב, וְשָׁם עָבַד אֶת ה' בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, לְאַחַר שֶׁנּוֹדַע לַחֲבֵרָיו הַמִּתְפַּלְּלִים שָׁם מֵהִתְקָרְבוּתוֹ לְאַנַ"ש, לֹא נָתְנוּ לוֹ כַּמָּה מֵהֶם לְהַמְשִׁיךְ וּלְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד, וּלְאַחַר שֶׁהֵצִיקוּ לוֹ מְאֹד בְּעוֹד כַּמָּה עִנְיָנִים, פָּקְעָה סַבְלָנוּתוֹ וּפָנָה אֲלֵיהֶם וְאָמַר: הֲרֵי אֲנִי לֹא הִשְׁתַּנֵּיתִי כְּלוּם מִמַּה שֶׁהָיִיתִי מִקֹּדֶם, וְכָל הִתְנַגְּדוּתְכֶם עָלַי שֶׁלֹּא אַמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל וְכַדּוֹמֶה, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁהִתְקָרַבְתִּי לְדֶרֶךְ חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב, נִמְצָא שֶׁעִקַּר הִתְנַגְּדוּתְכֶם הוּא עַל רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ, אִם כֵּן שֶׁיִּלָּחֵם וְיָגֵן הוּא בְּעַצְמוֹ עַל עַצְמוֹ, לֹא עָבְרוּ יָמִים מוּעָטִים וְנֶעֱנְשׁוּ מְאֹד כַּמָּה מֵהֶם, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

ד-שצח

רַבִּי בָּרוּךְ בַּאַרְדִיטְשׁוֹבֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה בּוֹדֵק בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת אֶת הָעֵרוּב שֶׁבְּבַּרְדִיטְשׁוֹב, וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּנּוּהוּ "רַבִּי בָּרוּךְ מֵהָעֵרוּב", שִׂכַר עֲבוֹדָתוֹ הָיָה, שֶׁבְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר יָשַׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ עִם צַלַּחַת לֶאֱסֹף תְּרוּמוֹת, וְכֵן פַּזּוּר עוֹד צַלָּחוֹת בִּשְׁאָר הַבָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת שֶׁבָּעִיר. בְּגָמְרוֹ אֶת "עֲבוֹדָתוֹ" בְּעֶרֶב שַׁבָּת, הָיָה רָץ לְבֵיתוֹ לְהַחֲלִיף אֶת בְּגָדָיו לִכְבוֹד שַׁבָּת וּבָא לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל עִם הַקָּהָל אֶת תְּפִלַּת קַבָּלַת שַׁבָּת, אוּלָם תְּפִלַּת עַרְבִית הָיָה מִתְפַּלֵּל לְבַדּוֹ, שֶׁאַחַר שֶׁסִּימּוּ הַקָּהָל אֶת הַתְּפִלָּה וְהָלְכוּ לְבֵיתָם, הָיָה הוּא מַתְחִיל אָז בַּעֲבוֹדַת תְּפִלָּתוֹ בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ, מֶשֶׁךְ זְמַן רַב כְּדַרְכּוֹ.

ד-שצט

פַּעַם בָּא רַבִּי בָּרוּךְ לְאוּמַאן, כְּשֶׁהָיָה לוֹ אֵיזֶה יְאָרְצַייט, וְנִגַּשׁ לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד בְּאַשְׁרֵי-וּבָא-לְצִיּוֹן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה שַׁיָּךְ שֶׁיִּתְפַּלֵּל אֶת כָּל הַתְּפִלָּה לִפְנֵי הָעַמּוּד, לְרֹב הִתְלַהֲבוּתוֹ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "הוּא יִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ וְיָשֵׂם בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ" וְכוּ', הִתְלַהֵב בְּשַׁאֲנָתוֹ, וְחָזַר עַל הַתֵּיבוֹת בְּהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ כָּזוֹ, עַד שֶׁהִשְׁתּוֹמְמוּ כָּל הַמִּתְפַּלְּלִים עִמּוֹ, וְרַבִּי גֶּעצִי הִפְטִיר אַחַר כָּךְ וְאָמַר: בְּהִתְפַּעֲלוּת "תְּפִלָּה כָּזוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי מֵעוֹדִי".

וּפַעַם הִקְשָׁה רַבִּי בָּרוּךְ בַּאַרְדִיטְשׁוֹבֶער, וְאָמַר: לְכְאוֹרָה מִצַּד אֶחָד אֶפְשָׁר מֵחֲמַת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ כְּבָר עֲבֵרָה אַחַת כְּשֶׁעוֹשִׂים אָנוּ עֲבֵרָה, כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי-מוֹהַרַ"ן סִימָן תקי"ב, וּמִצַּד שֵׁנִי גַּם אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁהוּא מְקַנֵּא בָּנוּ עַל שֶׁיֵּשׁ לָנוּ רַבִּי גָּדוֹל כָּזֶה. שֶׁמִּזֶּה לְכְאוֹרָה נִמְצִינוּ לְמֵדִים עַל גֹּדֶל חֶסְרוֹנוֹתֵינוּ מִצַּד אֶחָד וְעַל גֹּדֶל מַעֲלוֹתֵינוּ מִצַּד הַשֵּׁנִי, וְאָמַר עַל כֵּן

שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁהָעִנְיָן שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לִשְׁמוֹחַ עַל הִתְקָרְבוּתֵינוּ לְרַבֵּנוּ, עוֹלֶה בְּמַעֲלָתוֹ עַל דִּבּוּר הָרִאשׁוֹן, וּצְרִיכִים אָנוּ לִסְמֹךְ עַל כֹּחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁלְּבְסוֹף בְּוַדַּאי יְתַקֵּן אֶת הַכֹּל].

ד-ת

פַּעַם בֵּאֵר רַבִּי בָּרוּךְ בַּאֲרִדִיטְשׁוֹבֶער וְאָמַר: מְצַד אֶחָד מָצָאנוּ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ כְּבָר עֲבָרָה אַחַת כְּשֶׁעוֹשִׂים אָנוּ עֲבֵרָה, כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי-מוֹהַר"ן סִימָן תקי"ב. וּמִצַּד שֵׁנִי גַּם אָמַר שֶׁהוּא מְקַנֵּא בָּנוּ עַל שֶׁיֵּשׁ לָנוּ רַבִּי גָּדוֹל כָּזֶה, שֶׁמִּזֶּה נִמְצִינוּ לְכְאוֹרָה לְמֻדִּים מִצַּד אֶחָד עַל גֹּדֶל חֶסְרוֹנוֹתֵינוּ וְעַל גֹּדֶל מַעֲלוֹתֵינוּ מִצַּד הַשֵּׁנִי. וְאָמַר שֶׁעַל כֵּן בְּהֶכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁהָעִנְיָן שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לִשְׁמֹחַ עַל הִתְקָרְבוּתֵנוּ לְרַבֵּנוּ, עוֹלֶה הַרְבֵּה בְּמַעֲלָתוֹ עַל דִּבּוּר הָרִאשׁוֹן, וּצְרִיכִים אָנוּ לִסְמוֹךְ עַל כֹּחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁלְּבְסוֹף בְּוַדַּאי יְתַקֵּן אֶת הַכֹּל. עַל אַף כָּל חֶסְרוֹנוֹתֵינוּ, כִּי כַּוָּנָתוֹ לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לִשְׁמוֹחַ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵחֲמַת הִתְקָרְבוּתֵינוּ אֵלָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מֵחֶסְרוֹן שִׁפְלוּתֵינוּ.

ד-תא

כְּמִתְאוֹנֵן עַל דַּרְכָּם שֶׁל הָאֲנָשִׁים הָיָה אוֹמֵר רַבִּי נָעצִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: דַּרְכָּם שֶׁל בְּנֵי אָדָם, כְּשֶׁפּוֹגְשִׁים מְחַלֵּל שַׁבָּת וְכַדּוֹמֶה אַף עַל פִּי כֵן מְחַפְּשִׂים לִמְצוֹא בּוֹ אֵיזוֹ נְקוּדָה טוֹבָה, וּכְשֶׁמּוֹצְאִים בּוֹ אֵיזוֹ נְקוּדָה טוֹבָה קְטַנָּה כַּעֲשִׂירִית בְּרָכָה וְכַדּוֹמֶה כְּבָר מְלַמְּדִין עָלָיו זְכוּת וּשְׁמֵחִים עִמּוֹ, וּמִצַּד שֵׁנִי כְּשֶׁמּוֹצְאִים אֵיזֶה עַוְלָה קְטַנָּה בְּאִישׁ כָּשֵׁר שֶׁמְּקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹות וְעוֹבֵד אֶת ה' וּמְגַדֵּל בָּנָיו לְתַלְמוּד-תּוֹרָה וְכוּ' וְכוּ' מְזַלְזְלִין בּוֹ וּמְבַטְּלִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי לְלֹא שׁוּם לְמוּד זְכוּת וּלְלֹא שׁוּם רַחֲמָנוּת כְּלָל וּכְלָל.

ד-תב

כְּשֶׁהִרְגִּישׁ רַבִּי נָעצִי שֶׁסּוֹפוֹ קָרֵב, זֵרז אֶת חֲתוּנַת בִּתּוֹ רָחֵל, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת עוֹד אֶת חֻפָּתָהּ, וְעָשׂוּ אֶת הַחֲתוּנָה בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ וְהוּא הִבִּיט מִמִּטַּת חָלְיוֹ עַל הַחֲתוּנָה בְּשָׂכְבוֹ סָמוּךְ, וּבִשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח נִפְטַר. כְּשֶׁהוּא אַךְ בֶּן אַרְבָּעִים וְאַרְבַּע שָׁנִים.

ד-תג

סִפְּרָה מָרַת אֶסְתֵּר, זוֹגָתוֹ שֶׁל רַבִּי נָעצִי, שֶׁפַּעַם אַחַת בְּעֵת שֶׁאָמַר אֶת ה"שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" וְ"רִבּוֹן הָעוֹלָמִים" בְּלֵיל שַׁבָּת מֵרֹב הִתְלַהֲבוּתוֹ וְצַעֲקוֹתָיו, נָפַל מִתְעַלֵּף.

ד-תד

כְּשֶׁחָלָה רַבִּי נָעצָע ב"ר אַבְרָהָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר מֵת בּוֹ, וְנִכְנְסוּ אֵלָיו מַכִּירָיו וִידִידָיו, נִפְעֲמוּ לִרְאוֹתוֹ שׁוֹכֵב אֵין אוֹנִים, וְהוּא לֹא יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים וְאַרְבַּע שָׁנִים, וּכְשֶׁשָּׁמוּ לֵב שֶׁמִּתְפַּלֵּל הוּא תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, נִפְנָה אֵלָיו רַבִּי שִׁמְשׁוֹן וּשְׁאֵלוֹ בִּבְדִיחוּת, מַה לְךָ רַבִּי

גֶּעצָע? הֵיכָן הֵם הַ"קוֹלוֹת וְהַבְּרָקִים" שֶׁלְּךָ... נַעֲנָה לוֹ רַבִּי גֶּעצָע "הַאֲמֵן לִי, גַּם אָז הָיְתָה זוֹ מְסִירוּת נֶפֶשׁ בְּפֹעַל מַמָּשׁ".

ד-תה

נִכְנַס אֵלָיו רַבִּי מַתִּתְיָהוּ הַכֹּהֵן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שְׁאֵלוֹ רַבִּי גֶּעצָע "מַה עוֹשִׂים"? נַעֲנָה רַבִּי מַתִּתְיָהוּ בְּתָמִימוּתוֹ וְצִדְקוּתוֹ: "עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה". מִיָּד הִתְנַפֵּץ רַבִּי גֶּעצָע בְּטַלִּיתוֹ הַקָּטָן וְהֵחֵל בּוֹכֶה וּמִתְחָרֵט עַל חַטָּאָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מֵעֹמֶק הַלֵּב, כְּשֶׁהֵעִיר מַאן דְּהוּ לְרַבִּי מַתִּתְיָהוּ עַל הַתְּשׁוּבָה הַבּוֹטָה שֶׁהֵשִׁיב לוֹ, נַעֲנָה רַבִּי מַתִּתְיָהוּ בִּרְצִינוּת: וְכִי מַה רָצִיתֶם שֶׁאוֹמַר לוֹ, וְכִי יֵשׁ מַשֶּׁהוּ אַחֵר לַעֲשׂוֹת?.

ד-תז

אֲבִיו שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ חֲתַן רַבִּי גֶּעצִיל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מִגְּדוֹלֵי הַחֲסִידִים שֶׁבְּקָאצְק, וּבָא לִשְׁהוֹת בְּשִׁמְחַת חֲתוּנָתוֹ שֶׁהָיְתָה בְּאוּמַאן. הוּא הָיָה צַדִּיק פָּרוּשׁ, עַד שֶׁלְּרֹב פְּרִישׁוּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ אֶת ה' הָיָה סָגוּר בְּחֶדֶר מְבוּדָּד מֶשֶׁךְ שִׁשָּׁה עָשָׂר שָׁנִים, וְאֶת מַאֲכָלוֹ מָסְרוּ לוֹ דֶּרֶךְ חַלּוֹן שֶׁהָיָה קָבוּעַ בַּחֶדֶר, וְיָשַׁב וְעָסַק שָׁם בַּתּוֹרָה וַעֲבוֹדַת ד'.

ד-תח

רַבִּי בָּרוּךְ חֲתַן רַבִּי גֶּעצִיל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַמְפוּרְסָם בְּכִנּוּיוֹ ר' בָּרוּךְ גֶּעצֶי'ס, הָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג, וְהָיָה צוֹעֵק בְּכֹחוֹת עֲצוּמוֹת כָּל תֵּבָה וְתֵבָה מִתֵּבוֹת הַתְּפִלָּה, וְכָךְ נָהַג מֶשֶׁךְ שָׁנִים, הָיָה לוֹ כֹּחַ דִּבּוּר נִפְלָא, וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם בְּלֵיל שַׁבָּת כְּשֶׁהָלַךְ לְבֵיתוֹ לְבַקֵּשׁוֹ מְעַט מַיִם חַמִּים לִשְׁתִיָּה, לְוַּהוּ הַחוּצָה וְהֵחֵל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה, וּמָשְׁכוּ בְּדִבּוּרָיו כָּל כָּךְ עַד שֶׁהֶאֱיר הַשַּׁחַר וְהָלְכוּ כְּבָר לַתְּפִלָּה.

ד-תט

רַבִּי בָּרוּךְ, חֲתַן רַבִּי גֶּעצִיל, הֶחֱשִׁיב מְאֹד אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן, עַד שֶׁהִפְלִיג פַּעַם בְּשִׁבְחוֹ וְאָמַר: "מֵעוֹלָם לֹא פָּגַשְׁתִּי בְּבָחוּר קָדוֹשׁ כָּמוֹהוּ", הוּא הָיָה גַּם לַמְּדָן מוּפְלָג.

ד-תי

סִפֵּר רַבִּי בָּרוּךְ חֲתַן רַבִּי גֶּעצִיל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָלַךְ פַּעַם בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה לְצִיּוּן רַבֵּנוּ, וְהָיָה זֶה לֵיל חֲרִפִּי קָשֶׁה כְּשֶׁהַכֹּל הָיָה מְכֻסֶּה בְּמַעֲטֶה שָׁלֶג, עַד שֶׁלְּרוֹב הַשֶּׁלֶג כִּסָּה לְגַמְרֵי פֶּתַח בֵּית צִיּוּן רַבֵּנוּ, וְעָמַל רַבִּי בָּרוּךְ הַרְבֵּה כְּדֵי לְפַנּוֹת אֶת הַשֶּׁלֶג כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לָגֶשֶׁת וְלִפְתּוֹחַ אֶת בֵּית הַצִּיּוּן, כִּי זְמַן מְסֻיָּם הָיָה מֻנָּח אֶצְלוֹ הַמַּפְתֵּחַ שֶׁל הַצִּיּוּן, וְעָלָיו הָיָה מֻטָּל פִּתְיחַת בֵּית הַצִּיּוּן מִדֵּי לַיְלָה. כְּשֶׁהִתְקָרֵב לְפֶתַח הַצִּיּוּן הִבְחִין בְּגוּשׁ שֶׁלֶג מִתְנוֹעֵעַ, כְּשֶׁהִתְקָרֵב סָמוּךְ יוֹתֵר הִבְחִין שֶׁרַבִּי יִשְׂרָאֵל טְרֶהאוּוִיצֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא הָעוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּלְרֹב הַשֶּׁלֶג שֶׁיָּרַד הִתְאַסֵּף עַל גּוּפוֹ עֲרֵימַת שֶׁלֶג, וְהִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד, עַד שֶׁשָּׁאַל אֶת

רַבִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁכְּבָר הָיָה אָז זָקֵן וּבָא בַּשָּׁנִים: רַבִּי יִשְׂרָאֵל מַדּוּעַ עוֹמֵד הִנְּךָ כָּכָה חָשׁוּף בְּקֹר מַקְפִּיא כָּזֶה, הֲרֵי אֶפְשָׁר לְקִפּוֹא כָּךְ. עָנָה לוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל: וְכִי כְּשֶׁאגִיעַ לָעוֹלָם הָאֱמֶת אֶל רַבֵּנוּ וְיִהְיֶה שָׁם הַפֶּתַח סָגוּר לְפָנַי וְלֹא יִתְּנוּ לִי לְגֶשֶׁת לְרַבֵּנוּ, הַאִם אֵלֵךְ מִשָּׁם? אֲחַכֶּה עַד שֶׁיִּפְתְּחוּהוּ.

ד-תיא

רַבִּי בָּרוּךְ חָתָן רַבִּי גֶּעצִיל, הַמְכֻנֶּה רַבִּי בָּרוּךְ גֶּעצִי'ס זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד, וּבְהִתְעוֹרְרוּתוֹ הַגְּדוֹלָה הָיָה יוֹצֵא לְהִתְבּוֹדְדוּת מְחוּץ לָעִיר לְמֶשֶׁךְ לַיְלָה שָׁלֵם, בְּלֵיל חָרְפִּי קַר וְעַז, וּבַחֲזָרָתוֹ אַחַר כָּךְ הָיָה נֶעֱמָד לְהִתְפַּלֵּל בְּכוֹחוֹת וּבְקוֹלוֹת מֻשָּׂךְ כַּמָּה שָׁעוֹת רְצוּפוֹת. פַּעַם כְּשֶׁיָּצָא לְהִתְבּוֹדְדוּת בְּעֵת כְּפוֹר נוֹרָא כָּזֶה, הִרְהֵר רַבִּי מָרְדְּכַי קְנֶלְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעַצְמוֹ: וְכִי אֵיךְ יוּכַל רַבִּי בָּרוּךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בַּשָּׂדֶה לְבַדּוֹ בְּלֵיל כְּפוֹר כָּזֶה. לְבַשׂ עֹז בְּעַצְמוֹ הִתְעַטֵּף בְּמְעִילֵי פַּרְוָה טוֹבִים, וְהָלַךְ וְעָקַב אַחֲרָיו, וְרָאָהוּ עוֹמֵד בַּשָּׂדֶה וּמִתְנוֹעֵעַ עִם יָדָיו וְרַגְלָיו מֻשָּׂךְ כָּל הַזְּמַן, וְכָךְ מִתְפַּלֵּל וּמִתְבּוֹדֵד לִפְנֵי קוֹנוֹ, כִּי לוּלֵא זֹאת הָיָה נִקְפָּא לַמָּוֶת חַס וְשָׁלוֹם, וְכָךְ עָבַד אֶת ה' כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים. מִטִּבְעוֹ הָיָה גַּם בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל, הוּא נִשְׁלַח עִם הָעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע אֲנָשִׁים מֵאַנַ"ש לְמָקוֹם בִּלְתִּי יָדוּעַ, בִּהְיוֹתוֹ אָז פָּחוֹת מִגִּיל הָאַרְבָּעִים, הי"ד.

ד-תיב

רַבִּי נַחְמָן שְׁפַּאג חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה דָּר בְּעִיר וִוינִיצָע, הוּא הָיָה אִישׁ מְנֻגָּן וּמִתְבּוֹדֵד גָּדוֹל, בְּעֵת בּוֹאוֹ לְאוּמַאן הָיָה שׁוֹהֶה כָּל הַזְּמַן בַּקְלוֹיז, וְהָיוּ בָּאִים אֵלָיו בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְדַבֵּר וּלְזַמֵּר עִמּוֹ יַחַד, כִּי הָיָה אִישׁ נָעִים וְנֶחְמָד מְאֹד.

ד-תיג

רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד בְּבֵיתוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ בְּנֵי בֵיתוֹ לֹא הָיוּ נִכְנָסִים שָׁם, וּכְשֶׁהָיָה יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ לַחוּץ, הָיָה נוֹעֵל אֶת הַחֶדֶר וְשָׁם הָיָה יוֹשֵׁב כָּל הַיּוֹם עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה רֹב יָמָיו וְשָׁנָיו.

ד-תיד

ר' שִׁמְשׁוֹן בַּרְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה נוֹהֵג לַעֲשׂוֹת מִדֵּי שָׁנָה סְעוּדָה בְּעֶרֶב הוֹשַׁעְנָא רַבָּא, בְּהוֹדָאָתוֹ עַל זֶה שֶׁהִצִּילוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מֵהָרוֹצְחִים הַבּוֹלְשְׁבִיקִים, כִּי הֶעֱמִידוּהוּ כְּבָר לְרָצְחוֹ נֶפֶשׁ בִּירִיָה, אוּלָם בְּדֶרֶךְ נֵס מֻפְלָא הִגִּיעָה לְפֶתַע לְלֹא שׁוּם סִבָּה, פְּקוּדָה מִקֵּצִין אֶחָד שֶׁלֹּא לִפְגּוֹעַ בּוֹ.

ד-תטו
ר' שִׁמְשׁוֹן בַּאֲרְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה בִּצְעִירוּתוֹ מְלַמֵּד כְּתִיבָה, וְרַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלָבֶר קֵרְבוֹ מְאֹד בִּגְלַל הֱיוֹתוֹ נֶכֶד רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהוּא שֶׁהִפְכּוֹ לֶחָסִיד נִלְהָב, וְר' שִׁמְשׁוֹן הָיָה מַזְכִּירוֹ הַרְבֵּה בְּלִמְדוֹ לִפְנֵי הַצִּבּוּר.

ד-תטז
ר' שִׁמְשׁוֹן בַּרְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת פְּנִימִית נִפְלָאָה, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל מִלָּה בְּמִלָּה כְּמוֹנֶה מָעוֹת מַמָּשׁ בִּנְעִימוּת מוּפְלֶגֶת.

ד-תיז
רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאֲרְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִפְטַר בְּעֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ סִיוָן שְׁנַת תרצ"ה לִפְנוֹת עֶרֶב, וּבְזַמַּן שֶׁאָמְרוּ הַצִּבּוּר תְּהִלִּים לִרְפוּאָתוֹ הִגִּיעָה הַיְדִיעָה שֶׁנִּפְטַר. וְנִקְבַּר לְמָחֳרַת בֵּין תְּפִלַּת מִנְחָה לְמַעֲרִיב. רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאֲרְסְקִי הָיָה אָדָם נַעֲלֶה, וּכְשֶׁהָיָה לוֹמֵד לִפְנֵי הַצִּבּוּר בַּסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן, לָמְדוּ בְּהִתְעוֹרְרוּת וּבְהִתְלַהֲבוּת נִפְלָאָה, הַנַּהַג הָיָה שֶׁיּוֹם אֶחָד לִמֵּד רַבִּי שִׁמְשׁוֹן, וְיוֹם אֶחָד רַבִּי גֶּעצִיל, וְכָךְ לִמְּדוּ שְׁנֵיהֶם לְסֵרוּגִין, לְאַחַר שֶׁנִּפְטַר רַבִּי גֶּעצִיל, הָיָה לִפְעָמִים מְלַמֵּד גַּם רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן, הי"ד.

ד-תיח
כְּשֶׁנּוֹדַע לְרַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאֲרְסְקִי מִפְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי גֶּעצִיל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בָּכָה וְהִתְיַפֵּחַ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁלְּרֹב צַעֲרוֹ וְשִׁבְרוֹן לִבּוֹ דָּפַק רֹאשׁוֹ בַּכֹּתֶל, אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ בֵּינֵיהֶם כַּמָּה וְכַמָּה וְכוּחִים בְּנוֹשְׂאִים שׁוֹנִים.

ד-תיט
לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִכְנִיסוּ אֶת מִטָּתוֹ לִפְנִים הַקְּלוֹיז וְרַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר עָלָיו דְּבָרִים קְצָרִים שֶׁל הֶסְפֵּד.

ד-תכ
גֹּדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיָה בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵת קִיּוּם מִצְוַת סְפִירַת הָעֹמֶר הָיָה לְאֵין שִׁעוּר, בִּפְרָט בְּלֵיל סְפִירָה הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁהָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מִשְׁתַּפְּכִים אָז בִּתְפִלָּתָם מְאֹד "לְטַהֲרֵנוּ מִקִּלְפּוֹתֵינוּ וְטֻמְאוֹתֵינוּ" וְכוּ' וְכוּ'. וּמְסַפְּרִים שֶׁהִגִּיעוּ לָרִאשׁוֹנָה הַחֲסִידִים הַיְקָרִים ה"ה רַבִּי מֶנְדֶּלִי לִיטְוָואק וַחֲבֵרוֹ רַבִּי בָּרוּךְ אֶפְרַיִם זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּעַל הַמְחַבֵּר "בְּאֹבֵי הַנַּחַל", וְשָׁמְעוּ אֶת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵת סְפִירַת הָעֹמֶר, הִתְפַּלְּאוּ וְאָמְרוּ זֶה לָזֶה: "אִם הֵם (בְּהִתְכַּוְּנָם עַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ) יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כָּזֶה עֵסֶק וְעִנְיָן מִסְּפִירַת הָעֹמֶר, בְּוַדַּאי שֶׁיֵּשׁ כָּאן מַשֶּׂהוּ". וְקִבְּלוּ מִזֶּה עוֹד תֹּקֶף רַב לְהִתְקָרְבוּתָם. "אַז זֵי קֶעגָען מַאכְן אַזָא פַּאראַד פּוּן אַ סְפִירָה אִיז דָא עָפֶּעס".

ד-תכב

רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק נֶכֶד מוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר פַּעַם רֶמֶז בַּכְּתוּב בִּירִידַת הַמָּן בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁבָּאוּ "נְשִׂיאֵי הָעֵדָה" אֶל מֹשֶׁה וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ לְסִבַּת יְרִידַת הַמָּן בְּכַפְלוּת, שֶׁלִּכְאוֹרָה קָשֶׁה, מַדּוּעַ בָּאוּ רַק נְשִׂיאֵי הָעֵדָה הֲלֹא כֻּלָּם רָאוּ אֵיךְ שֶׁיּוֹרֵד הַמָּן בְּכֶפֶל מִשְׁאָר הַיָּמִים, וְלָמָּה בָּאוּ רַק נְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶל מֹשֶׁה, וּבֵאֵר שֶׁבָּזֶה לְמֵדִים אָנוּ שֶׁמַּדֵּיקָא נְשִׂיאֵי הָעֵדָה שֶׁהֵם הַמַּדִּיקִים, הֵם הַשָּׁמִים לֵב לְכָל שִׁנּוּי, וְתֵיכֶף בָּאִים לִשְׁאֹל עַל הַשִּׁנּוּי, וְאָז בָּאֱמֶת גִּלָּה לָהֶם מֹשֶׁה שֶׁיָּרַד "לֶחֶם-מִשְׁנֶה" מֵחֲמַת שֶׁלְּמָחֳרָת הוּא יוֹם הַשַּׁבָּת, וְעַל כֵּן נִתַּן לָהֶם לֶחֶם לְיוֹמַיִם וְכוּ'.

ד-תכג

סִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכְּשֶׁהָיָה פַּעַם בְּטוּלְטְשִׁין הָלַךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לְקַבֵּל אֶת פָּנָיו שֶׁל רַבִּי מִיכָלֶע בֶּן רַבִּי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּפָגְשׁוֹ אוֹמֵר תְּהִלִּים קְפִיטֶל ל"ה, "רִיבָה ה' אֶת יְרִיבַי לְחַם אֶת לוֹחֲמָי וְכוּ' אֱמֹר לְנַפְשִׁי יְשׁוּעָתֵךְ אָנִי", וְחָזַר תֵּיבוֹת "אֱמֹר לְנַפְשִׁי" הַנַּ"ל, כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ נִפְלָא, עַד שֶׁנֶּחֱקַק הַדָּבָר עָמֹק בְּנַפְשׁוֹ.

ד-תכד

רַבִּי מִיכָל נֶכֶד מוֹהַרְנַ"תְּ, הָיָה אָהוּב וּמְקֻבָּל מְאֹד עַל כָּל בְּנֵי עִירוֹ, וּכְשֶׁנִּסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּהִיוֹתוֹ לְמַעְלָה מִגִּיל שִׁבְעִים, לִוּוּהוּ רַבִּים מִבְּנֵי הָעִיר. כְּשֶׁחָזַר אַחַר כָּךְ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיָה הַדָּבָר לִפְלִיאָה בְּעֵינֵי רַבִּים מֵאַנַ"שׁ, שֶׁזָּקֵן כָּמוֹהוּ לְאַחַר הֱיוֹתוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חוֹזֵר שׁוּב לְחוּץ לָאָרֶץ. כִּי אָמְרוּ זָקֵן כָּמוֹהוּ שֶׁעוֹלֶה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ כְּבָר לְהִשָּׁאֵר בָּהּ.

ד-תכה

בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא שְׁנַת תרע"ה, שָׁבַת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּעִיר בֶּרְסְלֶב אֵצֶל רַבִּי מָאטִיל שׁוֹחֵט, וּבְכָל הַזְּדַמְּנוּת דִּבֵּר עִמּוֹ בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק שֶׁרַבִּי מִיכָל הוּא בְּחִינַת "צַדִּיק" שֶׁצָּרִיךְ לִנְסֹעַ וְלָבוֹא אֵלָיו לְשַׁבָּתוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹסְעִים לַצַּדִּיקִים, וְכֵן נָהַג הוּא רַבִּי מָאטִיל בְּעַצְמוֹ שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ בְּכָל שָׁנָה לְשַׁבָּת "פָּרָשַׁת פָּרָה" אֶל רַבִּי מִיכָל. כְּשֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק: וּמַה דַּעְתְּכֶם עַל רָאבְּרַ"נ, עָנָה לוֹ רַבִּי מָאטִיל בְּהַפְלָגַת לָשׁוֹן: עֵינֵינוּ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא עֵינַיִן אַחֵר לְגַמְרֵי. "דָּאס אִיז נָאר עֶפֶּעס אַנְדֶּערְשְׁט".

ד-תכו

בַּחֲנֻכָּה הָיוּ רַבִּי מִיכָל וְרַבִּי דָּוִד צְבִי, ב"ר יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ, מְשַׂחֲקִים יַחְדָּו בְּמִשְׂחָק הַנִּקְרָא "עִיר וּכְפָר", "אַ שְׁטָאט מִיט אַ דּאָרְף", וְהָיָה זֶה מִשְׂחָק שֶׁצְּרִיכִים עֲבוּרוֹ כִּשָּׁרוֹן רַב, וְיֵשׁ סְבָרָא שֶׁנִּהֲגוּ כָּךְ עוֹד מִבֵּית אֲבִיהֶם וּזְקֵנָם מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-תכז

רַבִּי מִיכָל נֶגֶד מוֹהַרְנַ"תְ, הָיָה מְצַוֶּה לִבְנֵי בֵיתוֹ בְּשַׁבָּת שֶׁלֹּא יִתְּנוּ לוֹ יוֹתֵר מִדַּאי מַאֲכָלֵי שַׁבָּת, כִּי לְגַדֵּל יִקְרַת מַאֲכָלֵי שַׁבָּת, חָשַׁשׁ שֶׁמָּא יִתְּנוּ לוֹ יוֹתֵר מִדַּאי וְיִהְיֶה מוּכְרָח לְשַׁיֵּר מִמַּאֲכָלוֹ, וּלְרֹב קְדֻשַּׁת אֲכִילַת מַאֲכָלֵי הַשַּׁבָּת שֶׁכְּלָלָה אֱלֹקוּת, כְּלָלָה קְדֻשׁ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ (ליקו"מ ח"א סימן נז. ח"ב יז), אֵין נָכוֹן לְשַׁיֵּר מֵהֶם. "אַ מַאֲכָל פּוּן שַׁבָּת לָאזְט מָען אִיבֶּעֶר? דֶּער רַבִּי זָאגְט דָּאךְ סְ'אִיז כְּלָלָה אֱלֹקוּת כְּלָלָה קְדֻשׁ".

הָיָה עָנָו גָּדוֹל מְאֹד. כְּשֶׁרָצָה מַאן דְּהוּ לְעָזֹר לוֹ לְעֵת זִקְנָתוֹ בִּלְבִישַׁת מְעִילוֹ הָעֶלְיוֹן, כְּדֶרֶךְ אִישׁ חָשׁוּב וְנִכְבָּד, לֹא הִנִּיחַ לוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, מֵרֹב חֶשְׁשׁוֹ שֶׁיָּבֹא לִידֵי שֵׁמֶץ גֵּאוּת כָּל שֶׁהוּא].

ד-תכח

רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק, זָהִיר הָיָה לֵילֵךְ לַמְּקֹוָה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְאַף בְּסוֹף יָמָיו שֶׁאֵרְכָה לוֹ הַשְׁהִיָּה בַּמְּקֹוָה זְמַן רַב מֶשֶׁךְ כִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת, כִּי לֹא רָצָה לְקַבֵּל סִיּוּעַ לִלְבִישַׁת הַבְּגָדִים מֵאַף אֶחָד, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנָּפַל לוֹ מַשֶּׁהוּ וְרָצָה מַאן דְּהוּ לַעֲזֹר לוֹ לֹא נָתַן לוֹ לְטָרֵחַ עֲבוּרוֹ, אֶלָּא יָגַע בְּעַצְמוֹ לְמְצוֹא אֶבְדָתוֹ, בְּאָמְרוֹ לְהַלָּה: "וְכִי מַה אַתָּה כְּבָר רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אוֹתִי לְמְפָרְסָם, הַנַּח וְאֶמְצָאֶהוּ כְּבָר לְבַדִּי". בְּיוֹם שִׁשִּׁי הָיָה הוֹלֵךְ פַּעֲמַיִם לַמְּקֹוָה, לִפְנֵי הַתְּפִלָּה וְלִכְבוֹד שַׁבָּת, וְרָצוּ בָּנָיו לְמָנֹעַ אוֹתוֹ מִזֶּה, כִּי אָמְרוּ לוֹ שֶׁזֶּה מְאֹד קָשֶׁה עֲבוּרוֹ, פָּנָה אֲלֵיהֶם וְאָמַר בִּבְדִיחוּתָא: כּוֹבָעִי אֵינוֹ מֻנָּח לִי טוֹב עַל הָרֹאשׁ לְלֹא טְבִילָתִי בַּמְּקֹוָה. "דָּאס קַאפְּל שְׁטֵייט מִיר נִישְׁט גוּט אוֹיפְן קָאפּ אָהֶן מִקְוֶה".

ד-תכט

לְרַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק, הָיָה בִּירוּשָׁה מֵקַל יַד מִמּוֹהַרְנַ"תְ, וְהֶרְאָהוּ לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק בָּעֵת שֶׁהִתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ [בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח שְׁנַת תרע"ה].

ד-תל

כְּשֶׁשָּׁהָה רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בִּקֵּר גַּם עַל קֶבֶר הָרַשְׁבִּ"י, וְהוּא כַּיָּדוּעַ הָיָה לוֹמֵד הָרַבֵּה בְּסֵפֶר הַזֹּהַר, וְגַם בִּהְיוֹתוֹ בְּמִירוֹן לָמַד הַרְבֵּה בְּסֵפֶר הַזֹּהַר, בְּאֶמְצַע לִמּוּדוֹ הִתְלַהֵב מְאֹד, וְאָמַר בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ: "כְּשֶׁשּׁוֹתִים "מֶעד" (=שָׁם שְׁתִיָּה מְיֻחֶדֶת), מִן הַמְּקוֹר, הֶרֵי הַטַּעַם הוּא טַעַם אַחֵר לְגַמְרֵי"! - "אַז מ'טְרִינְקְט מֶעד בַּיִים צַאפִּין הָאט דָאס אַ אַנְדֶער טַעַם" ! .

ד-תלא

מְצוּיָן הָיָה רַבִּי מִיכָלֶ"ע זִכְרוֹנוֹ-לִבָּרָכָה מְאֹד בְּמִצְוַת "הַכְנָסַת-אוֹרְחִים" כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָיָה לוֹ בְּבֵיתוֹ אָרוֹן מְיֻחָד לִכְלֵי מִטָּה וְכַדּוֹמֶה עֲבוּר הָאוֹרְחִים שֶׁבָּאוּ לְהִתְאַכְסֵן בְּצֵל קוֹרָתוֹ. הָיָה נוֹהֵג לְהַשְׁחִיז אֶת הַסַּכִּין לִכְבוֹד הָאוֹרֵחַ.

ד-תלב

אוֹמַר הָיָה רַבִּי מִיכָל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְרֹב הַדְּבָרִים הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַזֹּהַר מֵחִיּוּב וּמַעֲלַת קִימַת חֲצוֹת, הֲרֵי מִתְבָּאֵר שֶׁכְּמוֹ שֶׁאֵין קִיּוּם לְסַנְדְּלָר בַּעֲבוּדָתוֹ לְלֹא הַמַּחַט, כֵּן אֵין יָכוֹל לִהְיוֹת אִישׁ כְּשֵׁר וְלַעֲבוֹד אֶת ה' בִּשְׁלֵמוּת לְלֹא הַזְּהִירוּת בְּקִימַת חֲצוֹת הַלַּיְלָה.

ד-תלג

פַּעַם, שָׁאַל רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת רַבִּי מִיכָל, אִם יִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לוֹ רַבִּי מִיכָל, שֶׁלֹּא יַעֲלֶה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְעֵת עַתָּה, כִּי עַל-יְדֵי זֶה לֹא יוּכַל לָבוֹא לְאוּמָאן בְּכָל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וּכְשֶׁשָּׁמַע מִזֶּה רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן אָמַר לוֹ: "אַתָּה דּוֹאֵג שֶׁלֹּא תּוּכַל לָבוֹא לְאוּמָאן בְּכָל שָׁנָה, צֵא וּלְמַד מִמֶּנִּי, שֶׁאֲנִי אֵינִי בַּעַל יְכֹלֶת כָּמוֹךָ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בָּא אֲנִי בְּכָל שָׁנָה לַקִּבּוּץ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְכָל שֶׁכֵּן אַתָּה, שֶׁהִנְּךָ בַּעַל יְכֹלֶת לָזֶה". (עיין עוד במכתב רבי אברהם בר"נ לר"א שטרנהרץ - בבאיהל"ק תו' קנ"ה).

ד-תלד

כַּיָּדוּעַ הָיָה רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ זְהִיר מְאֹד בִּטְבִילַת מִקְוֶה, וְאָמַר פַּעַם בְּדֶרֶךְ רֶמֶז, שֶׁסּוֹפֵי תֵּיבוֹת צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק' וּמְכַלְּם' יַצִּילֵינוּ' ה' הוּא מִ'קִ'וְ'ה כָּל כַּךְ מוֹעֶלֶת זְכוּת הַטְּבִילָה בַּמִּקְוֶה.

ד-תלה

כַּיָּדוּעַ עָבַד רַבִּי מִיכְלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּדּאַר עַד סוֹף יָמָיו מַמָּשׁ, פַּעַם קִנְטֵר אוֹתוֹ אָחִיו רַבִּי דָּוִד צְבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ "וְכִי עַד הַקֶּבֶר תֵּלֵךְ וְתַעֲבוֹד בַּדּאַר"?, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא עָזַב אֶת עֲבוֹדָתוֹ בַּדּאַר, לְאַחַר פְּטִירָתוֹ כְּשֶׁעָבְרָה הַנְּהָלַת הַדּאַר לְבָנָיו וְהֵם כְּבָר לֹא הִשְׂגִּיחוּ כָּל כָּךְ עַל הַכֶּסֶף הַנִּשְׁלַח, וְנִגְרַם מִזֶּה נֶזֶק רַב לַאֲנָשִׁים עַד שֶׁנֶּהְפְּכוּ לְבַעֲלֵי חוֹבוֹת וְכוּ', רַק אָז הֵבִינוּ אַנַ"שׁ אֶת סִבַּת אִי הִתְפַּטְּרוּתוֹ מֵהֲעֲבוֹדָה שֶׁבַּדּאַר.

ד-תלו

רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא מִדֵּי שָׁנָה בְּעֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אִיָּיר לְאוּמָאן, לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, וְחוֹזֵר תֵּיכֶף לְטוּלְטְשִׁין, וַאֲפִלּוּ אִם חָל עֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ בְּעֶרֶב-שַׁבָּת חָזַר לִשְׁבּוֹת בְּטוּלְטְשִׁין. וְהָיָה מְנַהֲגוֹ אָז לִשְׁהוֹת בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאַחַר כָּךְ הָיָה בָּא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמְדַבֵּר עִם אַנַ"שׁ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וְאַף רָאִבְּרַ"נ הָיָה יוֹשֵׁב אֶצְלוֹ לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרָיו, וּפַעַם כְּשֶׁשָּׁמַע רָאִבְּרַ"נ דִּבּוּרָיו שֶׁדִּבֵּר אָז מֵהַמּוּבָא בַּתְּפִלּוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שַׁעֲרֵי צִיּוֹן": "לְהַפִּיק דְּרָכֵי הָעֲנָוָה בֶּאֱמֶת", עָנָה וְאָמַר: מְדַבֵּר הוּא כִּיהוּדִי כָּשֵׁר, "עֶר רֶעדְט ווִי אַ הֶערְלִיכֶער יוּד".

ד-תלז

בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תרע"ה, הָיָה רַבִּי מֵיכֶל בֶּן רַבִּי יִצְחָק עַל הַצִּיּוּן בְּיַחַד עִם רַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזְנְשְׁטֵיין, וּשְׁנֵיהֶם הִשְׁתַּטְחוּ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, וּמֵרֹב הַדּוֹחַק הִנִּיחַ כָּל אֶחָד אֶת יָדוֹ עַל כְּתֵף חֲבֵרוֹ, וְרָצָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה - שֶׁהָיְתָה לוֹ אָז עֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְבִיאָתוֹ לְאוּמַאן - לְסַיֵּעַ לָהֶם לְהוֹרִיד כָּל אֶחָד אֶת יָדוֹ מֵהַשֵּׁנִי, אָמְרוּ לוֹ אַנַ"ש, אַל תִּגַּע בָּם, וְכִי אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁאלּוּ שְׁנֵי צַדִּיקִים הֵם.

ד-תלח

הָיָה פַּעַם רַבִּי מִיכַלִי נֶכֶד מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּסְעוּדַת בְּרִית מִילָה בְּעִיר טוּלְטְשִׁין, שֶׁל אֶחָד מֵאַנַ"ש בְּשֵׁם רַבִּי עֶזְרִיאֵל, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי הִירְשׁ וַוייסְלִיבּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. לְאַחַר הַבְּרִית כְּשֶׁשָּׁאַל אֶת הָאֲנָשִׁים הֵיכָן מִתְקַיֶּמֶת סְעוּדַת הַבְּרִית עָנוּ לוֹ שֶׁאֵין בַּעַל הַבְּרִית עוֹשֶׂה סְעוּדָה לְרוֹב עֲנִיּוּתוֹ הַגְּדוֹלָה, כְּאַב הַדָּבָר לְרַבִּי מִיכַלִי, וְתֵיכֶף הָלַךְ וְקִבֵּץ אֵיזֶה סְכוּם מָעוֹת וְנָקְנוּ מְעַט דָּגִים מְלוּחִים וְכַדּוֹמֶה וְעָשׂוּ סְעוּדַת בְּרִית, אַחַר כָּךְ בְּעֵת הַסְּעוּדָה כִּבְּדוּ אוֹתוֹ שֶׁיְּדַבֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה לִכְפֵי הַצִּבּוּר, נַעֲנָה לָהֶם וּבֵין דְּבָרָיו אָמַר שֶׁהַסַּ"מ הוּא הַמְעַכֵּב לִבְלִי לַעֲשׂוֹת סְעוּדוֹת מִצְוָה, וְרָמַז לָזֶה ס'מ'א'ל' רָאשֵׁי-תֵיבוֹת ס'עוּדַת מ'צְוָה אֵ'ין ל'עֲשׂוֹת. רַבִּי לֵוִי יִצְחָק שְׁמְעָהּ מֵרַבִּי נָשְׁקֵע מִטּוּלְטְשִׁין.

ד-תמ

רַבִּי דָּוִד צְבִי וְרַבִּי מֵיכַלִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיוּ דָּרִים שְׁנֵיהֶם בְּדִירַת אֲבִיהֶם רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ, כִּי אַחַר שֶׁעָלָה לְדוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חִלְּקוּ אֶת הַדִּירָה לִשְׁנַיִם, וְהָיוּ דָּרִים בָּהּ שְׁנֵיהֶם עַד סוֹף יְמֵיהֶם, בְּחַיֵּיהֶם הָיוּ נוֹהֲגִים לְקַיֵּים אֶת הַסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי, לְאַחַר פְּטִירָתוֹ הָיָה רַבִּי מִיכַלִי מַמְשִׁיךְ לָלֶכֶת בְּכָל שַׁבָּת לְבֵית רַבִּי דָּוִד צְבִי אָחִיו וְיוֹשֵׁב שָׁם בַּסְּעוּדָה עִם בָּנָיו. פַּעַם שָׁאֲלוּהוּ בָּנָיו שֶׁל רַבִּי מִיכַלִי, מַדּוּעַ מַטְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לָלֶכֶת לְבֵית אָחִיו רַבִּי דָּוִד צְבִי, הֲרֵי יוֹתֵר נֹחַ יִהְיֶה לוֹ אִם בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי יָבוֹאוּ אֵלָיו. עָנָה לָהֶם: אֵינִי הוֹלֵךְ לְבֵיתָם, אֲנִי הוֹלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁמְּדַבְּרִים שָׁם דִּבּוּרִים.

ד-תמב

לְרַבִּי נַחְמָן בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ, הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה עוֹבֵד ה' מוּפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד, וְהָיָה דָּר בְּעִיר דִּימִיטְרִיוּוְקָע, וְלוֹ הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק, שֶׁדָּר בְּעִיר בַּאבְּרִינִיץ, וְהָיָה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם רַבִּי אִיצִיק בַּאבְּרִינִיצֶער, הוּא הָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד, וְהִנֵּה לְאַחַר פְּטִירַת מוֹהַרְנַ"תְּ יָשַׁב עַל מְקוֹמוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּנוֹ רַבִּי נַחְמָן, וּמָקוֹם זֶה הָיָה הַמָּקוֹם הֶחְשׁוּב וְהַנִּכְבָּד שֶׁבַּקְלוֹיז. כְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי נַחְמָן יָשַׁב עַל מְקוֹמוֹ בְּנוֹ רַבִּי נָתָן

הַנַּ"ל, פַּעַם בְּאֵיזֶה שָׁנָה הָלְכוּ כַּמָּה מִגְּבִירֵי אַנַ"שׁ מִטְּשֶׁערִין וְכִבְּדוּ אֶת הַיְשִׁיבָה בְּמָקוֹם חֲשׁוּב זֶה אֶת רַבִּי נַחְמָן מִזְּיִרִין זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְסִבַּת הִתְעַשְּׁרוּתוֹ הַגְּדוֹלָה בְּאוֹתָהּ עֵת, כְּשֶׁהִגִּיעַ רַבִּי נָתָן לַאֲמִירַת הַסְּלִיחוֹת שֶׁבְּלֵיל זְכוֹר בְּרִית וְרָאָה אֵיךְ שֶׁרַבִּי נַחְמָן מִזְּיִרִין יוֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ, הָלַךְ וְנֶעֱמַד בְּמָקוֹם אַחֵר וְלֹא עָשָׂה מִזֶּה שׁוּם עֵסֶק. אוּלָם כְּשֶׁבָּא אַחַר כָּךְ בְּנוֹ רַבִּי אִיצִיק וְרָאָה שֶׁאֲבִיו עוֹמֵד בְּפִינָה, נִגַּשׁ לְרַבִּי נַחְמָן מִזְּיִרִין וְאָמַר לוֹ, דַּע שֶׁהִנְךָ יוֹשֵׁב עַל מְקוֹם אָבִי הַקָּבוּעַ זֶה שָׁנִים רַבּוֹת, נֶעֱמַד תֵּיכֶף רַבִּי נַחְמָן וְהֶחֱזִיר לוֹ אֶת מְקוֹמוֹ וְלֹא עָשָׂה גַּם הוּא מִזֶּה שׁוּם עֵסֶק, כִּי הָיָה בְּטִבְעוֹ אָדָם תָּמִים וּפָשׁוּט. חָזְרָה הַדְּבָר לְאַנְשֵׁי טְשֶׁערִין כִּי הָיָה רַבִּי אִיצִיק קַל בְּעֵינֵיהֶם, כִּי הָיָה עָנִי מָרוּד וּמַה לּוֹ לְהִתְעָרֵב בְּעִנְיְנֵיהֶם, עַל כֵּן לְתִפְלַת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָלְכוּ וְהוֹשִׁיבוּ שׁוּב אֶת רַבִּי נַחְמָן מִזְּיִרִין בַּמָּקוֹם הַנַּ"ל. כְּשֶׁבָּא רַבִּי נָתָן וְרָאָה שֶׁרַבִּי נַחְמָן יוֹשֵׁב שׁוּב עַל מְקוֹמוֹ הָלַךְ וְנֶעֱמַד לְיַד דֶּלֶת הַכְּנִיסָה לַקְּלוֹיז וְהִמְתִּין לִבְנוֹ, כְּשֶׁהִגִּיעַ, נִגַּשׁ אֵלָיו אָבִיו וְאָמַר לוֹ בְּקִפְּידָה: אִיצִיק יֵשׁ לָנוּ בְּקַבָּלָה מֵרַבֵּנוּ שֶׁהָעוֹשֶׂה מַחְלֶקֶת וּמְרִיבָה בְּעֵת הַקִּבּוּץ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה לֹא יַשְׁלִים אֶת שְׁנָתוֹ, וּבְכֵן מְצַוֶּה אֲנִי עָלֶיךָ שֶׁתִּשְׁקוֹט וְלֹא תַּעֲשֶׂה מִזֶּה שׁוּם עִנְיָן וּמַחְלֶקֶת, שָׁמַע בְּקוֹלוֹ בְּנוֹ רַבִּי אִיצִיק וְשָׁתַק וְלֹא גָּרַם לְשׁוּם וְכוּחִים סְבִיב פָּרָשָׁה זוֹ, אוּלָם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ רַבִּי נַחְמָן מִזְּיִרִין. וְהֵיוּ אַנַ"שׁ מְקַנְטְרִים אֶת אַנְשֵׁי טְשֶׁערִין בְּאָמְרָם לָהֶם: אַתֶּם הֲרַגְתֶּם אֶת רַבִּי נַחְמָן בְּתַאֲוַת הַנְּצָחוֹן וְהַמַּחְלֶקֶת שֶׁגָּרַמְתֶּם.

ד-תמג

רַבִּי נָתָן ב"ר נַחְמָן בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל פִּיקְסֶל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה הַנַּבַּאי וּמֵהָאֲנָשִׁים הַמְּכֻבָּדִים שֶׁבַּחֲבוּרָתוֹ שֶׁל רַבִּי סָענֶדֶר טָרָהְוויצֶער, וְהוּא הָיָה שׁוֹלֵחַ אֶת הַכֶּסֶף שֶׁנֶּאֱסַף בֵּינֵיהֶם לְרַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער. וְהֵיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה בָּנִים: ר' דָּוִד, וְר' מֹשֶׁה, וְר' אִיצִיק, הַמְכֻנֶּה אִיצִיק בַּאבְּרִינִיצֶער, וְר' אַהֲרֹן וְעוֹד אֶחָד. ר' דָּוִד וְר' מֹשֶׁה הָיוּ דָּרִים בְּיַאלְסִיוֶוועט, רַבִּי דָּוִד הִתְפָּרְנֵס מֵחֲנוּת שֶׁהָיְתָה לוֹ, וְר' מֹשֶׁה מִמִּשְׂרַת הַשַּׁמָּשׁוּת בְּבֵית כְּנֶסֶת, פַּעַם כְּשֶׁשָּׁהָה ר' נָתָן בְּיַאלְסִיוֶוועט וְרָאָה אֵיךְ שֶׁהַשַּׁבָּת מְמַשְׁמֶשֶׁת וּבָאָה וַעֲדַיִן עוֹמֵד בְּנוֹ בַּחֲנוּת עִם קוֹנָיו הָרַבִּים, פָּנָה אֵלָיו בִּגְעָרָה: "דָּוִד הַשּׁוֹט תָּלוּי" "דֶער קַאנְטְשִׁיק הֵיינְגְט", בְּרָמְזוֹ לוֹ עֹנֶשׁ גֵּיהִנֹּם הַצָּפוּי לוֹ, וְסָגַר תֵּיכֶף וּמִיָּד אֶת הַחֲנוּת לְרֹב הַפַּחַד שֶׁנָּפַל עָלָיו מִדִּבְרֵי אָבִיו עַל קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת הַקְּרֵיבָה וּבָאָה. ר' נָתָן עַצְמוֹ הָיָה תַּלְמִיד חָכָם וְלַמְדָן מוּפְלָג.

ד-תמד

רַבִּי אִיצִיק ב"ר נָתָן ב"ר נַחְמָן בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים קִיבְּלִיטְשֶׁער, וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא שֶׁגָּמַר אֶת הַשִּׁדּוּךְ, כִּי בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים לֹא רָצְתָה

אוֹתוֹ לְחָתָן, כִּי רָאָתָה וְהֵבִינָה שֶׁהוּא עָנִי מָרוּד, הָלַךְ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדָאן וְהִתְחַפֵּשׂ לְעָשִׁיר וּבָא לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים וְהִצִּיעַ לְבִתּוֹ אֶת הַשִּׁדּוּךְ, וְהִיא בְּחָשְׁבָהּ שֶׁהוּא דּוֹדוֹ הֶעָשִׁיר שֶׁל רַבִּי אִיצִיק, הִסְכִּימָה תֵּיכֶף לַשִּׁדּוּךְ. לְאַחַר אֵרוּסֵיהֶם אָמַר לָהּ אֶת כָּל הָאֱמֶת וּבֵרְכָהּ מֵעוֹמֶק הַלֵּב שֶׁעַתָּה יַעַזֹרֵם ה' יִתְבָּרַךְ וְיִהְיֶה לָהֶם כָּל טוּב, וְאָכֵן חָיוּ בְּאשֶׁר וְעשֶׁר.

ד-תמה

עָנִי מָרוּד כָּל כָּךְ הָיָה רַבִּי יִצְחָק בַּאבְּרִינִיצָּער, עַד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לֶאֱסֹף לְעַצְמוֹ מֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה מָעוֹת כְּדֵי לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ מִכְנָסַיִם חֲדָשׁוֹת לִכְבוֹד רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. פַּעַם כְּשֶׁבָּא רַבִּי גֶּעצִי לְבַאבְּרִינִיץ בְּאֶמְצַע הַקַּיִץ (כִּי כָּךְ הָיָה נוֹהֵג לָצֵאת וּלְבַקֵּר אֶת אַנַ"ש הַפְּזוּרִים בָּעֲיָרוֹת שֶׁסְּבִיב אוּמַאן). הִבְחִין רַבִּי יִצְחָק אֵיךְ שֶׁרַבִּי גֶּעצִי לָרֹב עֲנִיּוּתוֹ לָבוּשׁ בְּמִכְנָסַיִם קְרוּעוֹת, הָלַךְ וְנָתַן לוֹ אֶת מִכְנָסָיו הַחֲדָשׁוֹת, שֶׁהֵכִינָם לְעַצְמוֹ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אַחַר כָּךְ בְּעֵת הַקְּבוּץ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּשֶׁהִבְחִין רַבִּי יִצְחָק בָּאבְּרִינִיצָּער בְּרַבִּי מָרְדְּכַי בַּאבְּרִינִיצָּער הַמַּבִּיט עָלָיו עַל זֶה שֶׁהוֹלֵךְ בְּמִכְנָסַיִם יְשָׁנוֹת וּבָלוֹת, כִּי לֹא הָיָה לוֹ לְהַחְלִיף מֵחֲמַת שֶׁנִּתְּנָם לְרַבִּי גֶּעצִי כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, פָּנָה מֵעַצְמוֹ אֶל רַבִּי מָרְדְּכַי וְאָמַר לוֹ: "כֵּן כֵּן, זֶהוּ הָאֱמֶת וְהַנָּכוֹן, רַבִּי גֶּעצִי הוּא הוּא הַצָּרִיךְ לְלֶכֶת לָבוּשׁ בְּמִכְנָסַיִם חֲדָשׁוֹת לֹא אֲנִי".

ד-תמו

רַבִּי שַׂכְנָא, ב"ר נַפְתָּלִי הִירְץ אָחִיו שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ (מִזּוּוּג שֵׁנִי), הָיָה חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי "יַעֲקֹב מֵהַיַּעַר" הַמְּכֻנֶּה "רַבִּי יַעֲקֹב פּוּן וַואלְד", וְסִפֵּר שֶׁחוֹתְנוֹ הָיָה דָּבוּק מְאֹד בְּרָאבְּרַ"נ, וְהָיָה נוֹתֵן לוֹ מִדֵּי שָׁנָה אֶת כָּל מַעְשְׂרוֹתָיו מִכָּל הַשָּׁנָה, שֶׁהִסְתַּכֵּם בְּסַךְ שֶׁל שְׁנֵי רוּבֶּל לְחֹדֶשׁ.

ד-תמז

סִפֵּר ר' שַׂכְנָא הַנַּ"ל שֶׁפַּעַם בְּעֵת שֶׁבָּא ר' אַבְרָהָם ב"ר נַחְמָן לְנֶעמִירוֹב, נִכְנַס לְבֵיתוֹ, וּכְפִי הַיָּדוּעַ הָיָה רָאבְּרַ"נ חוֹלֶה מֵעַיִם וְעַל-כֵּן שָׁאַל לְזוּנָתוֹ אִם יֵשׁ לָהּ מְעַט מְזוֹנוֹת, וְהִיא לֹא יָדְעָה שֶׁהָעוֹמֵד לְפָנֶיהָ הוּא רָאבְּרַ"נ, עָנְתָה לוֹ אָנוּ אֵין לָנוּ מְזוֹנוֹת בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ, וְהָלַךְ לוֹ, כְּשֶׁבָּא אַחַר כָּךְ רַבִּי יַעֲקֹב לְבֵיתוֹ סִפְּרָה לוֹ זוּנָתוֹ שֶׁהָיָה פֹּה אֵיזֶה יְהוּדִי וּבִקֵּשׁ מְעַט מְזוֹנוֹת, כְּשֶׁהֵבִין שֶׁזֶּה הָיָה רָאבְּרַ"נ, כָּאַב לוֹ הַדָּבָר מְאֹד עַד שֶׁהָלַךְ בְּמֵיָחֵד וְהִתְנַצֵּל לְפָנָיו עַל זֶה, כָּל-כָּךְ הָיָה רָאבְּרַ"נ טָרוּד וּמְחֻסָּר כֹּל, אַף בְּסוֹף יָמָיו.

ד-תמח

סִפֵּר רַבִּי שַׂכְנָא הַנַּ"ל, שֶׁהַשִּׁדּוּךְ שֶׁלּוֹ עִם ר' יַעֲקֹב מֵהַיַּעַר, נַעֲשָׂה עַל יְדֵי שֶׁבָּא רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי נַפְתָּלִי הֶערְץ אָבִיו לְהַזְמִין אֶצְלוֹ פַּרְשִׁיּוֹת לִתְפִלִּין עֲבוּר בְּנוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה בַּר-מִצְוָה, שֶׁאַל רַבִּי יַעֲקֹב אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי הֶערְץ מַה מְּחִיר הַפָּרָשִׁיּוֹת עָנָה לוֹ שִׁשָּׁה רוּבֶּל, הוֹצִיא תֵּיכֶף רַבִּי

יַעֲקֹב אֶת הַסְּכוּם וְנָתַן לוֹ הִתְנַצֵּל רַבִּי נַפְתָּלִי הֶעְרֵץ לִפְנֵי רַבִּי יַעֲקֹב וְאָמַר לוֹ אָמַרְתִּי לָכֶם תְּחִלָּה סַךְ שִׁשָּׁה רוּבֶּל כִּי חָשַׁבְתִּי שֶׁתַּעֲמְדוּ עַל הַמֶּקַח וְנִשְׁאַר בִּסְכוּם שֶׁל חֲמִשָּׁה רוּבֶּל כִּי בֶּאֱמֶת מְחִירָן חֲמִשָּׁה רוּבֶּל, אוּלָם אַחַר רְאוֹתִי אֶת יוֹשֶׁר לִבְּכֶם שֶׁלֹּא הִתְוַכַּחְתֶּם עַל הַמְּחִיר עֲבוּר הַמִּצְוָה, נוֹתֵן אֲנִי לָכֶם עֲבוּר כָּךְ אֶת בְּנִי לְחָתָן. רַבִּי שַׁכְנָא הַנַּ"ל הָיָה אִישׁ יָקָר מְאֹד וּמְיֻחָד, וְהִתְפָּרְנֵס אַף הוּא מִסּוֹפְרוּת.

ד-תמט

רַבִּי נַחְמָן אַלְשִׁי"ךְ, (כֻּנָּה כֵּן עַל שֵׁם בְּקִיאוּתוֹ בְּסֵפֶר הָאַלְשִׁי"ךְ הַקָּדוֹשׁ) ב"ר דָּוִד צְבִי ב"ר יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ, הָיָה עוֹבֵד ה' נִפְלָא וְהָיָה לוֹ פֶּה מַפִּיק מַרְגָּלִיּוֹת, בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר לִפְנֵי הַצִּבּוּר, הָיָה מִתְרַגֵּשׁ וּבוֹכֶה, לְגֹדֶל תַּבְעֶרֶת לִבָּבוֹ וְגֹדֶל הֶרְגֵּשׁוֹ, בִּפְרַט בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אַף שֶׁהָיָה אִישׁ שָׂמֵחַ מְאֹד. בְּסוֹף יָמָיו הָיָה מְשֻׁתָּק בְּכָל גּוּפוֹ, כְּשֶׁבִּקֵּר אֶצְלוֹ פַּעַם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרָאָהוּ בְּחָלְיוֹ הַנּוֹרָא, פָּנָה אֵלָיו רַבִּי נַחְמָן בְּעַצְמוֹ וְאָמַר לוֹ בְּדֶרֶךְ מָשָׁל: כְּשֶׁנִּפְטַר אָדָם מִלְּוִים אוֹתוֹ בָּנָיו-בֵּיתוֹ וּקְרוֹבָיו, וְכֻלָּם בּוֹכִים וּמִצְטַעֲרִים עַל פְּטִירָתוֹ, שֶׁהִשְׁאִיר אַחֲרָיו אַלְמָנָה וְיתוֹמִים, וַהֲרֵי אֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁבִּפְטִירָתוֹ, אַף עַל פִּי כֵן צוֹעֵק הַחַזָּן הַמְלַוֶּה: "אֵל מָלֵא רַחֲמִים", כְּאוֹמֵר שֶׁהַצָּרָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת הִיא מְלֵאָה בְּרַחֲמָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. וְסִיֵּם עַל עַצְמוֹ וְאָמַר: "זֶהוּ מָלֵא רַחֲמִים", "דְּאַס אִיז מָלֵא רַחֲמִים", הַיְינוּ רְאִיָּתְךָ מַחֲלָתִי הַקָּשָׁה שֶׁמְּשַׁתֵּק אֲנִי בְּכָל גּוּפִי הִיא הִיא "מָלֵא רַחֲמִים" שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ. הוּא הָיָה דַּר בְּטוּלְטְשִׁין, נִפְטַר בִּשְׁנַת הַתר"צ.

ד-תנ

סִפֵּר רַבִּי מָרְדְּכַי בַּאבְּרִינִיצֶער, פַּעַם כְּשֶׁנִּסְעוּ מֵאֲנַ"שׁ לְקִבּוּץ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן, נִשְׁאֲלָה בֵּינֵיהֶם בְּאֶמְצַע נְסִיעָתָם הַשְּׁאֵלָה הַמְּפוּרְסֶמֶת, מַדּוּעַ אֵין לָנוּ "חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב" רַבִּי כִּשְׁאָר הַחֲסִידִים, וְכָל אֶחָד מֵהַנּוֹסְעִים אָמַר טַעַם אַחֵר, נָסַע עִמָּהֶם אָז גַּם אִישׁ פָּשׁוּט אֶחָד שֶׁהִתְפָּרְנֵס מֵעֲשִׂיַּת אוּפָנִים וּפַרְסוֹת לַחֲמוֹרִים וְסוּסִים, הַנִּקְרָא "רִימֶר" בְּלַעַ"ז, נַעֲנָה אַף הוּא וְאָמַר, "נֶגֶד הָאֱמֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בְּרַבֵּנוּ מִי הוּא כַּיּוֹם שֶׁיָּכוֹל לָקוּם וְלוֹמַר עַל עַצְמוֹ 'אֲנִי' הָרַבִּי", "נָאךְ אַזַא אֱמֶת וָואס אִיז גִּיווֹען בַּיים רֶעבְּן קֶען זִיךְ הַיְינְט אֵיינֶער אַוּועק שְׁטֶעלְן אוּן זָאגְן אִיךְ בִּין דֶּער רַבִּי"? וּמִלִּים נוֹקְבִים אֵלּוּ שֶׁיָּצְאוּ מִפִּי אִישׁ פָּשׁוּט, הִדְהִימוּ אֶת הַנּוֹכְחִים בְּפַשְׁטוּת אֱמִתּוּתָם, וְקִבְּלוּ כֻּלָּם דַּעְתּוֹ.

ד-תנב

רָאָה פַּעַם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִכְתָּב מֵרַבִּי הִירְץ סוֹפֵר, שֶׁכָּתַב לְבֵנוֹ רַבִּי שַׁכְנָא וְהִתְאוֹנֵן לְפָנָיו אֵיךְ שֶׁסּוֹבֵל עֲנִיּוּת קָשָׁה מֵחֲמַת שֶׁאֵין רוֹצִים תּוֹשָׁבֵי הָעִיר לָתֵת לוֹ עֲבוֹדָה

מֵחֲמַת יְחוּסוֹ לְאַנַ"ש, וְנִחֲם אֶת עַצְמוֹ בְּכָתְבוֹ: "זֶה שֶׁאֵין לָנוּ עֲבוֹדָה מֵחֲמַת הִתְקָרְבוּתֵנוּ לְרַבֵּנוּ זֹאת מְחֻיָּבִים אָנוּ לִסְבֹּל וּלְקַבְּלוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה".

ד-תנג

רַבִּי מָרְדְּכַי בַּאבְּרִינִיצֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נֶהֱרַג בְּעִיר קְרָאוְאַרְאק עַל יְדֵי מַכַּת חַשְׁמַל, וְהַמַּעֲשֶׂה הָיָה כָּךְ: כְּשֶׁעָלוּ הַקוֹמוֹנִיסְטִים לַשִּׁלְטוֹן בָּרַח מֵעִירוֹ בַּאבְּרִינִיץ, כִּי שִׁלְטוֹנוֹת הַמַּס עָלוּ עַל עִקְבוֹתָיו וְרָצוּ לְקַחַת מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ, בְּאוֹר לְכ"ד תַּמּוּז תרצ"ו יוֹם פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָבִיו רַבִּי טוֹבְיָה, הָלַךְ לֶאֱכֹל סְעוּדָה טוֹבָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְצוּם לְמָחֳרָת כְּמִנְהָג הַתַּעֲנִית בְּיוֹם שִׁמַּת בּוֹ אָבִיו, וְהָלַךְ בָּרְחוֹב יַחַד עִם הַבָּחוּר רַבִּי יַעֲקֹב ב"ר יִצְחָק בַּאבְּרִינִיצֶער, הַמְכֻנֶּה אִיצְיָא, וְשָׂם יָדוֹ עַל כְּתֵיפוֹ וְדִבֵּר עִמּוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' וְדִבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת בַּחֲבִיבוּת, לְפֶתַע הֵחֵל לְרֶדֶת גֶּשֶׁם וּמָטָר עַז, עַד שֶׁנִּקְרַע חוּט הַחַשְׁמַל שֶׁבָּרְחוֹב וְנָפַל עַל שְׁנֵיהֶם וְנֶהֱרְגוּ בּוֹ בַּמָּקוֹם, בִּהְיוֹתוֹ בְּגִיל שִׁבְעִים וְאַרְבַּע. וּמִצְאוּם שׁוֹכְבִים כָּךְ כְּשֶׁיָּדָיו שֶׁל ר' מָרְדְּכַי חֲבוּקוֹת עַל הַבָּחוּר ר' יַעֲקֹב. כְּשֶׁנּוֹדַע דְּבַר פְּטִירָתוֹ לְאַנַ"ש שֶׁבְּאוּמַאן, נֶעֱצְבוּ כֻּלָּם מְאֹד, כִּי הָיָה חָבִיב וְחָשׁוּב מְאֹד בֵּין אַנַ"ש, וְהָיְתָה אָז עַל יְדֵי זֶה הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה לִתְשׁוּבָה בֵּין אַנַ"ש, כִּי הָיָה בַּעַל מַדְרֵיגָה גְּדוֹלָה וְכֵן בַּעַל צְדָקָה מֻפְלָג.

ד-תנד

כְּשֶׁהָיָה בָּא לְאוּמַאן הָיָה הוֹלֵךְ רַגְלִי מִתַּחֲנַת הָרַכֶּבֶת עַד הַקְּלוֹיז כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן טַעַם לְמַעֲשֵׂהוּ זֶה "אִם אֶסַּע בַּעֲגָלָה שׁוּב לֹא אֵדַע וְאַרְגִּישׁ בְּצָרְתּוֹ שֶׁל הֶעָנִי הַצָּרִיךְ לֶאֱכֹל", הוּא נִפְטַר בִּהְיוֹתוֹ בֶּן שִׁבְעִים וְאַרְבַּע שָׁנִים.

ד-תנה

בְּנֵי רַבִּי יִצְחָק בַּאבְּרִינִיצֶער, נֶהֱרְגוּ כֻּלָּם עַל יְדֵי הַנַּאצִים בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, הי"ד.

ד-תנו

כַּיָּדוּעַ הָיָה רַבִּי מָרְדְּכַי בַּאבְּרִינִיצֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עָשִׁיר וּבַעַל צְדָקָה מוּפְלָג, פַּעַם כְּשֶׁהָיָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק אֶצְלוֹ בְּבֵית הַחֲרֹשֶׁת לַעֲשִׂית סַבּוֹן שֶׁהָיְתָה לוֹ, נִכְוָה בְּיָדָיו מִמֵּי הַסַּבּוֹן שֶׁנִּתְזוּ עַל יְדֵי הַנִּצּוֹצוֹת מִדּוּד הַהַרְתָּחָה, פָּנָה וְאָמַר לרל"י זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רְאֵה אֵיךְ עוֹבְדִים קָשֶׁה עַד שֶׁאֲפִלּוּ נִכְוִים עֲבוּרָהּ בַּיָּדַיִם, וְכָל זֶה רַק כְּדֵי לְהַרְוִיחַ עוֹד כֶּסֶף לְחַלְּקָם לִצְדָקָה.

ד-תנז

סִפֵּר רַבִּי מָרְדְּכַי מִבַּאבְּרִינִיץ לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהִכִּיר אִישׁ אֶחָד פָּשׁוּט מֵאַנַ"ש, שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן שֶׁנֶּחְלָה בְּרַגְלָיו מְאֹד עַד שֶׁנַּעֲשָׂה מְשׁוּתָּק בִּשְׁנֵי רַגְלָיו רח"ל, מִבְּלִי יְכוֹלֶת לָלֶכֶת, וּכְשֶׁהֵבִיאוּ אָבִיו לְ"קִבּוּץ" אַנַ"ש בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה נְשָׂאוֹ עַל כְּתֵיפוֹ, וְכָךְ הֵבִיאוֹ

גַּם בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, אוּלָם חִכָּה שָׁם עַל הַצִּיּוּן עַד לִפְנוֹת עֶרֶב בְּעֵת שֶׁכְּבָר הָלְכוּ מִשָּׁם אַנַ"שׁ לְהָכִין עַצְמָם לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה, וְהָלַךְ וְאָסַף אֶת הָאָבָק שֶׁהָיָה בְּרִצְפַּת הַצִּיּוּן לְפִינָה אַחַת וְהוֹרִיד אֶת בְּנוֹ הַחוֹלֶה וְהִפְשִׁיט אֶת נְעָלָיו מִמֶּנּוּ וְהֶעֱמִידוֹ עַל אוֹתוֹ הָאָבָק, וְנַעֲשָׂה לוֹ נֵס וְהִתְחִיל לָלֶכֶת לְאַט לְאַט, עַד שֶׁבַּחֲזָרָה מֵהַצִּיּוּן כְּבָר הָלַךְ מֵעַצְמוֹ כְּאַחַד הָאָדָם. הִתְפַּלְּאוּ מְאֹד אַנַ"שׁ הַזְּקֵנִים שֶׁבְּאוֹתוֹ דּוֹר עַל זֶה, וְשָׁאֲלוּהוּ מֵאֵיפֹה שָׁמַע אֶת הַסְּגֻלָּה הַזּוֹ, וְעָנָה לָהֶם בְּתָמִימוּת: הֲרֵי רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר זֹאת, בַּ"מַּעֲשֶׂה מֵהַחִיגֵּר" בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה ג' רְאֵה שָׁם. וְהִפְטִיר וְאָמַר: הֵיכָן עוֹד נִמְצָא עָפָר הָגוּן כָּזֶה כְּעַפַר הַצִּיּוּן?

ד-תנח

פַּעַם בְּיוֹם-כִּפּוּר אַחַר קְרִיאַת-הַתּוֹרָה שֶׁבְּשַׁחֲרִית, כִּבְּדוּ אַנַ"שׁ אֶת הַחַזָּן רַבִּי נַחְמָן נָעֲמִירוֹבֶעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִקְרוֹא לִפְנֵיהֶם אֶת הַהַפְטָרָה, אוּלָם בְּאֶמְצַע הַקְּרִיאָה נִצְרַד בְּקוֹלוֹ. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהִתְלַחֲשׁוּ אַנַ"שׁ בֵּינֵיהֶם בְּאָמְרָם "אֵיךְ יוּכַל עַתָּה אַחַר שֶׁנִּצְרַד בְּקוֹלוֹ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַמּוּסָף לִפְנֵי הַקָּהָל", נָעֲנָה רָאבר"נ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "נוּ אִם כֵּן יִהְיוּ לוֹ בִּתְפִלָּתוֹ פָּחוֹת הִרְהוּרֵי גַּאֲוָה" כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (יוֹצְאִים מִפִּיו), אָמַר לוֹ: "עַד כְּדֵי כָּךְ", עָנָה לוֹ רָאבר"נ בְּעָצֵב וְקוֹל עָמוֹק: "כַּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, כַּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה", "אֵין דָּעם עוֹלָם, אִין דָּעם עוֹלָם", כְּאוֹמֵר, כַּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה מָקוֹם מְסֻכָּן הוּא שֶׁאַף גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה יְכוֹלִים לְהִלָּכֵד בּוֹ, כָּל אֶחָד וּמִכְשׁוֹלוֹ, בִּפְרָט בְּהִרְהוּרֵי הַגֵּאוּת וְהַכָּבוֹד.

ד-תנט

רַבִּי נַחְמָן נָעֲמִירוֹבֶעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה גּוֹיֵס לַצָּבָא בְּעַל-כָּרְחוֹ, וְשָׁהָה בְּמַחֲנֶה סָמוּךְ לָעִיר זִיטָאמִיר, לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח נִגַּשׁ לָרַב הָעִיר וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְסַדֵּר לוֹ מָקוֹם בְּבֵית יְהוּדִי שֶׁיּוּכַל לִשְׁהוֹת אֶצְלוֹ בַּחַג, וְסִפֵּר לוֹ גַּם שֶׁהוּא מִנֶּכְדֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִגַּשׁ הָרַב לְעָשִׂיר אֶחָד וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּאַכְסֵן אֶת רַבִּי נַחְמָן, הִסְכִּים הֶעָשִׂיר בְּשִׂמְחָה וְהִזְמִינוֹ, כְּשֶׁבָּא רַבִּי נַחְמָן לְבֵיתוֹ בְּלֵיל הַסֵּדֶר רָאָה אֵיךְ שֶׁמַּנִּחִים עַל הַשֻּׁלְחָן חַלּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְנֶעֱמַד מִשְׁתּוֹמֵם. כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה הֶעָשִׂיר, אָמַר לוֹ, אַל תִּתְפַּלֵּא עֲשׁוּיִים הֵם אַךְ מִבֵּיצִים וְקֶמַח-מַצָּה בִּלְבָד, אַחַר כָּךְ כְּשֶׁהִתְחִילוּ לוֹמַר אֶת הַהַגָּדָה אָמְרָה רַבִּי נַחְמָן בְּהִתְלַהֲבוּת כָּזוֹ עַד שֶׁהִשְׁתּוֹמְמוּ בְּנֵי הַבַּיִת מְאֹד, וְהֶעֱרִיכוּהוּ כָּל כָּךְ שֶׁאַחַר הַפֶּסַח הֵבִיאוּ לוֹ לַמַּחֲנֶה כָּל יוֹם אֲרוּחוֹת מוּכָנוֹת כְּשֵׁרוֹת לְמְהַדְּרִין, כִּי הֵבִינוּ וְהִרְגִּישׁוּ בִּגְדֻלָּתוֹ בִּשְׁהוֹתוֹ אֶצְלָם בְּפֶסַח, וְהֵבִינוּ שֶׁסּוֹבֵל מְאֹד מִשֶּׁהִיָּתוֹ בַּמַּחֲנֶה.

ד-תס

רַבִּי נַחְמָן נֶעְמִירוֹבֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִפְטַר בְּעִירוֹ בְּקִיץ שְׁנַת תרע"ט, בִּהְיוֹתוֹ בְּגִיל שִׁשִּׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים, וּמֵחֲמַת הַסַּכָּנָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה אָז בַּדְּרָכִים, לֹא נוֹדַע לְאַנַ"ש דְּבַר פְּטִירָתוֹ עַד לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תר"פ. תּוֹשָׁבֵי הָעִיר סְפְּרוּ שֶׁבְּיוֹם הִסְתַּלְקוּתוֹ הָיָה יוֹם תְּפִלָּה וְצוֹם בָּעִיר, כְּדֵי שֶׁתִּתְבַּטֵּל הַסַּכָּנָה שֶׁהָיְתָה מֵהַפּוֹרְעִים שֶׁרָצוּ לְהִכָּנֵס לָעִיר בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְשָׁלְחוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר אֶת רַבִּי נַחְמָן כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר לְתְפִלַּת מִנְחָה, אַחַר כָּךְ בַּלַּיְלָה הִבְחִינָה אִשְׁתּוֹ שֶׁאֵינוֹ קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה כְּהֶרְגֵּלוֹ, וּכְשֶׁנִּגְּשָׁה לְהָעִירוֹ, הִבְחִינָה שֶׁכְּבָר אֵינוֹ בַּחַיִּים. בַּבֹּקֶר כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְתוֹשָׁבֵי הָעִיר, הִזְדָּעְזְעוּ וְאָמְרוּ: כְּבָר בִּתְפִלָּתוֹ הִבְחִנּוּ שֶׁהִנִּיחַ נִפְרָד הוּא מֵאִתָּנוּ, כִּי הִתְפַּלֵּל בְּדָמָעוֹת וְהִתְעוֹרְרוּת עֲצוּמָה. וְאָכֵן נִצְּלוּ מֵהַפּוֹרְעִים.

ד-תסא

רַבִּי נַחְמָן נֶעְמִירוֹבֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה אָדָם גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד, וְהָיָה נֶהֱנֶה מִיגִיעַ כַּפּוֹ בִּהְיוֹתוֹ מְנַהֵל-חֶשְׁבּוֹנוֹת בְּבֵית חֲרשֶׁת שֶׁל עֵצִים, רָאבְּרַ"נ שֶׁהָיָה שׁוֹהֶה מִפַּעַם לְפַעַם בְּנֶעְמִירוֹב, הָיָה מִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ.

ד-תסב

רַבִּי נָשָׂק"ע מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מִתְרַחֵק מְאֹד מֵהָרוֹפְאִים וּרְפוּאוֹתֵיהֶם כְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, פַּעַם נֶחְלָה אֶחָד מִבָּנָיו בְּמַחֲלָה אֲנוּשָׁה, וְהָרוֹפְאִים בְּיָדְעָם שֶׁלֹּא יִתֵּן לִבְנוֹ הָרְפוּאָה כִּדְבָעֵי, חָשְׁשׁוּ מְאֹד לִשְׁלוֹם הַיֶּלֶד, אוּלָם לְפֶלֶא הָיָה בְּעֵינֵיהֶם בִּרְאוֹתָם אֵיךְ שֶׁמַּקְפִּיד מְאֹד לָתֵת לִבְנוֹ אֶת הַנּוֹזֵל מִבַּקְבּוּק הָרְפוּאָה בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ, עַד שֶׁפָּנוּ אֵלָיו וְאָמְרוּ לוֹ אַי ר' נַחְמָן הִתְקַלְקֵלְתָּ, אַחַר כַּמָּה יָמִים הִבְרִיא הַיֶּלֶד לְגַמְרֵי, אוּלָם רַבִּי נַחְמָן לָעַג עֲלֵיהֶם, בְּסַפְּרוֹ לְאַנַ"ש אֵיךְ שֶׁשָּׁפַךְ אֶת הָרְפוּאָה שֶׁבַּבַּקְבּוּק וְהִכְנִיס בִּמְקוֹמוֹ יֵין-צַמּוּקִים שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה לְקִדּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת, וּמִמֶּנָּה הִקְפִּיד לְתִתּוֹ לִבְנוֹ וְלֹא הִבְרִיא כְּלָל וּכְלָל מֵרְפוּאָתָם.

ד-תסג

הוּא עַצְמוֹ חָלָה פַּעַם בְּחוֹלִי כָּבֵד מְאֹד, עַד שֶׁאִבֵּד אֶת הַהַכָּרָה לְגַמְרֵי, וְהָלַךְ דַּיָּן הָעִיר וְקָרָא לְרוֹפֵא זָקֵן אֶחָד, בְּהִכָּנְסוֹ שָׁאַל הָרוֹפֵא תֵּיכֶף וּמִיָּד כַּמָּה זְמַן כְּבָר חוֹלֶה הוּא? עָנוּהוּ בְּנֵי הַבַּיִת מֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁבוּעוֹת, שְׁאָלָם שׁוּב: וְאֵיזֶה טִפּוּל טִפְּלוּ בּוֹ עַד עַתָּה, עָנוּ לוֹ בְּנֵי הַבַּיִת: "שׁוּם טִפּוּל", הִתְרַגֵּז הָרוֹפֵא וּפָלַט וְאָמַר: "וּבְכֵן מִי שֶׁעֲזָרְכֶם עַד הֵנָּה יַעֲזָרְכֶם הָלְאָה", וְיָצָא בְּכַעַס מֵהַבַּיִת. לֹא עָבְרוּ יָמִים סְפוּרִים בִּלְבַד וְקָם מֵחָלְיוֹ וְהָיָה כְּאַחַד הָאָדָם בְּהִתְרַפְּאוֹ מֵהָרוֹפֵא כָּל בָּשָׂר בִּלְבַד, וְהָיְתָה זֹאת לָרוֹפֵא לִבְזָיוֹן גָּדוֹל.

ד-תסד

מְסַפֵּר רַבִּי מֵיכָל דּוֹרְפְמַן שְׁלִיטָ"א, שֶׁרָאָה פַּעַם אֵיךְ שֶׁנָּהַג רַבִּי נָשְׁקֶע זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּסֵדֶר הַזְּמִירוֹת שֶׁל לֵיל שַׁבָּת שֶׁהָלַךְ אָנָה וְאָנָה וְשָׂר אֶת הַזֶּמֶר "אֵשֶׁת חַיִל" בִּדְבֵקוּת וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא כְּשֶׁמְּעֵינָיו זוֹלְגוֹת הַרְבֵּה דְּמָעוֹת לְרֹב הַשִּׂמְחָה וְהַהִשְׁתּוֹקְקוּת.

ד-תסה

מְסַפֵּר רַבִּי מֵיכָל דּוֹרְפְמַאן שְׁלִיטָ"א, שֶׁפַּעַם בִּצְעִירוּתוֹ בָּא בְּעֵת חֲצוֹת לַיְלָה לְצִיּוּן רַבֵּנוּ, וְרָאָה שָׁם אֶת רַבִּי נָשְׁקֶע טוּלְטְשִׁינֶער (בֶּן רַבִּי שַׂכְנָא, ב"ר דָּוִד צְבִי ב"ר יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ), שֶׁמּוֹסָב עִם פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְאוֹמֵר אֶת הַתִּקּוּן חֲצוֹת, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קָדְשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי" חָזַר עַל תֵּיבוֹת אֵלּוּ כְּמֵאָה פְּעָמִים וְיוֹתֵר וְאָמְרָה בִּבְכִי רַב כָּזֶה עַד שֶׁנִּרְטַב כֻּלּוֹ, וְכָךְ עָמַד וּבָכָה כַּמָּה שָׁעוֹת.

ד-תסו

הוּא גַּוַּע מֵרָעָב בְּעֵת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה בִּהְיוֹתוֹ בְּמַחֲנֵה הֶסְגֵּר שֶׁשָּׁמְרוּ עָלָיו הָרוֹמָנִים הָרְשָׁעִים, עֲשָׂרָה יָמִים לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ מָכַר אֶת מְעִילוֹ הָעֶלְיוֹן עֲבוּר מְעַט אוֹכֶל, וְחַי מִזֶּה עוֹד עֲשָׂרָה יָמִים, וְאַחַר כָּךְ שָׁבַק חַיִּים, (כָּךְ סִפֵּר רַבִּי מֹשֶׁה שׁוֹחֵט), בָּנָיו הַחֲשׁוּבִים וְהַנִּכְבָּדִים נֶעֱלְמוּ פִּתְאוֹם וְעִקְבוֹתֵיהֶם לֹא נוֹדְעוּ, הי"ד.

ד-תסז

רַבִּי נָשְׁקֶע מִטּוּלְטְשִׁין, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה עָנִי מָרוּד עַד מְאֹד, אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁהָיָה בָּא אֵלָיו אוֹרֵחַ, הָיָה מֵכִין אֹכֶל בְּשֶׁפַע לְמַעְלָה מִיְּכָלְתּוֹ, וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק שֶׁפַּעַם הִתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ וְרָאָה אֵיךְ שֶׁבָּנָיו שְׂמֵחִים מְאֹד, וּכְשֶׁשָּׁאֲלָם: מַדּוּעַ שְׂמֵחִים הִנְכֶם כָּל כָּךְ, עָנוּ לוֹ: "כִּי עַכְשָׁיו יִהְיֶה גַּם לָנוּ מַה לֶּאֱכֹל", כְּשֶׁבָּא אֵלָיו אוֹרֵחַ הָיָה מֵכִין בְּמֵיֻחָד חַלּוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיֹּאכַל הָאוֹרֵחַ לֹא יֵבוֹשׁ לֶאֱכֹל הַרְבֵּה, כִּי מֵחֲמַת שֶׁהַחַלָּה גְּדוֹלָה מְאֹד לֹא תִהְיֶה נִכֶּרֶת אֲכִילָתוֹ.

ד-תסח

סִפֵּר רַבִּי נָשְׁקֶע מִטּוּלְטְשִׁין, שֶׁפַּעַם הָיָה בְּאֵיזֶה רֹאשׁ-חֹדֶשׁ בָּעִיר נָעמִירוֹב וְהִתְאָרֵחַ אֵצֶל רַבִּי נַחְמָן נָעמִירוֹבָעֶר, כְּשֶׁבָּא לֶאֱכֹל אֶת סְעוּדַת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ רָאָה שֶׁרַבִּי נַחְמָן לוֹבֵשׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת וְכָל הַבַּיִת הָיָה נִרְאֶה כְּשַׁבָּת, שֶׁהֵכִינוּ חַלּוֹת וְכוּ', עַד שֶׁהִתְפָּעֵל מְאֹד, וְאָמַר אַף עַל פִּי שֶׁרָאִיתִי אֵצֶל זְקֵינִי וְדוֹדַי מְקַיְּמִים אֶת סְעוּדַת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא בְּכָבוֹד וְהָדָר כָּזֶה. (ע"ע לעיל ח"ג, סעיף ע"א).

ד-תסט

כְּשֶׁהִגִּיעַ רַבִּי נַחְמָן הַמְכֻנֶּה "נְשָׁקֵע טוּלְטְשִׁינֶער" זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְגֵיל הַנִּשּׂוּאִין, הִצִּיעוּ לוֹ אֵיזֶה שִׁדּוּךְ עִם בִּתּוֹ שֶׁל עָשִׁיר גָּדוֹל שֶׁדָּר בִּבְרֶסְלֶב, כְּשֶׁנִּפְגְּשׁוּ שְׁאַל אוֹתָהּ אִם תַּקְפִּיד לְכַסּוֹת רֹאשָׁהּ בְּכִסּוּי לְאַחַר הַנִּשּׂוּאִין, עָנְתָה וְאָמְרָה לוֹ בְּצָחוֹק, חוֹשֵׁב הִנְךָ מִפְּעוּטוֹת כָּאֵלֶּה? וּבְטֵל תֵּיכֶף אֶת הַשִּׁדּוּךְ וְלֹא הִסְכִּים בְּשׁוּם אוֹפֶן לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמָּהּ, וְהִשְׁתַּדֵּךְ אַחַר כָּךְ עִם בִּתּוֹ שֶׁל אָדָם אֶחָד מִטּוּלְטְשִׁין, שֶׁפָּנָה אֵלָיו לְאַחַר שֶׁשָּׁמַע שֶׁבִּטֵּל אֶת הַשִּׁדּוּךְ מִסִּבָּה הַנַּ"ל, וְאָמַר לוֹ: "בִּתִּי הֲרֵי כֵּן תַּסְכִּים לְכַסּוֹת הֵיטֵב אֶת רֹאשָׁהּ", וְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמּוֹ.

ד-תע

רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַמְכֻנֶּה "נַשְׁקֵע" סִפֵּר לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק שְׁדּוֹדָיו הַיְקָרִים רַבִּי מֵיכֶל וְרַבִּי דָּוִד צְבִי בְּנֵי רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרַנַ"תְּ, הָיוּ מְשַׂחֲקִים בְּפוּרִים בְּמִשְׂחָק מְיֻחָד שֶׁהָיָה נִקְרָא בְּשֵׁם "אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שְׁפִיל", וְ"קַבְצָן וְעשֶׁר שְׁפִיל", "מִשְׂחָק אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וּמִשְׂחַק "הַקַּבְצָן וְהֶעָשִׁיר", וְזֶה הָיָה מִשְׂחָק שֶׁנִּצְרַךְ לְזֶה הַרְבֵּה חָכְמָה.

ד-תעא

פַּעַם אָמַר רַבִּי נְשָׁקֵע מִטּוּלְטְשִׁין: רְגִילִים אַנַ"שׁ תָּמִיד לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ מִגְּדֻלַּת דּוֹדִי רַבִּי מֵיכֶל, כִּי לֹא יוֹדְעִים וּמַכִּירִים בְּגָדְלַת אָחִיו רַבִּי דָּוִד צְבִי, כִּי לָאֱמֶת הָיָה אַף הוּא אָדָם נַעֲלֶה וְלַמְדָן מוּפְלָג מְאֹד, אַף מֵחֲמַת הֱיוֹתוֹ צָנוּעַ וְנִסְתָּר מְאֹד בְּטִבְעוֹ, הִשְׂכִּיל לְהַסְתִּיר גְּדֻלּוּתוֹ.

ד-תעב

כְּשֶׁהָיָה רַבִּי נַפְתָּלִי הִירְץ, אָבִי רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַארְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּאָרֶץ, בִּקֵּר גַּם בִּירוּשָׁלַיִם, וְסִפֵּר שֶׁהִתְפָּעֵל וְהִתְרַשֵּׁם מְאֹד מֵהַתּוֹשָׁבִים, בְּמֵיֻחָד מִמַּה שֶּׁרָאָה שֶׁרֹב תּוֹשָׁבֵי הָעִיר קָמִים כֻּלָּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, וְאוֹמְרִים תִּקּוּן חֲצוֹת וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְאַחֲרֶיהָ, וּלְרֹב הִתְפַּעֲלוּתוֹ הַגְּדוֹלָה הִרְהֵר בְּפָלִיאָה לְעַצְמוֹ, מִדּוּעַ אִם כֵּן מִתְעַכֶּבֶת הַגְּאוּלָה, אוּלָם כְּשֶׁרָאָה אַחַר כָּךְ בַּיּוֹם אֵיךְ שֶׁמִּתְקוֹטְטִים וְחוֹלְקִים הַתּוֹשָׁבִים בֵּינֵיהֶם, מָצָא תֵּרוּץ לִפְלִיאָתוֹ.

ד-תעג

רַבִּי הִירְץ סוֹפֵר בֶּן רַבִּי שַׂכְנָא בֶּן מוֹהַרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָיָה דָּר בִּבְרֶסְלֶב, הָיָה מִתְפָּרְנֵס מִמְּלֶאכֶת הַסּוֹפְרוּת, וְהָיָה מִתְנַהֵג כְּדֶרֶךְ אַנַ"שׁ הַכְּשֵׁרִים לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, וְלַעֲסֹק כָּל הַלַּיְלָה בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, וּלְאַחֲרֶיהָ לְהִתְפַּלֵּל כְּוָתִיקִין, לְעֻמָּתוֹ הַסּוֹפֵר שֶׁמִּצַּד הַמִּתְנַגְּדִים הָיָה הוֹלֵךְ לַמִּקְוֶה לִפְנֵי תְּפִלָּתוֹ בַּחֲצִי הַיּוֹם, פַּעַם שָׁמַע, רַבִּי הִירְץ אֵיךְ שֶׁמִּתְלַחֲשׁוֹת הַנָּשִׁים אַחַת לְרֵעוּתָהּ בְּרֹאותָם אֶת הַסּוֹפֵר הוֹלֵךְ וְנוֹשֵׂא אֶת הַמַּגֶּבֶת עַל כְּתֵפָיו בְּאֶמְצַע הַיּוֹם לְלֶכֶת לַמִּקְוֶה, "הִנֵּה רְאוּ נָא אֶת הַסּוֹפֵר הַכָּשֵׁר הַזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ כָּעֵת לַמִּקְוֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הִירְצְקֶע הַבֶּרְסְלֶבֶר כְּבָר בְּשָׁעָה שֵׁשׁ בַּבֹּקֶר זוֹלֵל הוּא אֶת אֲרוּחַת הַבֹּקֶר.

ד-תעד

רַבִּי הֶעָרֵץ, אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִפְטַר בִּשְׁנַת תרע"ג, הוּא הָיָה אָדָם חָשׁוּב וְנִכְבָּד מְאֹד, וְאַנַ"ש שֶׁהִכִּירוּהוּ סִפְּרוּ עָלָיו שְׁבָחִים גְּדוֹלִים, כִּי הָיָה אִישׁ קָדוֹשׁ מֻפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד, הוּא הָיָה נוֹהֵג בְּכָל פּוּרִים בְּעֵת שִׁכְרוּתוֹ, לַעֲלוֹת עַל עֵץ גָּבוֹהַּ בְּאֶמְצַע הָעִיר בְּרֶסְלֶב וּלְדַבֵּר לִפְנֵי הַמִּתְקַהֲלִים מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ, וּכְבָר הָיוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר יוֹדְעִים שֶׁרַבִּי הֶעָרֵץ עוֹמֵד עִם הַקִּיטֶל מְעִיל לָבָן שֶׁלּוֹ עַל הָעֵץ, וּמְדַבֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה מַלְהִיבִים, וּכְדַאי לִשְׁמוֹעַ דְּבָרָיו. וְהָיָה אוֹמֵר בִּמְלִיצָה הַנֶּאֱמַר בְּפִזְמוֹן "שׂוֹשַׂנַּת יַעֲקֹב", לְהוֹדִיעַ שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם נַ'חַל נ'וֹבֵעַ מְ'קוֹר חָ'כְמָה וְכוּ'.

ד-תעח

כְּשֶׁשָּׁהָה פַּעַם רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעֵת זִקְנָתוֹ בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה בְּמִירוֹן, הָלַךְ וְטָבַל בַּמִּקְוֶה הַסָּמוּךְ לַצִּיּוּן, אַף שֶׁמֵּימָיו הָיוּ קָרִים בְּיוֹתֵר, שֶׁאָפִלּוּ אַנַ"ש הַצְּעִירִים לֹא יָכְלוּ לְהִכָּנֵס וְלִטְבֹּל בּוֹ, וּבְהַבְחִינוֹ בִּתְמִיהַת אַנַ"ש בְּמַעֲשֵׂהוּ זֶה, עָנָה וְאָמַר "לְחַיִל הַמִּשְׁרֶת אֶת הַמֶּלֶךְ אֵין תֵּרוּצִים".

ד-תעט

כְּמוֹ כֵן, הָיָה תָּמִיד בָּא לְתִפְלַת הַוָּתִיקִין וְלֹא הָיְתָה שׁוּם מְנִיעָה שֶׁתִּתְמַנְעֵהוּ מִזֶּה אֲפִלּוּ כְּשֶׁהָיְתָה סְבָּה הֶכְרֵחִית לְאֵיחוּר כְּמוֹ שִׂמְחָה וְכַדּוֹמֶה, שֶׁמֵּחֲמָתָהּ לֹא הָיָה יָשֵׁן, אַף-עַל-פִּי-כֵן תָּמִיד הָיָה בָּא לַתְּפִלָּה. וְכָל כָּךְ הָיָה זָהִיר בָּזֶה עַד שֶׁשְּׁאֵלוּהוּ אֲנַ"ש עַל כָּךְ, וְעָנָה לָהֶם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל: אָנוּ חַיָּלִים בַּצָּבָא וְאֵצֶל חַיָּלִים אֵין תֵּרוּצִים.

ד-תפא

רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ-סוֹפֵר, אַחַר שֶׁכָּתַב פַּעַם מְזוּזָה, רָאָה שֶׁהֶחֱסִיר אֶת הַמִּלִּים: "עַל הָאֲדָמָה" שֶׁבַּפָּסוּק, "לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם", וְחָשַׁשׁ מִשּׁוּם כָּךְ לַעֲלוֹת וּלְהִתְיַשֵּׁב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוּלָם אַחַר שֶׁכְּבָר הִזְקִין שׁוּב לֹא פָּחַד וְעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ד-תפד

רַבִּי יְחִיאֵל חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הֵשִׂיא לְבִתּוֹ אֶת אָחִיו הַקָּטָן רַבִּי עֶזְרִיאֵל, וְתֵיכֶף לְאַחַר נִשּׂוּאֵיהֶם קִבֵּל רַבִּי עֶזְרִיאֵל צַו הִתְיַצְּבוּת לְשֻׁרַת בַּצָּבָא מֶשֶׁךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים בְּמַחֲנֶה סָמוּךְ לְעִיר זִיטָאמִיר, אֲבִיהֶם רַבִּי הִירְשׁ לֵייבּ וַוייסְלֵייבּ בְּחָשְׁשׁוֹ מְאֹד עַל טַהֲרַת וּקְדֻשַּׁת בְּנוֹ צְוָה שֶׁגַּם זוּגָתוֹ תַּעֲבֹר לָדוּר בְּזִיטָאמִיר, אַחַר כָּךְ כְּשֶׁנּוֹלַד לָהֶם בֵּנָם הַבְּכוֹר, הִתְאוֹנֵן רַבִּי עֶזְרִיאֵל לִפְנֵי אָבִיו מָה אֶעֱשֶׂה כַּעֵת וְאֵיךְ אֲפַרְנֵס אֶת אִשְׁתִּי וּבְנִי, הָלַךְ אָבִיו בְּצִדְקוּתוֹ וְהִשְׂכִּיר עַצְמוֹ לְמְלַמֵּד אֵצֶל בַּעַל בַּיִת אֶחָד וּמֵהַשָּׂכָר שֶׁקִּבֵּל פִּרְנֵס אוֹתָם. וְכָךְ עָבַר אֶת שֵׁרוּתוֹ בַּצָּבָא וְלֹא נִיזּוֹק יַהֲדוּתוֹ.

ד-תפה

פַּעַם בָּא בִּבְכִיָּה אוֹתוֹ הַבַּעַל-בַּיִת וּבִקֵּשׁ מֵרַבִּי הִירֵשׁ לֵיב, הֱיוֹת שֶׁבְּנוֹ חָלָה מְאֹד עַד שֶׁכָּל הָרוֹפְאִים הִתְיָאֲשׁוּ מֵחַיָּיו, עַל כֵּן מְבַקְּשׁוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל לִרְפוּאָתוֹ, כִּי יָדַע וְהֵבִין בְּגַדְלוּתוֹ וְצִדְקוּתוֹ הַגְּדוֹלָה. פָּנָה אֵלָיו רַבִּי הִירֵשׁ וְאָמַר לוֹ "הַבָּטַח לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה תִּתְפַּלֵּל תָּמִיד בְּצִבּוּר, וְיִתְרַפֵּא בִּנְךָ", כִּי הָיָה נוֹהֵג לְהִתְפַּלֵּל בִּימוֹת הַחוֹל לְלֹא מִנְיָן, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ דָּבָר זֶה, וְנִרְפָּא בְּנוֹ. וְאַנַ"ש בְּהַכִּירָם אוֹתוֹ הֵיטֵב אָמְרוּ עָלָיו, שֶׁהִלְבִּישׁ אֶת נֵס רְפוּאַת הַיֶּלֶד בְּדָבָר זֶה מֵחֲמַת עַנְוְתָנוּתוֹ הַגְּדוֹלָה, שֶׁלֹּא יַחֲשׁוֹב הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁמֵּחֲמַת תְּפִלָּתוֹ הִתְרַפֵּא בְּנוֹ.

ד-תפו

ר' הִירֵשׁ לֵייב הַנַּ"ל נִפְטַר בְּיוֹם י"ג בְּנִיסָן וְנִטְמַן בְּהַר הַזֵּיתִים. רָאִבְּרַ"נ הָיָה מְשַׁבְּחוֹ מְאֹד, וְאָמַר: מֵחֲמַת שֶׁיְּדַעְתִּי אֶת גְּדוּלָתוֹ הִשְׁגַּחְתִּי שֶׁיְּכַבְּדוּ אוֹתוֹ בְּמוֹתוֹ. הוּא נִטְמַן סָמוּךְ לְקִבְרוֹ שֶׁל הַמְקֻבָּל הַמְפוּרְסָם ר' חַיִּים שָׁאוּל דְּוִויק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, קִבְרָם נֶהֱרָס כַּיָּדוּעַ בִּידֵי הָעַרְבִים בְּעֵת סְלִילַת הַכְּבִישׁ בְּמַעֲלֵה הַר-הַזֵּיתִים.

ד-תפח

רַבִּי אֱלִיָּהוּ יְדֶלֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה כַּיָּדוּעַ לַמְּדָן גָּדוֹל וְהִתְקָרֵב לְאַנַ"ש, אָמַר פַּעַם לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵת לָמְדָם בְּחַבְרוּתָא, שֶׁמִּצְטַעֵר מְאֹד עַל שֶׁלֹּא זָכָה לְהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ בִּשְׁנוֹתָיו הַצְּעִירוֹת.

ד-תפט

הוּא הָיָה לַמְּדָן גָּדוֹל וְנִבְחַן בְּגִיל ט"ו כָּל סֵדֶר נְזִיקִין גמפ"ת, וְהָיָה שָׁפַל בֶּרֶךְ וְנִבְזֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד.

ד-תצ

רַבִּי מֹשֶׁה יְרוּסְלָבְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכִּיְּדוּעַ הֶחֱזִיק בַּהוֹצָאוֹת שֶׁל הַקִּבּוּץ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה נוֹסָף עַל הַטִּרְחָא שֶׁטָּרַח עֲבוּרָהּ, הָיָה אוֹמֵר שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ מֵה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה עַד שֶׁיַּסְפִּיק לוֹ גַּם עֲבוּר הוֹצָאוֹת חֹדֶשׁ אֱלוּל, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל אָז לַעֲסֹק רַק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וְלִטְרַח עֲבוּר צָרְכֵי אֲנַ"ש הַבָּאִים לַקִּבּוּץ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָכֵן כָּךְ סִבֵּב עִמּוֹ ה' יִתְבָּרַךְ, וְכִמְעַט שֶׁשָּׁבַת מִמְּלַאכְתּוֹ לְגַמְרֵי בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל.

ד-תצא

רַבִּי יְחִיאֵל, חֲתַן רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִפְטַר בִּשְׁנוֹת התר"פ-פ"א. זוּגָתוֹ רָחֵל הָיְתָה צַדֶּקֶת גְּדוֹלָה מְאֹד וְהִצְטַיְּנָה בְּמִדַּת הַכְנָסַת אוֹרְחִים כָּל כָּךְ, שֶׁלִּפְעָמִים בְּיוֹם

שִׁשִּׁי בַּבֹּקֶר כְּבָר לֹא נִשְׁאַר לָהּ מֵהַחֲלוֹת שֶׁאִפְתָּה לְשַׁבָּת, מֵחֲמַת שֶׁאִכְלוּם הָאוֹרְחִים, וְנוֹרָעָה כָּל כָּךְ בְּצִדְקוּתָהּ, עַד שֶׁהָיוּ מְכַנִּים אוֹתָהּ בַּשֵּׁם: "רָחֵל אִמֵּנוּ". "מוּטָעֶר רָחֵל".

ד-תצב

פַּעַם, בְּיוֹם א' שֶׁל סְלִיחוֹת, שֶׁנָּהֲגוּ אַנַ"ש לָצוּם בּוֹ, לֹא הִרְגִּישׁ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּטוֹב וְהֵקִיא, כְּשֶׁרָאָתָהּ זֹאת רָחֵל, אָמְרָה לוֹ בְּנִיחוּתָא: מַדּוּעַ אָכַלְתָּ הַיּוֹם, וּבְשָׁבִיל שֶׁאכַלְתָּ הֵקֵאתָ.

ד-תצג

רַבִּי שְׁלֹמֹה גַּבְּרִיאֵל, נָסַע בְּשָׁנַת תרע"ט מִפּוֹלַנְיָה לְאוּמַאן, כְּדֵי לָבוֹא וְלִשְׁהוֹת עִם אַנַ"ש בְּאוּמַאן בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אוּלָם לֹא הִצְלִיחַ לְהַגִּיעַ לַקִּבּוּץ מֵחֲמַת מְנִיעוֹת הַדֶּרֶךְ, וּבָא לְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. בְּאוֹתָהּ עֵת נוֹלַד לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק בְּנוֹ ר' מֹשֶׁה, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו לְטֶעפְּלִיק לִהְיוֹת כֹּהֵן עַל פִּדְיוֹן הַבֵּן שֶׁל בְּנוֹ, וְאָמַר לוֹ רַבִּי שְׁלֹמֹה גַּבְּרִיאֵל: הָיִיתִי בָּא אֲלֵיכֶם בְּכָבוֹד, כִּי שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיִיתֶם כְּרוּכִים אַחַר ר' אַבְרָהָם, אוּלָם מִסְתּוֹבֵב אֲנִי עִתָּה "לְלֹא רֹאשׁ", כִּי כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁנִּפְטָר כְּבָר רָאבְּר"נ, נִשְׁבַּר מְזֶה מְאֹד, כִּי הֵכִין לְעַצְמוֹ שְׁאֵלוֹת רַבּוֹת לִשְׁוֹאֲלוֹ, וְעַתָּה אֵין לוֹ יוֹתֵר אֶת מִי לִשְׁאוֹל שְׁאֵלוֹת אֵלּוּ. הוּא הָיָה לַמְּדָן וּבַעַל מֹחַ מוּפְלָג, וְהָיָה נוֹתֵן שִׁעוּרִים בְּגמפ"ת בְּעַמְקוּת עֲצוּמָה וְקֹרֶב הַרְבֵּה לְרַבֵּנוּ.

ד-תצד

רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסִינְשְׁטֵיין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִפְצִיר בְּרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיַּעֲתִיק דִּירָתוֹ מִטֶּעפְּלִיק וְיָבוֹא לָדוּר בְּאוּמַאן וְהוּא יִתֵּן לוֹ חֲצִי פַּרְנָסָתוֹ, מִסִּבּוֹת שׁוֹנוֹת לֹא יָצָא הַדָּבָר לְפֹעַל, אַחַר פְּטִירָתוֹ אָמַר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק אַחֲרָיו קַדִּישׁ מֻשָּׁךְ כָּל הַשָּׁנָה, בַּיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַשָּׁנָה רָאֲהוּ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק בַּחֲלוֹם וְאָמַר לוֹ בְּשִׂמְחָה: הַיּוֹם בָּאתִי לְרַבֵּנוּ.

ד-תצה

רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסִינְשְׁטֵיין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה דָּר בְּאוּמַאן בָּעִיר הַחֲדָשָׁה, בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיָה מִתְאַכְסֵן בָּעִיר הַיְשָׁנָה אֵצֶל אִישׁ אֶחָד שֶׁחָלַק עַל אַנַ"ש, וּכְדֵי לִשְׁהוֹת סָמוּךְ לְהַבַּיִת מִדָּרָשׁ, כִּי הָיָה קָשֶׁה לוֹ לְלֶכֶת מֶרְחָק, מֵחֲמַת זִקְנוּתוֹ. וְהִנֵּה בִּשְׁנַת תר"פ בְּלֵיל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִכְנְסוּ הַפּוֹרְעִים לְבֵית אַכְסַנְיָתוֹ, כִּי נוֹדַע לָהֶם עַל עֲשִׁירוּתוֹ וְרָצוּ לִשְׁדְּדוֹ, וְנִגְּשׁוּ לְרַבִּי אַיְיזִיק בִּשְׁאָגָם "תֵּן כֶּסֶף", אָמַר לָהֶם רַבִּי אַיְיזִיק שֶׁאֵין לוֹ אֶצְלוֹ שׁוּם כֶּסֶף, תֵּיכֶף וּמִיָּד נִגְּשָׁה בִּתּוֹ שֶׁל בַּעַל הָאַכְסַנְיָה לְהָרוֹצְחִים וְאָמְרָה לוֹ אֲנִי אֶתֵּן לְךָ כֶּסֶף, וְנָתְנָה לוֹ אֶת כָּל כֶּסֶף נְדוּנְיָתָהּ, כִּי הָיְתָה אָז כַּלָּה לִכְפָנֵי נִשּׂוּאֶיהָ, תֵּיכֶף לְמוֹצָאֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שָׁלַח אֲלֵיהֶם רַבִּי אַיְיזִיק שְׁלִיחַ עִם כָּל הַכֶּסֶף וּפָרַע לָהּ בַּחֲזָרָה אֶת כָּל כַּסְפָּהּ וּבְתוֹסֶפֶת. הִתְפַּעֵל מְאֹד אָבִיהָ עַל הַגִּינוּתוֹ וְיָשְׁרוֹ שֶׁל רַבִּי אַיְיזִיק, שֶׁרָאָה בּוֹ, וְאָמַר אַחַר כָּךְ, אֲנִי כְּבָר לֹא יָכוֹל

לִהְיוֹת מִתְנַגֵּד עַל אַנַ"שׁ, אַחַר שֶׁרָאִיתִי אֶצְלוֹ יְשָׁרוּת וַהֲגִינוּת כָּזוֹ, כִּי הָיָה יָכוֹל לְהַשְׁמֵט מִזֶּה בְּטוֹעֲנוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה צְרִיכָה לְמַהֵר לִפְרוֹעַ לָהֶם.

ד-תצו

רַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזְנְשְׁטֵיין בָּנָה בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית אֶת הַקִּלּוּיז בִּשְׁנַת תרס"ג, הוּא הָיָה עָשִׁיר וּבַעַל צְדָקָה גְּדוֹל מְאֹד, בִּשְׁנוֹת הָרָעָב מִנָּה אֶת רַבִּי נָשְׁקֶע טוּלְטְשִׁינֶער שֶׁשָּׁהָה אָז בִּשְׁנוֹת הַמִּלְחָמָה שָׁנָה שְׁלֵמָה בְּאוּמַאן לְפַקֵּחַ עַל עֲנְיֵי אַנַ"שׁ וְלִדְאוֹג לְכָל חֶסֶר לָהֶם, וְהָיָה מְחַלֵּק מָנוֹת יוֹמִיּוֹת לְאַנַ"שׁ רֶבַע לֶחֶם לְכָל נֶפֶשׁ, וְכָךְ חִלֵּק לְכַמָּה מֵאוֹת מִשְׁפָּחוֹת מֶשֶׁךְ זְמַן, וּכְשֶׁשָּׁאַל ר"נ אֶת רַבִּי אַיְיזִיק לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, מַה יַּעֲשׂוּ עֲנְיֵי אַנַ"שׁ בְּפֶסַח, עָנָה לוֹ רַבִּי אַיְיזִיק: "אַל תִּדְאַג, מַבְטִיחַךְ אֲנִי שֶׁלֹּא אֶגַּשׁ לַעֲרוֹךְ אֶת הַסֵּדֶר בְּבֵיתִי לִפְנֵי שֶׁיִּהְיֶה מַצּוֹת וְיַיִן וְכוּ' לְכָל אַנַ"שׁ". וְאָכֵן קַיֵּם הַבְטָחָתוֹ, שֶׁצִּוָּה לִשְׁכֹּר אֶת הָאֹפֶה וּפֹעֲלָיו יוֹמַיִם לִפְנֵי פֶּסַח, אַחַר שֶׁסָּגְרוּ כְּבָר אֶת הַמַּאֲפִיּוֹת וְאָפָה מַצּוֹת עֲבוּר אַנַ"שׁ, אוּלָם לֹא חִלְקוּם כִּי אִם בְּעֶרֶב פֶּסַח מַמָּשׁ, לְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, כִּי חָשְׁשׁוּ שֶׁמֵּחֲמַת הָרָעָב שֶׁשָּׁרַר אָז, יֹאכְלוּם עוֹד לִפְנֵי כֵן. וְכֵן עָשָׂה עִם סוֹחֵר תַּפּוּחֵי אֲדָמָה, שֶׁהָיָה מֵאַנַ"שׁ, שֶׁנָּתַן לוֹ מָעוֹת שֶׁיַּשִּׂיג כָּךְ וְכָךְ שַׁקֵּי תַּפּוּחֵי אֲדָמָה, וְכֵן עָשָׂה עִם הַקַּצָּב, שֶׁבִּקְּשׁוּ שֶׁיִּשְׁחַט לוֹ בְּהֵמָה שְׁלֵמָה, וְחִלֵּק אֶת בְּשָׂרָהּ, וְכֵן יַיִן וְשֶׁמֶן וְכוּ'.

ד-תצז

רַבִּי אַיְיזִיק בֶּן רַבִּי נָתַנְאֵל אַיְיזְנְשְׁטֵיין, הַמְכֻנֶּה רַבִּי אַיְיזִיק מֵאוּמַאן, נוֹלַד בִּשְׁנַת תקצ"ה, וְהִתְקָרֵב אֶל אַנַ"שׁ, בִּשְׁנַת תרי"א, עַל יְדֵי רַבִּי לֵייבְּל קָאנְסְטַאנְטִינֶער בְּהִיוֹתוֹ בֶּן שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וּכְבָר הָיָה אָז לְאַחַר חֲתוּנָתוֹ, וְסִפֵּר שֶׁזּוֹכֵר שֶׁבִּשְׁנַת תר"ה בִּשְׁנַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"תְ שֶׁהָיָה אָז בֶּן עֶשֶׂר שָׁנִים, שָׁמַע בְּעִירוֹ מִפְּטִירַת מוֹהֲרַנ"תְ, הָיָה לוֹ הַדְרַת פָּנִים לְהַפְלִיא, וְנִפְטַר י"ח לְחֹדֶשׁ טֵבֵת שְׁנַת תרפ"ד. לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ צִוָּה שֶׁיִּטְבְּלוּהוּ בְּמִקְוֶה שֶׁבְּנָאוֹ וְיִסְּדוֹ הוּא עַצְמוֹ, וְקִיְּמוּ צַוָּאָתוֹ, וְהִטְבִּילוּהוּ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִם רַבִּי בָּרוּךְ חֲתַן רַבִּי נֶעצִיל עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ טְבִילוֹת, עַל אַף הַכְּפוֹר הָעַז שֶׁשָּׁרַר אָז, בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה טָבְלוּ עִמּוֹ יַחַד, כִּי כֵן נָהֲגוּ לְהַטְבִּיל עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה טְבִילוֹת כְּשֶׁבַּטְבִילָה הָאַחֲרוֹנָה טוֹבְלִים עִמּוֹ יַחַד. בְּדֶרֶךְ לְוִוּיָתוֹ עָבְרוּ עִמּוֹ גַּם דֶּרֶךְ הַקִּלּוּיז שֶׁהִשְׁתַּדֵּל וְנָדַב מָמוֹן לִבְנְיָתוֹ, וְכֵן הָלְכוּ לַצִּיּוּן דֶּרֶךְ אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁשִּׁפְּצוּ וְתִקְּנוּ הוּא.

ד-תצח

פַּעַם, בְּלֵיל יוֹם כִּפּוּר לִפְנוֹת בֹּקֶר, כְּשֶׁחִפְּצוּ כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ לַעֲשׂוֹת רְקוּד לְאַחַר אֲמִירָתָם אֶת כָּל הַתְּהִלִּים, גָּעַר בָּהֶם רַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזְנְשְׁטֵיין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּאָמְרוֹ לָהֶם: בְּיוֹם כִּפּוּר לֹא רוֹקְדִים. "יוֹם כִּפּוּר טַאנְצְט מֶען נִישְׁט". וְחָזְרוּ בָּהֶם מִכַּוָּנָתָם.

ד-תצט

רַבִּי אַיְיזִיק אַיְינְשְׁטֵיין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת הַבַּעַל קוֹרֵא בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן.

ד-תק

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁחִפְּשׂוּ אַנַ"ש חַזָּן עַל מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי לֵייבְּל קָאנְסְטַאנְטִינָעֶר, רָצוּ כַּמָּה מֵאַנַ"ש שֶׁרַבִּי מִיכְל בֶּן רַבִּי יִצְחָק נֶכֶד מוֹהַרְנַ"תְ יִהְיֶה שְׁלִיחַ צִבּוּר, אוּלָם הוּא לֹא אָבָה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מִשְׂרָה זוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, וּבְסוֹף יָמָיו הָיָה מִשְׁתַּבֵּחַ וְאוֹמֵר "מוֹדֶה אֲנִי לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהִצִּילַנִי מִמִּשְׂרַת הַ"חֲזָנוּת".

ד-תקא

כְּשֶׁקֵּרֵב רַבִּי לֵייבּ קָאנְסְטַאנְטִינָעֶר אֶת רַבִּי אַיְיזִיק נִתְעוֹרְרָה נֶגְדּוֹ מַחְלֹקֶת גְּדוֹלָה מְאֹד, עַד שֶׁאִם רַבִּי אַיְיזִיק הִכְּתָה אֶת רַבִּי לֵייבּ בִּשְׁנֵי סְטִירוֹת לֶחִי בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב. אַף שֶׁלִּפְנֵי כֵן הָיָה רַבִּי לֵייבּ חָשׁוּב בְּעֵינֵיהֶ מְאֹד, וְהִפְלִיגָה בְּשִׁבְחוֹ מְאֹד, בַּהֲבִינָהּ אֶת גֹּדֶל קְדֻשָּׁתוֹ. פַּעַם כְּשֶׁרָאֲתָהּ אֶת רַבִּי אַיְיזִיק בְּנָהּ הוֹלֵךְ בָּרְחוֹב וּמִתְחַבֵּר עִם הַבַּעַל מְלָאכָה הַפָּשׁוּט הַמְתַקֵּן פְּרִסּוֹת הַבְּהֵמוֹת, הַנִּקְרָא רִימֶר בְּלַעַ"ז, שֶׁהָיָה מֵאַנַ"ש, אָמְרָה בְּכַעַס לִשְׁכֵּנוֹתֶיהָ: טוֹב הָיָה לִי יוֹתֵר שֶׁהָאֲדָמָה תִּכְסֶה אוֹתִי וְלֹא אֶפְגּוֹשׁ וְאֶרְאֶה אֶת בְּנִי בְּכָךְ.

ד-תקב

סִפֵּר רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְסְטָחוֹבֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבְּעֵת חֻלְיוֹ הַקָּשֶׁה בְּקֹשׁ מִמֶּנּוּ רַבִּי אַיְיזִיק שֶׁיַּשִּׂיג עֲבוּרוֹ תַּפּוּחֵי עֵץ וִירְסְקֶם עַד שֶׁיּוּכַל לֶאֱכָלָם, כִּי הָיָה צָרִיךְ לָכָךְ לְסִבַּת מַחֲלָתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה שַׂיָּךְ כְּלָל לִמְצוֹא אָז תַּפּוּחִים, כְּשֶׁיָּצָא רַבִּי מֹשֶׁה הַחוּצָה לְהַשִּׂיג תַּפּוּחִים, לְפֶתַע הִגִּיעַ אֵלָיו אָדָם מִדַּעַת עַצְמוֹ וְאָמַר לוֹ אַתָּה מְחַפֵּשׂ תַּפּוּחִים? קַח לְךָ, וְהָיָה לְפֶלֶא.

ד-תקג

בִּימֵי חַיָּיו הָיָה מִתְפָּרְנֵס מִבֵּית הַבַּד וּמֵרַחֲמִים לִטְחִינַת חִטִּים. לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ הָיָה אוֹמֵר: "בְּזָיוֹן הוּא לִי שֶׁיֹּאמְרוּ לְאַחַר פְּטִירָתִי שֶׁנִּשְׁאַר מֵאַיְיזִיק כֶּסֶף" "סִי וֶועט זַיין פַּאר מִיר אַ בְּזָיוֹן אַז מְ'וֶועט זָאגן אַז פּוּן אַייזִיקְן אִיז גֶעבְּלִיבְּן גֶעלְט", וּמִשּׁוּם כָּךְ דָּאַג לְפַזֵּר אֶת כָּל הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ לְאַנַ"ש, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ כְּלוּם, וְאַנַ"ש הָיוּ דּוֹאֲגִים לְפַרְנָסָתוֹ.

ד-תקד

אָמַר פַּעַם רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהַקְפָּדַת רַבֵּנוּ שֶׁהִקְפִּיד וְצִוָּה עָלֵינוּ לִבְלִי לִשְׁתּוֹת שׁוּם מַשְׁקֶה קֹדֶם הַתְּפִלָּה, אֵינוֹ חֲמוּרָא אֶלָּא קַלָּא שֶׁל רַבֵּנוּ, כִּי אִסּוּר עָלֵינוּ לְהִתְעַנּוֹת וּלְהִסְתַּגֵּף, כַּיָּדוּעַ, וְעַל כֵּן נָתַן לָנוּ דֶּרֶךְ וְעֵצָה לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת הַתַּעֲנִיּוֹת וְהַסִּגּוּפִים בָּזֶה שֶׁנִּתְעַנֶּה וְנִסְתַּגֵּף בִּתַעֲנִית שָׁעוֹת, כְּשֶׁנִּזְהֵר לִבְלִי לִשְׁתּוֹת קֹדֶם הַתְּפִלָּה.

ד-תקה

רַבִּי יִשְׂרָאֵל וַוייְנְבֶּעְרְג, חֲתַן רַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזְנְשְׁטַיְין, הָיָה אָדָם יָקָר וְחָשׁוּב מְאֹד וְעוֹבֵד ה' גָּדוֹל, הוּא הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכוֹחוֹת וְהִתְלַהֲבוּת, וּתְפִלַּת מַעֲרִיב רְגִילָה אֶרְכָּה לוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשָּׁעָה. אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה פָּקִיד מֶמְשַׁלְתִּי בְּמִקְצוֹעוֹ. בְּכָל מְקוֹם בּוֹאוֹ שֶׁלִּפְעָמִים הָיָה צָרִיךְ מִפְּאַת עֲבוֹדָתוֹ לִנְסוֹעַ לְמֶרְחַקִּים, כְּמוֹ לְמוֹסְקְבָא הָיוּ הַגּוֹיִים הָעוֹבְדִים עִמּוֹ מִתְפַּלְּאִים מִמֶּנּוּ מְאֹד, וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: אֵיךְ בָּא לְאָדָם מְלוּמָד וְחָכָם כָּמוֹךָ שֶׁיֵּלֵךְ עָטוּר בְּזָקָן וּפֵאוֹת וְכוּ', וְהוּא בְּחָכְמָתוֹ בִּרְצוֹתוֹ לְהִשָּׁמֵט מֵהֶם, הָיָה עוֹנֶה לָהֶם: זְקֵנִי עָלַיו הַשָּׁלוֹם, הִשְׁאִיר אַחֲרָיו צַוָּאָה שֶׁלֹּא אֲגַלֵּחַ אֶת זְקָנִי, וְאֵינִי רוֹצֶה לְהַמְרוֹת אֶת פִּיו. בְּנוֹ רַבִּי נְתַנְאֵל נִהֵל אַחַר זְקֵנוֹ רַבִּי אַיְיזִיק אֶת בֵּית הַבַּד וְכוּ', אוּלָם הוּא נִרְצַח בִּידֵי הַמֶּמְשָׁלָה הַקּוֹמוּנִיסְטִית, שֶׁחָשְׁדוּ בּוֹ שֶׁהֶעֱלִים מֵהֶם אֶת הַכְנָסוֹתָיו. רַבִּי שְׁלֹמֹה אָחִיו שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל וַוייְנְבֶּעְרְג, הָיָה דַּר בְּאוּמַאן וְהָיָה עוֹרֵךְ דִּין בְּמִקְצוֹעוֹ, וְהָיָה אַף הוּא כְּאָחִיו אָדָם יָקָר מְאֹד וְלֹא הִשְׁאִיר אַחֲרָיו בָּנִים. רַבִּי יִשְׂרָאֵל נִפְטַר בְּסוֹף שְׁנוֹת תר"פ בִּהְיוֹתוֹ בֶּן חֲמִשִּׁים וַמַּעְלָה.

ד-תקו

לְרַבִּי אַלְטֶער טָעפְּלִיקֶער הָיָה אָח צָעִיר מִמֶּנּוּ בְּשָׁנִים, שְׁמוֹ הָיָה רַבִּי יִצְחָק אַיְיזִיק, וְדַר בְּלָאדִיזִין, פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ רל"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בָּכָה בְּאֶמְצַע דְּבָרָיו, מֵחֲמַת הִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה שֶׁנִּתְעוֹרְרָה בּוֹ עַל שֶׁבִּצְעִירוּתוֹ נִמְשַׁךְ מְעַט לְהַשְׂכָּלָה.

ד-תקז

רַבִּי אַלְטֶער טָעפְּלִיקֶער, נִרְצַח עַל יְדֵי הַבּוֹלְשְׁבִיקִים בְּיוֹם שִׁשִּׁי י"ג אֲדָר שְׁנַת תרע"ט בִּהְיוֹתוֹ פָּחוֹת מִבֶּן שִׁבְעִים, שֶׁנִּכְנְסוּ לְבֵיתוֹ וּמָצְאוּהוּ יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד, וּלְרֹב פַּחְדוֹ הִתְחַבֵּא מִפְּנֵיהֶם מִתַּחַת לָאָרוֹן שֶׁבְּבֵיתוֹ, וּבְנוֹ אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה אָז בַּעֲלַיִת בֵּיתוֹ פָּחַד לָרֶדֶת וְלִמְסֹר לָהֶם אֶת הַכֶּסֶף שֶׁבִּקְּשׁוּ, וְרָצְחוּהוּ שָׁם, הי"ד.

ד-תקח

לְאַחַר פֶּסַח שְׁנַת תרע"ט, אַחַר הֲרִצְחוֹ שֶׁל רַבִּי אַלְטֶער הי"ד, עָבַר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לָדוּר בְּבֵיתוֹ. כִּי שֶׁכְּשֶׁהִתְחִיל לִהְיוֹת מְסֻכָּן לָדוּר בְּקִיבְּלִיטְשׁ, וְלֹא הָיָה לוֹ וּלְחוֹתְנוֹ מַה לֶּאֱכֹל, הָלַךְ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק בְּחָפְזָה מִקִּיבְּלִיטְשׁ לְטֶעפְּלִיק רַגְלֵי בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חוֹל הַמּוֹעֵד אֶל אַנַ"ש דִּשָּׁם, וְאָמַר לָהֶם שֶׁאֵין לוֹ וּלְחוֹתְנוֹ רַבִּי אַהֲרֹן מַה לֶּאֱכֹל, וְתֵיכֶף נִתְעוֹרְרוּ אַנַ"ש וְאָסְפוּ עֲבוּרָם מִצְרָכִים שׁוֹנִים וְשָׁלְחוּ אוֹתוֹ חֲזָרָה עִם עֲגָלָה טְעוּנָה מִכָּל טוּב, מִיָּד לְאַחַר פֶּסַח הֶעְתִּיקוּ מוֹשָׁבָם לְטֶעפְּלִיק, וְתֵיכֶף אַחַר עָזְבָם אֶת הָעִיר נִכְנְסוּ הַבּוֹלְשְׁבִיקִים לְקִיבְּלִיטְשׁ וְרָצְחוּ אֶת כָּל תּוֹשָׁבֵי הָעִיר הַיְּהוּדִים.

ד-תקט

רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְמֻבְחָרֵי תַּלְמִידָיו שֶׁל הַ"חָפֵץ חַיִּים", וּכְשֶׁעָזַב אֶת יְשִׁיבָתוֹ בְּרַאדִין לְגֶדֶל הַכָּבוֹד שֶׁרָחַשׁ לוֹ לְוָוהוּ וְסִיַּע לוֹ בְּסִחְיבַת הַמְּזוֹנוֹת. הוּא הָיָה לוֹמֵד בְּהַתְמָדָה שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בִּרְצִיפוּת מִדֵּי יוֹם, וְהֶ"חָפֵץ חַיִּים" בִּרְאוֹתוֹ גֹּדֶל הַתְמָדָתוֹ הָיָה אוֹמֵר לוֹ בְּנִימָה אֲבָהִית: "מַתִּתְיָהוּ, הֲרֵי לֹא תּוּכַל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּהִתְאַמְצוּת כָּזוֹ". וְאַחַת הַסִּבּוֹת שֶׁבִּגְלָלָן עָזַב ר' מַתִּתְיָהוּ אֶת יְשִׁיבָתוֹ הָיָה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא סָבַל אֶת רֹב הַכָּבוֹד שֶׁכִּבְּדוֹ הֶ"חָפֵץ חַיִּים". הוּא הִתְקָרֵב לְדַעַת רַבֵּנוּ אַחַר שֶׁעָזַב אֶת הַיְשִׁיבָה, בִּמְקוֹרוֹ הָיָה חָסִיד רַאדְזִימִין.

ד-תקי

רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אָדָם "בַּעַל-מֹחַ" וּ"בַעַל-מַדְרֵגָה" גְּבוֹהָה כָּזוֹ, שֶׁפַּעַם בְּעֶרֶב פֶּסַח לִפְנוֹת עֶרֶב, נִפְטְרָה בִּתּוֹ הַיַּלְדָּה, רַחֲמָנָא לִיצְלַן, וְסִפֵּר רַבִּי גֵּרְשׁוֹן הֶעְנִיךְ הי"ד (מֵהַבַּחוּרִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁהִתְקָרְבוּ עוֹד בְּפוֹלְנְיָא וְנִשְׁלַח בֵּין הָעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה מֵאַנ"ש לְמָקוֹם בִּלְתִּי יָדוּעַ), שֶׁהִתְאָרֵחַ אָז אֶצְלוֹ לִסְעוּדַת "לֵיל הַסֵּדֶר" שֶׁיָּשַׁב רַבִּי מַתִּתְיָהוּ וְדִבֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה וְחִדּוּשִׁים דְּאוֹרַיְתָא נִשְׂגָּבִים, בְּתַכְלִית הָרְגִיעָה וּבְהִתְרוֹמְמוּת הַמֹּחִין כְּאָדָם הַמְאֻשָּׁר וְשָׂמֵחַ בְּתַכְלִית הַשִּׂמְחָה וְהַחֲרוּת.

ד-תקיא

בְּהֶיוֹתוֹ עוֹד בְּפוֹלְנְיָא, סִדְּרוּ לוֹ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ חֲנוּת מַכֹּלֶת, בְּתִקְוָתָם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מִזֶּה אֵיזֶה מַעֲמָד פַּרְנָסָה, אוּלָם לְרֹב קְדֻשָּׁתוֹ בְּחֶשְׁשׁוֹ מֵרְאִיָּה אֲסוּרָה חַס וְשָׁלוֹם, לֹא הָיָה מֵסִיר עֵינוֹ מֵהַסֵּפֶר שֶׁלְּפָנָיו, וְהָיָה רַק אוֹמֵר לְהַקּוֹנִים כַּאן בְּצַד זֶה מָנָח מוֹצָר זֶה וּבְצַד זֶה מוֹצָר זֶה, וְכַדּוֹמֶה. פַּעַם כְּשֶׁשָּׁמַע אֵיזֶה רַעַשׁ שֶׁל חִפּוּשׁ בַּחֲנוּת הַבִּין בִּתְמִימוּתוֹ שֶׁקּוֹנֶה כָּל שֶׁהוּא נִמְצָא בַּחֲנוּת וְיָשַׁב כְּהֶרְגֵּלוֹ עַל הַסֵּפֶר, וְכָךְ נִמְשַׁךְ הַדָּבָר זְמַן, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִכְנְסָה זוּגָתוֹ לַחֲנוּת וְרָאֲתָה אֵיךְ שֶׁעוֹמֶדֶת לָהּ עֵז וּמְלַקֶּקֶת לָהּ לְהַנָּאָתָהּ מֵהַמַּנָּח לְפָנֶיהָ, וְחָרָה לָהּ הַדָּבָר, עַד שֶׁהֵבִינָה שֶׁבַּעֲלָהּ לֹא יָצָלַח לְמִלְאכָה כְּלָל, וּמִנִּי אָז נִהֲלָהּ הִיא אֶת הַחֲנוּת, וְהוּא מָסַר אֶת עַצְמוֹ כֻּלּוֹ רַק לַתּוֹרָה וַעֲבוֹדַת ה'.

ד-תקיב

חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן הי"ד, הָיָה אִישׁ פָּשׁוּט, אוֹפֶה בְּמִקְצוֹעוֹ, הוּא לְקָחוֹ לְחָתָן לְאַחַר שֶׁנִּכְנַס לַיְשִׁיבָה שֶׁלָּמַד בּוֹ רַבִּי מַתִּתְיָהוּ וְאָמַר לְרֹאשׁ הַיְשִׁיבָה: רוֹצֶה אֲנִי חָתָן עֲבוּר בִּתִּי אֶת הַבָּחוּר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר שֶׁנִּמְצָא בַּיְשִׁיבָה, וְשִׁדֵּךְ לוֹ אֶת רַבִּי מַתִּתְיָהוּ.

תתרעח

רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן הי"ד, הָיָה לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְאַנַ"ש, חָסִיד רַאדְזִימִין, וְלָמַד לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ גַּם אֵצֶל ה"חָפֵץ חַיִּים" בְּרַאדִין.

ד-תקיג

כְּשֶׁנִּכְנַס פַּעַם בְּלֵיל שַׁבָּת רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן לְהַקְלוֹיז, וְרָאָה אֵיךְ שֶׁכַּמָּה מֵהַבַּחוּרִים יוֹשְׁבִים וְשׁוֹתִים מַיִם קָרִים וּמְדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם, מַיִם חַמִּים לֹא הָיָה לָהֶם, פָּנָה וְאָמַר לָהֶם: "רַבֵּנוּ אָמַר שֶׁבְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם צִמָּאוֹן לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ", אִם כֵּן מַדּוּעַ תְּכַבּוּ וּתְקָרְרוּ אֶת הַצִּמָּאוֹן הַזֶּה בְּמַיִם קָרִים, וַהֲרֵי עַתָּה הוּא זְמַן נָכוֹן לְדָבֵקוּת בַּשֵּׁם יִתְבָּרַךְ?

ד-תקיד

לְרַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיְתָה חִיּוּת וְהַרְגָּשָׁה גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ בְּקֻדֻּשַׁת צִיּוּן רַבֵּנוּ עַד שֶׁהָיָה יָכוֹל לָלֶכֶת לְפָעָמִים לְצִיּוּן רַבֵּנוּ בְּתַחִלַּת הַלַּיְלָה וְלִהְיוֹת נָעוֹר שָׁם מֵשָׁךְ כָּל הַלַּיְלָה כְּשֶׁהוּא מִתְעַמֵּק בְּעִיּוּן רַב בְּאֶחָד מִמַּאֲמָרָיו שֶׁל רַבֵּנוּ.

ד-תקטו

פַּעַם בְּאֶמְצַע הַחֹרֶף הָעַז וְהַקַּר, שָׁמַע אֶחָד מֵאַנַ"ש אֵיךְ שֶׁגּוֹעֵר רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן הי"ד בְּיִצְרוֹ וְצָעַק עָלָיו כַּמָּה פְּעָמִים: עָזְבֵנִי וְהִסְתַּלֵּק לְךָ מִמֶּנִּי, בְּאֵם לַאו, אַשְׁכִּיב עַצְמִי בַּשֶּׁלֶג עַד שֶׁאֶקְפָּא לַמָּוֶת.

ד-תקטז

רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן הי"ד, הָיָה אוֹמֵר לְאַנַ"ש אַחַר שֶׁהִתְחִלּוּ הַפְּרָעוֹת עַל יְדֵי הַבּוֹלְשֶׁוִיקִים וְכֵן בְּעֵת עֲלִיַּת הַקּוֹמוּנִיסְטִים לַשִּׁלְטוֹן, כַּיּוֹם צְרִיכִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַתְמִיד לָלֶכֶת וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ בַּחֲצוֹת וּלְהִתְבּוֹדֵד שָׁם, יוֹתֵר מִלְּצֵאת לְהִתְבּוֹדֵד חוּץ לָעִיר, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יֵּלֵד יוֹם וְשָׁמָּא חַס וְשָׁלוֹם יִסָּגֵר הַצִּיּוּן וְלֹא יוּכְלוּ שׁוּב לְשִׁהוֹת בּוֹ.

ד-תקיז

רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אוֹמֵר: "אֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְקַבֵּל שִׁחַד", כְּאוֹמֵר שֶׁהָאָדָם שֶׁעוֹבֵד אֶת ה' וּמְקַיֵּם מִצְוָה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית בְּכָל דִּקְדּוּקֶיהָ, אֵין זֶה נוֹתֵן לוֹ הֶתֵּר לְהָקֵל עַל עַצְמוֹ בִּשְׁאָר הַמִּצְוֹות וְהַהֲנָהגוֹת טוֹבוֹת, וְהַמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב שֶׁעוֹשֶׂה אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁיְּוַתֵּר לוֹ עַל הַזִּלְזוּל שֶׁמְּזַלְזֵל בְּמִצְוָה וְהַנְהָגָה אַחֶרֶת.

ד-תקיח

כַּיָּדוּעַ הָיָה רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, רַב בְּפוֹלִין בְּעִיר מוּנְקָטוֹב, אוּלָם הָיָה מַסְתִּיר אֶת הַדָּבָר מְאֹד, וּכְשֶׁהָיוּ מַזְכִּירִים לוֹ פַּעַם מִזֶּה, הָיָה אוֹמֵר בְּעַנָוְתוֹ הַגְּדוֹלָה: "אַל תִּזְכְּרוּ לָנוּ עֲוֹונוֹת רִאשׁוֹנִים".

ד-תקיט

רַבִּי נַפְתָּלִי כֹּהֵן זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (חוֹתְנוֹ שֶׁל ראבר"נ), הָיָה הַמְהַנְדֵּס שֶׁל הַקִּלּוּיז שֶׁבְּאוּמַאן, שֶׁבְּנָאוּהוּ מֵחָדָשׁ בִּשְׁנַת תרס"ג, וְאַחַר כְּךָ בָּרַח לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵחֲמַת שֶׁכּוֹמְרֵי הָעִיר בִּקְּשׁוּהוּ וְהִפְצִירוּ בּוֹ מְאֹד שֶׁיִּבְנֶה בְּנִין נָאֶה כָּזֶה גַּם עֲבוּרָם, כִּי הָיָה בְּנִין יָפֶה בְּיוֹתֵר שֶׁכָּל רֹאָיו הִשְׁתּוֹמְמוּ עַל יָפְיוֹ, וּמֵחֲמַת פַּחֲדוֹ לְהַמְרוֹת אֶת פִּיהֶם, בָּרַח לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ד-תקכ

בִּגְמַר בְּנִיַּת הַקִּלּוּיז, בָּא מוֹשֵׁל הָעִיר עִם אִשְׁתּוֹ לִרְאוֹת אֶת הַבִּנְיָן לְרֹב יָפְיוֹ, בֵּין דְּבָרָיו שָׁאַל אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי כַּמָּה עָלָה לִבְנוֹת בִּנְיָן נָאֶה כָּזֶה, וְאָמַר לוֹ, הִתְפַּלֵּא הַמּוֹשֵׁל מְאֹד שֶׁבִּנְיָן מְפֹאָר כָּזֶה יַעֲלֶה סַךְ מוּעָט כְּמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ, הִסְבִּיר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁהַהוֹצָאָה הָיְתָה מוּעֶטֶת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה בְּכָל מֶשֶׁךְ הַבִּנְיָה שׁוּם גְּנֵבוֹת, וְעָסְקוּ בִּבְנְיָנוֹ רַק אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים שֶׁלֹּא הֶעֱלִימוּ וְגָנְבוּ כְּלוּם, וְהֵבִין הַדָּבָר.

ד-תקכא

לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל ר' נַפְתָּלִי כֹּהֵן זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִפְצִירָה בּוֹ זוּגָתוֹ שֶׁיִּשְׁתֶּה מְעַט חָלָב וְלֹא אָבָה בְּשׁוּם אוֹפֶן, אוּלָם אַחַר כָּךְ כְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ שֶׁכּוֹאֵב לָהּ הַדָּבָר, נַעֲנָה וְהִתְיַשֵּׁב עַל מִטָּתוֹ וּבֵרֵךְ בִּרְכַּת "שֶׁהַכֹּל" בְּהִתְלַהֲבוּת כָּזוֹ עַד שֶׁכָּל שׁוֹמְעֵי הַבְּרָכָה לֹא שָׁכְחוּהָ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וְאַחַר מֶשֶׁךְ כַּחֲצִי שָׁעָה נִפְטַר.

ד-תקכב

פִּירֵשׁ פַּעַם רַבִּי נַפְתָּלִי כֹּהֵן זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּדֶרֶךְ צַחוּת אֶת הַנֶּאֱמַר בְּזֶמֶר אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין: "רִשִׁימִין וּסְתִימִין בְּגוֹ כָּל עָלְמִין בְּרֵם עַתִּיק יוֹמִין הֲלָא בַּטִּישׁ בַּטִּישִׁין", שֶׁרָמוּז בָּזֶה עִנְיַן רַבֵּנוּ, שֶׁאוֹרוֹ סָתוּם וְנֶעְלָם מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְרַק לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁהוּא עַתִּיק יוֹמִין שָׁם עִנְיָנוֹ בּוֹטֵשׁ וְנוֹקֵב.

ד-תקכג

כְּשֶׁנִּכְנְסוּ רַבִּי יַעֲקֹב כֹּהֵן וְרַבִּי יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמַן זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקֵּר אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי כֹּהֵן בְּשַׁבָּת אַחַת בְּשָׁכְבוֹ כְּבָר עַל עֶרֶשׂ דְּוִי סָמוּךְ לִפְטִירָתוֹ, דִּבֵּר עִמָּהֶם הַרְבֵּה מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ, וְנַעֲנָה וְאָמַר לָהֶם, "אֵינִי מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי יֵשׁ לִי בָּרוּךְ ה' שְׁטַר בַּנָּקַאי שֶׁל 'רוֹטְשִׁילְד', "וְוועקְסֶל", שֶׁהוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת לָשׁוֹן הַמּוּזְכָּר בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֶׂה שֶׁל הַבֶּעְרְגָער וְהָעָנִי, כְּשֶׁסַּיֵּים אָמַר לָהֶם: לְכוּ עַתָּה לֶאֱכֹל לִכְבוֹד שַׁבָּת, וְהִטְעִים לָהֶם זֹאת בַּפָּסוּק: "לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת ה' אֲלַמֶּדְכֶם", וְהַיְינוּ "לְכוּ בָנִים" לֶאֱכֹל, אוּלָם "שִׁמְעוּ לִי" אֶת דִּבְרֵי יִרְאַת ה' שֶׁלִּמַּדְתִּי אֶתְכֶם. הוּא נוֹלַד מָהוּל וְהָיָה חָסִיד נִלְהָב מְאֹד בְּכָל רמ"ח אֵיבָרָיו. חָתְנוֹ ראבר"נ שִׁבְּחוֹ מְאֹד, בִּפְרַט בְּסֵדֶר הַנְהָגָתוֹ. כִּי הָיָה קַבְּלָן בִּנְיָן, וְהָיָה עוֹבֵד רַק בִּימוֹת

הַקַּיִץ וְאוֹגֶר לְעַצְמוֹ מָמוֹן לְכָל יְמֵי הַחֹרֶף, וְאָז לֹא עָשָׂה שׁוּם מְלָאכָה רַק יָשַׁב כָּל הַזְּמַן עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה.

ד-תקכד

כְּשֶׁשָּׁהָה רַבִּי אֶפְרַיִם, בַּעַל הַמְּחַבֵּר הַסֵּפֶר "עֹנֶג שַׁבָּת" הַמְכֻנֶּה "רַבִּי אֶפְרַיְמֶל" בְּבֵית הַבְּרָאָה שֶׁבִּשְׁכוּנַת "מְקוֹר חַיִּים", הֵבִיא לוֹ בֹּקֶר אֶחָד אֵיזֶה יְהוּדִי טוֹב כּוֹס חָלָב חַם בִּהְיוֹתוֹ עֲדַיִן עוֹמֵד לְפָנֵי הַתְּפִלָּה, כִּי רָאָה שֶׁפָּנָיו חֲלוּשׁוֹת, וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁמִּנְהָג אַנַ"ש לְהַקְפִּיד לִבְלִי לִשְׁתּוֹת כְּלַל לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, כְּאֶזְהֶרֶת רַבֵּנוּ, וּבַתְּחִלָּה מֵאֵן לִשְׁתּוֹתוֹ כְּמִנְהָגוֹ מֵאָז וּמִקֶּדֶם, אוּלָם כְּשֶׁרָאָה שֶׁזֶּה הָאִישׁ שֶׁהֵבִיאוֹ נֶחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ מִזֶּה, שֶׁהִטְרִיחַ עַצְמוֹ עֲבוּרוֹ, עָבַר עַל מִדָּתוֹ וְשָׁתָה אֶת הֶחָלָב.

ד-תקכה

חסר

ד-תקכו

רַבִּי שְׁלֹמֹה וֶועקְסְלֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה זָהִיר מְאֹד בְּקִימַת חֲצוֹת מִדֵּי לַיְלָה, וְאַף בְּחָלְיוֹ הַקָּשֶׁה שֶׁלִּפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ, וּמְסַפְּרִים נְכָדָיו שֶׁאַף יָמִים סְפוּרִים לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ בְּשָׁכְבוֹ כְּבָר בְּבֵית הַחוֹלִים, רָאוּהוּ שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ וְאֵינוֹ רָגוּעַ, וּכְשֶׁשְּׁאֲלוּהוּ לְחֻפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ, שְׁאָלָם בִּדְאָגָה, מַה הַשָּׁעָה מָתַי שְׁעַת חֲצוֹת? וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים וְרַק כְּשֶׁיָּדַע שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ עֵת חֲצוֹת לַיְלָה נִרְגַּע וְעָסַק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי יְכָלְתּוֹ.

ד-תקכז

בִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ מְכַנִּים אֶת רַבִּי שְׁלֹמֹה וֶועקְסְלֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַ"בָּחוּר הַיְרֵא שָׁמַיִם", "דֶּער פְרוּמֶער בָּחוּר", וְהָרַב מִבְּרִיסְק וְהָרַב אַלְכַּנְדְּרִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֶעֱרִיכוּ וְהוֹקִירוּ אוֹתוֹ מְאֹד, וְאַף ראבר"נ הָיָה מַזְכִּירוֹ לְשֶׁבַח. בְּעֵת הַלְוָיָתוֹ שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בָהּ עַם רַב כַּיָּדוּעַ, אָמַר אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי יְרוּשָׁלַיִם לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק שֶׁלְּהַלְוָיָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁלֹמֹה הָיָה רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה צִבּוּר גָּדוֹל יוֹתֵר.

ד-תקכח

רַבִּי שְׁלֹמֹה וֶועקְסְלֶער, הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כָּל יָמָיו בְּהַתְמָדָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, בְּעֵת הַמִּלְחָמָה בִּשְׁנַת תש"ח, כְּשֶׁהִפְגִּיזוּ הָעַרָבִים, אָמַר בִּתְמִימוּתוֹ לַחֲתָנוֹ: לֵךְ וֶאֱמֹר לַשְּׁכֵנִים שֶׁכְּבָר יַפְסִיקוּ לְהַרְעִישׁ בְּבֵיתָם, כָּל כָּךְ הָיָה שָׁקוּעַ בַּלִּמּוּד.

ד-תקכט

פַּעַם פָּגַשׁ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּבַעַל עֲגָלָה אֶחָד שֶׁהָיוּ הַתּוֹשָׁבִים מְכַנִּים אוֹתוֹ בְּשֵׁם "וֶועלְוול שֵׁייגֶעץ" "זְאֵב הַגּוֹי", וְסִפֵּר לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק שֶׁבְּקַטְנוּתוֹ הָיָה גַּם הוּא בֵּין

תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס קְבָלִיטְשֶׁעֶר, וְאַחַר שֶׁהוֹדִיעַ לָהֶם רַבִּי פִּנְחָס מֵהִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ, הוֹצִיאוּהוּ הוֹרָיו מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יִלְמַד יוֹתֵר אֵצֶל רַבִּי פִּנְחָס, פֶּן חָלִילָה יֵהָפֵךְ אַף הוּא לְחָסִיד בְּרֶסְלֶב. וְסִיֵּים בְּצַעַר וְאָמַר: אִלּוּ הָיִיתִי אַף אֲנִי מַמְשִׁיךְ לִלְמֹד אֵצֶל רַבִּי פִּנְחָס לֹא הָיוּ מְכַנִּים אוֹתִי הַיּוֹם תּוֹשָׁבֵי הָעִיר בַּשֵּׁם "וועלְוול שַׁייגֶעץ".

ד-תקל

פַּעַם, בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַסְּלִיחוֹת, כְּשֶׁבָּא רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהַקְלוֹיז מֻקְדָּם מְאֹד, בְּעֵת שֶׁעֲדַיִן לֹא הָיוּ הָאֲנָשִׁים, רָאָה אֵיךְ שֶׁרַבִּי יִשְׂרָאֵל וַוייְנְבֶּעְרְג זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (ב"ר שִׂמְחָה דָּוִד ב"ר אֶפְרַיִם ב"ר נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, וְהָיָה גַּם נֶכֶד רַבֵּנוּ, כִּי אִמּוֹ הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן בְּנָהּ שֶׁל חַיָּה בַּת רַבֵּנוּ, הַמְכֻנֶּה נַחְמָן חַיָּלְ'יס), עוֹמֵד לְיַד אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ עִם תְּהִלִּים אוֹ סֵפֶר אַחֵר, וּמִתְפַּלֵּל לַה' יִתְבָּרַךְ בִּבְכִיּוֹת רַבּוֹת וּבְהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ עָצוּם שֶׁאֵין לְתָאֲרוֹ כְּלַל וּכְלָל.

[רַבִּי חַיִּים הַקַּצָב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, תַּלְמִידוֹ מְנוּעַר שֶׁל ר' פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִפְטַר בְּמוֹשַׁב זְקֵנִים בִּשְׁנוֹת תר"פ בְּעִיר הַיְיסִין הַסָּמוּךְ לְאוּמַאן.

רַבִּי חַיִּים קַצָּב הַנַּ"ל, נֶהְפַּךְ לְבַעַל תְּשׁוּבָה מֻפְלָג מְאֹד, פַּעַם נֶעֱמַד לְיָדוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת, וְרָאָה אֵיךְ שֶׁעֵינָיו זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת כַּנַּחַל. מֵמֵּשׁ לִרֹב בְּכְיָתוֹ הָיוּ פָּנָיו נִרְאִים כְּאִלּוּ יָצָא עַתָּה מִבֵּית מֶרְחָץ אֵידִים, הַנִּקְרָא שְׁוִויץ בָּאד].

ד-תקלא

רָאָה פַּעַם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֶת רַבִּי חַיִּים קַצָּב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת בִּבְכִיּוֹת נוֹרָאוֹת כָּל כָּךְ, עַד שֶׁהִרְהֵר לְעַצְמוֹ: מֵאַיִן לוֹקְחִים כָּל כָּךְ הַרְבֵּה דְּמָעוֹת, הוּא נִפְטַר בְּהַיְיסִין בִּשְׁנוֹת התר"צ, בִּשְׁהוֹתוֹ שָׁם בְּמוֹשַׁב זְקֵנִים (ע"ע להלן סעיף תרצ"ט). רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְסְטָחוֹבֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ הַרְבֵּה פְּעָמִים, וְהָיָה רַבִּי מֹשֶׁה מַפְלִיג מְאֹד אֶת עֲבוֹדָתוֹ אֶת ה' בַּלַּיְלָה, בִּפְרָט אֶת אֲמִירָתוֹ "לְקוּטֵי תְּפִלּוֹת". וּמְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם רָאוּ אֶת הַסֵּפֶר "לְקוּטֵי תְּפִלּוֹת" שֶׁלּוֹ, שֶׁלְּרוֹב בְּכְיָתוֹ וְהַרְטָבָתוֹ בְּדְמָעוֹת אֶת הַדַּף, נִמְחֲקוּ וְנִטַּשְׁטְשׁוּ הַתֵּבוֹת, לְרֹב בְּכְיָתוֹ הָיָה נִדְמֶה שֶׁזֶּה עַתָּה יָצָא מִמֶּרְחָץ אֵדִים. (ע"ע להלן סעיף ת"ר, ובח"ה סעיף רי"ד).

ד-תקלב

אָמַר פַּעַם בִּמְלִיצָה רַבִּי מָרְדְּכַי סוֹקוֹלוֹבֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: בַּ'טְ'לְ'ן רָאשֵׁי תֵּבוֹת: בְּ'רָאנְפִין יַיִן שָׂרָף, טַ'בָּק. לְ'יקֶר מִקְטֶרֶת. נְ'קִיּוֹת. שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁשְּׁקוּעַ בְּמִנְהָגִים אֵלּוּ, דְּהַיְנוּ שְׁתִיַּת יַיִן שָׂרָף, הֲרָחַת טַבָּק, וְעִשּׁוּן הַלִּילֶקֶע סִגָּרִיּוֹת, וְחֶמְרַת הַנְּקִיּוּת, דְּהַיְנוּ הַשְׁהִיָּה הַרְבֵּה בְּבֵית הַכִּסֵּא, נַעֲשֶׂה הָאָדָם בַּטְלָן וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' כָּרָאוּי. חָמְשָׁה דְּבָרִים

אֵלּוּ הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ, כַּיָּדוּעַ, גַּם אָמַר חיי מוהר"ן סימן: "אַתֶּם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, אֲבָל שְׁלֵימַזְלְנִיקֶעס, דְּהַיְנוּ בַּטָּלָנִים בִּלְשׁוֹנֵנוּ.

ד-תקלג

לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נוֹלְדָה בַּת בְּעֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְתֵיכֶף לְמָחֳרַת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, עָלָה לַתּוֹרָה וְנָתַן לָהּ שֵׁם כַּנַּהוּג, כְּשֶׁבָּא אַחַר כָּךְ לְרַבִּי אַיזִיק אַיזִיזִיק אַיזִינְשְׁטֵיין וְהוֹדִיעַ לוֹ מִשְּׁמְחָתוֹ שֶׁל לֵידַת בִּתּוֹ וּקְרִיאַת שְׁמָהּ, אָמַר לוֹ: אִלְמָלֵא הָיִיתָ שׁוֹאֲלֵנִי קֹדֶם הָיִיתִי מְצַוֶּה עָלֶיךָ לְהַמְתִּין בְּקְרִיאַת הַשֵּׁם עַד לַשַּׁבָּת הַבָּאָה, כִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נַעֲנָה פַּעַם וְאָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה: מַדּוּעַ מַמְתִּינִים לְבֵן שְׁמוֹנָה יָמִים לִקְרִיאַת שְׁמוֹ וּלְבַת לֹא? (אוּלַי נָהֲגוּ אַנַ"שׁ, כְּשֶׁנּוֹלְדָה בַּת בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ, לָתֵת הַשֵּׁם בְּשַׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה).

ד-תקלד

כְּשֶׁבָּא בְּבַחֲרוּתוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאוּמַאן, שְׁאַל אֶת אַנַ"שׁ שָׁם: מַדּוּעַ אֵין עוֹשִׂים יְשִׁיבָה לַבַּחוּרִים, עָנוּ לוֹ: כִּי לָאֱמֶת אֵין שַׁיָּךְ מְצִיאוּת שֶׁל בָּחוּר, כִּי תֵּיכֶף שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּר מִצְוָה צָרִיךְ לְהִתְחַתֵּן, וְאָמְרוּ בַּהֲלָצָה: בְּמָקוֹם יוּנְגֶעֶר מַאן אַבְרֶךְ צָעִיר צָרִיךְ לוֹמַר "יוּנְגֶעֶל מַאן" אַבְרֶךְ יֶלֶד, כִּי תֵּיכֶף שֶׁגָּדַל וּמְסַיֵּם אֶת יַלְדוּתוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּבָר אַבְרֶךְ.

ד-תקלה

רָאָה פַּעַם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּחֲלוֹם אֶת יְדִידוֹ רַבִּי לֵייב לוּפַאטֶער בְּמַבָּט עָצוּב, שְׁאַל אוֹתוֹ מַדּוּעַ עָצוּב הִנְךָ, עָנָה לוֹ, תּוֹבְעִים אוֹתִי כַּאן בְּעוֹלָם הָאֱמֶת גַּם עַל זֶה שֶׁהִלְמוּד שֶׁלָּמַדְתִּי בִּימֵי חַיַּי לֹא לְמַדְתִּיו כְּסֵדֶר, הַיְינוּ בְּסֵדֶר הַלִּמּוּד דַּף אַחַר דַּף סֵפֶר אַחַר סֵפֶר.

ד-תקלו

בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תרצ"ט, הָיָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הַצִּיּוּן בְּשָׁעָה שֶׁבַּע בַּבֹּקֶר, בְּאוֹתוֹ הָרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הִתְפַּלְּלוּ אַנַ"שׁ בַּמְּקֻלָּט מֵרֹב הַפַּחַד שֶׁהָיָה מֵהַשִּׁלְטוֹנוֹת. כְּשֶׁחָזַר אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְבֵיתוֹ שֶׁבְּמוֹסְקְבָא, סִפְּרוּ לוֹ שֶׁבְּדִיּוּק בְּשָׁעָה זוֹ שֶׁשָּׁהָה בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֵצֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ כְּשֶׁיָּרְדָה בְּתּוֹ מֵהַ"חַשְׁמַלִּית", נִתְפַּסָּה בְּבִגְדָהּ, וְהַנְּהָג שֶׁלֹּא הִבְחִין בַּדָּבָר, גָּרַר אוֹתָהּ כִּבְרֹת דֶּרֶךְ, וְכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁרָאוּ זֹאת הֵחֵלּוּ צוֹעֲקִים, לְקוֹל צַעֲקָתָם חָדַל מִלְּנְסוֹעַ, וְהָיוּ בְּטוּחִים בְּמִיתָתָהּ, אוּלָם בְּחַסְדֵי ה' נִצְּלָה וְלֹא נִפְגְּעָה כְּלַל וּכְלָל.

ד-תקלז

פַּעַם נָסַע רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּרַכֶּבֶת, בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ עָלָה אֶחָד מִזִּקְנֵי וַחֲשׁוּבֵי הַמִּתְנַגְּדִים, וְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָשַׁב וְלָמַד אָז לְעַצְמוֹ מִשְׁנָיוֹת כְּדַרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ, שָׂמַח הַלָּה וְהִתְיַשֵּׁב לְיָדוֹ וְהִתְחִיל לְשָׂאֲלוֹ לְמִקּוֹמוֹ, עָנָהוּ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהוּא דָּר בְּטָעפְּלִיק, שְׁאֵלוֹ שׁוּב וְהֵיכָן מִתְפַּלְּלִים אַתֶּם? עָנָהוּ בְּבֵית מִדְרָשׁ הַכְּלָלִי שֶׁל

הַחֲסִידִים, וְהֵחֵלוּ לְדַבֵּר יַחַד וְדִבֵּר עִמּוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ הָרַבֵּה, וּבְכָל עֵת שֶׁשָּׁאֲלוֹ הֲלָה הֵיכָן כְּתוּבִים הַדְּבָרִים עָנָהוּ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק בְּסִפְרֵי תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהִתְפָּעֵל הֲלָה מְאֹד וְהִתְחַבֵּב עָלָיו כָּל כָּךְ עַד שֶׁבְּעֵת הִפָּרְדָם פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: "קָשָׁה עָלַי פְּרִידָתְכֶם", כָּל כָּךְ הִתְחַבֵּב עָלָיו רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל אַף שֶׁצָּעִיר לְיָמִים הָיָה אָז וְהֲלָה תַּלְמִיד חָכָם זָקֵן וּנְשׂוּא פָּנִים.

ד-תקלח

חָתָן אֶחָד בָּא מוּדְאָג לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעִנְיַן שִׁדּוּךְ שֶׁהִצִּיעוּ לוֹ, הוֹסִיף וְאָמַר: כַּלָּה זוֹ חֶסְרוֹנָהּ הוּא זֹאת שֶׁפְּשׁוּטָה הִיא בְּדַעְתָּהּ וּבְמַעֲשֶׂיהָ. וְהֵבִין רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכְּאִלּוּ מְאוּכְזָב הוּא מִשִּׁדּוּךְ זֶה. עָנָה וְאָמַר לוֹ: אַדְרַבָּא, צְרִיכִים דַּוְקָא אִשָּׁה פְּשׁוּטָה וּתְמִימָה, וּבְזֹאת תּוּכַל יוֹתֵר לַעֲבֹד אֶת ה' וּלְנַהֵל אֶת הַבַּיִת בְּטַהֲרַת הַקֹּדֶשׁ טוֹב בְּהַרְבֵּה.

ד-תקלט

פַּגַּשׁ פַּעַם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּסוֹף יָמָיו יוֹצֵא מִנְּחוּם-אֲבֵלִים שֶׁל אֶחָד מֵאַנ"שׁ, וְדִבְּרוּ יַחְדָּיו, בֵּין דְּבָרָיו נַעֲנָה לוֹ רַבִּי אַבְרָהָם וְאָמַר: "מָה אוֹמַר לָךְ, יֵשׁ בִּי כְּבָר אֶת כָּל הַסִּימָנֵי-גְּסִיסָה הַכְּתוּבִים בְּשֻׁלְחָן-עָרוּךְ וְהִפְטִיר בְּעַצְמוֹ וְאָמַר: "נוּ, וְכִי אִם יֵשׁ בִּי סִימָנֵי-גְּסִיסָה אֵינִי צָרִיךְ כְּבָר לְנַחֵם אֲבֵלִים וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה?

ד-תקמ

כְּשֶׁבָּא פַּעַם אֶחָד מַהֲאֶפִּיקוֹרְסִים לְהִתְוַכֵּחַ עִם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעִנְיְנֵי אֱמוּנָה, שְׁאַל אוֹתוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק, טֶרֶם תְּחֵילָתִי לְדַבֵּר עִמְּךָ עֲנֵנִי נָא אִם מַאֲמִין אַתָּה בַּפְּסוּק רִאשׁוֹן שֶׁבַּתּוֹרָה: "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", כִּי אִם אֵינְךָ מַאֲמִין בָּזֹאת אֵינִי חָפֵץ לְהִתְוַכֵּחַ עִמְּךָ כְּלָל וּכְלָל. כְּאוֹמֵר לוֹ שֶׁמּוּכָן לְשׂוֹחֵחַ עִמּוֹ לְלַבֵּן אֶת הָאֱמוּנָה שֶׁנֶּחְלְשָׁה בּוֹ, אוּלָם אִם הוּא כּוֹפֵר בְּהַכֹּל אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלַל לִשְׁמוֹעַ דְּבָרָיו הָאַרְסִיִּים. וְעָזְבוֹ וְהָלַךְ לוֹ.

ד-תקמא

פַּעַם בְּאַחַת מִלֵּילֵי הַחֹרֶף הַקָּרִים בְּעֵת חֲצוֹת לַיְלָה, אָמַר רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְחָתְנוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק: "צֵא הַחוּצָה וְתִרְאֶה אֵיךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָאֲפֵלָה שׁוֹרֶה בְּכָל בָּתֵּי הָעִיר וְרַק בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי "הֶעְרְשְׁקֶע" זוֹרֵחַ אוֹר קָלוּשׁ, "לַייכְט אַ קְרַיינִיצְל", מִמְּנוֹרַת הַנֵּפְט הַקְּטַנָּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כִּי הָיָה רַבִּי צְבִי עָנִי מָרוּד, וְיָשַׁב וְעָבַד אֶת ה' בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְאַחֲרֶיהָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה. הוּא הָיָה עָנִי וְאֶבְיוֹן כָּזֶה, שֶׁאֲפִלּוּ אַבָּנֵט לַתְּפִלָּה לֹא הָיָה לוֹ, וְהָיָה חוֹגֵר אֶת עַצְמוֹ בְּאַבָּנֵט עָשׂוּי מִקַּשׁ יָבֵשׁ שֶׁעָשָׂה לְעַצְמוֹ, הוּא נִפְטַר בְּסוֹף שְׁנוֹת הַתר"ע

לִפְנֵי הַגִּיעוֹ לְגִיל שִׁבְעִים וְלֹא זָכָה לְבָנִים, בְּחַיָּיו הָיָה "מִתְפָּרְנֵס" מִמְּכִירַת הַזֶּפֶת, אוּלָם כָּל רוֹאָיו וְהַנּוֹשְׁאִים וְנוֹתְנִים עִמּוֹ רָאוּ שֶׁעוֹבֵד ה' גָּדוֹל הוּא. זוּגָתוֹ נִשְׂאָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ לְאִישׁ רַב. בְּהַלְוָיָתוֹ הָעֲלוּבָה לֹא הָיָה אֲפִלּוּ מְנְיַן אֲנָשִׁים, נַעֲנָה אָז ר' אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר וְאָמַר לַחֲתָנוֹ: לֵוִי יִצְחָק רוֹאֶה הִנְךָ אֵיזוֹ לְוָיָה יֵשׁ לְהִירְשְׁקֶע, אוּלָם שָׁם בְּהִתְכַּוְּנוֹ לְעוֹלָם הָאֱמֶת יֵשׁ לוֹ לְוָיָה יָפָה. "זֶעהְסְט וואס פַאר אַ לְוָיָה הֶערְשְׁקֶע הָאט, אַבֶּער דָארְטָן הָאט עֶר אַ שֵׁיינֶע לְוָיָה".

ד-תקמב

פַּעַם בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִגַּשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, חֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי, לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִתְאוֹנֵן לְפָנָיו שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְבּוֹדֵד כָּרָאוּי, אָמַר לוֹ רל"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: דָּבָר זֶה בָּא לְךָ מֵחֲמַת שֶׁבְּעֵת שֶׁהִנְּךָ מַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל, חוֹשֵׁב הִנְּךָ רַק עַל חֶסְרוֹנוֹתֶיךָ וּמְעוּט עֲבוֹדָתְךָ אֶת ה' כָּרָאוּי, וְאֵין זֶה מֵהָרָאוּי וְהַנָּכוֹן, אֶלָּא הַתְחֵל לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמְךָ נְקוּדוֹת וּמַעֲלוֹת טוֹבוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה יָאִיר לְךָ הַמֹּחַ לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי. אַחַר זְמַן מַה, בָּא אֵלָיו וְהוֹדָה לוֹ עַל זֶה מְאֹד, בְּאָמְרוֹ לוֹ שֶׁעֲצָה זוֹ סִיְּעָה לוֹ מְאֹד.

ד-תקמג

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, זָכָה וְהִכִּיר כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁזָּכוּ עוֹד לְקַבֵּל וְלִרְאוֹת אֶת פְּנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ. הֲרַאשׁוֹן, הֲלֹא הוּא רַבִּי דָּוִד צְבִי, ב"ר יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁנּוֹלַד בִּשְׁנַת תקפ"ח, וְהָיָה בְּעֶת פְּטִירַת מוֹהַרְנַ"תְּ בְּגִיל שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים. וּכְבָר הָיָה אָז אָב לְבֵן אֶחָד. וְכֵן אָחִיו רַבִּי מִיכָל שֶׁהָיָה יֶלֶד בְּגִיל שְׁמוֹנֶה שָׁנִים בִּפְטִירַת מוֹהַרְנַ"תְּ, כִּי נוֹלַד בִּשְׁנַת תקצ"ז. וְכֵן הִכִּיר אֶת רַבִּי אַבְרָהָם, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי גֵּרְשׁוֹן נֶכֶד הַמַּגִּיד מִטְּרָהְוויצָע, שֶׁדָּר בִּבְרֶסְלֶב, וְהָיָה זָקֵן מוּפְלָג לְמַעְלָה מִמֵּאָה שָׁנָה. וְכֵן זָקֵן סַגִּי-נָהוֹר אֶחָד מִכְּפַר אַלְכְּסַנְדְּרִיווְקָע, שֶׁמִּקּוֹר חוֹצְבוֹ הָיָה מֵעִיר טְרָהְוויץ, וּבֵקֵר אֶצְלוֹ בְּכַוָּנָה כְּדֵי לִרְאוֹתוֹ, וְכַמֻּסָּפָר לְעֵיל.

ד-תקמד

רַבִּי בִּנְיָמִין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִזֶּמֶרִינְקָע הַסָּמוּךְ לְאוּמַאן, הָיָה עוֹבֵד ה' גָּדוֹל וּמִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנוֹת עֲצוּמוֹת וּבְשִׂמְחָה עֲצוּמָה, הָיָה חָשׁוּךְ בָּנִים. הוּא נִשְׁלַח יַחַד עִם הָעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יָדוּעַ מַה עָלָה בְּגוֹרָלָם, וּכְמוֹ כֵן אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי בֶּעראלְע כֹּהֵן שֶׁהָיָה אַבְרֵךְ עוֹבֵד ה' נִפְלָא, הי"ד.

ד-תקמה

רַבִּי מָאטְיֶע פָּאלְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מֵהָאֲנָשִׁים הַדְּבוּקִים בְּרַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבִשְׁנוֹת הַמַּהְפֵּכָה בָּרַח עַד קַוְוקַאז וְאַף עַל פִּי כֵן הָיָה בָּא מִמָּקוֹם רָחוֹק כָּזֶה מִדֵּי שָׁנָה עִם בְּנוֹ רַבִּי רְאוּבֵן, לִשְׁהוֹת בְּקִבּוּץ אַנַ"ש בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה.

ד-תקמו

רַבִּי הֶעְרְשִׁיל הָיָה חַיָּט בְּעִיר טֶעפְּלִיק, וְהִתְחַתֵּן בְּזִוּוּג שֵׁנִי עִם מָרַת חַנָּה בַּת רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעָבַר לָדוּר בְּאוּמַאן, וְשָׁם עָסַק בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, הוּא הָיָה אָדָם פָּשׁוּט וְתָם, וְהִצְלִיחַ לְקָרֵב הַרְבֵּה לַאֲנַ"שׁ, כִּי הָאֲנָשִׁים הָיוּ מִתְפָּעֲלִים מִתְּמִימוּתוֹ, וּכְשֶׁבִּקֵּר פַּעַם אֶצֶל הָרַב יוֹסֵף יִצְחָק מִלְיוּבַאוִויטְשׁ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִתְפָּעֵל אַף הוּא מִמֶּנּוּ.

ד-תקמז

ר' מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִתְקָרֵב לְאֲנַ"שׁ עַל יְדֵי חוֹתְנוֹ רַבִּי נַחְמָן קַארְשִׁינְסְקֶע מְטֻשָּׁעְרִין זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם חוֹתְנוֹ: הֲרֵי סוֹחֵר אַתָּה (כִּי רַבִּי מֹשֶׁה הָיָה עוֹסֵק בְּמִסְחָר עוֹד בִּהְיוֹתוֹ בָּחוּר וְהָיָה מַעֲבִיר סְחוֹרוֹת מִלְּאִדְז שֶׁבְּפוֹלַנְיָה לִפְנִים רוּסְיָא), וְאִם כֵּן מַדּוּעַ לֹא תִּסַּע וְתָבוֹא לְעִיר אוּמַאן שֶׁדָּרִים בּוֹ סוֹחֲרִים גְּדוֹלִים וּסְחוֹר עִמָּם, שָׁמַע לַעֲצָתוֹ וּבָא לְאוּמַאן, וְכָךְ בִּשְׂהוֹתוֹ בָּעִיר הִתְקָרֵב לַאֲנַ"שׁ.

ד-תקמח

בִּשְׁנַת תרע"ח בְּעֵת הַמַּהְפֵּכָה, שֶׁהָרְגוּ אָז הַקּוֹמוּנִיסְטִים אֶת כָּל הָעֲשִׁירִים, הָיָה גַּם רַבִּי מֹשֶׁה בֵּין הָרְשׁוּמִים לַהֲרִיגָה. וּכְבָר קִבֵּל לַהֲרִיגָתוֹ מִסְפָּר מִסְפָּר מִסִּים, (מִסְפָּר חֲמִשִּׁים וְאַרְבַּע), וְהִנֵּה נָהֲגוּ הַקּוֹמוּנִסְטִים שֶׁלִּפְנֵי שֶׁהָרְגוּ אָדָם עָבַר פָּרָשׁ וְשָׁאַל אֶת הַנֶּאֱשָׁם אִם יוֹדֵעַ עֲבוּר מַה יוֹצֵא לְיהֳרֵג, וּכְשֶׁהָיָה הַשָּׁפוּט אוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַדּוּעַ, הָיָה אוֹמֵר לוֹ הַפָּרָשׁ רְאֵה נָא, אִם נַחֲזוֹר עַל הַמִּשְׁפָּט וְתֵצֵא חַיָּב אָז נְמִיתְךָ מִתּוֹךְ יְסוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ אֶת רַבִּי מֹשֶׁה אִם יוֹדֵעַ מִשּׁוּם אֵיזוֹ אַשְׁמָה הוּא יוֹצֵא לְיהֳרֵג, עָנָה וְאָמַר: "אֵינִי יוֹדֵעַ", צִוּוּה הַמְפַקֵּד לְבָדוֹק שׁוּב אֶת תִּיק אַשְׁמָתוֹ, וְקָרְאוּ לָעֵד שֶׁהֵעִיד וְהִלְשִׁין עָלָיו, אִם נָכוֹן עֵדוּתוֹ, וְאָמַר לָהֶם הָעֵד, כָּל מַה שֶׁהֵעַדְתִּי נֶגְדּוֹ הָיָה שֶׁקֶר, אָמְרוּ לוֹ הַשּׁוֹפְטִים: דַּע לְךָ אִם לֹא תוֹדֶה עַל דְּבָרֶיךָ הָרִאשׁוֹנִים יַהַרְגוּ אוֹתְךָ עַל עֵדוּת הַשֶּׁקֶר שֶׁהֵעַדְתָּ מִקֹּדֶם, עָנָה וְאָמַר לָהֶם הָעֵד: "יְכוֹלִים אַתֶּם אַף לְהָרְגֵנִי כָּל מַה שֶׁהֵעַדְתִּי הָיָה שֶׁקֶר" וְשִׁחְרְרוּהוּ לַחָפְשִׁי. בִּרְאוֹתוֹ אֶת הַנֵּס הַמַּפְלִא הַזֶּה, קִבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּנֶדֶר לִדְאֹג לְאֲנַ"שׁ הַבָּאִים לַקִּבּוּץ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וּמִשְּׁנַת תרפ"ג וְהָלְאָה דָּאַג לְצָרְכֵי אֲנַ"שׁ הַבָּאִים לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה מִכַּסְפּוֹ הוּא, וְהָיָה מְשַׁמְּשָׁם בְּנֶאֱמָנוּת לְלֹא שׁוּם קְפִידָה כְּלָל, וּלְרוֹב שִׂמְחָתוֹ בְּמִצְוָה זוֹ, הָיָה נוֹשֵׂא בְּעַצְמוֹ עַל כְּתֵפָיו אֶת הַשֻּׁלְחָנוֹת וְהַסַּפְסָלִים מֵהַקְּלוּיז לְאוּלָם הָאֹכֶל וּמִשָּׁם חֲזָרָה לַקְּלוּיז, כִּי הָיָה בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל, וְכֵן בְּכָל סְעוּדָה וּסְעוּדָה, וְכָל מִי שֶׁהָיָה לוֹ אֵיזֶה הֶעָרָה וְתַרְעוֹמֶת, בִּרְצוֹתוֹ לְהַשְׁקִיטוֹ הָיָה נוֹתֵן לוֹ עוֹד מְנַת אֹכֶל, כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא הַלָּה עַל סִפּוּקוֹ וְיִשְׁקֹט.

ד-תקמט

וְהִנֵּה מַעֲשֶׂה זוֹ נוֹדַע לְאַנַ"שׁ אַחַר שֶׁבְּלֵיל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תרצ"ה-ו אָסְרוּהוּ וּלְקָחוּהוּ לְבֵית-הַסֹּהַר בְּהַאֲשִׁימָם אוֹתוֹ בְּאִרְגּוּן וַחֲלוּקַת הָאוֹכֶל לְאַנַ"שׁ הַבָּאִים לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְשָׁם בַּחֲקִירוֹת כְּשֶׁשְּׁאֲלוּהוּ סִבַּת הִתְעַסְקוּתוֹ בָּזֶה, סִפֵּר לָהֶם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה, וְשִׁחְרְרוּהוּ בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה. וְתֵיכֶף בָּא לְבֵית רל"י זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְדָפַק לוֹ עַל הַחַלּוֹן וְהוֹדִיעוֹ עַל שִׁחְרוּרוֹ בְּהוֹסִיפוֹ לוֹ: רְאֵה, הִזְהִירוּנִי בְּכָל חוֹמֶר הַדִּין שֶׁאוֹדִיעַ לְגַבָּאֵי הַקְּלוּיִז שֶׁמּוּזְהָרִים לְבִלִי לְהִתְפַּלֵּל לְמָחָרָת בַּקְּלוּיִז בְּשׁוּם אוֹפָן, וְאִם לֹא יְבוּלַע לָהֶם. עָנָה לוֹ רל"י זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אוֹתִי לֹא מְעַנְיֵן כָּל זֶה וְאָנוּ נִתְפַּלֵּל לַמָּחָרָת כְּדַרְכֵּנוּ בְּכָל שָׁנָה. וְאָכֵן, הִתְפַּלְּלוּ כְּדַרְכָּם. לַמָּחָרָת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּאוּ שׁוֹטְרִים וּלְקָחוּהוּ לְבֵית הַסֹּהַר, בִּהְיוֹתוֹ שָׁם אָמַר לְסֹהֲרָיו שֶׁחִרְרוּנִי, כִּי אֲנִי הַפּוֹעֵל הַטּוֹב בְּיוֹתֵר בְּבֵית חֲרוֹשֶׁת לַעֲשִׂיַּת נַעֲלַיִם וְאַתֶּם מַפְסִידִים לַמֶּמְשָׁלָה כֶּסֶף בְּעִצְרָכֶם אוֹתִי כָּאן, וְאָכֵן שִׁלְּחוּ טֶלֶגְרָמָה לְבֵית הַחֲרוֹשֶׁת שֶׁבְּמוֹסְקְבָא וְקִבְּלוּ תְּשׁוּבָה שֶׁיְּשַׁחְרְרוּהוּ תֵּיכֶף וּמִיָּד, מֵחֲמַת שֶׁכָּל הַמִּפְעַל קַיָּם עָלָיו, וְשִׁחְרְרוּהוּ.

ד-תקנ

סִפֵּר רַבִּי מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ כְּשֶׁבָּא פַּעַם רִאשׁוֹנָה לְאוּמַאן לִימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה יָשַׁב בְּעֵת תְּפִלָּתוֹ לְיַד רַבִּי נַחְמָן "אַלְשִׁיךְ" זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (ב"ר דָּוִד צְבִי ב"ר יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ) וְשָׁמַע אוֹתוֹ לוֹמַר אֶת סֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת לִפְנֵי תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וּבְעֵת שֶׁהִגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "בְּבוֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם וְלֹא יָמוּתוּ" חָזַר עָלָיו כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּהַטְעָמָה נִפְלָאָה וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה עַד שֶׁנֶּחְקַק דָּבָר זֶה מְאֹד בְּלִבּוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה, וְגַם עִנְיָן זֶה הָיָה חֵלֶק מֵהִתְעוֹרְרוּתוֹ וְהִתְקָרְבוּתוֹ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ.

ד-תקנא

בְּעֵת הַמַּהְפֵּכָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בְּרוּסְיָא, הָיוּ מְפַחֲדִים אַנַ"שׁ לְהַכְנִיס אוֹרְחִים, וְרַק רַבִּי מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חָגַר עֹז בְּנַפְשׁוֹ וְהָיָה מַזְמִין אוֹרְחִים לְבֵיתוֹ בְּלִי הַגְבָּלָה, אוּלָם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הָיָה תֵּיכֶף מְצַוֶּה עֲלֵיהֶם וּמְזָרְזָם שֶׁתֵּיכֶף וּמִיָּד יִסְתַּלְּקוּ מִבֵּיתוֹ. פַּעַם הִזְמִין אֶת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵלָיו לְשַׁבָּת, וּבְדִיּוּק נִכְנְסוּ אָז שׁוֹטְרִים לְבֵיתוֹ, וְהוּא שָׁכַב אָז עַל הַמִּטָּה וּבְנֵס לֹא הִבְחִינוּ בּוֹ. וְהָיוּ אוֹמְרִים אַנַ"שׁ בְּדֶרֶךְ צַחוּת: עַל פִּי הַמּוּבָא בַּסְּפָרִים "שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת עַיִן לֹא רָאֲתָה".

ד-תקנב

רַבִּי שִׂמְחָה מֵאוּמַאן הַמְכֻנֶּה רַבִּי שִׂמְחָה'לֶ מֵאוּמַאן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה אִישׁ שָׂמֵחַ מְאֹד מְאֹד, וְהָיָה מִנְהָגוֹ לָלֶכֶת לֶאֱסֹף לֶחֶם שֶׁמֶן וּבֵיצִים וְנַפְטָ וְכַדּוֹמֶה בֵּין תּוֹשָׁבֵי הָעִיר מִדֵּי יוֹם וְיוֹם, וּכְדֵי לְחַלְקָם לַעֲנִיֵּי אַנַ"שׁ, וְלִהוּט וְקָשׁוּר הָיָה בְּמִצְוָה רַבָּה זוֹ עַד שֶׁגַּם בְּעֵת שֶׁבִּקֵּר

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִמְשִׁיךְ וְנָהַג כָּךְ. הוּא הָיָה בַּעַל תְּפִלָּה נִפְלָא וְהָיָה מִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה פְּעָמִים תְּפִלַּת הַמִּנְחָה לִפְנֵי הָעַמּוּד וְהָיָה מְעוֹרֵר מְאֹד אֶת הַקָּהָל לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּמַזְכִּיר לַנִּמְצָאִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מַאֲמַר חֲכְמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה שֶׁאָמְרוּ: לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, וְאַחַר כָּךְ הִתְחִיל בַּאֲמִירַת הַקְּרָבָנוֹת בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה. נִפְטַר בְּאוּמַאן בְּיוֹם כִּפּוּר בְּעֵת תְּפִלַּת הַנְּעִילָה, שְׁנַת תרע"ט-תר"פ.

ד-תקנג

בִּקֵּר פַּעַם רַבִּי שִׂמְחָה הַנַּ"ל בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר אַחַר שֶׁאִירֵס ר' אַהֲרֹן אֶת בִּתּוֹ לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִבְחִין בָּהּ רַבִּי שִׂמְחָה שֶׁהִיא עֲצוּבָה וְדוֹאֶגֶת, כִּי לְרוֹב הָעֲנִיּוּת שֶׁשָּׂרַר אֶצְלָם הָיְתָה דּוֹאֶגֶת אֵיךְ תִּתְחַתֵּן? פָּנָה אֵלֶיהָ רַבִּי שִׂמְחָה וְאָמַר לָהּ בְּצַחוּת: בִּתִּי עוֹזֶרֶת אַתְּ לָהּ' יִתְבָּרַךְ לִדְאֹג עֲבוּרֵךְ? אַל תִּדְאָגִי, הוּא יִדְאַג בְּלִי דַּאֲגוֹתַיִךְ. כְּאוֹמֵר לָהּ שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לִדְאֹג עֲבוּר צָרְכֵי חֲתוּנָתָהּ גַּם בְּלִי עֵזֶר דַּאֲגָתָהּ.

ד-תקנד

רַבִּי יַעֲקֹב "מֵהַיַּעַר", הַמְּכֻנֶּה רַבִּי יַעֲקֹב "פּוּן וַואלְד", הָיָה דַּר בַּיַּעַר הַנִּקְרָא זַאטְקָאוויץ, לְיַד קִיבְּלִיטְשׁ, בַּעֲלֵי הַיַּעַר הָיוּ קְבוּצַת שׁוּתָפִים בֵּינֵיהֶם כַּמָּה מֵאֲנַ"שׁ מֵעִיר טֶעפְּלִיק, וְהָיוּ מִתְפַּעֲלִים מְאֹד מִנְּהוּל עֲבוֹדָתוֹ, כִּי נָפַל מוֹרָאוֹ עַל כָּל הַגּוֹיִם הַדָּרִים בִּסְבִיבוֹת הַיַּעַר, וְלֹא הֵעִיזוּ לִגְנוֹב מֵהַיַּעַר כְּלוּם, הוּא הָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג בְּמַעֲלָה, וְלָקַח לְחָתָן אֶת רַבִּי שַׁכְנָא, אֲחִי רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַארְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. רַבִּי שַׁכְנָא בְּעַצְמוֹ הָיָה דַּר בְּנֶעמִירוֹב וְנֶהֱרַג בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, הי"ד.

ד-תקנה

רַבִּי יַעֲקֹב "מֵהַיַּעַר" הַנַּ"ל הָיָה בַּעַל מַכְנִיס אוֹרְחִים מֻפְלָג, וַאֲנַ"שׁ שֶׁנִּקְלְעוּ לְשָׁם מִדֵּי פַּעַם וְהָיוּ צְרִיכִים לְהַמְתִּין לָרַכֶּבֶת הָיוּ נִכְנָסִים אֵלָיו לְבַקְּרוֹ. וּמְסַפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם בָּא אֵלָיו לַיַּעַר לְבַקְּרוֹ וְעָמַד אָז בְּאֶמְצַע תְּפִלָּתוֹ וְשָׁמַע אֵיךְ שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ וּבְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא, וְכָךְ עָבַד אֶת ה' יָמִים וְשָׁנִים.

ד-תקנו

סִפֵּר רַבִּי יְחֶזְקֵאל הֶעְשִׁיל בֶּן רַבִּי מֹשֶׁה לֵיב, שֶׁבִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן נִפְטַר בְּעִירוֹ טֶעפְּלִיק, הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁמוּאֵל אַבָּא, ב"ר מֹשֶׁה ב"ר פִּנְחָס מִקְארִיץ, וְתֵיכֶף לְאַחַר פְּטִירָתוֹ חָטְפוּ כַּמָּה מֵאֲנַ"שׁ הָעִיר מֵחֲסִידֵי בָּאר‌שַׁאד מִמַּלְבּוּשָׁיו, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר אֶצְלָם לִסְגֻלָּה. בִּזְרִיזוּתוֹ חָטַף גַּם הוּא אֶת הַכִּפָּה שֶׁלּוֹ, בִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ הַחֲסִידִים שֶׁיִּמְסֹר לָהֶם אֶת הַכִּפָּה וְלֹא רָצָה בְּשׁוּם אוֹפֶן. בְּהַגִּיעַ יוֹם חֲתֻנָּתוֹ, אָמַר לוֹ רַב הָעִיר, שֶׁהָיָה מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים, אִם לֹא תַּחֲזִיר אֶת הַכִּפָּה לֹא אָבוֹא לְחֻפָּתְךָ. לֹא הָיְתָה לוֹ בְּרֵרָה, וְהֶחֱזִיר לָהֶם אֶת הַכִּפָּה.

ד-תקנז

רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְסְטָחוֹבֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִשְׁתַּדֵּל רַבּוֹת לָצֵאת מֵרוּסְיָה וּבִקֵּשׁ כַּמָּה פְּעָמִים רִשָּׁיוֹן יְצִיאָה, וְלֹא הִצְלִיחַ בַּדָּבָר, עַד שֶׁהָלַךְ וְשָׁלַח מִכְתָּב לְסְטַאלִין ימ"ש, וְכָתַב לוֹ: הֱיוֹת שֶׁאבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה צִוָּה עָלַי לִפְנֵי מוֹתוֹ שֶׁלֹּא אֶעֱסֹק בְּשׁוּם מְלָאכָה אֶלָּא רַק אֶתְפַּרְנֵס מִמְּלֶאכֶת הַקְּבָצָנוּת, וֶהֱיוֹת שֶׁבְּרוּסְיָא הוּחַק חֹק הָאוֹסֵר זֹאת, עַל כֵּן מְבַקֵּשׁ אֲנִי מֵרוֹם מַעֲלָתוֹ לְהַעֲנִיק לִי רִשָּׁיוֹן יְצִיאָה, כִּי רוֹצֶה אֲנִי לְקַיֵּים מִצְוַת אָבִי, כִּי "מִצְוָה לְקַיֵּים דִּבְרֵי הַמֵּת", וְאֵכֶן אֶשְׁרָה לוֹ הַיְצִיאָה, כִּי שָׂמְחוּ לְהִפָּטֵר מֵאֶזְרָח "נִכְבָּד" כָּמוֹהוּ.

ד-תקנח

כְּשֶׁהִתְקָרְבוּ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ תַּלְמִידֵי הַיְשִׁיבָה מִישִׁיבַת מַאקָאוֶוא עַל יְדֵי רַבִּי יִצְחָק אוֹטְוואצְקֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בֵּינֵיהֶם רַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן, רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְסְטָחוֹבֶער וְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְעוֹד, שָׁלַח אָז מַשְׁגִּיחַ הַיְשִׁיבָה לְהָרַב מֵרַאדְזִימִין לְשָׁאֲלוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת בַּנִּדּוֹן, אִם לְהִתְנַגֵּד לָהֶם אִם לַאו, עָנָה לוֹ הָרַבִּי מֵרַאדְזִימִין: הַנִּיחֵם וְאַל תַּפְרִיעֵם, וְכֵן עָשָׂה.

ד-תקנט

רַבִּי מֹשֶׁה קַאלִיקוֹבֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה בַּר אוֹרִין וְסוֹחֵר נִכְבָּד, הִתְקָרֵב לְאַנ"ש עַל-יְדֵי זֶה שֶׁנִּכְנַס לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּאוּמַאן וְרָאָה אֶת רַבִּי בָּרוּךְ חֲתַן רַבִּי גֶּעצִיל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְדַבֵּר עִם רַבִּי נַחְמָן שׁוּסְטֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִטָּה אׇזֶן לִדְבָרֵיהֶם וְשָׁמַע אֵיךְ שֶׁמְּדַבְּרִים יַחַד בַּעֲבוֹדַת-הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ דִּבּוּרִים נִפְלָאִים, עַד כְּדֵי הִתְפַּעֲלוּת, וּלְרֹב הִתְפַּעֲלוּתוֹ שָׁאַל לְאַנ"ש מִי הֵם, עָנוּ לוֹ: זֶה, הַיְנוּ רַבִּי בָּרוּךְ הוּא אַבְרֵךְ יָקָר וְתַלְמִיד חָכָם נִכְבָּד הָעוֹסֵק רַק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְשָׁאַל שׁוּב וּמִי זֶה? עָנוּ לוֹ: זֶה אָדָם פָּשׁוּט סַנְדְלָר בְּמִקְצוֹעוֹ. הִתְלַהֵב כָּל כָּךְ עַד שֶׁאָמַר בְּנַפְשׁוֹ: אָכֵן צַדִּיקִים מֻפְלָגִים נִמְצָאִים בְּאַנ"ש, שֶׁשִּׁפְּלִים בְּדַעְתָּם כָּל כָּךְ עַד שֶׁיְּכוֹלִים לְהִתְחַבֵּר אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי לְלֹא כָּבוֹד וְהִתְנַשְּׂאוּת, וּמִזֶּה הִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-תקס

רַבִּי בּוּנְיָא מִקְּרִימֶנְטְשׁוּק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ הָיָה שְׁפִּיבִּיקוֹבְּסְקִי, הִתְקָרֵב לְאַנ"ש עַל יְדֵי רַבִּי זַלְמָן הָרַב מִמַּעְדְוֶוועדִיבְּקֶע. הוּא הָיָה לַמְדָן מוּפְלָג וְעָשִׁיר נִכְבָּד, וְהָיָה יוֹשֵׁב כָּל הַיּוֹם רַק עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה. הָיָה בַּעַל צְדָקָה מוּפְלָג, וְהָיָה מִשְׁתַּתֵּף מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּהוֹצָאוֹת הַקְּלוּיז שֶׁבְּאוּמַאן. בִּשְׁנַת תרע"ד בְּעֵת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה הִגִּיעוּ מִפּוֹלַנְיָה הַרְבֵּה מֵאַנ"ש קָרוֹן שָׁלֵם שֶׁל רַכֶּבֶת לַקִּבּוּץ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תרע"ה, וְלֹא הָיָה לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל מֵחֲמַת הָרָעָב הַגָּדוֹל, הָלַךְ רַבִּי בּוּנְיָא וְשָׂכַר אוּלָם גָּדוֹל וְהִזְמִין עַל

חֻשְׁבּוֹנוֹ אֶת כָּל הָאֹכֶל וְכוּ' וְכוּ' וְחִלְקוּ אֹכֶל בְּשֶׁפַע רַב, עֲבוּר כָּל אַנ"שׁ, וְאָז בְּאוֹתָהּ שָׁנָה אָכְלוּ כָּל אַנ"שׁ יַחַד בְּאוּלָם אֶחָד. הוּא נִפְטַר בִּשְׁנַת תר"פ בִּהְיוֹתוֹ זָקֵן בָּא בַּיָּמִים.

ד-תקסא

בְּעֵת הַפְּרָעוֹת בִּשְׁנוֹת הַמַּהְפֵּכָה, לָחַם וְשָׁדַד יַחַד עִם הַשּׁוֹדְדִים וְהַפּוֹרְעִים יְהוּדִי אֶחָד בְּשֵׁם "מֹשֶׁה צָדוֹק", לְאַחַר הַמַּהְפֵּכָה חִפְּשׂוּהוּ הַשִּׁלְטוֹנוֹת בִּרְצוֹתָם לְשָׁפְטוֹ עַל מַעֲשָׂיו הַמַּשְׁחִתִים, וּמִשּׁוּם מַה מָצָא לְעַצְמוֹ מִסְתּוֹר בָּעִיר אוּמַאן, וְהִנֵּה בְּכָל בָּתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת שָׁבָעִיר אוּמַאן דָּחוּהוּ וְהִתְגָּרוּ בּוֹ, בְּהַזְכִּירָם לוֹ עֲוֹונוֹתָיו הָרִאשׁוֹנִים, וּבְיוֹם יְאֹר-צַייט שֶׁהָיָה לוֹ עַל אָבִיו, כְּשֶׁרָצָה לוֹמַר "קַדִּישׁ" כַּנָּהוּג, לֹא קִבְּלוּהוּ בְּשׁוּם בֵּית-כְּנֶסֶת שֶׁבָּעִיר, בְּלֵית-בְּרֵירָה בָּא לְהַקְלוֹיז שֶׁלָּנוּ וְאָמַר אֶת הַקַּדִּישׁ, כְּשֶׁגָּמַר אֶת הַקַּדִּישׁ נִגַּשׁ אֵלָיו רַבִּי יַעְנְקֵל זִיטוֹמֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ בְּנִיחוּתָא, "אָמַרְתָּ כְּבָר קַדִּישׁ הַנַּח כְּבָר אִם כֵּן גַּם תְּפִלִּין", וְהִנִּיחַ לוֹ תְּפִלִּין, וְהָלַךְ לוֹ, וְכָךְ נִמְשַׁךְ לַבַּיִת-הַמִּדְרָשׁ שֶׁלָּנוּ עַד שֶׁאט לְאַט נֶהְפַּךְ לְבַעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר, עִם זָקֵן וּפְאוֹת כְּאֶחָד הַכְּשֵׁרִים מַמָּשׁ, וְהָיָה מַרְבֶּה בִּתְפִלּוֹת וּבִבְכִיּוֹת בְּסֵפֶר "לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת" וּ"תְּהִלִּים" וְכַדּוֹמֶה. כְּשֶׁסָּגְרוּ אַחַר-כָּךְ הַשִּׁלְטוֹנוֹת אֶת הַמְּקוָואוֹת, נִגַּשׁ אֵלָיו רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: מֹשֶׁה "הָרַגְתָּ יְהוּדִים, הַחַיֵּה יְהוּדִים, דְּאַג לְמִקְוֶה", "הָאסְט גִיהַארְגֶעט אִידֶן מַאךְ לֶעבֶּעדִיג אִידֶן, מַאךְ אַ מִקְוֶה", וְיִהְיֶה לְךָ זֹאת לְתִקּוּן הַנֶּפֶשׁ, וְשָׁמַע בְּקוֹלוֹ וְהָלַךְ וְחָפַר בְּאוּרָוותוֹ כִּי הָיָה בַּעַל עֲגָלָה חָפִירָה עֲמוּקָה כַּחֲמִשִּׁים מֶטֶר עוֹמֶק עַד שֶׁמָּצָא מַיִם, וְשָׁם הָיוּ טוֹבְלִים אַנ"שׁ מֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁנִים. וְהָיָה זֹאת לְמְסִירוּת נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה מִצִּידוֹ, כִּי הִסְתַּכֵּן בְּנַפְשׁוֹ מֵחֲמַת כֵּן.

ד-תקסב

רַבִּי נָטָע גּוּרֶלִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה מֵעִיר מִינְסְק וְחָסִיד חַבַּ"ד נִלְהָב, הִתְקָרֵב לְאַנ"שׁ וְשָׁהָה בְּאוּמַאן מֶשֶׁךְ זְמַן. וְהִנֵּה בִּשְׁנוֹת הַמַּהְפֵּכָה גָּזְרוּ עָלָיו הַקּוֹמוּנִיסְטִים לְהִשָּׁלַח לְמֶשֶׁךְ שְׁלֹשָׁה שָׁנִים לְסִבִּיר, מִשּׁוּם מַה מָצָא חֵן בְּעֵינֵי מְפַקְּדֵי הַמַּחֲנֶה, וְהִטִּילוּ עָלָיו אֶת עֲבוֹדַת חִמּוּם וְהַסָּקַת הָאוּלָם הָעֲנָק שֶׁהִתְאַכְסְנוּ בּוֹ הָאֲסִירִים (שֶׁנִּקְרָא בַּאַרַזֶק) מֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה, וּכְמוֹ כֵן הִטִּילוּ עֹל מְלָאכָה זוֹ עַל בַּת כּוֹמֶר אֶחָד שֶׁשָּׁפְטוּ גַּם אוֹתָהּ לְמַאֲסָר. וְהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּצַד זֶה, וְאוֹתָהּ בַּצַּד הַשֵּׁנִי, כִּי הָיוּ הָאוּלָמוֹת עֲנָקִיִּים. וְהִנֵּה גֹּדֶל הַנִּסָּיוֹנוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו לֹא נִתַּן לְתֵאוּר כְּלָל, וְסִפֵּר לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבַּחֲשָׁשׁוֹ מִשּׁוּם מִכְשׁוֹל הָיָה יוֹצֵא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם לְיַעֲרוֹת הָעַד שֶׁבְּסִבִּיר, וְשָׁם שָׁאַג בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, כִּי רָצָה שֶׁמֵּרֹב צַעֲקָתוֹ לַה' יִפּוֹג לִבּוֹ עַד שֶׁיָּמוּת וְיִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, וְהָיָה טוֹעֵן וְאוֹמֵר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הָרְגֵנִי נָא הָרוֹג כָּאן בַּיַּעַר, וְכָךְ שָׁאַג וּבָכָה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, בִּגְמַר הַשָּׁלֹשׁ שָׁנִים, כְּשֶׁהִגִּיעַ יוֹם שִׁחְרוּרוֹ וְנִפְרְדוּ מִמֶּנּוּ הָאֲסִירִים, נֶעֱמְדָה גּוֹיָה זוֹ הַנַּ"ל, וְאָמְרָה בְּקוֹל לְהַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ: "אִם עוֹד

נִמְצָא בָּעוֹלָם בָּחוּר קָדוֹשׁ הֲרֵי שֶׁזֶּה הוּא", וְהָיָה בָּזֶה קִדּוּשׁ ה' גָּדוֹל מְאֹד, וְסִיֵּם וְאָמַר: לוּלֵא הִסְתּוֹפַפְתִּי בֵּין אַנ"שׁ וְשָׁמַעְתִּי וְקִבַּלְתִּי מֵהֶם עֲצַת הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַצְּעָקוֹת לַה' בְּוַדַּאי לֹא הָיִיתִי מַחֲזִיק מַעֲמָד בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה זֶה. וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר בְּשָׁמְעִי סִפּוּר זֶה מִפִּי זְקֵנוֹ מֵעֲיָנֵי דְּמָעוֹת רַבּוֹת מֵרֹב הִתְרַגְּשׁוּת, שֶׁבָּחוּר פָּשׁוּט כָּמוֹהוּ זָכָה וְעָמַד בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה וּמַר כָּזֶה מֶשֶׁךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים

ד-תקסג

הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיְתָה בַּחֲתוּנָתוֹ שֶׁל רַבִּי הִירְשׁ לֵיב לִיפְּל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא נִתֶּנֶת לְתֵאוּר, כִּי עָמְדוּ אַנ"שׁ וְרָקְדוּ מֶשֶׁךְ שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת, וְרַבִּי בָּרוּךְ חָתָן רַבִּי בָּעְצִיל רָקַד בְּעַצְמוֹ מֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת בִּרְצִיפוּת וְזֹאת לְלֹא שׁוּם כְּלֵי שִׂמְחָה וְכַדּוֹמֶה, כִּי הָיָה אֵצֶל אַנ"שׁ עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוַת הַשִּׂמְחָה וְהָרִקּוּדִין. וְהִנֵּה בַּחֲתוּנָה זוֹ בָּא וְשָׂמַח עִמָּהֶם גַּם רַבִּי נִיסָן שֶׁהָיָה "שַׁעַן" בְּמִקְצוֹעוֹ, (שֶׁבִּתְחִלָּתוֹ נָטָה קְצָת לְהַשְׂכָּלָה), וּמִגֹּדֶל שִׂמְחָתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ נָתַן דְּפִיקָה עַל הַשֻּׁלְחָן וּפָנָה לִקְהַל הָרוֹקְדִים וְאָמַר לָהֶם, כְּעֵת רוֹקְדִים אָנוּ וּשְׂמֵחִים בַּחֲתוּנָתָם, אוּלָם לְמָחֳרַת הֲרֵי לֹא יִהְיֶה לְזוּג זֶה מַה לֶּאֱכֹל!!! וְאָכֵן הִתְעוֹרְרוּ אַנ"שׁ וְהֵחֵלּוּ לְפַזֵּר מָמוֹן לְטוֹבַת זוּג זֶה, וְתָרַם תְּחִלָּה רַבִּי נִיסָן סְכוּם נִכְבָּד, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה מִטְבָּעוֹ קַמְצָן. וְהֶחֱרוּ הֶחֱזִיקוּ אַחֲרָיו שְׁאָר אַנ"שׁ עַד שֶׁאִסְפוּ עֲבוּרָם סְכוּם נִכְבָּד וְרַב וְהִשְׁקִיעוּ עֲבוּרָם סְכוּם זֶה בְּמִסְחָרוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים ב"ר שַׁבְּתַי וְהִתְפַּרְנְסוּ מֵרֶוַח הַמָּמוֹן מֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁנִים.

ד-תקסד

ר' יִשְׂרָאֵל קַארְסִינְסְקֶע זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָיָה תַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל כִּשְׁאָר אֶחָיו הַיְקָרִים הָיָה מוֹסֵר מִדֵּי עֶרֶב שִׁיעוּר בִּגְמָרָא לִפְנֵי חֲבוּרַת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּעִיר קְרִימֶנְטְשׁוּג, פַּעַם הוּקְשָׁה לָהֶם קֻשְׁיָא גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא מָצְאוּ לָהּ שׁוּם פִּתְרוֹן אַף כְּשֶׁהָלְכוּ לְבָרֵר הַדָּבָר אֵצֶל שְׁאָר תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבָּעִיר, כְּשֶׁהִגִּיעַ ר' יִשְׂרָאֵל לְקִבּוּץ אֲנַ"שׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִגַּשׁ לִשְׁאוֹל קֻשְׁיָתוֹ אֶת ר' מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן הי"ד וְהִשְׁתּוֹמֵם ר' יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹד לִפְנֵי שֶׁגָּמַר קֻשְׁיָתוֹ תֵּירְצוֹ וְיִשְׁבוֹ ר' מַתִּתְיָהוּ לְהַפְלִיא, וְנֶעֱמַד כַּךְ פְּעוּר פֶּה, בְּהִשְׁתּוֹמְמוּת מֻפְלָגֶת, כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה ר' מַתִּתְיָהוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר לוֹ בְּנִימַת קְפִידָא, מָה עוֹשֶׂה הִנְּךָ עִנְיָן מִזֶּה, הָעִקָּר הוּא עֲבוֹדַת ה' קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וְהָלַךְ וּפָנָה מִמֶּנּוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּדַרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ.

ד-תקסה

רַבִּי חַיִּים קִיבְּלִיטְשֶׁער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אִישׁ לַמְדָן וְתַלְמִיד חָכָם מוּפְלָג, וּכְפִי גְּדֻלּוֹ בַּתּוֹרָה, כֵּן הָיָה שָׁפָל וְנִבְזֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וּמֵחֲמַת כֵּן לֹא אָבָה בְּשׁוּם אוֹפֶן לִלְמֹד לִפְנֵי אַנ"שׁ. וְהִנֵּה אַנ"שׁ שֶׁבְּקִיבְּלִיטְשׁ, נָהֲגוּ לְהִתְאַסֵּף לִסְעוּדָה שְׁלִישִׁית לְסֵרוּגִין פַּעַם בְּבֵית רַבִּי חַיִּים וּפַעַם בְּבֵית רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער, פַּעַם כְּשֶׁהִתְאַסְּפוּ בְּבֵיתוֹ הִכְרִיחַ אוֹתוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק

לִלְמֹד לִפְנֵי הָעוֹלָם וְלָמַד אֶת הַתּוֹרָה "תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק עַל שִׁגְיוֹנוֹת" שֶׁבִּלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן י"ט, וְלָמְדָהּ לִפְנֵי הָעוֹלָם בְּהִתְעוֹרְרוּת וְהִתְלַהֲבוּת נִפְלָא כָּזֶה עַד שֶׁנִּחְקַק הַדָּבָר בְּזִכְרוֹנוֹ הֵיטֵב כָּל יָמָיו. בְּסוֹף יָמָיו הָיָה סַגִּי נָהוֹר.

ד-תקסו

רַבִּי חַיִּים קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מְלַמֵּד בִּטְשֶׁעְרִין לִבָנָיו שֶׁל רַבִּי אַבָּא'לֶה זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ד-תקסז

פַּעַם בְּאֶמְצַע הַחוֹרֶף בְּעֵת הַכְּפוֹר וְהַשֶּׁלֶג הַנּוֹרָא מְצָאוּהוּ שׁוֹכֵב עַל הַשֶּׁלֶג כְּשֶׁאוֹמֵר לְעַצְמוֹ: כְּבָר נִפְטַר רַבִּי חַיִּים, כְּבָר נִפְטַר רַבִּי חַיִּים, וְכָךְ כַּמָּה פְּעָמִים, "רַבִּי חַיִּים אִיז גִישְׁטָארְבֶּן", כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּכְרִיזִין עַל פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם, וְעָשָׂה כָּךְ כְּדֵי שֶׁיִּזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב מִיּוֹם הַמִּיתָה וְעוֹלָם הַבָּא, וְשֶׁא יַעֲבוֹר עָנְיָן זֶה מִדַּעְתּוֹ.

ד-תקסח

בְּמוֹסְקְבָא דָּר אֶחָד מֵחֲסִידֵי חַבַּ"ד בְּשֵׁם דּוֹלְגְּפּוֹלְסְקִי, שֶׁהָיָה מַכְנִיס אוֹרְחִים גְּדוֹל מְאֹד, וְרַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרְנְהַרְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה דָּר אֶצְלוֹ הַרְבֵּה וְכֵן עוֹד מֵאֲנַ"שׁ, פַּעַם שָׂטַח אֶת לִבּוֹ לִפְנֵי רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַצַ"ל עַל זֶה שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו יִצְרוֹ מְאֹד עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׁית עֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וּכְבָר הֵסִיחַ אֶת צַעֲרוֹ לִפְנֵי חֲבֵרָיו וְנָתְנוּ לוֹ עֵצוֹת טוֹבוֹת, אוּלָם לְלֹא הוֹעִיל, וְכַמָּה מֵהֶם עוֹד שָׂחֲקוּ מִמֶּנּוּ, יַעַץ לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק, שֶׁבְּכָל לַיְלָה לִפְנֵי לֶכְתּוֹ לִישׁוֹן יִלְמַד בַּסֵּפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" עַד שֶׁיֵּרָדֵם מִתּוֹךְ לִמּוּד בּוֹ. וְאָכֵן לְאַחַר זְמַן לֹא רַב בָּא אֵלָיו בְּשִׂמְחָה וְהוֹדָה לוֹ עַל עֵצָה זוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ, כִּי הוֹעִיל לוֹ מְאֹד, וְהִתְקָרֵב עַל יְדֵי זֶה מְאֹד הוּא וּבְנֵי בֵיתוֹ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ. (וע"ע מעשה כעי"ז לעיל בח"ג, סעיף תרכ"ז).

ד-תקסט

בְּעֵת הִשְׂתַּלְטוּת הַקּוֹמוּנִיסְטִים, הָיָה רַבִּי הִירְשׁ לֵיב לִיפְּל, מְפַחֵד לָשִׁיר זְמִירוֹת שַׁבָּת בְּבֵיתוֹ כְּדַרְכּוֹ בְּקוֹלוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ כִּיהוּדִי חָסִיד, וְלֹא הָיְתָה לוֹ בְּרֵירָה אֶלָּא לְצֵאת לָרְחוֹב וְלַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כִּמְשׁוּגָע, וְצָעַק אֶת הַזְּמִירוֹת בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, וְהִנִּיחוּהוּ לְנַפְשׁוֹ בְּחֶשְׁבָּם שֶׁשִּׁכּוֹר מֻפְלָג הוּא.

ד-תקע

רַבִּי שִׁמְשׁוֹן אִיסְרוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַמְכֻנֶּה רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאוְרִדִיטְשׁוֹבֶער, הָיָה בְּצָעִירוּתוֹ עָנִי מָרוּד, בְּרִבּוֹת הַיָּמִים עָזְרוֹ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ שֶׁהִצְלִיחַ לִפְתֹּחַ אֵיזֶה חֲנוּת, וְהִגִּיעַ לְמַעֲמָד שֶׁל בַּעַל-הַבַּיִת חָשׁוּב. נַעֲנָה פַּעַם וְאָמַר בְּצַעַר וּכְמִתְגַּעְגֵּעַ: עַתָּה אַחַר שֶׁהִרְחִיב לִי ה' בְּפַרְנָסָתִי שׁוּב אֵינִי יָכוֹל עוֹד לוֹמַר תְּהִלִּים בְּלֵב נִשְׁבָּר כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי אוֹמְרוֹ לְפָנִים בְּעֵת עָנְיוּתִי.

ד-תקעא

סִפֵּר רַבִּי יוֹסֵף כֹּהֵן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵחֲשׁוּבֵי אַנַ"שׁ, אָחִיו שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן כֹּהֵן רֹאשׁ יְשִׁיבַת חֶבְרוֹן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמִּטִּבְעוֹ לֹא בָּכָה מֵעוֹלָם עַל שׁוּם דָּבָר, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן, בְּעֵת שֶׁבָּא וְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הִתְחִיל לִבְכּוֹת מֵעֻצְמוֹ כְּתִינוֹק מַמָּשׁ וְנִפְתַּח לִבּוֹ מְאֹד, לְלֹא שׁוּם הֶסְבֵּר גַּשְׁמִי כְּלָל.

ד-תקעב

נַפָּח אֶחָד הָיָה בְּקִיבְּלִיטְשׁ, מִמְּקוֹרְבֵי רַבִּי פִּנְחָס מִקִּיבְּלִיטְשׁ, שֶׁהָיָה אִישׁ פָּשׁוּט מְאֹד, וְהָיָה מְמַעֵט בְּדִבּוּרוֹ מְאֹד, וּבְעֵת שֶׁהָיוּ מִתְאַסְּפִים לְסְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, הָיָה יוֹשֵׁב וּמַאֲזִין לְדִבְרֵי הַמְדַבֵּר בְּדִחְילוּ וּרְחִימוּ, וְתָמִיד תֵּיכֶף כְּשֶׁרַק שָׁמַע וְהֵבִין שֶׁמְּדַבְּרִים וּמְזִכִּירִים עִנְיַן רַבֵּנוּ, רָאוּ בַּחוּשׁ אֵיךְ נִשְׁתַּנִּים פָּנָיו בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא, וּכְשֶׁא דִּבְרוּ מֵרַבֵּנוּ הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ תְּהִלִּים בְּפְשִׁיטוּת וּתְמִימוּת. מִדָּה טוֹבָה נִפְלָאָה הָיְתָה לוֹ, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם בֵּין תּוֹשָׁבֵי הָעִיר עִם עֶגְלָה הָרְתוּמָה אֵלָיו עַצְמוֹ, וְאוֹסֵף וּמְבַקֵּשׁ מִכָּל אֶחָד חֲתִיכַת עֵץ, וְכָךְ הָיָה מְמַלֵּא עֶגְלָה עִם עֵצִים, וּבַלַּיְלָה לְאַחַר שֶׁהָיָה קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, הָיָה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ בֵּין בָּתֵּי הָעֲנִיִּים וּמַשְׁלִיךְ לַחֲצֵרָם בּוּל עֵץ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְחַמֵּם אֶת בֵּיתָם הֶחָסֵר מִכֹּל, וּכְבָר יָדְעוּ הָעֲנִיִּים מִמְּנָהָגוֹ, וּלְכַוָּנָה זוֹ הָיוּ כְּבָר הָעֲנִיִּים מַשְׁאִירִים דֶּלֶת חֲצֵרָם פְּתוּחָה, (וּכְמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִים סִפּוּר כָּזֶה עַל הָרַב הַקָּדוֹשׁ ר' מֹשֶׁה לֵיב מִסַּאסוֹב זַצַ"ל). רל"י הִכִּיר עוֹד אֶת בְּנוֹ הֶחָשׁוּב.

ד-תקעג

פַּעַם בְּיוֹם כִּפּוּר הִתְאַכְסֵן רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּאוּמַאן בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי נָחוּם שׁוּסְטֶר, שֶׁהָיָה סַנְדְּלָר וְאִישׁ פָּשׁוּט וְתָמִים כַּיָּדוּעַ, וְסִפֵּר אַחַר כָּךְ, שֶׁכְּשֶׁרָאָה אֶת סֵדֶר הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ בַּלַּיְלָה כְּקִימַת חֲצוֹת, הִתְבּוֹדְדוּת, תְּפִלּוֹת וְלִמּוּד תּוֹרָה, הִתְפָּעֵל כָּל כָּךְ עַד שֶׁהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ מִפָּנָיו.

ד-תקעד

רַבִּי מֹשֶׁה יוֹסֵף, חֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי נָחוּם שׁוּסְטֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה אַבְרֵךְ לַמְדָן וּמוּפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד, אוּלָם אַחַר כָּךְ הִתְגָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ זוּגָתוֹ, בְּטַעֲנָתָהּ שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִסְבֹּל אֶת צִדְקוּתוֹ, וְנִשְׂאָה לְאַחֵר, אַחַר כַּמָּה שָׁנִים שָׁמְעוּהָ מִתְאוֹנֶנֶת וְאוֹמֶרֶת: אִלּוּ הָיִיתִי מְרוּצָה לִסְבֹּל מְעַט מֵרַבִּי מֹשֶׁה יוֹסֵף לֹא הָיִיתִי צְרִיכָה כַּיּוֹם לִסְבֹּל הַרְבֵּה. הוּא הָיָה מְקוֹרָב מְאֹד לְרַאבְּרַ"נ, וּמֵת בָּרָעָב בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה לְיַד עִיר טוּלְטְשִׁין.

ד-תקעה

רָאֹה פַּעַם רַבִּי מָרְדְּכַי סוֹקוֹלוֹבָער אֵיךְ שֶׁחֲסִידִים מִתְקוֹטְטִים בֵּינֵיהֶם, וְכָל חָסִיד מְבַטֵּל וּמְקַטְרֵג עַל רַבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, בְּאָמְרוֹ "רַבְּךָ אֵינוֹ בַּעַל-מַדְרֵגָה כְּלָל וְלֹא תַּפְסִיד מְאוּמָה אִם לֹא תִּתְקָרֵב וְתִסַּע אֵלָיו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָרַבִּי שֶׁלִּי, גָּדוֹל וּמוּפְלָג בְּמַעֲלָה הוּא מְאֹד מְאֹד", וְכֵן טָעַן כָּל חָסִיד לַחֲבֵרוֹ. פָּנָה אֲלֵיהֶם רַבִּי מָרְדְּכַי בְּחָכְמָתוֹ וְאָמַר לָהֶם: אִם כָּל חָסִיד מְדַבֵּר עַל שְׁאָר מְפוּרְסְמֵי הַדּוֹר וְטוֹעֵן שֶׁאֵינָם בַּעֲלֵי מַדְרֵגָה כְּלָל, וְטוֹעֵן שֶׁרַבּוֹ הוּא הַגָּדוֹל, נִמְצָא שֶׁלְּפִי דְּבָרָיו הָרִאשׁוֹנִים גָּדוֹל הוּא רַבּוֹ מִכָּל הַמְפוּרְסָמִים הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה, אִם כֵּן בַּמֶּה גָּדְלָה מַדְרֵגַת רַבּוֹ? אוּלָם כְּשֶׁיַּחֲשִׁיב כָּל אֶחָד וְיוֹקִיר אֶת רַבּוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְיֹאמַר בֶּאֱמֶת רַבְּךָ גָּדוֹל וּמוּפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד אוּלָם הָרַבִּי שֶׁלִּי גָּדוֹל מִמֶּנּוּ לְסִבָּה זוֹ וְזוֹ, אָז יִתְעַלֶּה מַדְרֵגַת רַבּוֹ מְאֹד, שֶׁגָּדוֹל הוּא מִכָּל צַדִּיקֵי וּגְדוֹלֵי הַדּוֹר שֶׁגְּדוֹלִים הֵם בְּמַעֲלָה מְאֹד כִּדְבָרָיו.

ד-תקעו

מִנְהָגוֹ שֶׁל רַבִּי שַׁבְּתַי בְּרֶסְלֶבֶר הָיָה לֶאֱסֹף לֶחֶם וְכַדּוֹמֶה עֲבוּר הָעֲנִיִּים, עִם עֲגָלָה הָרְתוּמָה אֵלָיו עַצְמוֹ, וְהָלַךְ לְבַקֵּשׁ לֶחֶם מִבַּיִת לְבַיִת. פַּעַם אָמַר לוֹ בְּנוֹ רַבִּי חַיִּים, מִתְבַּיֵּשׁ אֲנִי בְּמִנְהָגְךָ זֶה, כִּי מָה יֹאמְרוּ הַבְּרִיּוֹת, הֲרֵי יֹאמְרוּ שֶׁאֵין אֲנִי רַבִּי חַיִּים מְפָרְנֵס אֶת אָבִיו עַד שֶׁצָּרִיךְ הוּא בְּעַצְמוֹ לִדְאֹג וְלֶאֱסֹף לֶחֶם לְעַצְמוֹ, עָנָה לוֹ אָבִיו רַבִּי שַׁבְּתַי: אָכֵן אָכֵן בְּנִי, בְּוַדַּאי אוֹסֵף אֲנִי אֶת הַלֶּחֶם לְעַצְמִי, וְכִי בִּשְׁבִיל מִי? כְּאוֹמֵר, שְׁמִצְוָה זוֹ אָכֵן הוּא עוֹשֶׂה עֲבוּרוֹ בְּעַצְמוֹ וְזֶה יַעֲמֹד לוֹ לְבַד לִזְכוּת לְאַחַר שֶׁיְּמַלֵּא ה' יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו. הוּא נִפְטַר בְּיוֹם י"ב חֶשְׁוָן בִּשְׁנוֹת ה'תר"פ-ג' בִּהְיוֹתוֹ בְּגִיל שְׁמוֹנִים וְאַרְבַּע שָׁנִים.

ד-תקעח

סִפֵּר רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְטְחוֹבֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם הֶחְלִיט בְּדַעְתּוֹ לִנְסוֹעַ מֵאוּמַאן לְלֶמְוֹד בְּאֵיזֶה יְשִׁיבָה, אוּלָם בְּדַרְכּוֹ נִסְיעָתוֹ כְּשֶׁנִּזְכָּר מִבִּרְכַת הַמָּזוֹן בְּכַוָּנָה וְהִתְלַהֲבוּת, שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ מֵרַאבְּרַ"נ, אָמַר בִּכְאֵב לְעַצְמוֹ, "וְכִי כְּבָר לֹא אֶזְכֶּה לִשְׁמֹעַ יוֹתֵר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּכַוָּונָה כָּזוֹ"?, לְרֹב הַכְּאֵב שֶׁהֵסַבָּה לוֹ מַחֲשָׁבָה זוֹ, חָזַר בּוֹ מִנְּסִיעָתוֹ וְשָׁב לְאוּמַאן. *

ד-תקעט

שִׁבַּח אֶת עַצְמוֹ רַבִּי טוֹבְיָה אָבִיו שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי בָּאבְּרִינִיצֶער, לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁנִּפְטַר בְּגִיל שְׁמוֹנִים וְשֶׁבַע שָׁנָה וְאָמַר: "תּוֹדָה לָאֵל, הוֹלֵךְ אֲנִי מֵהָעוֹלָם עִם אַף נָקִי לְלֹא טַבָּק", "דַאנְקֶען גָאט אִיךְ גֵּעה אַוועק פּוּן דֶער וועלְט מִיט אַ ריינֶע נאז, אָן טַבַּק", שֶׁלֹּא הֵרִיחַ מֵרֵיחַ הַטַּבָּק כָּל יָמָיו כְּצִוּוּי רַבֵּנוּ, וְהֶחֱיָה אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ אַף בִּנְקוּדָּה טוֹבָה זוֹ. נִפְטַר בִּשְׁנוֹת הַתר"פ.

ד-תקפ

רַבִּי חַיִּים ב"ר שַׁבְּתַי בְּרַסְלֶבֶר, הָיָה מִתְפַּרְנֵס מִמְּכִירַת מְעִילִים וּבְגָדִים וְכַדּוֹמֶה, אוּלָם לֹא הָיָה הוֹלֵךְ לַחֲנוּתוֹ לִפְנֵי שֶׁגָּמַר אֶת כָּל שִׁעוּרָיו הַקְּבוּעִים: שֻׁלְחָן-עָרוּךְ, גְּמָרָא, מִשְׁנָיוֹת וְכוּ', וְכֵן סִפְרֵי רַבֵּנוּ, כְּשֶׁהָיָה בָּא אַחַר כָּךְ לַחֲנוּתוֹ הָיוּ הַקּוֹנִים כְּבָר מַמְתִּינִים וּמְצַפִּים לְבוֹאוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁבְּסָמוּךְ לַחֲנוּתוֹ הָיוּ עוֹד חֲנוּיוֹת דּוֹמִים. כְּשֶׁהָיוּ הַמּוֹכְרִים אוֹמְרִים לַקָּהָל שֶׁחָכָה לְרַבִּי חַיִּים: בּוֹאוּ וּקְנוּ אֶצְלֵנוּ וּמַה לָּכֶם לְקָנוֹת דַּוְקָא אֵצֶל הַבֶּרְסְלֶבֶער הַמְּשׁוּגָּע הַזֶּה, הָיוּ עוֹנִים לָהֶם הַקּוֹנִים, "קוֹנִים אָנוּ דַּוְקָא אֵצֶל רַבִּי חַיִּים מִשּׁוּם שֶׁבְּטוּחִים אָנוּ שֶׁלֹּא יְרַמֶּה אוֹתָנוּ.

ד-תקפא

רַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל הָיָה בַּעַל צְדָקָה מוּפְלָג וְתָמִיד בְּרוֹב אַנַ"שׁ עַל הוֹצָאוֹת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, הָיָה בֵּין הָעֶשְׂרִים וָשֶׁבַע מֵאַנַ"שׁ שֶׁנֶּעֱלְמוּ וְעִקְּבוֹתֵיהֶם לֹא נוֹדְעוּ. וְאָמַר בִּנְדִיבוּתוֹ לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן הי"ד, "צֵא מִבַּאבְּרִינִיץ וּבֹא לְדוּר בְּאוּמַאן, וְאֶתֵּן לְךָ אֶת דִּירַת אָבִי "רַבִּי שַׁבְּתַי", וְגַם אֶתֵּן לְךָ פַּרְנָסָה מִדֵּי חֹדֶשׁ", שָׁמַע רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹלוֹ וְנָסַע לְאוּמַאן כְּהַבְטָחָתוֹ, אוּלָם בַּדֶּרֶךְ בְּהִיוֹתוֹ בְּכַפַּר רָאוְונָע הַסָּמוּךְ לְבַאבְּרִינִיץ, רָצְחוּ גּוֹי אֶחָד מֵהָרוֹצְחִים הַבּוֹלְשְׁבִיקִים בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁבַּכְּפָר, בִּהְיוֹתוֹ אָז בְּגִיל עֶשְׂרִים בִּלְבָד, הי"ד.

ד-תקפב

רַבִּי חַיִּים בְּרֶסְלֶבֶר הַנַּ"ל הָיָה בָּקִי בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת בְּעַל פֶּה מַמָּשׁ, הוּא הָיָה בֵּין הָעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים שֶׁשִּׁלְחוּם בִּשְׁנַת תרצ"ח וְלֹא נוֹדַע מָה עָלָה בְּגוֹרָלָם עַד הַיּוֹם. הוּא הָיָה גַּם מַרְבֶּה לָצֵאת לְחוּץ לָעִיר לְהִתְבּוֹדְדוּת כַּעֲצַת רַבֵּנוּ, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹתָיו מַמָּשׁ הי"ד.

ד-תקפג

רַבִּי אַהֲרֹן רוֹזֶנְפֶלְד זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה לַמְדָן מוּפְלָג מְאֹד, הִתְפָּאֵר פַּעַם וְאָמַר: זָכִיתִי פַּעַם לְגַלּוּי אֵלִיָּהוּ בְּוַדַּאוּת, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה: בְּעֵת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, גּוּיִס בַּעַל כָּרְחוֹ לַצָּבָא וְנִשְׁלַח לִשְׁדֵה הַקְּרָב, הוּא הוּצַב עִם הַחַיָּלִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבַּחֲזִית הַקְּרָב, וְנָפְלוּ סְבִיבוֹ אַלְפֵי פְּצָצוֹת, וְכָל הַחַיָּלִים שֶׁעָמְדוּ עִמּוֹ וְסָמוּךְ לוֹ נֶהֶרְגוּ רֹב רֻבָּם מַמָּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ מְחֻפָּרִים הֵיטֵב בָּאֲדָמָה. פִּתְאוֹם בָּא אֵלָיו יְהוּדִי זָקֵן עִם זָקָן יוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו, וְאָמַר לוֹ בְּנִיחוּתָא "אַל תִּפְחַד" וְנָתַן לוֹ לֶאֱכֹל וְלִטְעֹם מַשֶּׁהוּ, וְהָיָה מֵהַבּוֹדְדִים מַמָּשׁ שֶׁנִּצְּלוּ בַּקְּרָב הַהוּא, וְתֵיכֶף אַחַר כָּךְ נֶעֱלַם הַזָּקֵן. וְאָמַר שֶׁבְּהֶכְרַח לוֹמַר שֶׁזֶּה הָיָה אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, כִּי אֵין שׁוּם צַד סְבָרָא לְהָבִין וּלְהַסְבִּיר כֵּיצַד הִגִּיעַ יְהוּדִי זָקֵן לַמָּקוֹם הַהוּא בְּאֶמְצַע קְרָב נוֹרָא זֶה.

ד-תקפד

סִפֵּר רי"א אֶלְבּוֹם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁרְאָה פַּעַם כְּתַב יַד מֵרַבִּי יִצְחָק אוֹטְוואצְקֶער, וּבוֹ עֲשָׂרוֹת חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה מְיֻסָּדִים עַל הַכָּתוּב "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וְכוּ'" כֻּלָּם בְּנוּיִים עַל פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ.

ד-תקפה

בְּטֶעפְּלִיק הָיָה דָּר אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, עָנִי מָרוּד מְאֹד, שֶׁעָסַק בִּמְלֶאכֶת כְּרִיכַת סְפָרִים. לְרֹב עֲנִיּוּתוֹ הָיָה בָּא רַגְלֵי מִטֶּעפְּלִיק לְאוּמַאן בְּכָל עֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, שֶׁהוּא כִּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה קִילוֹמֶטֶר, וְעָלָה לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, וְחָזַר רַגְלֵי לְבֵיתוֹ תֵּיכֶף וּמִיָּד, וְאַף לַקִּלּוּיז לֹא הָיָה נִכְנַס וְכַךְ מִדֵּי חֹדֶשׁ. בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיָה יוֹשֵׁב סָמוּךְ לְרַבִּי נַחְמָן נָעמִירוֹבֶער, וְהָיָה גּוֹנֵחַ בִּתְפִלָּתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָדַע הֵיטֵב אֶת הַנֻּסָּח, וְהוּא חָשַׁב שֶׁמְּסַיֵּעַ לְרַבִּי נַחְמָן אַף עַל פִּי שֶׁלְּרַבִּי נַחְמָן הָיְתָה זוֹ הַפְרָעָה, כְּשֶׁרָצוּ פַּעַם כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ שֶׁמַּעִיר טְשֶׁעֶרִין לְהַפְרִיעוֹ בְּדָבָר זֶה, לֹא נָתַן לָהֶם רַבִּי נַחְמָן לְהָצִיק לוֹ, אַחַר שֶׁיָּדַע שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם.

ד-תקפו

רַבִּי חַיִּים פּוּקְס זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִתּוֹשָׁבֵי עִיר חַארְקוֹב, הָיָה אִישׁ תָּם וְתַלְמִיד חָכָם וְלַמְדָן וְעָשִׁיר נִכְבָּד, וְהִתְקָרֵב לְאַנַ"שׁ עַל יְדֵי רַבִּי נָשְׁקֶע טוּלְטְשִׁינֶער. בִּשְׁנוֹת הַתר"צ הֶעֱלִילוּ עָלָיו הַקּוֹמוּנִיסְטִים עֲלִילַת שָׁוְא, כִּי רָצוּ לִזְכּוֹת בְּמָמוֹנוֹ, כִּי הָיָה אִישׁ אָמוּד עוֹד בְּהִיוֹתוֹ בְּאֶרֶץ מוֹצָאוֹ שֶׁבְּפוֹלַנְיָה, וְתָבְעוּהוּ לְמִשְׁפָּט בְּיוֹם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהוּא בְּחָפְצוֹ לִהְיוֹת בְּאוּמַאן בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אָמַר לְעוֹרֵךְ דִּין שֶׁלּוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְסִיעָה דְּחוּפָה בְּיוֹם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְלֹא יוּכַל לָבוֹא לַמִּשְׁפָּט בְּאוֹתוֹ יוֹם בְּשׁוּם אוֹפֶן, כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת עוֹרֵךְ דִּינוֹ פָּנָה אֵלָיו בְּצַעֲקָה וְאָמַר לוֹ וְכִי יָצָאתָ מִדַּעְתְּךָ וְכִי יִקָּרֶה לְךָ נְסִיעָה זוֹ יוֹתֵר מֵהַחַיִּים"? כִּי הָיָה לוֹ מִשְׁפָּט כָּבֵד עַד לְכְדֵי עוֹנֶשׁ מִיתָה, אוּלָם אַף-עַל-פִּי-כֵן מָסַר נַפְשׁוֹ וְנָסַע וּבָא לְאוּמַאן, וְלֹא הִבִּיט כְּלַל עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת. אַנַ"שׁ בְּיָדְעָם מִצָּרָתוֹ הִתְפַּלְּלוּ עָלָיו בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה עַל הַצִּיּוּן וְהִזְכִּירוּהוּ לְטוֹבָה, בַּהֲבִינָם כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא וְלִשְׁהוֹת עִמָּהֶם בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אוּלָם אַחַר כָּךְ כְּשֶׁהִבְחִינוּ וְרָאוּ שֶׁעַל אַף דִּינוֹ הַקָּשֶׁה הִגִּיעַ, הִרְבּוּ אַנַ"שׁ בִּתְפִלָּה עֲבוּרוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כְּשֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ לְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נוֹדַע לוֹ שֶׁהַקַּטֵּיגּוֹר שֶׁלּוֹ מֵת בְּפֶתַע פִּתְאוֹם, וּמִמֵּילָא לֹא הִתְקַיֵּם אָז הַמִּשְׁפָּט נֶגְדּוֹ וְהֶעֱמִידוּ אַחֵר כְּךָ הַתּוֹבְעִים נֶגְדּוֹ קַטֵּיגּוֹר אַחֵר וְהוּא הָיָה מִטִּבְעוֹ אָדָם נֹחַ וְרַחֲמָן יוֹתֵר שֶׁלֹּא קִטְרֵג עָלָיו קָשׁוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָצָא זַכַּאי מֵהַמִּשְׁפָּט. הוּא הָיָה בַּעַל קוֹרֵא נִפְלָא, וְנִפְטַר בִּשְׁנוֹת התרצ"ח-תרצ"ט.

ד-תקפז

נַיְיחָא בְּנָהּ שֶׁל מָרַת פֵייגָא בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַבָּאלֶה (הַמְכֻנֶּה "נַיְיחָא אַבַּאלֶעס") הָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל כְּסִבּוֹ רַבִּי אַבָּאלֶה, אוּלָם נִתְפַּס קָצַת לְהַשְׁקָלָה, וְעָמְלוּ עִמּוֹ כַּמָּה מֵאַנ"שׁ הַחֲשׁוּבִים בְּיוֹתֵר, בֵּינֵיהֶם גַּם רַבִּי פִּנְחָס יְהוֹשֻׁעַ לְהוֹצִיאוֹ מִדָּרְךְ קְלוֹקֶלֶת זוֹ, וְשָׁלַח לוֹ רַבִּי פִּנְחָס זֶמֶר וּפִזְמוֹן מְחֻבָּר לְהַפְלִיא שֶׁבּוֹ הוֹכִיחוֹ עַל דַּרְכּוֹ וְקוֹרֵא לוֹ לָשׁוּב לְדָרְךְ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, אוּלָם לֹא הִצְלִיחוּ לְעָקְרוֹ מִזֶּה בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁדִּבֵּר וְעָסַק עִמּוֹ הַרְבֵּה רַאבְּ"נ וְאָז פָּרַשׁ לְגַמְרֵי מִדָּרְךְ רָעָה וּקְלוֹקֶלֶת זוֹ.

ד-תקפט

בְּאֶמְצַע קַיִץ תרע"ט נִכְנְסוּ הָאוּקְרַאִינִים הַפָּרְאִים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּאוּמַאן וְהֵרִיצוּ בְּצָעָקוֹת אֶת כָּל הַמִּתְפַּלְלִים שֶׁהָיוּ בּוֹ, כַּחֲמִשִּׁים אֲנָשִׁים, לְמַגְרֵשׁ פָּתוּחַ שֶׁבְּגַן סוֹפְיָא, לְיִסְּרָם שָׁם עִם שְׁאָר הַיְּהוּדִים, כְּדֵי שֶׁיּוּדוּ עַל הִשְׁתַּתְּפוּתָם בְּשִׁלְטוֹן הַקּוֹמוּנִיסְטִים, וְהָיוּ מְיַסְּרִים שָׁם אֶת הַיְּהוּדִים בְּיִסּוּרִים קָשִׁים כְּאֵלּוּ עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל זַעֲקָתָם לְמֶרְחָק רַב. וְאֶחָד מֵהָרוֹצְחִים נִגַּשׁ לְרַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵת עָמְדוּ בִּתְפִלָּתוֹ וְהִכָּהוּ בְּחַרְבּוֹ עַל הַתְּפִלִּין שֶׁל יַד, וְנִבְקַע בֵּית הַתְּפִלָּה לִשְׁנַיִם, וּבְדָרְךְ נֵס לֹא נִפְגְּעָה יָדוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְחָנָן, וְאָז בְּאֶמְצַע הַמְּנוּסָה רָצְחוּ אֶת רַבִּי נַחְמָן ב"ר הִירְשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַמְכֻנֶּה הַ"דּוֹד הַלָּבָן" "דֶּער ווייסֶער פֶּעטֶער", שֶׁמֶשׁ הַקְּלוֹיז, כִּי הָיָה זָקֵן וְחַלָּשׁ וְלֹא הָיָה בְּכֹחוֹ לָרוּץ בְּמְהִירוּת כִּרְצוֹנָם. בְּהַגִּיעָם לַמִּגְרָשׁ נֶעֶמְדוּ הָרוֹצְחִים לְהָרְגָם, וּבְדָרְךְ נֵס לֹא מוּבָן קָם לְפֶתַע אֶחָד מֵהַמְּפַקְּדִים, וְגָעַר בַּאֲנָשָׁיו הָרוֹצְחִים, בְּצַעֲקוֹ עֲלֵיהֶם וּבְהַצְבִּיעוֹ עַל אַנ"שׁ, אֶת מִי הֵבֵאתֶם לָנוּ? חֲבוּרַת מְשׁוּגָּעִים וּפָנָה בִּשְׁאֵנָה לְאַנ"שׁ וְאָמַר: "בִּרְחוּ וּלְכוּ לָכֶם מַהֵר מִכָּאן". וְכָךְ נִצְּלוּ מִמִּיתָה וַדַּאִית. רַבִּי נַחְמָן הַנַּ"ל הִשְׁאִיר אַחֲרָיו בָּנִים הֲגוּנִים, הי"ד.

ד-תקצ

רַבִּי אַהֲרֹן יוֹסֵף גֶּעְרְשִׁינוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה דַּר בִּצְעִירוּתוֹ בְּטֶעפְּלִיק, וְהִתְפָּרְנֵס מֵחֲנוּת לְמִמְכָּר בַּד, וְהִצְלִיחַ בָּהּ מְאֹד, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה שׁוֹהֶה בָּהּ רַק שָׁעוֹת סְפוּרוֹת בַּיּוֹם, וְכָל שְׁאָר הַיּוֹם הָיָה עוֹסֵק רַק בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ. אַחַר כְּךְ עָבַר לָדוּר בְּטוּלְטְשִׁין, וְהָיָה מִתְפָּרְנֵס מִכְּרִיכַת סְפָרִים, וְהָיָה יָגֵעַ בַּעֲבוֹדָתוֹ מְאֹד, וְאַף בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּבְעֶרֶב יוֹם טוֹב וְכַדּוֹמֶה, עַד שֶׁהָיוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר מַבִּיטִים עָלָיו בְּזִלְזוּל עַל שֶׁזָּקֵן בְּשָׁנִים כְּמוֹתוֹ עוֹבֵד כָּל כָּךְ הַרְבֵּה, וְסִפֵּר רַבִּי נַשְׁקֵע טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁלִּפְנֵי פְּטִירָתוֹ, קָרָא אוֹתוֹ אֵלָיו, וְאָמַר לוֹ: "דַּע לְךָ שֶׁכָּל הָרֶוַח שֶׁהִרְוַחְתִּי מֵהֲעֲבוֹדָה שֶׁעָבַדְתִּי לֹא נֶהֱנֵיתִי מִמֶּנָּה אֲפִלּוּ כְּדֵי פְּרוּטָה אַחַת, כִּי לְצָרְכֵי מִחְיָתִי הָיָה לִי דַּי וְהוֹתֵר מִמַּה שֶׁצָּבַרְתִּי לִי בְּצָעִירוּתִי, בְּעֵת שֶׁדָּרְתִּי בְּטֶעפְּלִיק, רַק חִלַּקְתִּי הַכֹּל לִצְדָקָה, וּמֵחֲמַת שֶׁכָּל מַטְרַת עֲבוֹדָתִי הָיְתָה לִצְדָקָה, לֹא הִרְשֵׁתִי לְעַצְמִי

לְדַקְדֵּק וּלְהַחֲמִיר לֹא לַעֲבוֹד בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְיוֹם-טוֹב וְכוּ', וּמְסַפֵּר אֲנִי לְךָ זֹאת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ וְיַלִּיזוּ וִירַגְּנוּ עָלַי תּוֹשָׁבֵי הָעִיר אַחֲרֵי פְּטִירָתִי וְיִכָּשְׁלוּ בַּעֲוֹן לָשׁוֹן-הָרָע חָלִילָה". הוּא הָיָה בֶּן אָחִיו שֶׁל רַבִּי יְחֶזְקֵאל הֶעְשִׁיל.

ד-תקצא

סִפֵּר רַבִּי אַלְטֶר מִירְקֶעס, ב"ר יַעֲקֹב יוֹסֵף זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר טָעפְּלִיקֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁלִּפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָבִיו בִּקֵּשׁ הוּא עִם אָחִיו מֵאֲבִיהֶם, שֶׁיֹּאמַר לָהֶם אֵיזֶה דִּבּוּרִים לִפְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְלֹא רָצָה לוֹמַר בְּשׁוּם אוֹפֶן שׁוּם דָּבָר, כְּשֶׁנּוֹתַן טַעַם לְהִתְנַהֲגוּתוֹ, בְּאָמְרוֹ בְּאֹם אוֹמַר אֵיזֶה דָּבָר הֲרֵי שֶׁאַחַר הִסְתַּלְּקוּתִי תִּתְפָּאֲרוּ וְתֹאמְרוּ בְּנַאֲוָה: "אָבִי הַצַּדִּיק כָּךְ הָיָה אוֹמֵר, וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר", כְּאוֹמֵר שֶׁדִּבּוּרָיו שֶׁיֹּאמַר יִהְיוּ לְלֹא תּוֹעֶלֶת רַק לְהִתְפָּאֲרוּת שֶׁיִּתְפָּאֲרוּ בָּנָיו בְּנַאֲוָה, וּמִשּׁוּם כַּךְ בָּלַם פִּיו לְגַמְרֵי.

ד-תקצב

רַבִּי יִשְׂרָאֵל טְרָהְוויצֶער הָיָה אוֹמֵר אֶת ה"תְּקוּן הַכְּלָלִי" וְהַתְּפִלָּה שֶׁאַחֲרֶיהָ בְּהִתְעוֹרְרוּת וּבְצַעֲקוֹת וּשְׁאָגוֹת, אַף בִּהְיוֹתוֹ כְּבָר זָקֵן מָפְלָג בְּגִיל שְׁמוֹנִים וַמַּעְלָה, עַד שֶׁהָיוּ הָאֲבָרְכִים שֶׁבְּאַנַ"שׁ מִתְבַּיְּשִׁים מִמֶּנּוּ. פַּעַם שָׁמְעוּהוּ חוֹזֵר עַל תֵּיבוֹת "רְאֵה מְסֻכָּן כָּמוֹנִי טוֹרֵף בְּלֵב יַמִּים" הַכָּתוּב בַּתְּפִלָּה לְאַחַר הַתִּקּוּן הַכְּלָלִי, הַרְבֵּה פְּעָמִים וּבְהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁהִתְבַּיְּשׁוּ מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹמְדִים בְּסָמוּךְ לוֹ. זוּגָתוֹ הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי לֵייבֶלֵי רְאוּבֶנְס, וְהָיְתָה נוֹהֶגֶת לְהַזְכִּיר לוֹ בַּחֲצוֹת לַיְלָה שֵׁמוֹת אֲנָשִׁים הַצְּרִיכִים יְשׁוּעָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וְיַזְכִּירֵם לְטוֹבָה.

ד-תקצג

רַבִּי שַׁבְּתַי בְּרַסְלֶבֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה עָשִׁיר, כִּי הָיָה לוֹ חֲנוּת הַלְבָּשָׁה, הָיָה גַּבַּאי צְדָקָה, וְהָיָה עוֹסֵק בָּזֶה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ וּבְשִׂמְחָה עֲצוּמָה. פַּעַם כְּשֶׁבָּא לְאֶחָד בֵּימוֹת הַחוֹרֶף לְבַקְּשׁוֹ נְדָבַת נַפְטָ כְּדֵי לְחַלְּקוֹ לַעֲנִיִּים, אָמַר לוֹ הַלָּה בְּהַלָּצָה: אִם תִּרְקֹד לְפָנַי רִקּוּד כְּחָסִיד בְּרֶסְלֶב אֶתֵּן לְךָ נַפְטָ. לֹלֹא שׁוּם שְׁהִיּוֹת כְּלַל הִתְחִיל תֵּיכֶף לִרְקֹד לְפָנָיו בְּשִׂמְחָה רַבָּה, עַד שֶׁנָּתַן לוֹ הַלָּה כַּמָּה בַּקְבּוּקֵי נַפְטָ, וְלָקְחָם מִמֶּנּוּ בְּשִׂמְחָה.

ד-תקצד

רַבִּי חַיִּים בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שַׁבְּתַי בְּרֶסְלֶבֶר, הָיָה כַּיָּדוּעַ אָדָם פָּשׁוּט, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן עָבַד אֶת ה' כְּאֶחָד מֵהַגְּדוֹלִים, כִּי הָיָה בָּא בְּקִבִּיעוּת לְבֵית-הַכְּנֶסֶת כְּשָׁעָתַיִם לִפְנֵי הַתְחָלַת הַתְּפִלָּה, וְעוֹסֵק בִּתְפִלּוֹת עַד לַתְּפִלָּה. אַחַר הַתְּפִלָּה הָיָה מֵכִין לְעַצְמוֹ עֲרֵימָה שֶׁל סְפָרִים לִלְמֹד בָּהֶם הֶחֵל בִּגְמָרָא שֻׁלְחָן-עָרוּךְ עֵין-יַעֲקֹב מִשְׁנָיוֹת זֹהַר, סִפְרֵי רַבֵּנוּ וְכוּ', וְהָיָה הוֹגֶה בָּהֶם כַּמָּה

שָׁעוֹת, וְלֹא זָז מִסִּדְרוֹ אַף-עַל-פִּי שֶׁכְּבָר חִכּוּ עָלָיו אֲנָשִׁים רַבִּים כְּדֵי לִקָּנוֹת בַּחֲנוּתוֹ, וְרַק אַחַר שֶׁגָּמַר כָּל סִדְרֵי לִמּוּדוֹ הָלַךְ בְּנַחַת לְשָׂרֵת אֶת קוֹנָיו.

ד-תקצה

רַבִּי חַיִּים סְטָאלֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (הַנַּגָּר) הָיָה דָּבוּק בַּה' יִתְבָּרַךְ, אַף בְּמֶשֶׁךְ זְמַן עֲבוֹדָתוֹ עַל אַף הֱיוֹתוֹ אָדָם פָּשׁוּט בְּמַעֲלָה, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל וּמִתְבּוֹדֵד לַה' יִתְבָּרַךְ כָּל מֶשֶׁךְ זְמַן עֲבוֹדָתוֹ וְהָיָה אוֹמֵר בִּתְפִלָּתוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הִנֵּה לוֹקֵחַ אֲנִי בּוּל עֵץ וּמְיַפֶּה וּמְנַקֶּה אֲנִי אוֹתוֹ בְּיִפּוּי הָרָאוּי עַד שֶׁעוֹשֶׂה אֲנִי מִמֶּנּוּ כְּלִי הָדוּר, כְּמוֹ כֵן רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם עֲזֹרֵנִי שֶׁאֲנַקֶּה אֶת עַצְמִי, שֶׁאֲיַפֶּה אֶת עַצְמִי בְּטַהֲר לֵב לְפָנֶיךָ, וְכוּ' וְכוּ'.

ד-תקצו

כְּשֶׁבִּקְּרוּ בְּפוּרִים כַּמָּה מֵאַנַ"ש אֵצֶל רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעֵת חָלְיוֹ בְּסוֹף יָמָיו, וְשָׁרוּ לְפָנָיו אֶת הַנִּגּוּן הַמְּפוּרְסָם "שׁוֹשַׁנַּת יַעֲקֹב וְכוּ' וְלֹא יִכְלְמוּ לָנֶצַח", פָּרַץ בִּבְכִי וְאָמַר וּפֵירֵשׁ: "וְלֹא יִכְלְמוּ לָנֶצַח" שֶׁנִּזְהֵר אָנוּ שֶׁלֹּא נְבַיֵּשׁ אֶת הַנֶּצַח, הֵיא מִדָּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁשְּׁמוֹ "נַחְמָן" בְּגִימַטְרִיָּא 'נֶצַח', וְאָמַר: נִצַּחְתִּי וַאֲנַצֵּחַ.

ד-תקצז

רַבִּי מָרְדְּכַי קַנֶּלְסְקִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַמְּכֻנֶּה "מָאטְיֶע", הָיָה מְפַזֵּר הַרְבֵּה מִמָּמוֹנוֹ לִצְדָקָה וְתוֹמֵךְ בַּעֲנִיֵּי אַנַ"ש, בִּפְרַט בְּרַבִּי גֶּעצִיל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבְכָל שָׁנָה בִּתְחִלַּת הַחֹרֶף הָיָה קוֹנֶה לְר' גֶּעצִיל עֵצִים וְשַׂק קֶמַח לְצוֹרֶךְ יְמֵי הַחֹרֶף, פַּעַם בְּשֶׁהוּתוֹ בְּאוּמַאן הִבְחִין בּוֹ ר' לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהוּא עָצוּב מְאֹד, כְּשֶׁשְּׁאָלוֹ לְסִבַּת הַדָּבָר, עָנָה לוֹ, "תָּמִיד כְּשֶׁהָיִיתִי בָּא לְאוּמַאן הָיִיתִי מֵבִיא עִמִּי מָעוֹת לְחַלְּקָם לִצְדָקָה, וְעַתָּה יָרַדְתִּי מִנְכָסַי וְאֵין לִי שׁוּב מָעוֹת לְחַלְּקָם לִצְדָקָה כְּדַרְכִּי מֵאָז". נֶחֱמוֹ וְחִזְּקוֹ רל"י זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: מִקֹּדֶם נִסָּה אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּמִדַּת הָעֲשִׁירוּת וְעָמַדְתָּ בַּנִּסָּיוֹן, כִּי חֹלַקְתְּ הַרְבֵּה צְדָקָה, וְכָעֵת מְנַסִּים אוֹתְךָ בַּעֲנִיּוּת, שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְנַסּוֹת אוֹתְךָ אִם לֹא תִּפּוֹל לְעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה עַל יָדָהּ, וְהִתְנַחֵם.

ד-תקצח

בְּעִיר בַּאְרִשַׁאד, הָיָה קִבּוּץ נִכְבָּד שֶׁל אַנַ"ש, וְהָיָה לָהֶם שָׁם בֵּית מִדְרָשׁ מְיֻחָד, כֻּלָּם הָיוּ בָּאִים לַקִּבּוּץ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וּבְרֹאשָׁם רַבִּי אֱלִיָּהוּ בַּאְרִשַׁאדֶער שֶׁהָיָה אִישׁ יָקָר עַד מְאֹד, וְנִרְצַח בִּשְׁנוֹת הַמַּהְפֵּכָה, בִּהְיוֹתוֹ בֶּן שִׁשִּׁים וָמַעְלָה, הי"ד. הוּא הִתְקָרֵב לְאַנַ"ש עוֹד בְּפוֹלִנְיָה אֶרֶץ לֵידָתוֹ. הוּא הָיָה הַ"בַּעַל-קוֹרֵא" בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן. (וע"ע להלן בח"ה, סעיף תקמ"ט).

ד-תקצט

בְּקֹשׁ פַּעַם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ מֵרַבִּי מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיְּלַוֶּה לוֹ אֵיזֶה סְכוּם מָעוֹת, שְׁאָלוֹ רַבִּי מֹשֶׁה וּמִי יִהְיֶה לְךָ כְּעֶרֶב, עָנָה לוֹ הַלָּה, ה' יִתְבָּרַךְ. וְהִלְוָהוּ רַבִּי מֹשֶׁה. וּכְשֶׁבָּא אַחַר כַּךְ הַלּוֶה לְפָרוֹעַ לוֹ אֶת חוֹבוֹ, לֹא אָבָה רַבִּי מֹשֶׁה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֶת הַמָּעוֹת בְּאָמְרוֹ "הֶעָרֵב שֶׁלְּךָ כְּבָר פָּרַע לִי אֶת חוֹבְךָ", לֹא הֵבִין הַלּוֶה אֶת דְּבָרָיו, עַד שֶׁהִזְכִּיר לוֹ רַבִּי מֹשֶׁה אֶת דְּבָרָיו הַנַּ"ל, שֶׁאָמַר לוֹ בִּשְׁעַת הַהַלְוָאָה. *

ד-תר

סִפֵּר רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְסְטָחוֹבֶר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם לָן בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים קַצַ'ב, שֶׁהָיָה מְכֻנֶּה בְּשֵׁם "חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בּוֹ", מֵחֲמַת גֹּדֶל גְּבוּרָתוֹ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ עֵת חֲצוֹת לַיְלָה רָאָהוּ קָם לַעֲרוֹךְ תִּקּוּן חֲצוֹת כַּנָּהוּג, וְאַחֲרֵיהֶ הֵחֵל לוֹמַר תְּפִלּוֹת מִסֵּפֶר "לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת", וַאֲמָרָם בְּכֶזֶה לֵב נִשְׁבָּר וּבְכַאֲלוּ בְּכִיּוֹת, עַד שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה שׁוּב לְהֵרָדֵם, וְנָחַרַט דָּבָר זֶה בְּזִכְרוֹנוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו. (ע"ע לעיל סעיף תקל"א, ולהלן בח"ה, סעיף ת"ר).

ד-תרא

רַבִּי חַיִּים קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה עָנִי מָרוּד מְאֹד, לֹא נִכְנַס אַף פַּעַם בַּחוֹרֶף לְהִתְחַמֵּם בְּבֵית אָדָם אַחֵר, וּכְשֶׁשְּׁאָלוּהוּ לַדָּבָר, אָמַר בְּמִרְירוּת: "קַר לִי כָּל כָּךְ בְּבֵיתִי עַד שֶׁמְּפַחֵד אֲנִי לְהִכָּנֵס בֵּימוֹת הַחוֹרֶף בְּבֵית אָדָם אַחֵר, פֶּן אֶכָּשֵׁל חָלִילָה בְּלַאו ד"לֹא תַחְמֹד".

ד-תרב

רַבִּי יִצְחָק בְּרַיְיטֶעֶר הי"ד, הָיָה מִתְפַּלֵּל לְאַט וּבְמִתְינוּת בְּהַדְגִּישׁוֹ כָּל תֵּיבָה וְתֵיבָה, וְהָיָה אַף אוֹחֵז בְּסִימָנָיָה "טַייטֶל" בְּסִדּוּר הַתְּפִלָּה, הי"ד.

ד-תרג

רַבִּי לֵיבֶל צֶעֶרטֶנֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְיַחֵס לְרַבֵּנוּ בַּעַל הַשַּׁ"ךְ וּלְעוֹד צַדִּיקִים גְּדוֹלֵי עוֹלָם, וְרַבִּי מָרְדְּכַי בָּאבְּרִינִיצֶעֶר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, חִבְּבוֹ מְאֹד, עַד שֶׁהָיָה נִכְנָס אֵלָיו הַרְבֵּה כְּדֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה, עַל אַף שֶׁהָיָה גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּשָׁנִים הַרְבֵּה.

ד-תרד

רַבִּי דָּוִד צְבִי דָּאשִׁינוֹסְקֶע זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִפְטַר בִּשְׁנַת תרע"ג בְּחַג הַסֻּכּוֹת לְאַחַר שִׁמְחַת הִלּוּלַת רַבֵּנוּ, הַיְנוּ אוֹר לְי"ט תִּשְׁרֵי, וְסִפֵּר אָחִיו רַבִּי יוּדְל שֶׁהָיָה מְחַבְּבוֹ וּמוֹקִירוֹ מְאֹד, שֶׁבַּשָּׁעוֹת שֶׁאַחַר הַצָּהֳרַיִם כְּבָר הִתְחִלּוּ לְרָאוֹת בּוֹ סִימָנֵי גְּסִיסָה, וְתֵיכֶף הִתְחִיל רַבִּי יוּדְל אָחִיו לְבַכּוֹת בִּבְכִיּוֹת וּצְעָקוֹת כִּי הָיָה קָשׁוּר אֵלָיו מְאֹד, וְהִתְעוֹרֵר רַבִּי דָּוִד צְבִי וְחַי עוֹד כַּמָּה שָׁעוֹת. ר' דָּוִד צְבִי הָיָה אִישׁ שָׂמֵחַ מְאֹד, וְלֹא פַּעַם בְּעֵת הָרִקּוּד שָׁרְקְדוּ אַנַ"שׁ כְּדַרְכָּם

הָיָה עוֹלֶה עַל מָקוֹם גָּבוֹהַּ שֶׁבַּקָּלוֹיז וְצוֹעֵק לְאַנ"ש "יוֹתֵר חָזָק", "יוֹתֵר חָזָק", "שְׁטַארְקֶער" "שְׁטַארְקֶער" בְּהַכָּאתוֹ אֶגֶדְלוֹ עַל אֶצְבָּעוֹ.

ד-תרה

סִפֵּר רַבִּי חַיִּים פּוּקְס זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, (דַּר בְּחַארְקוֹב, וְהִתְקָרֵב עַל יְדֵי רַבִּי נָשָׂקֵע טוּלְטְשִׁינֶעֶר), שֶׁלִּפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ, כְּשֶׁהָיָה עֲדַיִן בְּפוֹלִין, הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה יַחַד עִם רַב הָעִיר, אוּלָם אַחַר זְמַן מָה, הֶעֱלִילוּ הַשִּׁלְטוֹנוֹת עֲלִילַת שֶׁקֶר עַל הָרַב, וְקָנְסוּהוּ מֵחֲמַת כֵּן לְמַאֲסָר, וְאַחַר זְמַן קָצָר הָרְגוּהוּ שָׁם, וּבְרִשְׁעוּתָם אַף לֹא נָתְנוּ לַיְּהוּדִים לְקָבְרוֹ כַּדָּת, חָרָה לוֹ הַדָּבָר מְאֹד וְטִכֵּס עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ עַד כְּדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, וּבְאַחַד הַלֵּילוֹת הָלַךְ וְהָרַג אֶת שׁוֹמֵר בֵּית הַסֹּהַר וְהוֹצִיא מִשָּׁם אֶת גּוּפַת הָרַב וְקָבְרוֹ כְּדַת יִשְׂרָאֵל, לַמָּחֳרָת כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר, רָצוּ הַגּוֹיִם תּוֹשָׁבֵי הָעִיר לַהֲרֹג בַּיְּהוּדִים, הָלַךְ הוּא וְהוֹדָה לִפְנֵי הַשִּׁלְטוֹנוֹת עַל מַעֲשֵׂהוּ, כִּי רָצָה לְהַצִּיל בָּזֶה אֶת כָּל יְהוּדֵי הָעִיר, וְדָנוּ אוֹתוֹ שִׁלְטוֹנוֹת הָעִיר לְמִיתָה, כְּשֶׁרָאָה שֶׁכָּלְתָה אֵלָיו הָרָעָה, עָמַד וְנָדַר "אִם אֶנָּצֵל מֵהֲרִיגָה זוֹ הֲרֵינִי מַבְטִיחַ שֶׁלְּעוֹלָם לֹא אֶכְעַס שׁוּם כַּעַס אֲפִלּוּ בְּמַחֲשָׁבָה", וְנַעֲשָׂה לוֹ נֵס שֶׁבַּיּוֹם הַמְּיוּעָד לַהֲרִיגָתוֹ נִכְנְסוּ הַגֶּרְמָנִים לְעִירוֹ, כִּי הַמַּעֲשֶׂה הִנַּ"ל הִתְרַחֵשׁ בִּתְקוּפַת הַמִּלְחָמָה הָעוֹלָמִית הָרִאשׁוֹנָה, וּבָרְחוּ כָּל הַשּׁוֹמְרִים שֶׁבְּבֵית הַסֹּהַר וּבָרַח גַּם הוּא וְנִצַּל. הוּא הָיָה אִישׁ עָשִׁיר וְהָיָה תּוֹמֵךְ בְּאֶחָיו, וְדוֹאֵג לְפַרְנָסָתָם, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן גָּמְלוּ עִמּוֹ אֶחָיו רָעָה וּמְסָרוּהוּ לַשִּׁלְטוֹנוֹת, וְעָמַד בְּנִדְרוֹ וְלֹא כָּעַס עֲלֵיהֶם בְּשׁוּם כַּעַס. הִשְׁאִיר אַחֲרָיו בֵּן יָחִיד.

סדר היחס וענינים שונים

ד-תרכו

חסר

שָׁמַעְתִּי, שֶׁסִּפֵּר רַבִּי נִיסָן קָאוּלִיר וְהוּא הָיָה מִגְּדוֹלֵי הַחֲשׁוּבִים שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זַצַ"ל, וְהוּא הָיָה עַיֵּל אֶצְלוֹ בְּלֹא בַּר נִכְנָס לִבְלִי צֵאת לִפְנֵי הָרַב הַמַּגִּיד מִטִּירְהָוְצָע, אֵיךְ שֶׁבָּא פַּעַם אַחַת לַחֶדֶר שֶׁל הָרַב רַבִּי בָּרוּךְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרָאָה אוֹתוֹ בְּעַצְבוּת מְאֹד וְכוּ' כַּנִּדְפָּס בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן שֶׁנִּדְפַּס מֵחָדָשׁ. (שָׁם).

הַסִּפּוּר שֶׁכְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּבְרַאד וְאָמַר לִמְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁיֵּלֵךְ בֵּין שׁוּרוֹת הַחַיָּלִים שֶׁעָבְרוּ שָׁם וְיָרִים אֶת הַבֶּגֶד שֶׁל אֶחָד מֵהֶם וְיִרְאֶה שֶׁהוּא עָטוּף בְּתַכְרִיכִים, כִּי שָׁם הוּא הַטָּרַאק לַגַּיְהִנֹּם, זֶה הָיָה רַבִּי שְׁמוּאֵל טֶעפְּלִיקֶער שֶׁנָּסַע אָז עִמּוֹ, וְלֹא כְּהַמּוּדְפָּס בְּטָעוּת רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק.

בַּמַּעֲשֶׂה הַמּוּבָא בַּסֵּפֶר "כּוֹכְבֵי אוֹר" חֵלֶק אַנְשֵׁי מוֹהֲר"ן אוֹת מא, מְסַפְּרִים שֶׁאָמַר אָז רַבֵּנוּ לְרַבִּי מֵאִיר: "תִּהְיֶה עָנִי מָרוּד כָּזֶה עַד שֶׁכְּשֶׁתִּצְטָרֵךְ לִרְחֹץ אֶת הַטַּלִּית-קָטָן שֶׁל בִּנְךָ, לֹא יִהְיֶה לְךָ טַלִּית-קָטָן אַחֵר לְהַלְבִּישׁוֹ, אֶלָּא תִּצְטָרֵךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּתְיַבֵּשׁ".

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת כְּשֶׁפִּרְסְמוּ הַמִּתְנַגְּדִים אִסּוּר חִתּוּן עִם אַנַ"שׁ, נֶעֱמַד חַיִּים בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם פַּיְיעֶס בְּהַקְלוֹיז, וְסִפֵּר וְקִנְטֵר בְּדָבָר זֶה אֶת אַנַ"שׁ, הוּא הָיָה כַּיָּדוּעַ עָשִׁיר גָּדוֹל, כִּי יָרַשׁ אֶת עֲשִׁירוּתוֹ מֵאָבִיו. נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מֵאַנַ"שׁ וְאָמַר לוֹ: הֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה בְּקִדּוּשִׁין, "כֶּסֶף מְטַהֵר מַמְזֵרִים", וּבְכֵן תִּמְצָא לְךָ כְּבָר הֶתֵּר עַל יְדֵי מָמוֹנְךָ לְהַתִּיר אִסּוּר הַחִתּוּן אִתְּךָ וְתוּכַל לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמָּנוּ, כִּי הָיָה עָלָיו שֵׁם פְּסוּל כַּיָּדוּעַ, וּבָזֶה סָתַם אֶת פִּיו. וְעַיִן בָּעֲלִים לִתְרוּפָה מִכְּתָב קָעָב.

רַבִּי לֵייב סְטֶרֶעסְטִינֶעצֶער זַצַ"ל, תַּלְמִיד חָבֵר לְהבעש"ט זַצַ"ל. בָּא אֶל רַבֵּנוּ לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ וְאָמַר לוֹ: "רַבִּי נָחוּם מִטְשֶׁעֶרְנָאבִּיל לָקַח עִמּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא אֶת הַקֶּרֶן, אוּלָם אֶת הַפֵּרוֹת הִשְׁאִיר כָּאן, וְעַל כֵּן יֵשׁ לְבָנָיו גְּדֵלָה, אוּלָם אֲנִי לָקַחְתִּי עִמִּי לָעוֹלָם הַבָּא הֵן אֶת הַקֶּרֶן וְהֵן אֶת הַפֵּרוֹת וְעַל כֵּן אֵין לְבָנַי גְּדֵלָה בֵּין הָעוֹלָם, וּבְכֵן מְבַקֵּשׁ אֲנִי מִמַּעֲלַתְכֶם שֶׁתְּקָרְבוּ אֶת בָּנַי אֲלֵיכֶם", וְאָז גִּלָּה לְרַבֵּנוּ אֶת הַמּוּבָא בְּתוֹרָה צ"ו חֵלֶק א' הַמְרֻמָּז בְּתֵיבוֹת "דַּע כִּי יֵשׁ קַבָּלָה בְּיָדִי" וְעַיֵּן בְּפַרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה עַל תּוֹרָה זוֹ.

כְּשֶׁנָּהַג רַבֵּנוּ בְּהַנְהָגַת תַּעֲנִיּוֹתָיו, הָיָה הַדָּבָר מֻסְתָּר כָּל כָּךְ עַד שֶׁאֶפְלּוּ זוּגָתוֹ בְּעַצְמָהּ לֹא יָדְעָה מִזֶּה. וְרַק הַמְשַׁמֵּשׁ יָדַע מִזֶּה וְהוּא לָקַח וְהֶעֱלִים אֶת הַמַּאֲכָלִים, שֶׁלֹּא יִתְוַדַּע לָהּ מִתַּעֲנִיּוֹתָיו.

עַל הַשִּׂיחָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ: "אַמַּאל גִּיט מֶען אַ פַּאטְש" אָמְרוּ אֲנַ"שׁ שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד הָאָדָם לְדַחוֹת מִלַּעֲשׂוֹת פְּעוּלָה זוֹ לְפַעַם שֵׁנִית וְכֵן מֵעֵת לְעֵת יִדְחֶה כַּוָּנָה זוֹ מִמֶּנּוּ.

זָכָה מוֹהֲרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבֵּרְכוֹ רַבֵּנוּ שֶׁיְּעוֹר מִשְׁנָתוֹ בְּכָל עֵת שֶׁיַּחֵפֹץ בְּכָךְ. וְאָכֵן אַף כְּשֶׁאִיחֵר מְשׁוּם מָה בַּלַּיְלָה וְהָיָה חָפֵץ לִישׁוֹן מְעַט כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת קִימַת חֲצוֹת, הָיָה מֵנִיחַ עַצְמוֹ לִישׁוֹן מְעַט וְנִרְדַּם תֵּיכֶף וּמִיָּד, וְקָם וְנִתְעוֹרֵר תֵּיכֶף בְּעֵת חֲצוֹת, כִּי כְּבָר אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁעִקַּר מַעֲלַת קִימַת חֲצוֹת הוּא דַּוְקָא הַקִּימָה מֵהַשֵּׁנָה בְּעֵת רָצוֹן זֶה.

פַּעַם אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְּ: אִם רַבִּי אַבָּא לֹא קִבֵּל וְלָמַד מֵרַשְׁבִּ"י רַק מַה שֶּׁכָּתוּב הַיְינוּ: הַכָּתוּב בְּסֵפֶר הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, הֲרֵי אֲנַחְנוּ קִבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ יוֹתֵר". "אוֹיב רַבִּי אַבָּא הָאט מֶער נִישְׁט מְקַבֵּל גִּיוֶוען נָאר וָואס סְ'שְׁטֵייט, הָאבֶּן מִיר פּוּן רֶעבְּן מְקַבֵּל גִּיוֶוען מֶער".

פַּעַם הִתְאוֹנֵן אֶחָד לִפְנֵי מוֹהֲרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אוֹדוֹת עֲבוֹדַת ה', נִחֵם אוֹתוֹ מוֹהֲרַנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "טוּסְט אַ קוּק, אִיךְ בִּין שׁוֹין אַ גְּרוֹיֶעֶר אִיד אוּן בֶּענְק אוֹיךְ צוּ זַיין אַיין

עֶרְלִיכֶעֶר אִיד", רְאֵה נָא, אֲנִי כְּבָר יְהוּדִי עִם זָקָן לָבָן וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כּוֹסֵף גַּם אֲנִי לִהְיוֹת יְהוּדִי כָּשֵׁר.

סִפְּרָה זוּגָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בִּשְׁבַח אֲבִיהָ ר' דָּוִד צְבִי, שֶׁאכַל שְׁנַיִם וָחֵצִי בֵּייגֶל, מִשּׁוּם חֲמָרַת נְטִילַת-יָדַיִם, וּבְשַׁבָּת כָּרַךְ אֶת יָדָיו בְּמִטְפַּחַת כְּדֵי שֶׁיִּשְׁפְּכוּ הַמַּיִם עַל שְׁתֵּי יָדָיו בְּבַת אַחַת, וְשָׁפְכוּ בְּנֵי בֵיתוֹ עַל יָדָיו דְּלָיֵי מַיִם, וְהַכֹּל מִשּׁוּם חֲמָרַת נְטִילַת-יָדַיִם.

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עַל אַנַ"שׁ, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ וְחִזֵּק אֶת אַנַ"שׁ בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת, סִפֵּר לָהֶם, שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם פֶּרַח יָפֶה וְהָדוּר לְהַפְלִיא, וְגַרְעִין פֶּרַח נֶאֱה זֶה עוֹלֶה מָמוֹן רַב שֶׁקּוֹנִים אוֹתוֹ רַק הַמְּלָכִים לְרֹב יִקָּרוּתוֹ, וְגִדּוּל פֶּרַח זֶה דּוֹרֵשׁ שִׁמִּירָה גְּדוֹלָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹא שׁוּם צִפּוֹר וְכַדּוֹמֶה וּתְנַקֵּר וּתְבַלֶּה אֶת הַפֶּרַח, עַל כֵּן מַעֲמִידִים אֲצָלוֹ שׁוֹמְרִים כָּל עֵת גְּדֵילָתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּפְרַח וְיָצִיץ כָּרָאוּי. וְסִיֵּם וְאָמַר: "אִם כֵּן מִי הוּא הַשּׁוֹמֵר שֶׁלָּנוּ שֶׁיִּשְׁמְרֵנוּ"? אֶלָּא "הַשּׁוֹמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם" הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ הוּא הוּא הַשּׁוֹמֵר עָלֵינוּ, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר עַל הָאֱמֶת שֶׁלֹּא יִפְגְּמוּ וְיקַלְקְלוּ אוֹתוֹ. וְהִתְכַּוֵּן לוֹמַר שֶׁעֲנְיַן רַבֵּנוּ נִמְשָׁל לַפֶּרַח נִפְלָא הַזֶּה שֶׁחֲפֵצִים לַעֲקֹר וּלְכַלּוֹת אוֹתוֹ וּבֶאֱמֶת אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁמֹר עָלָיו כִּי אִם ה' יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, בִּבְחִינַת "הַשּׁוֹמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם".

בְּסִפּוּר רַבִּי נַפְתָּלִי עִם הַחוֹלֶה וְהַבַּת, אָמַר אִם עוֹד הָיָה נוֹתֵן לָנוּ אַף חֲתִיכָה קְטַנָּה, וּמֵאַחַר וְלֹא נָתְנוּ עֲבוּר עֲנְיֵי אַנַ"שׁ אַף חֲתִיכַת בַּד קְטַנָּה לֹא הוֹעִיל לַחוֹלֶה וְנִפְטַר. ראה ח"ג סעיף קפח.

רַבִּי יִצְחָק, חֲתַן הַמַּגִּיד מִטְּרָהוּוִיצָע, הֵחֵל לְחַבֵּר תְּפִלּוֹת עַל הַתּוֹרוֹת שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן עוֹד לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם כְּשֶׁהִגִּיעַ לְתוֹרָה ג', לֹא יָדַע אֵיךְ לְהַתְחִיל לְחַבֵּר וּלְסַדֵּר עָלֶיהָ תְּפִלָּה. וּכְשֶׁרָאָה אַחַר-כָּךְ אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ עַל תּוֹרָה זוֹ הַמַּתְחֶלֶת: "הַבּוֹחֵר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וּבְזַרְעוֹ אַחֲרָיו וְהַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה וְכוּ'" הִתְפַּעֵל וְאָמַר: "מוֹהַרְנַ"תְּ הוּא הוּא הַצָּרִיךְ לְחַבֵּר אֶת הַתְּפִלּוֹת עַל הַתּוֹרוֹת וְלֹא אֲנִי...", וְשׁוּב לֹא הִמְשִׁיךְ בְּחִבּוּרוֹ.

כְּשֶׁשָּׁהָה פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעִיר טְרָהוּוִיץ וְיָשַׁב וְדִבֵּר עִם אַנַ"שׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ וְהִפְלִיגוּ יַחְדָּו בִּשְׁבַח גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק מִבַּאר־דִּיטְשׁוֹב שֶׁהִכִּירוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֵיטֵב, וְכָךְ בֵּין דִּבּוּרָיו נַעֲנָה וְאָמַר: "גַּם כַּיּוֹם יֵשׁ לָנוּ רַב מִבַּאר־דִּיטְשׁוֹב", בְּהַצְבִּיעוֹ עַל רַבִּי יִצְחָק בָּעֵר שֶׁעָבַר אַחַר-כָּךְ לָגוּר בְּטֶעפְּלִיק שֶׁעָמַד בְּחֶדֶר סָמוּךְ וְהִתְפַּלֵּל בְּכוֹחוֹת וּבְהִתְלַהֲבוּת כְּדַרְכּוֹ.

לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ, כְּשֶׁכְּבָר שָׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְהָיָה חוֹלֶה מְאֹד, פָּנְתָה בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן לִיפָּאוֶוועצְקֶער אֶל אַנַ"שׁ, וְשָׁאֲלָה אוֹתָם בִּדְאָגָה אִם יוֹדְעִים אִם מָסַר רַבִּי אַבְרָהָם לְמַאן דְּהוּ

מֵאַנַ"ש אֶת הַ"מְגִילַת סְתָרִים" שֶׁגִּלָּה בּוֹ רַבֵּנוּ אֶת קֵץ הַגְּאֻלָּה, כִּי יֵשׁ קַבָּלָה מֵרַבֵּנוּ שֶׁבְּכָל דּוֹר צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה אֶחָד שֶׁיֵּדַע מִמֶּנּוּ, וְאָבִיהָ הוּא שֶׁגִּלָּה אוֹתוֹ לְרַבִּי אַבְרָהָם.

רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב הָיָה יוֹשֵׁב לִסְעֻדַּת פּוּרִים עִם בְּנֵי-הָעִיר כְּדֶרֶךְ הָרַבָּנִים. פַּעַם, בְּאֶמְצַע הַסְּעוּדָה, כְּשֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים מִגְּדֶל הַשִּׂמְחָה הַשּׁוֹרֶרֶת בְּבֵית מוֹהַרְנַ"תְּ עִם תַּלְמִידָיו אַנַ"שׁ עוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים, הִתְפַּעֵל וְשִׁבַּח בָּרַבִּים אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ וְהִפְלִיג מְאֹד בְּשִׁבְחוֹ.

רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִשְׁתַּדֵּךְ עִם רַבִּי מֹשֶׁה הֶעניֶיס, הוּא רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסְנְשְׁטֵיין, אֲבִי רַבִּי נַחְמָן אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסְנְשְׁטֵיין מֵאוּמַן.

רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסְנְשְׁטֵיין, תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, הָיָה לוֹ בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן שֶׁנּוֹלַד מִבִּרְכָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק וְלוֹ הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסְנְשְׁטֵיין, שֶׁנִּפְטַר בַּקִּיץ שֶׁל שְׁנַת תרצ"ה, וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה בָּנִים: רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ וְרַבִּי מֹשֶׁה וְעוֹד. לְרַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ הָיָה לֵב וְרֶגֶשׁ נִפְלָא בַּעֲבוֹדַת ה', וְהָיָה מַרְבֶּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת. לְרַבִּי מֹשֶׁה הָיָה עוֹד אָח, וּמֵזְכּר בְּמִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְּ.

בָּא פַּעַם אֶחָד לְהַצַּדִּיק רַבִּי מֵיכֶלֵי מִזְלָאטְשׁוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִתְאוֹנֵן לְפָנָיו עַל גֹּדֶל פְּשָׁעָיו שֶׁנִּכְשַׁל בָּהֶם וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּסַדֵּר לוֹ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה, וְנָתַן לוֹ רַבִּי מֵיכֶל דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים קָשִׁים וּמָרִים, כְּשֶׁבָּא אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אָמַר לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: "מֵיכֶלֵי וָואס גִיסְטוּ אַזָעלְכָע שְׁוֶערֶע תְּשׁוּבוֹת? זָאל עֶר גָעבֶּן אַ פוּנְט לֶעכְט אִין שׁוּל", "מֵיכֶלֵי, מַדּוּעַ נוֹתֵן הַנְךָ תְּשׁוּבוֹת קָשׁוֹת כָּאֵלֶּה, אֱמֹר לוֹ שֶׁיִּתְרֹם מִדַּת "פּוּנְט" נֵרוֹת לְבֵית-הַכְּנֶסֶת", כְּאוֹמֵר מַדּוּעַ תַּכְבִּיד עַל הַחוֹטְאִים הַחֲפֵצִים בְּכָל לִבָּם לַחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה, בִּתְשׁוּבוֹת קָשׁוֹת. וּרְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב רַבֵּנוּ בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: יֵשׁ לְהֶקֵל אֹפֶן הַתְּשׁוּבָה עַל הַחוֹטְאִים.

לְהָאַחִים הַקְּדוֹשִׁים הָרַבִּי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ וְהָרַבִּי רַבִּי זוּשָׁא, הָיָה עוֹד אָח, שֶׁהָיָה עוֹסֵק בְּמִסְחָר שֶׁיָּרַשׁ אוֹתָהּ מֵאֲבִיהֶם, וְהָיָה מְפַרְנֵסְם מִזֶּה. וְהָיָה לִבָּם נוֹקְפָם לְמָה לֹא עוֹזֵב אֶת מִסְחָרוֹ וּמַקְדִּישׁ כָּל עַצְמוֹ לַעֲבוֹדַת-הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ כְּמוֹתָם. פַּעַם בְּאֵיזֶה לַיְלָה רָאוּהוּ מְעַיֵּן בְּחֶשְׁבּוֹנוֹתָיו וּבוֹכֶה לְעַצְמוֹ, חָשְׁבוּ לְעַצְמָם, בְּוַדַּאי עָבַר עַל חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו וְנוֹכַח בְּהֶפְסֵד רַב שֶׁל מָמוֹן, כְּשֶׁשְּׁאֲלוּהוּ עַל זֶה, עָנָה וְאָמַר לָהֶם: נוֹהֵג אֲנִי בְּכָל עֶרֶב לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ עַל כָּל מַעֲשַׂי, וְזוֹ הָיְתָה סִבַּת בְּכִיָּתִי, הִתְפַּלְּאוּ וְהִפְטִירוּ וְאָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן הֲרֵי בֶּאֱמֶת אָחִינוּ אַתָּה. "בִּיזְטְ דָאךְ טַאקֶע אוּנְזֶער בְּרוּדֶער".

הַצַּדִּיק רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל הַ"נוֹעַם אֱלִימֶלֶךְ", נָסַע פַּעַם לְשַׁבָּת לְקוֹרִיץ כְּדֵי לְשָׁהוֹת עִם הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס זַצַ"ל, בְּיִשְׁבוֹ כְּךָ בַּשֻּׁלְחָן נֶאֱנַח וְאָמַר "אוֹי טַאטֶע" "אוֹי אַבָּא", בִּשְׁמֹעַ זֹאת רַבִּי פִּנְחָס, נַעֲנָה וְאָמַר לוֹ בְּלָשׁוֹן חֲכָמִינוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: דִּילְמָא לַאו אֲבִיו הוּא" כְּאוֹמֵר שֶׁמָּא בִּגְלַל עֲוונוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְשָׁתַק. כְּשֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ

וְסִפֵּר זֹאת לְאָבִיו, אָמַר לוֹ אָבִיו הָיִיתָ צָרִיךְ לַעֲנוֹת לוֹ בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב (דברים לב) "שְׁאַל אָבִיךָ", "שׁוֹאֲלִין וְלוֹוִין לְעַצְמוֹ אָב". "בָּארְגְט מָען זַאךְ אוֹיס אַ טַאטְין".

הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס מִקוֹרִיץ זַצַ"ל דָּר אֵיזֶה זְמַן בְּאוֹסְטְרָהָא, וְהִנֵּה בֵּין אַנְשֵׁי רַבִּי פִּנְחָס וּבֵין רַבִּי יֵיבָא מֵאוֹסְטְרָהָא שָׂרַר אֵיזֶה וִיכּוּחַ, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁלֹּא הָלְכוּ תַּלְמִידֵי רַבִּי פִּנְחָס לְשַׁמֵּשׁ אֶת רַבִּי יֵיבָא, אַף-עַל-פִּי שֶׁבֵּין רַבִּי פִּנְחָס לְרַבִּי יֵיבָא הָיָה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, פַּעַם בְּיוֹם הַפּוּרִים בְּאֶמְצַע הַשִּׂמְחָה וְהָרִקּוּדִים, הִכְרִיז רַבִּי פִּנְחָס זַצַ"ל וְאָמַר לְתַלְמִידָיו הַשְּׂמֵחִים וְהַמִּשְׁתַּכְּרִים, מִי שֶׁחָפֵץ לִרְאוֹת אֶת "מָרְדְּכַי הַצַּדִּיק" שֶׁיֵּלֵךְ לְבֵית רַבִּי יֵיבָא, וְלֹא נַעֲנָה לוֹ אַף אֶחָד מֵהַתַּלְמִידִים, וְהִכְרִיז כֵּן שׁוּב, וְשׁוּב לֹא הָלַךְ שׁוּם אֶחָד מֵהַתַּלְמִידִים, בְּהַכְרִיזוֹ כֵּן בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית חָשַׁב אֶחָד מִתַּלְמִידָיו אֵלֶךְ וְאֶרְאֶה, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ פָּגַשׁ בְּזָקֵן אֶחָד הַיּוֹצֵא מֵהַבַּיִת, כְּשֶׁנִּכְנַס לַבַּיִת סִפְּרָה לוֹ בִּתּוֹ "הָיָה פֹּה זָקֵן אֶחָד שֶׁבָּא לְאָבִי וְשָׁמַח בּוֹ אָבִי עַד מְאֹד, וְרָקְדוּ יַחְדָּו בְּלִי הֶפְסֵק וְכָל הַזְּמַן זֶרַזְנִי אָבִי לָלֶכֶת לִקְנוֹת עוֹד וְעוֹד יי"ש, כְּשֶׁיָּצָא חָסִיד זֶה לְפָגְשׁוֹ שׁוּב לֹא רָאָהוּ עוֹד.

פֵּרֵשׁ הַצַּדִּיק רַבִּי דָּוִד מִלֶּעלוֹב וְאָמַר: "בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחְטָא לָךְ" (תהלים קיט), שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִצְטַנֵּעַ וּלְהַסְתִּיר עֲבוֹדָתוֹ אֶת ה', כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַסֵּר לְמַעְלָה הַנַּחַת רוּחַ מֵעֲבוֹדָתוֹ, וְזֶהוּ בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ, לְמַעַן לֹא אֶחְטָא לָךְ, אֶחְטָא לָשׁוֹן חִסָּרוֹן, מִלְּשׁוֹן הַכָּתוּב: וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים לַה', שֶׁהוּא לְשׁוֹן חִסָּרוֹן, כִּי עִקַּר מַעֲלַת וַחֲשִׁיבוּת וּשְׁלֵמוּת הָעֲבוֹדָה לְמַעְלָה, הוּא דַּיְקָא מֵהַהַצְנֵעַ לֶכֶת, שֶׁמַּסְתִּיר הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ אֶת ה'.

כְּשֶׁחָפְצוּ לְהַכְתִּיר אֶת רַבִּי פִּנְחָס בַּעַל הַ"הַפְלָאָה" זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַב בְּפְּרַנְקְפוּרְט, רָצוּ גַּם לְמַנּוֹת חַזָּן קְבוּעַ לְעִיר, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ פַּרְנָסֵי הָעִיר חַזָּן אֶחָד כַּמָּה שָׂכָר יִרְצֶה לְחַזְּנוּתוֹ בָּעִיר, אָמַר כִּשְׂכַר הָרַב. כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְרַבִּי פִּנְחָס, הִמְלִיץ עָלָיו בְּדָרְךְ צַחוּת וְאָמַר בִּלְשׁוֹן חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה: "עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה זְמָרִי מִלְּשׁוֹן זֶמֶר וּמְבַקֵּשׁ שָׂכָר כְּפִינְחָס"?

אָמַר פַּעַם הַצַּדִּיק ר' חַיִּים מִצַּאנְז זַצַ"ל: הִתְפַּלַּלְתִּי הַרְבֵּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא אֲהַרְהֵר בַּתּוֹרָה בְּעֵת תְּפִלָּתִי.

כְּשֶׁהָיָה פַּעַם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּאוּמַאן, הִנְהִיג שָׁם כַּמָּה מִנְהָגִים, שֶׁאֶחָד מֵהֶם הוּא שֶׁחוֹלֶה שֶׁנִּתְרַפֵּא יַעֲשֶׂה סְעוּדַת הוֹדָאָה לְמִנְיַן אֲנָשִׁים עֲנִיִּים, וְיִתֵּן לָהֶם צְדָקָה.

רַבֵּנוּ הַזָּהִיר מְאֹד אֶת אַנַ"שׁ לְמַהֵר לְהִתְפַּלֵּל מֻקְדָּם, כַּמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָר"ן, וְאָמַר עוֹד אִם חַס וְשָׁלוֹם, נִגְזַר עַל הָאָדָם לָמוּת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁכְּבָר יִהְיֶה לְאַחַר תְּפִלָּתוֹ "אַ אָפְּגִידַאוּנְטָער".

הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמָּעזְבּוּז, דּוֹד רַבֵּנוּ, הוּא שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לְטוֹבַת רַבֵּנוּ בָּזֶה שֶׁיָּבוֹא רַבֵּנוּ לָדוּר בָּעִיר בְּרֶסְלֶב, שֶׁהָיְתָה שַׂיֶּכֶת לְמַגִּידוּתוֹ, וְדִבֵּר עִם שִׁלְשֶׁת הָעֲשִׁירִים שֶׁבִּבְרֶסְלֶב, בֵּינֵיהֶם: מֹשֶׁה חִינְקֶעס וְרַבִּי מָרְדְּכַי רוֹטְנְזַייט, שֶׁיִּדְאֲגוּ לְסַפֵּק לְרַבֵּנוּ סַךְ רֶענְדְל מִדֵּי חֹדֶשׁ, וְכֵן הִשִּׂיג מֵהֶם סַךְ שִׁלְשָׁה רֶענְדְל לְמַפְרֵעַ עֲבוּר הוֹצָאוֹת הָעֲבָרַת הַדִּירָה וְכַדּוֹמֶה מֵעִיר זְלַאטְפָּאלִי לִבְרֶסְלֶב, וְלֹא רַק שֶׁהִסְכִּימוּ לָזֶה אֶלָּא עוֹד הִכְפִּילוּ הַסְּכוּם, שֶׁנָּתְנוּ לְרַבֵּנוּ שְׁנֵי רֶענְדְל בְּכָל חֹדֶשׁ וְשִׁשָּׁה רֶענְדְלַאךְ לְמַפְרֵעַ.

תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ הַגְּדוֹלִים לֹא הָיוּ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל חוּץ מִמּוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְעַל רַבִּי נַפְתָּלִי יֵשׁ סָפֵק בַּדָּבָר.

רַבִּי יוּדְל נִפְטַר בִּשְׁנַת תקצ"ח בִּהְיוֹתוֹ לְמַעְלָה מִגִּיל שִׁמּוֹנִים.

מוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי אַהֲרֹן הָרַב, הָיוּ דָּרִים בִּבְרֶסְלֶב. רַבִּי נַפְתָּלִי בְּאוּמַאן וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק בְּדַאשִׁיב וְרַבִּי יוּדְל בְּמֶעדְוְודִיבְקֶע.

הַמַּגִּיד מִטְּרָהוִויצָא נִפְטַר בִּשְׁנַת תקע"א, הִיא שְׁנַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁנִּפְטַר בְּשָׁנָה אַחַר זֶה, הַיְינוּ: בִּשְׁנַת תקע"ב. אוּלָם יָדוּעַ בְּבֵירוּר, שֶׁהִשְׁתַּטֵּחַ פַּעַם אַחַת עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ וְאָמַר שָׁם אֶת הַתִּקּוּן הַכְּלָלִי, וְכָל מִזְמוֹר מֵהָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֲמָרוֹ בְּטַעַם וּבְנִגּוּן אַחֵר בִּבְחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה מַמָּשׁ, כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, שֶׁיֵּשׁ הַתִּקּוּן הַכְּלָלִי הוּא בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה.

רַבִּי יִצְחָק, חֲתַן הַמַּגִּיד מִטְּרָהוִויצָע גְּדוֹלוֹ הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי זוּסְיָא מֵהָאנִיפּוֹלִי זַצַ"ל, אָחִיו שֶׁל בַּעַל הַנַּעַם אֱלִימֶלֶךְ, כִּי הָיָה יָתוֹם. לִפְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל רַבִּי זוּסְיָא, שֶׁנִּפְטַר בִּשְׁנַת תק"ס, שְׁאָלוֹ רַבִּי יִצְחָק: "לְמִי אֶתְקָרֵב"? אַחַר פְּטִירָתְכֶם, עָנָה לוֹ, כְּשֶׁתִּכָּנֵס לְצַדִּיק וְהַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁיֹּאמַר לְךָ הוּא, שֶׁתִּתְוַדֶּה לְפָנָיו אֵלָיו תִּתְקָרֵב וּבְפַעַם אַחֶרֶת אָמַר לוֹ: "צַדִּיק, שֶׁיִּתֵּן לְךָ עֵצָה עַל נַאֲוַה חוּץ מִתְּפִלָּה אֵל תִּתְקָרֵב אֵלָיו".

רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, הִתְקָרֵב עוֹד בְּמֶעדְוְודִיבְקֶע בִּהְיוֹתוֹ בְּעֵרֶךְ בְּגִיל עֶשְׂרִים. הוּא נוֹלַד בִּשְׁנַת תקל"ה וְנִפְטַר בִּשְׁנַת תר"ה.

רַבִּי נַפְתָּלִי קִבּוּר בְּאוּמַאן וְעַל מַצֵּבָתוֹ חָרוּט: "פֹּה נִקְבַּר הָרַב ר' נַפְתָּלִי", וְתוּ לֹא. הוּא הָיָה דָּר לְיַד הַקִּלּוּיז וְדִירָתוֹ נִשְׁתַּמְּרָה עַד לְמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשֵּׁנִיָּה.

כְּשֶׁנָּסַע רַבִּי נַפְתָּלִי לְהַיְיסִין לִרְפוּאַת עֵינָיו, כִּי דָּר שָׁם רוֹפֵא עֵינַיִם גָּדוֹל, כָּתַב לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁלֹּא יִסַּע לְשָׁם וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּרוֹפְאִים, וְכַמּוּבָא בְּסֵפֶר עָלִים לִתְרוּפָה, וְאַחַר כַּךְ בֶּאֱמֶת קִלְקֵל לוֹ הָרוֹפֵא אֶת עֵינָיו יוֹתֵר.

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁרַבִּי יַעֲקֹב בַּעַל מַגִּיהַּ הָיָה אָחִיו שֶׁל רַבִּי חַיִּים שָׂרָה'ס חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, אָבִיו שֶׁל הָרַב מִטְּשֶׁעְרִין.

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן לְחַיֵּי רַבֵּנוּ, אָמַר: אַהֲרֹן אֵינֶנּוּ וּבְעַרְלָע אֵינֶנּוּ, "אַהֲרַלָע אִיז נִישְׁט דָּא אוּן בְּעַרְלָע אִיז נִישְׁט דָּא". וְכָוָנָתוֹ הָיְתָה לְהַדְגִּישׁ שֶׁרַבִּי אַהֲרֹן הָרַב לֹא בָּא לְקִבּוּץ אַנ"שׁ, וְכֵן בְּעַרְלָע שֶׁהָיָה אִישׁ פָּשׁוּט מֵעִיר וִינִיצָא, גַּם הוּא לֹא בָּא, וּשְׁנֵיהֶם שָׂוִים לְעִנְיַן הַקִּבּוּץ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

רַבֵּנוּ אָמַר לְרַבִּי אַבְרָהָם, סָבוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן, עַל אָבִיו רַבִּי יִשְׂרָאֵל, "הַחָכְמוֹת שֶׁל אָבִיךָ יְטַרְדוּ אוֹתוֹ", "דַּיְין טַאטְנְס חָכְמוֹת וָועלְן אִים פַּאר טָרַייבְּן", כִּי אָבִיו הָיָה בּוֹרֵר וְלַמְדָן גָּדוֹל, וְהָיָה לוֹמֵד בְּסִבָּרוֹת וּפִלְפּוּלִים שֶׁאֵינָם נְכוֹנִים, וְעַל כֵּן אָמַר לוֹ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל.

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם לְאָדָל בִּתּוֹ: "אַל תִּתְּנִי לָקַחַת מִמֵּךְ אֶת נִשְׁמָתֵךְ לִפְנֵי שֶׁתִּרְאִי אוֹתִי. לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ בִּשְׁנַת תרי"ד שָׁמְעוּ אֵיךְ שֶׁאוֹמֶרֶת: "בָּרוּךְ הַבָּא אַבָּא", וְתֵיכֶף נִפְטָרָה.

בְּעֵת שֶׁעָבַר רַבֵּנוּ מִזְּלַאטִיפָּאלִי לְדוּר בִּבְרֶסְלֶב, וְדֶרֶךְ הַנְּסִיעָה עוֹבֶרֶת דֶּרֶךְ עִיר אוּמַאן, שָׁבַת אָז רַבֵּנוּ שַׁבָּת אַחַת בְּאוּמַאן אֵצֶל רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים אָבִיו שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסִינְשְׁטַיין שֶׁהָיְתָה לוֹ גַּם בַּיִת אַכְסַנְיָה בְּאוּמַאן.

לֹא יָדוּעַ מַה שֵּׁם חֲמוֹתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ.

לֹא יָדוּעַ אִם יָדַע רַבֵּנוּ לְנַגֵּן עַל כְּלֵי שִׁיר אִם לָאו.

לְשָׂרָה בַּת רַבֵּנוּ הָיוּ שִׁלשָׁה בָּנִים: רַבִּי יִשְׂרָאֵל, רַבִּי אֶפְרַיִם וְרַבִּי שִׂמְחָה בָּרוּךְ. רַבִּי יִשְׂרָאֵל הוּא זֶה שֶׁרַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּתְפַּלֵּל לִרְפוּאָתוֹ בְּעֵת חוֹלְיוֹ, וְשָׁאַל אֶת רַבֵּנוּ: מַה תִּתֵּן לִי עֲבוּר זֶה? וְאָמַר רַבֵּנוּ לְאַנ"שׁ: הִנֵּה הוּא כְּבָר מְדַבֵּר כְּרַבִּי "גּוּטֶער יוּד" כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן תל"ט.

רַבֵּנוּ אָמַר: "אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְגַּלּוֹת, הֲרֵי הָיָה גָּדוֹל הַדּוֹר צָרִיךְ לְשַׁמְּשֵׁנִי וּלְהוֹשִׁיט לִי גַּחַל אֵשׁ לְעִשּׁוּן הַמִּקְטֶרֶת, וְזֶה, לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת", "אִיךְ זָאל זִיךְ וָועלְן אַרוֹיס וַיְיזֶן וָואלְט דֶּער גָּדוֹל הַדּוֹר מִיר גִּידַארְפְּט צוּ טָרַאגְן אַ קוֹיל פַּיְיעֶר צוּ דִי לִילְקֶע צַבֶּעךְ אוּן דָּאס קֶען נִישְׁט זַיין".

כְּשֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ לְאוּמַאן אַחַר שְׁהוּתוֹ בְּטֶעפְּלִיק לִיווּהוּ כָּל בְּנֵי הָעִיר עַד לִכְפַּר הַנִּקְרָא רַסָאשָׁע וְשָׁם אָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ "הֵבֵאתִי לָכֶם דַּיְין כָּשֵׁר", הוּא רַבִּי מָרְדְּכַי דַּיְין שֶׁנִּשְׁאַר שָׁם אַחַר כַּךְ לְכַהֵן בְּרַבָּנוּת.

אָמַר רַבֵּנוּ: "בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת עִקַּר הָעֲבוֹדָה הוּא לִהְיוֹת נֵיעוֹר, וּבְהוֹשַׁעְנָא רַבָּא עִקַּר הָעֲבוֹדָה הִיא הָאֱמִירָה", "שָׁבוּעוֹת אִיז דֶּער עִקַּר אוֹיף זַיין, הוֹשַׁעְנָא רַבָּא אִיז דֶּער עִקַּר דֶּער זָאגְן".

אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, שָׁנְסְתַּלֵּק אַחַר סֻכּוֹת תק"ע, אָמַר רַבֵּנוּ: "לִפְנֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיָה כְּרוּז בַּשָּׁמַיִם שֶׁרוֹצִים לְמַעְלָה לְקָרְבָּן אוֹ אֶת הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב אוֹ אוֹתִי,

וְהִסְכִּים הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב לִהְיוֹת הוּא לְקָרְבָּן לְמַעְלָה וּלְהִסְתַּלֵּק, אוּלָם אַחַר כַּךְ הִתְחָרֵט, אַךְ כְּבָר לֹא הוֹעִיל לוֹ וְנִפְטַר". לְשָׁנָה הַבָּאָה הִיא שְׁנַת תקע"א נִסְתַּלֵּק רַבֵּנוּ.

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם לְרַבִּי נַפְתָּלִי "אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁמְךָ "נַפְתָּלִי" שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת "תְּפִלִּין" אַף עַל פִּי כֵן עִנְיָנְךָ הוּא צִיצִית", וְאָכֵן הָיָה רַבִּי נַפְתָּלִי מְהַדֵּר מְאֹד בְּמִצְוָה זוֹ, וּפַעַם כְּשֶׁנִּקְרַע לוֹ חוּט אֶחָד מִצִּיצִיּוֹתָיו לֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁתִּקֵּן אֶת הַצִּיצִית.

רַבֵּנוּ הִזְהִיר מְאֹד אֶת אַנ"שׁ לְמַהֵר לְהִתְפַּלֵּל מוּקְדָם כַּמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָר"ן, וְאָמַר עוֹד אִם חַס וְשָׁלוֹם נִגְזַר עַל הָאָדָם לָמוּת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁכְּבָר יִהְיֶה לְאַחַר תְּפִלָּתוֹ "אָפְּגִידאוּונְטֶער". הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז דּוֹד רַבֵּנוּ הוּא שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לְטוֹבַת רַבֵּנוּ בָּזֶה שֶׁיָּבוֹא רַבֵּנוּ לְדוּר בָּעִיר בְּרִסְלֶב שֶׁהָיְתָה שַׁיֶּכֶת לְמַגִּידוּתוֹ, וְדִבֵּר עִם שִׁלְשָׁה הָעֲשִׁירִים שֶׁבִּבְרִסְלֶב, בֵּינֵיהֶם מֹשֶׁה חַיְנְקֶעס וְרַבִּי מָרְדְּכַי רוֹטְנְזַייט, שֶׁיִּדְאֲגוּ לְסַפֵּק לְרַבֵּנוּ סַךְ רֶעגְדְל מִדֵּי חֹדֶשׁ, וְכֵן הִשִּׂיג מֵהֶם סַךְ שִׁלְשָׁה רֶעגְדְל לְמַפְרֵעַ עֲבוּר הוֹצָאוֹת הַעֲבָרַת הַדִּירָה וְכַדּוֹמֶה מֵעִיר זְלַאטְפָאלִי לִבְרִסְלֶב, וְלֹא רַק שֶׁהִסְכִּימוּ לָזֶה אֶלָּא עוֹד הִכְפִּילוּ הַסְּכוּם, שֶׁנָּתְנוּ לְרַבֵּנוּ שְׁנֵי רֶעגְדְל בְּכָל חֹדֶשׁ וְשִׁשָּׁה רֶעגְדְלַאךְ לְמַפְרֵעַ.

אָמַר רַבֵּנוּ: "אֶגְמוֹר עִנְיָנִי עִם הַבַּעֲלֵי בָּתִּים הַפְּשׁוּטִים כְּמוֹ שֶׁאֲנִי גּוֹמֵר עִם הַחֲסִידִים", "אִיךְ וֶועל אוֹיסְפִּירְן מַיין זַאךְ מִיט דִּי בַּעֲלֵי בָּתִּים אָזוֹי וִוי אִיךְ פִּיר אוֹיס מִיט דִּי חֲסִידִים".

פַּעַם בְּהִיוֹת רַבֵּנוּ תִּינוֹק נָסְעָה אֵם רַבֵּנוּ מִבֵּיתָהּ וּבִקְּשָׁה מֵהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי חַיִּים קְרַאסְנֶער שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עָלָיו, כְּשֶׁחָזְרָה אָמַר לָהּ רַבִּי חַיִּים הִנֵּךְ יְכוֹלָה לְתָאֵר לְעַצְמֵךְ שֶׁשָּׁמַרְתִּי עָלָיו הֵיטֵב עַד שֶׁלֹּא קָמְתִּי בַּחֲצוֹת לַעֲרוֹךְ אֶת הַתִּקּוּן כְּהֶרְגֵּלִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעוֹרֵר הַיֶּלֶד.

אָמַר רַבֵּנוּ: אוֹמְרִים הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ הֲלָצָה, אֶחָד שֶׁכְּבָר חוֹטֵא וְאוֹכֵל חֲזִיר לְכָל הַפָּחוֹת שֶׁיִּזֹּל שׁוּמָן הַחֲזִיר עַל זְקָנוֹ, וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת לֹא יִזֹּל עַל הַזָּקָן, "דִּי וֶועלְט זָאגְט אַז אַייְנֶער עֶסְט שׁוֹין חֲזִיר זָאל אִים חָאטְשׁ רִיכָּען אוֹיף דִּי בָּארְד, אוּן אִיךְ זָאג זָאל חָאטְשׁ נִישְׁט רִיכָּען אוֹיף דִּי בָּארְד". כְּאוֹמֵר שֶׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁזֶּה הָאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה רַע אַל יְהִיֶה צָבוּעַ וְיִסְתִּיר מַעֲשָׂיו אֶלָּא טוֹב שֶׁיִּגָּלֶה וְיִרְאוּ הַכֹּל אֶת נִכְלוּתוֹ, וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת יִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו הַמְגוּנִים, וְלֹא יִגָּלֶה מַעֲשָׂיו בָּרַבִּים, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכַּוָּנַת הַדְּבָרִים הוּא שֶׁכָּל מַה שֶּׁמּוֹנֵעַ הָאָדָם עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת רַע בְּעֵת חֶטְאוֹ אֲפִלּוּ מְעַט זֶה גַּם הוּא טוֹב.

רַבִּי שְׁמוּאֵל טֶעפְּלִיקֶער שֶׁנָּסַע עִם רַבֵּנוּ לְנַאוְרִיטְשׁ וְכוּ' אָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְעוֹד שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כָּאֵלּוּ עִנְיָנִים מֵרַבֵּנוּ שֶׁאֲפִלּוּ הֵם אֵינָם יוֹדְעִים. וְסִפֵּר שֶׁבִּהְיוֹתוֹ עִם רַבֵּנוּ בִּבְרָאד הָיָה אָז רַבֵּנוּ מְלֻבָּשׁ בִּבְגָדִים פְּשׁוּטִים כְּאִישׁ פָּשׁוּט, נִכְנַס פִּתְאוֹם לְבֵית אֶחָד וְנִכְנַס מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וְהוּא אַחֲרָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס לְחֶדֶר אֶחָד שֶׁיָּשְׁבוּ שָׁם אִישׁ וְאִשָּׁה וְשִׂיחֲקוּ בְּמִשְׂחָק הַשֵּׁח, וְהִבִּיט רַבֵּנוּ עַל הָאִישׁ בִּרְאִיָּתוֹ הַטְּהוֹרָה וְחָזַר וְיָצָא. וְתֵיכֶף קָם הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיָּשַׁב בַּחֶדֶר וְהִתְחִיל

לְלֶכֶת אַחַר רַבֵּנוּ עַד שֶׁיָּצְאוּ מֵהָעִיר בְּאֵיזֶה יַעַר וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ וְרַבִּי שְׁמוּאֵל עָמַד מֵהַצַּד וְלֹא שָׁמַע מַה שֶּׁדִּבֵּר עִמּוֹ רַק רָאָה אֵיךְ שֶׁמַּזִּיל דְּמָעוֹת שֶׁבּוֹכֶה וּמַזִּיל דְּמָעוֹת רַבּוֹת. סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה מֵרַב וּבֶן יָחִיד הַמְסֻפָּר בְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת הָיָה סִפּוּר אֲמִתִּי, וּמוֹהַרְנַ"תְּ כְּשֶׁנָּסַע אֶל רַבֵּנוּ, פָּגַשׁ בְּאָבִיו שֶׁל הַבֵּן יָחִיד שֶׁחָזַר מֵרַבֵּנוּ בִּבְכִי עַל אָבְדַן בְּנוֹ.

אָמַר רַבֵּנוּ עַל מִזְמוֹר קה שֶׁבַּעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים הַמְסֻגָּלִים לְתִקּוּן הַכְּלָלִי, "אַלִיבָּא דֶּאֱמֶת עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל קַפִּיטֶל הוֹדוּ הוּא עַד הַפָּסוּק "וּבְנֵבִיאַי אַל תָּרֵעוּ", אוּלָם כְּשֶׁכָּבָר אוֹמְרִים שֶׁיִּגְמְרוּ" "דֶּער תִּקּוּן פּוּן הוֹדוּ אִיז בִּיז "וּבְנֵבִיאַי אַל תָּרֵעוּ" נָאר אַז מ'זָאגְט שׁוֹין זָאל מֶען עֶנְדִיגֶן".

כְּשֶׁנִּפְגַּשׁ רַבֵּנוּ עִם הָרַב מִשְׁפִּיטוּבְקָא וְעִם שְׁאָר הַגְּדוֹלִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִתְעוֹרְרָה שְׁאֵלָה בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאָמְרוּ עַל מָמוֹן הַמּוּטָל בְּסָפֵק יְהֵא מוּנָח עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ, שֶׁלְּכְאוֹרָה קָשֶׁה הֲרֵי אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵינוֹ כִּי אִם עֵד אֶחָד וְאֵיךְ יוּכְלוּ לָדוּן עַל פִּיו, וְתִירֵץ רַבֵּנוּ שֶׁכַּוָּנַת חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה הוּא שֶׁאֵלִיָּהוּ יְעוֹרֵר אֶת הָאֱמֶת וְכָל אֶחָד יוֹדֶה עַל הָאֱמֶת, וּכְשֶׁיִּתְגַּלֶּה הָאֱמֶת מְמֵילָא יְקַבֵּל וְיִקַּח כָּל אֶחָד חֶלְקוֹ הַמַּגִּיעַ לוֹ בֶּאֱמֶת.

בְּסִיּוּם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הִתְגַּלּוּת סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אָמַר רַבֵּנוּ בְּזֶה-הַלָּשׁוֹן: "וַאֲנִי נוֹתֵן לָכֶם אַלֶף בַּיִת שֶׁכָּל אוֹתִיּוֹתָיו מְאִירִים", "אוּן אִיךְ גִּיב אַיִיךְ אַ אַלֶף בַּיִת וָואס אַלֶע אוֹתִיּוֹת שַׁיְינֶען". נָשִׁים לֹא הוּרְשׁוּ לְהִכָּנֵס אֶל רַבֵּנוּ בְּשׁוּם אוֹפֶן.

פַּעַם מָזַג רַבֵּנוּ בְּכוֹסִית קְטַנָּה מְעַט יי"ש וְנָתְנָה לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי וְרַבֵּנוּ עָמַד אָז לִפְנֵי נְטִילַת יָדַיִם וְנֶעֱמְדוּ מוֹהַרְנַ"תְּ וּר"נ בְּתִמִּיהָה וְכִי מַה יַּסְפִּיק לָהֶם מְעַט יי"ש זֶה לִשְׁנֵיהֶם, וְהִפְטִיר מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעַצְמוֹ וְאָמַר "נוּ מְעַט גַּם הוּא טוֹב" "אַ קַאפֶּאלֶע אִיז אוֹיךְ גוּט", כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבֵּנוּ נַעֲנָה וְאָמַר: "בְּרַאנְפֶן נָאר אַ קַאפֶּאלֶע אִיז גוּט", יי"ש רַק מְעַט הוּא טוֹב.

אָמַר רַבֵּנוּ, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר שֶׁהַקְּטָנוּת וְהַשִּׁפְלוּת שֶׁלּוֹ לֹא תְכַסֶּה עַל גְּדֻלוּתוֹ הָאֲמִתִּית, כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם מַשְׁפִּיל וְשׁוֹבֵר אֶת רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ יוֹתֵר מִדַּי, וְשׁוֹכֵחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן מַעֲלוֹת רַבּוֹת וְנִפְלָאוֹת, "דַּיין קְלַיינִיקֵייט זָאל נִישְׁט פַּאר שְׁטָעלְן דַּיין גְּרוֹיסְקֵייט".

אָמַר רַבֵּנוּ בְּלָשׁוֹן שְׁאֵלָה, מַהוּ טַעַם הַדָּבָר שֶׁלִּבֵּן הַנּוֹלָד מַמְתִּינִים לִנְתִינַת שְׁמוֹ שְׁמוֹנָה יָמִים וּלְבַת לֹא, וְלֹא סִיַּם.

בְּעֵת שֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ מִבֶּרֶסְלֶב לְאוּמַאן, עָבַר דֶּרֶךְ עִיר טֶעפְּלִיק, וּבִכְפָר הַסָּמוּךְ לְטֶעפְּלִיק הַנִּקְרָא רְסָאשֶׁע, שָׁם הִסְמִיךְ רַבֵּנוּ כַּמָּה שָׁנִים קֹדֶם לָזֶה אֶת רַבִּי מָרְדְּכַי דַּיָּן לְאָב-בֵּית-דִּין

בְּעִיר טֶעפְּלִיק, כַּמּוּבָא בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, סִימָן מ"ח, וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ לְאַנַ"שׁ: "הֵבֵאתִי לָכֶם דַּיִן כָּשֵׁר" "אִיךְ הָאבּ אַיְיךְ גִּבְּרַאכְט אַ כָּשֵׁר'ר דַּיְן":

פַּעַם, כְּשֶׁלָּמַד רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר עִם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶת הַתּוֹרָה פ"ג שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" חֵלֶק ב', הַמְדַבֵּר שָׁם מֵעִנְיַן שֶׁצָּרִיךְ לְהַפְשִׁיט אֶת הַגּוּף וּלְהַלְבִּישׁוֹ גּוּף נָקִי מִגַּן-עֵדֶן סִפֵּר לוֹ, שֶׁבְּעֵת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ לָקְחוּ אֶת הָאַבְנֵט שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה רָחָב כְּאַבְנְטֵי הָרַבָּנִים, וְכִסּוּ אֶת רַבֵּנוּ בְּאַבְנֵט זֶה, וְהִסְפִּיק הָאַבְנֵט לְבַד לְכַסּוֹת אֶת גּוּף רַבֵּנוּ, שֶׁהָיָה צָנוּם וְדַק כָּל-כָּךְ. רַבֵּנוּ אָמַר לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה נ"ה עַל הַתֵּבוֹת: "וּצְבִי לֹא הִגְעָתִי" שֶׁאָמַר אַבָּא שָׁאוּל, עַיֵּן שָׁם: "אִם לֹא אַשִּׂיג אֶת הַצְּבִי חַיֵּי אֵינָם נוֹחִים לִי" "אוֹיבּ אִיךְ וֶועל נִישְׁט טְרֶעפֶּין דָּאס הֶערְשׁ, אִיז מִיר דָּאס לֶעבֶּן נִישְׁט נִיחָא".

בְּעֵת שֶׁבָּא מוֹהַרְנַ"תְּ אֶל רַבֵּנוּ בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ, אָמַר לְרַבֵּנוּ, שֶׁהוּא קָרוֹב אֵלָיו מִצַּד מִשְׁפַּחְתּוֹ כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר "כּוֹכְבֵי-אוֹר" בְּתְחִלָּתוֹ אֵיךְ הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ בֶּן מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, לֹא יָדוּעַ, אוּלָם זֹאת יָדוּעַ, שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצָיו שֶׁל הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ "רַבִּי הֶעניךְ" הַמְכֻנֶּה "רַבִּי הֶעניךְ מִגַּאלִיצְיָא", שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל וּגְאוֹן עוֹלָם, וְגַם רַבֵּנוּ הָיָה מִבְּנֵי אוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה.

פַּעַם, כְּשֶׁשָּׁאַל כֹּהֵן אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם נָכוֹן הַדָּבָר שֶׁיֵּלֵךְ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ אוֹ לֹא, בִּגְלַל הֱיוֹתוֹ כֹּהֵן, וְלֹא עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ דָּבָר, רַק הִפְטִיר וְאָמַר: "מוֹדֶה אֲנִי לַה' שֶׁאֵינִי כֹּהֵן" "דַּאנְקֶען גָּאט אִיךְ בִּין נִישְׁט קֵיין כֹּהֵן". וְיֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה דֵּעוֹת: א', שֶׁאֲלוּ הָיָה כֹּהֵן וְהָיָה הוֹלֵךְ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, הָיוּ הַמִּתְנַגְּדִים מְרַנְּנִים עָלָיו, וְהָיָה נִגָּרַם עַל יְדֵי זֶה מַחֲלֹקֶת. וב', שֶׁאֲלוּ הָיָה כֹּהֵן, לֹא הָיָה הוֹלֵךְ עַל הַצִּיּוּן, וְהָיָה לוֹ דָּבָר זֶה לְצַעַר גָּדוֹל. כַּיָּדוּעַ, בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ אֶל רַבֵּנוּ, הֵצִיקוּ לוֹ אָבִיו וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ מְאֹד, כַּמְסֻפָּר בַּסֵּפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ". אוּלָם אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁרָאָה וְהֵבִין אֲבִיו אֶת מַעֲלָתוֹ שֶׁל בְּנוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, הָיָה פּוֹנֶה אֵלָיו בְּקְרִיאַת "רַבִּי נָתָן" בְּהַדְגָּשַׁת תֵּבַת "רַבִּי".

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ, כְּשֶׁהָיָה בָּא לְבַקֵּר אֶת סָבוֹ אֲבִי אָבִיו, רַבִּי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מְהַנֵּהוּ בְּדְבָרִים בֶּאֱמֹר לוֹ: "מַדּוּעַ יוֹרֵד הִנְךָ לְחַיֵּי אָבִיךָ"? "וואס הָאסְטוּ זַאךְ גִּילֶעגְט אוֹיף דַּיְין טַאטְנְס יָארִין"?

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בְּזֶה אוֹתוֹ רַבֵּנוּ פַּעַם אַחַת, שֶׁאָמַר לוֹ בִּלְשׁוֹן בְּזָיוֹן: "אַהּ אֵיזֶה אַבְרֵךְ חָשׁוּב הִנְךָ: חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי הַגָּדוֹל, וּבְנוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי הִירְץ", וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זֹאת, יָשַׁב מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָכַל, וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת, הִמְשִׁיךְ לֶאֱכֹל, כְּאִלּוּ לֹא אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ דָּבָר, וּפָנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ שׁוּב וְאָמַר לוֹ: "כְּךָ, אָדָם אַחֵר, כְּשֶׁמְבַיְשִׁים אוֹתוֹ, הוּא מַפְסִיק לֶאֱכֹל וְהוּא בְּהִתְכַּוְּנוֹ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ מַמְשִׁיךְ לֶאֱכֹל", וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הִמְשִׁיךְ מוֹהַרְנַ"תְּ לֶאֱכֹל,

וְהִפְטִיר רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "נוּ, אִם-כָּךְ בֶּאֱמֶת אֲנִי אוֹמֵר וּמְצַוֶּה עָלֶיךָ, שֶׁלֹּא תֹּאכַל" "אַזוֹי אַ אַנדֶערער אַז מ'פֿארשֶׁעמט אירהם ערט ער אויף צוּ עסָן אוּן ער עסט ווייטער נוּ, אוֹיב אַזוֹי זָאג אִיךְ דִּיר טַאקִי זָאלְסְט נִישְׁט עסָן". וְאַחַר-כָּךְ קֵרְבוּ רַבֵּנוּ בִּדְבָרָיו וְעַיֵּן בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ סוֹף סִימָן ג' בְּתְחִלָּתוֹ.

כְּשֶׁשָּׁלַח רַבֵּנוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ לְחוּתְנוֹ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֵיזֶה מִשְׂרַת רַבָּנוּת בְּאֵיזוֹ עִיר שֶׁתַּחַת פִּקּוּחוֹ, כַּמְסֻפָּר בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ סִימָן ח', הִתְנַצֵּל מוֹהַרְנַ"תְּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ, שֶׁמְּפַחֵד לָקַחַת עַל עַצְמוֹ עֹל הָרַבָּנוּת, מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה אַחֲרָיוּת גְּדוֹלָה מְאֹד. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "נוּ, מִי אִם-כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת רַב, לֹא זֶה שֶׁמְּפַחֵד?..." "ווער דֶּרְף זָאל זַיין רַב, נִישְׁט דֶּער ווָאס הָאט מוֹרָא?...", וּשְׁאָלוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "הַאִם קִבָּלַת הָרַבָּנוּת הוּא הֶאֱמֶת וְהַנְּכוֹן"?, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "כֵּן, זֶהוּ הֶאֱמֶת", וּשְׁאָלוֹ שׁוּב מוֹהַרְנַ"תְּ: "הַאִם הוּא הֶאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ"? עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ בְּנִיחוּתָא: "אִם אַתָּה רוֹצֶה אֶת הֶאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, אַל תִּהְיֶה רַב" "אַז דוּ ווילְסְט דֶּעם אֱמֶת'ן זָאלְסְטוּ קֵיין רַב נִישְׁט זַיין", וְנִצַּל מִזֶּה מוֹהַרְנַ"תְּ.

חוֹתְנוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, רַבִּי דָּוִד צְבִי, הָיָה צַדִּיק מְפֻרְסָם מְאֹד, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּזְבּוּז, הִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁמְּסֻפָּר, שֶׁיָּדוּעַ שֶׁבַּעַל הַ"דֶּגֶל מַחֲנֶה אֶפְרַיִם" הָיָה הָרַבִּי שֶׁל מֶעזְבּוּז בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת, וְאַחֲרָיו רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז אָחִיו, גַּם הוּא שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְאַחֲרָיו הָיָה הָרַב מֵאפְטָא, גַּם-כֵּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. בִּזְמַן כְּהֻנָּתוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ הָיָה שׁוֹחֵט וּבוֹדֵק מְיֻחָד, שֶׁהָיָה הַמְמֻנֶּה עַל כָּל הַשּׁוֹחֲטִים שֶׁבָּעֲיָרוֹת שֶׁסְּבִיבוֹת מֶעזְבּוּז, וְהָיָה הַשּׁוֹחֵט נוֹהֵג לִנְסֹעַ מִפַּעַם לְפַעַם לַכְּפָרִים וּבוֹדֵק אֶת סַכִּינֵי הַשּׁוֹחֲטִים. אֶת הַשּׁוֹחֵט הַזֶּה הָיוּ מְכַנִּים "הַשּׁוֹחֵט שֶׁל הָרַבִּי" "דֶּעם רֶעבְּנְס שׁוֹחֵט", פַּעַם, כְּשֶׁבָּא רַבִּי דָּוִד צְבִי לְמֶעזְבּוּז וְרָצוּ לְהָכִין עֲבוּרוֹ סְעֻדָּה, שְׁאֵלוּהוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים מִתּוֹשְׁבֵי הָעִיר: "הַאִם יְקַפִּידוּ וְיַחְמִירוּ לֶאֱכֹל בָּשָׂר דָּוְקָא מִשְּׁחִיטָתוֹ שֶׁל הַשּׁוֹחֵט שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ הַנַּ"ל"? עָנָה לָהֶם רַבִּי דָּוִד צְבִי: "לָאו דַּוְקָא", כְּלוֹמַר: שֶׁאֵין צְרִיכִים לְדַקְדֵּק וּלְהַחֲמִיר לֶאֱכֹל דָּוְקָא מִשְּׁחִיטָתוֹ, אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁנָּסַע הַשּׁוֹחֵט לָעֲיָרוֹת לִבְדֹּק אֶת הַסַּכִּינִים, הִגִּיעַ לְאֵיזֶה כְּפָר שֶׁלְּיַד מֶעזְבּוּז, וְהֶרְאָה לוֹ הַשּׁוֹחֵט שֶׁל אוֹתוֹ כְּפָר אֶת סַכִּינוֹ, רָאָה הַשּׁוֹחֵט הַנַּ"ל, שֶׁהַסַּכִּין פְּגוּמָה. שָׁאַל אֶת הַשּׁוֹחֵט: "הַאִם סַכִּינְךָ כָּשֵׁר"? עָנָה לוֹ שֶׁכֵּן, וּבְדָקוֹ שׁוּב וְרָאָה שֶׁהִיא פְּגוּמָה. אָמַר לוֹ, שֶׁיַּשְׁאִיר אֶצְלוֹ אֶת הַסַּכִּין, וְהֶחְלִיט שֶׁלְּמָחֳרָת לִפְנוֹת בֹּקֶר, כְּשֶׁיִּהְיֶה מֹחוֹ צָלוּל יִבְדֹּק שׁוּב אֶת הַסַּכִּין וְיִרְאֶה בֶּאֱמֶת אִם הוּא כָּשֵׁר, כִּי אוּלַי אֵין מֹחוֹ צָלוּל כָּעֵת. לְמָחֳרָת, כְּשֶׁבָּדַק אוֹתוֹ, רָאָה שׁוּב שֶׁהַסַּכִּין פְּגוּמָה, וְקָרָא לַשּׁוֹחֵט, וְנָתַן לוֹ אֶת הַסַּכִּין, וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּבְדֹּק שׁוּב אֶת סַכִּינוֹ וְיִרְאֶה אִם הוּא כָּשֵׁר, וּבְדָקוֹ הַשּׁוֹחֵט וְאָמַר שֶׁסַּכִּינוֹ כָּשֵׁר, וּבְדָקוֹ הַשּׁוֹחֵט שׁוּב וְרָאָה שׁוּב שֶׁהַסַּכִּין פְּגוּמָה, וְכָאַב לוֹ הַדָּבָר, כִּי לֹא יָדַע מַה יַּעֲשֶׂה, כִּי

בְּהֶכְרַח צָרִיךְ לְפַטְרוֹ מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְכָאַב לוֹ הַדָּבָר, שֶׁיִּגָּרֵם עַל-יְדֵי-זֶה צַעַר וְהֶזֵק כָּזֶה לַיְּהוּדִי שֶׁיְּפַטֵּר מֵעֲבוֹדָתוֹ וִיאַבֵּד אֶת חֶזְקָתוֹ, וְלֹא יָדַע לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ. הָלַךְ וְסָגַר אֶת עַצְמוֹ בַּחֶדֶר וּבָכָה מְאֹד לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹרֵהוּ מַה לַּעֲשׂוֹת. לְאַחַר תְּפִלָּתוֹ בָּדַק שׁוּב אֶת הַסַּכִּין, וְרָאָה, שֶׁהִיא סַכִּין מְחֻדֶּדֶת לְהַפְלִיא. הִתְפַּלֵּא עַל זֶה מְאֹד, כִּי הִשְׁהָה אֶצְלוֹ אֶת הַסַּכִּין שְׁלֹשָׁה יָמִים וּבְדָקוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וְרָאָה שֶׁהִיא פְּגוּמָה, וְעַתָּה הִיא יָפָה לְהַפְלִיא, וְשָׁאַל אֶת הַשּׁוֹחֵט עַצְמוֹ לְפַשֵּׁר דָּבָר זֶה. עָנָה לוֹ הַשּׁוֹחֵט הַנַּ"ל: "לֹא הָיָה לְךָ זְכוּת לִרְאוֹת אֶת הִדּוּר סַכִּינִי לְפָנַי שֶׁבָּכִיתָ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת יְפִיּוֹ הַמְהֻדָּר שֶׁל סַכִּינִי", כִּי הַשּׁוֹחֵט הַזֶּה הָיָה מֵהַצַּדִּיקִים הַנִּסְתָּרִים. אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁבָּא הַשּׁוֹחֵט לְמֶעְזִבּוּז וְסִפֵּר לְרַבִּי בָּרוּךְ עַל הַפֶּלֶא הַזֶּה, אָמַר לוֹ רַבִּי בָּרוּךְ, שֶׁהַסִּבָּה שֶׁלֹּא זָכָה לִרְאוֹת אֶת מַעֲלַת הַסַּכִּין בַּתְּחִלָּה, הוּא מִשּׁוּם קְפִידָתוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי, שֶׁעָנָה עַל הַשְּׁאֵלָה הַנַּ"ל "לָאו דַּוְקָא"...

רַבִּי גֵּרְשׁוֹן נֶכֶד הַמַּגִּיד מִטִּירָהוִוויצָע הָיָה מְבֻגָּר בִּשְׁנוֹתָיו מֵרַבִּי יִצְחָק חָתָן הַמַּגִּיד. לְרַבִּי אַבְרָהָם בֶּעְרְנְיוֹ נֶכֶד רַבֵּנוּ, הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵף, וְנִקְרָא בְּשֵׁם זֶה עַל שֵׁם אֲבִיו רַבִּי יוֹסֵף יוֹסְקֶא שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל הָרַב מֵחֶמְעלְנִיק. לְרַבִּי יוֹסֵף הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן שרל"י הִכִּירוֹ וְהָיָה דַּר בִּטְשֶׁערִין.

רַבִּי יוֹסֵף יוֹסְקֶא בֶּן הָרַב מֵחֶמְעלְנִיק בַּעֲלָהּ שֶׁל אָדִיל בַּת רַבֵּנוּ נִקְרָא בִּשְׁמוֹ עַל שֶׁל סָבוֹ אֲבִי אִמּוֹ, הוּא בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, כִּי הָרַב מֵחֶמְעלְנִיק הָיָה חֲתָנוֹ שֶׁל הָרַב בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת. רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף חוֹתֵן רַבֵּנוּ, בְּנוֹ בַּעֲלָהּ שֶׁל חַיָּה הָיָה דַּר בִּקְרֶעמִינְשְׁטוֹק, וְשָׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ הָיָה לְיוֹבֶרְסְקִי.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם רַק בַּת אַחַת, הוּא הָיָה דּוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים קִיבְּלִיטְשֶׁער, אוּלָם לֹא יָדוּעַ אֵיךְ. וְרַבִּי חַיִּים כְּשֶׁהָיָה מְסַפֵּר מִמֶּנּוּ וּמִזְכִּירוֹ, הָיָה מְכַנֵּהוּ: "הַדּוֹד רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק".

שְׁמוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד מִטִּירָהָוויצָע הָיָה יְקוּתִיאֵל בְּרַבִּי אַבְרָהָם.

רַבִּי יִצְחָק חָתָן הַמַּגִּיד מִטּוּירָהָוויצָע הִתְחִיל לְחַבֵּר תְּפִלּוֹת עַל הַתּוֹרוֹת שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן עוֹד לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם כְּשֶׁהִגִּיעַ לְתִקּוּן ג', לֹא יָדַע אֵיךְ לְהַתְחִיל לְחַבֵּר עָלָיו תְּפִלָּה, וּכְשֶׁרָאָה אַחַר כָּךְ אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ עַל תִּקּוּן זֶה הַמַּתְחִיל: הַבּוֹחֵר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וּבְזַרְעוֹ אַחֲרָיו וְהַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה וְכוּ', הִתְפַּעֵל וְאָמַר: "מוֹהַרְנַ"תְּ הוּא הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְחַבֵּר אֶת הַתְּפִלּוֹת עַל הַתּוֹרוֹת וְלֹא אֲנִי".

רַבִּי אַבְרָמִיל פָּעטֶרבּוּרְגֶער הֶאֱרִיךְ יָמִים וְרַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער עוֹד הִכִּירוֹ.

הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי לֵיבּ מִסְטַרעצִינעץ הָיָה חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹדִיל וְהָיָה אָדָם צַדִּיק מֻפְלָג מְאֹד, שֶׁפַּעַם אַחַת בְּעֵת שֶׁהָיְתָה גְּזֵרָה רָעָה עַל יִשְׂרָאֵל, אָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַצַ"ל, שֶׁהוּא מֻכְרָח לְשַׁתֵּף עִמּוֹ אֶת רַבִּי לֵיבּ בִּשְׁבִיל לְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב הִתְחִיל לְכַהֵן כְּרַב בִּבְרֶסְלֶב לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָבִיו בִּשְׁנַת תר"ה, וְנִפְטַר בְּיוֹם תַּעֲנִית אֶסְתֵּר בִּשְׁנַת תרכ"ח בִּהְיוֹתוֹ אָז בְּגִיל שִׁשִּׁים וְתֵשַׁע, כִּי נוֹלַד בִּשְׁנַת תקנ"ט. וְהָיָה בִּפְטִירַת רַבֵּנוּ בְּגִיל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק חִבֵּר כַּמָּה סְפָרִים וּרל"י מִסַּפֵּר שֶׁרְאָה סֵפֶר דְּרוּשׁ מִמֶּנּוּ וּבְכָל סִיּוּמֵי הַדְּרָשׁוֹת הָיָה כָּתוּב בּוֹ וְכָךְ אִיתָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן וְכוּ', וְנֶאֱבַד וְאֵינֶנּוּ, וְחָבָל עַל דְּאָבְדִין, וְאָמַר ראבר"נ שֶׁזֶּה הַחִלּוּק בֵּין רש"א לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ הִתְחִיל אֶת כָּל דְּרָשׁוֹתָיו בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן וְעָלֵיהֶם דָּרַשׁ וְחִדֵּשׁ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּחִדּוּשָׁיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק זְכוֹרֹנוֹ-לִבְרָכָה.

רַבִּי אַהֲרֹן מִבְּרֶסְלֶב הָיָה יוֹשֵׁב לִסְעֻדַּת פּוּרִים עִם בְּנֵי הָעִיר כְּדֶרֶךְ הָרַבָּנִים. פַּעַם בְּאֶמְצַע הַסְּעֻדָּה כְּשֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים גֹּדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה אָז בְּבֵית מוֹהַרְנַ"תְּ עִם הָעוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים תַּלְמִידָיו, וְשִׂבַּח אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ מְאֹד.

רַבִּי יִצְחָק אַיְזִיק שֶׁנִּהְיָה אִישׁ צַדִּיק וְלַמְּדָן מֻפְלָג עוֹד לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ, הִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ בָּעִיר טִירְהוֹוִיטְץ, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה, הוּא הִתְפָּרְנֵס מֵעֵסֶק הַחַלְפָנוּת, וְרַבֵּנוּ עָבַר לְיַד פֶּתַח הָעֵסֶק שֶׁלּוֹ הִבִּיט עָלָיו וְהִמְשִׁיךְ לָלֶכֶת בְּדַרְכּוֹ. וּמֵרֹב הַהֶרְגֵּשׁ וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁהִרְגִּישׁ בַּהַבָּטָה שֶׁהִבִּיט רַבֵּנוּ עָלָיו, הִתְחִיל לָלֶכֶת אַחֲרֵי רַבֵּנוּ, וְדָבַק בְּרַבֵּנוּ וְעָזַב אֶת עֲבוֹדָתוֹ לְגַמְרֵי כְּמַעֲשֶׂה אֵלִיָּהוּ וֶאֱלִישָׁע.

רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הָרַב מִטְּשֶׁעֶרִין מָקוֹם מַחֲצַבְתּוֹ הוּא טִיהֲרוּוִיץ.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק נִפְטַר בִּשְׁנַת תקפ"ז בִּהְיוֹתוֹ בְּגִיל שִׁשִּׁים וּשְׁתַּיִם וְרַבִּי יוֹדִיל נִפְטַר בִּשְׁנַת תקצ"ח בִּהְיוֹתוֹ בְּגִיל שְׁמוֹנִים וְכַמָּה, הוּא הָיָה מְבֻגָּר מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק הָיוּ לוֹ הַרְבֵּה תַּלְמִידִים, אוּלָם לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ חָדְלוּ מִלָּבֹא לְאוּמָאן בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

בִּשְׁנַת תקצ"ה בְּעֵת שֶׁהִתְעוֹרְרָה הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה עַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁיָּרְדוּ לְחַיֵּי מוֹהַרְנַ"תְּ לְלֹא נְשׂוֹא וּמוֹהַרְנַ"תְּ לֹא יָדַע מִזֶּה, בָּא רַבִּי יוֹדִיל לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ עִם עוֹד תִּשְׁעָה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְאַחַר שֶׁיָּצָא מֵהַצִּיּוּן הִזְכִּיר אֶת מַאֲמַר הַגְּמָרָא (סוטה כ): "יֵשׁ זְכוּת תּוֹלֶה שָׁנָה, וְיֵשׁ שְׁנָתַיִם וְיֵשׁ שְׁלֹשָׁה, יוֹתֵר לֹא" וְכָךְ הוּא, שֶׁהִמְשִׁיכָה הַהִתְנַגְּדוּת עַד לִשְׁנַת תקצ"ח וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִפְטַר רַבִּי יוֹדִיל וּכְמוֹ כֵן הַחוֹלֵק. כְּשֶׁשָּׁמַע מִזֶּה לְאַחַר מִכֵּן הִתְנַגֵּד מוֹהַרְנַ"תְּ לָזֶה וְאָמַר שֶׁאֵין זֶה רְצוֹן רַבֵּנוּ.

לְרַבִּי מָרְדְּכַי דַּיָּן תַּלְמִיד רַבֵּנוּ הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי אַבְרָהָם וְכִנּוּהוּ בְּשֵׁם "רַבִּי אַבְרָהָם צִיפֹּרָה" עַל שֵׁם אִמּוֹ מָרַת צִפּוֹרָה. הוּא הָיָה עוֹבֵד ה' נִפְלָא, וְהָיָה דַּרְכּוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנוֹת וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה. הוּא גָּדַל בְּבֵית דּוֹדוֹ, הַיְנוּ גִיסוֹ שֶׁל אָבִיו רַבִּי דָּוִד שֶׁהָיָה גִּיס אָבִיו מֵהָעִיר פָּאלִי, וְהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי הָיָה לוֹ בֵּית חֲרֹשֶׁת גָּדוֹל לַעֲשִׂיַּת מַשְׁקָאוֹת חֲרִיפִים, אוּלָם בָּנִים לֹא הָיוּ לוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר לְגִיסוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי שֶׁיִּמְסֹר לוֹ אֶת בְּנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם, וְהוּא יְגַדְּלוֹ בְּתוֹרָה, וּלְאַחַר פְּטִירָתוֹ יִרַשֶּׁנּוּ, וְהִסְכִּים לָזֶה רַבִּי מָרְדְּכַי וּמָסַר לוֹ אוֹתוֹ. וְאַחַר כָּךְ לְעֵת זִקְנָתוֹ עָלָה רַבִּי דָּוִד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְדָר בִּטְבֶרְיָה וְקִבְּלוּהוּ שָׁם הַתּוֹשָׁבִים לְדַיָּן, כִּי הָיָה תַּלְמִיד חָכָם וְגָאוֹן מֻפְלָג, וְלֹא רָצָה לְקַבֵּל שׁוּם שָׂכָר עֲבוּר הַדַּיָּנוּת מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מִתְפַּרְנֵס מֵהַכֶּסֶף שֶׁהָיָה שׁוֹלֵחַ לוֹ רַבִּי אַבְרָהָם מֵהָרְוָחִים שֶׁל הָעֵסֶק. וְנִפְטַר בִּטְבֶרְיָה וְקֻבּוּר שָׁם, וְיָרְשׁוֹ רַבִּי אַבְרָהָם.

רַבִּי יוֹסֵף יוֹסְקֶא חֲתַן רַבֵּנוּ נִקְרָא בִּשְׁמוֹ עַל שֵׁם אֵם אִמּוֹ הוּא הָרַב בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, בְּנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם בָּעֲרְנְיוֹ נִקְרָא עַל שֵׁם אָבִיו הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם דָּוִד מֵחֲמַעלְנִיק חֲתַן הָרַב בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת, וּלְרַבִּי אַבְרָהָם בָּעֲרְנְיוֹ הָיָה בֵּן בְּשֵׁם יוֹסֵף וְכִנּוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁם "יוֹסִיל" שֶׁנִּקְרָא עַל שֵׁם סָבוֹ רַבִּי יוֹסֵף יוֹסְקֶא. רל"י אוֹמֵר שֶׁכְּמִדֶּמֶה לוֹ רָאָהוּ פַּעַם אַחַת. בָּנָיו שֶׁל רַבִּי יוֹסִיל הַנַּ"ל הָיוּ בָּאִים לַקִּבּוּץ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְהָיוּ מְכַנִּים אוֹתָם "דִּי יוֹסְאלְאךְ". מִסְתַּבֵּר שֶׁרַבִּי אַבְרָהָם בָּעֲרְנְיוֹ נָכָד רַבֵּנוּ הִכִּיר וְרָאָה אֶת רַבֵּנוּ, כִּי אִמּוֹ אָדִיל הִתְחַתְּנָה בִּשְׁנַת תק"ס כְּמִסֻּפָּר, שֶׁהוּא כְּאַחַד עָשָׂר שָׁנִים לִפְנֵי פְּטִירַת רַבֵּנוּ שֶׁנִּפְטַר בִּשְׁנַת תקע"א בַּסֵּפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן, הוּא עַצְמוֹ נִפְטַר בִּשְׁנַת תר"מ.

רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הָרַב מִטְשֶׁעִרִין הָיוּ לוֹ כַּמָּה בָּנִים וּבְנוֹ רַבִּי שִׂמְחָה הִתְחַתֵּן עִם בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבֶּרֶסְלֶב וּמֵהֶם מִשְׁתַּלְשֶׁלֶת מִשְׁפַּחַת רוֹזֶנְפֶלְד הַכְּבוּדָה.

לְרַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ הָיוּ שְׁנֵי בָּנִים אֶחָד הֲלֹא הוּא רַבִּי אֶפְרַיִם בר"נ הַנּוֹדָע בְּצַדְּקוּתוֹ בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְעוֹד בֵּן שֶׁיָּרַד מְעַט מִדַּרְכּוֹ הַיְּהוּדִית וְנָסַע לְאוֹדֶיסָה לִלְמֹד שָׁם חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת בָּאוֹנִיבֶרְסִיטָה וְחָזָה הַדָּבָר מְאֹד לְרַבִּי נַפְתָּלִי וְהִקְפִּיד עָלָיו מְאֹד. לֹא עָבְרוּ יָמִים מֻעָטִים וְנִפְטַר בְּנוֹ וְהִרְגִּישׁוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנִּפְטַר בְּגִלַּל קְפִידָתוֹ שֶׁל אָבִיו, כְּשֶׁשָּׁמַע מִזֶּה מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר שֶׁלֹּא נָהֲגוּ רַבִּי נַפְתָּלִי כַּשּׁוּרָה, כִּי אִם כֹּחוֹ גָּדוֹל כָּל כָּךְ טוֹב יוֹתֵר הָיָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל שֶׁיַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה מִשֶּׁיְּמוּת.

רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבֶּרֶסְלֶב לֹא הָיָה נוֹסֵעַ אַחַר הִסְתַּלְּקוּת רַבֵּנוּ לְאוּמָאן לְהִתְפַּלֵּל עִם כְּלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. שָׁם בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְכֵן בְּנוֹ הָרַב רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ, כִּי לֹא הָיָה רַבִּי אַהֲרֹן עִם רַבֵּנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּחַיָּיו, כַּיָּדוּעַ וְלֹא שָׁמַע מִכָּל דִּבּוּרֵי רַבֵּנוּ שֶׁהִפְלִיג בְּמַעֲלַת הַהִתְקַבְּצוּת אֶצְלוֹ בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הָרַב מִבְּרֶסְלֶב נוֹלַד בִּשְׁנַת תק"נ וְנִפְטַר בִּשְׁנַת תרכ"ח וּלְפִי הַחֶשְׁבּוֹן יוֹצֵא שֶׁבִּפְטִירַת רַבֵּנוּ הָיָה כְּבָר בְּגִיל שִׁתִּים עֶשְׂרֵה.

כְּשֶׁאָמְרוּ פַּעַם לְרַבִּי הִירְשׁ לֵיב הַנַּ"ל שֶׁהוּא עוֹבֵד אֶת ה' עַל פִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק תַּלְמִיד רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה עוֹבֵד אֶת ה' בַּחֲרִיפוּת גְּדוֹלָה, כִּי גַּם רַבִּי הִירְשׁ לֵיב עָבַד אֶת ה' בַּעֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְקָיֵם בְּעַצְמוֹ תְּשׁוּבַת הַקָּנֶה וְעוֹד. אָמַר רַבִּי הִירְשׁ לֵיב שֶׁאת דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ לֹא קִבֵּל מרש"א.

מְקֻבָּל הָיָה רַבֵּנוּ שֶׁבְּעֵת שֶׁגִּלָּה לְמוֹהַרַנ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי אֶת הַמְּגִלַּת סְתָרִים, הִזְהִירָם שֶׁיִּזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא יְפָרְסְמוּ אֶת הַמְּגִלַּת סְתָרִים, וְרַק אֶחָד בַּדּוֹר צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע מִזֶּה. וְעַל כֵּן לֹא מָסְרוּ. וְגִלָּה אוֹתוֹ מוֹהַרַנ"תְּ לְאַף אֶחָד, כִּי רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה עֲדַיִן חַי בְּעֵת פְּטִירָתוֹ, וְאַחַר כָּךְ גִּלָּה אוֹתוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי לְרַבִּי אַהֲרֹן לִיפְּוווּעצְקֶער שֶׁהָיָה אִישׁ קָדוֹשׁ מְאֹד. הוּא נוֹלַד מִבִּרְכָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְהוּא מְסָרָהּ אַחַר כָּךְ לְרַאבר"נ וְאָמְרָה לוֹ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִמְסֹר לְמִישֶׁהוּ אֶת הַמְּגִלַּת סְתָרִים, כִּי כָּךְ מְקֻבָּל מֵרַבֵּנוּ, שֶׁאֶחָד בַּדּוֹר צָרִיךְ לָדַעַת מִזֶּה, אוּלָם ראבר"נ הָיָה אָז כְּבָר חוֹלֶה מְאֹד וְאִבֵּד כְּבָר אֶת כֹּחַ הַדִּבּוּר, וְלֹא נוֹדַע אִם מְסָרָהּ וּלְמִי מְסָרָהּ.

כְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי אֶפְרַיִם בְּרַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ אָמַר הָרַב מִטְשֶׁעִרִין בְּצַעַר: "עַתָּה נִסְתַּלֵּק פּוֹעֵל שֶׁעָבַד טוֹב, מֵאַיִן לוֹקְחִים שׂוּב פּוֹעֵל טוֹב כָּזֶה"?

רַבִּי מֹשֶׁה הֶעניֵיס הוּא רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסְנְשְׁטֵיין תַּלְמִיד רַבֵּנוּ וְנִקְרָא בְּכִנּוּי שֵׁם זֶה עַל שֵׁם אִמּוֹ מָרַת הֶעניָא. בְּנוֹ רַבִּי נַחְמָן הָיָה חֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, וְאָבִיו שֶׁל רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסְנְשְׁטֵיין שֶׁהָיָה חֲתָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם צִיפֶּרְעס וְנִפְטַר בִּשְׁנַת תרצ"ו. לְרַבִּי אַיְזִיק הָיוּ שְׁנֵי בָּנִים בְּשֵׁם רַבִּי מֹשֶׁה וְרַבִּי הִירְשׁ לֵיב וְעוֹד בַּת אַחַת. עַל קִבְרוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן מִבְּרֶסְלֶב הַקִּבּוּר שָׁם בִּבְרֶסלְב וְכֵן עַל קֶבֶר בְּנוֹ רַבִּי הִירְשׁ לַייב הַקִּבּוּר לְיָדוֹ כָּתוּב רַק אֶת שְׁמָם וְכֵן "מוץ", הַיְינוּ מוֹרֶה צֶדֶק.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַבָּאלֶה בִּתְחִלָּה לֹא הָיָה קָשׁוּר וְדָבוּק כָּל כָּךְ בְּמוֹהַרַנ"תְּ, אוּלָם לְאַחַר שֶׁרָאָה אֵיךְ שֶׁבְּנוֹ רַבִּי אַבָּאלֶה שֶׁהָיָה דְּבוּק מְאֹד אַחַר מוֹהַרַנ"תְּ מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הֶעָמוּד בְּיוֹם הַשָּׁנָה שֶׁל אִמּוֹ. הַיְינוּ זוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת וּדְבֵקוּת נוֹרָאָה, הֵבִין שֶׁבְּנוֹ זָכָה לְמַדְרֵגָה זוֹ, מֵחֲמַת דְּבֵקוּתוֹ בְּמוֹהַרַנ"תְּ וּמֵאָז דָּבַק גַּם הוּא בְּמוֹהַרַנ"תְּ וְהִתְקָרֵב אֵלָיו. לֹא יָדוּעַ אִם לְרַבִּי אַבָּאלֶה הָיוּ עוֹד אַחִים אוֹ אֲחָיוֹת.

לְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק נִתְגַּלּוּ חֲמִשָּׁה מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת בְּחַיָּיו וּרְשָׁמָם אֶצְלוֹ לְזִכָּרוֹן, וּרל"י רָאָה אוֹתָם בִּכְתִיבָה בְּאוּמַאן.

רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה חֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַבָּאלֶ"ה מִטְשֶׁעִרִין.

רַבִּי דָּוִד מַלְכָּה נִקְרָא עַל שֵׁם אִמּוֹ מַלְכָּה. מְקוֹר מַחֲצַבְתּוֹ הָיָה בָּעִיר בְּהַיְיסִין שֶׁעַל יַד הָעִיר אוּמַאן וּבִגְלַל שֶׁהָיָה עָלָיו שֵׁם ??? עָבַר לָדוּר בְּלָאדִיזִין וְהִתְמַנָּה שָׁם לְדַיָּן.

רַבִּי אַבְרָהָם צִיפְּרִיס נִקְרָא עַל שֵׁם אִמּוֹ צִפּוֹרָה הוּא הָיָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי דַּיָּן תַּלְמִיד רַבֵּנוּ וְגַדַּל בְּבֵית דּוֹדוֹ הֶעָשִׁיר וְהַלַּמְדָן רַבִּי דָּוִד פּאלִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בָּנִים, וּמָסַר לוֹ דּוֹדוֹ שֶׁהִתְעַשֵּׁר מֵעֵסֶק עֲשִׂיַּת הַיַּיִן, וְעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִתְיַשֵּׁב בְּטְבֶרְיָה וְנַעֲשָׂה שָׁם דַּיָּן מְכֻבָּד וּבַעַל שֵׁם טוֹב מְאֹד. וְרַבִּי אַבְרָהָם הָיָה שׁוֹלֵחַ לוֹ כֶּסֶף רַב שֶׁהִסְפִּיק לְכָל מַחְסוֹרוֹ וְעוֹד גַּם לְחַלֵּק סְכוּמִים נִכְבָּדִים לִצְדָקָה, וְרַבִּי אַבְרָהָם עָצְמוֹ לָקַח לוֹ מְנַהֲלִים וּפוֹעֲלִים נֶאֱמָנִים שֶׁנִּהֲלוּ עֲבוּרוֹ אֶת בֵּית הַחֲרֹשֶׁת וְהוּא יָשַׁב כָּל יָמָיו סָגוּר בַּחֶדֶר וְלָמַד תּוֹרָה, כִּי הָיָה לַמְדָן גָּדוֹל וּמְפֻלָּג וְסִיֵּם כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים אֶת כָּל הַשַּׁ"ס עִם כָּל הַמְפָרְשִׁים וּבְכָל פַּעַם שֶׁגָּמַר אֶת הַשַּׁ"ס עָשָׂה סְעֻדָּה גְּדוֹלָה וְשִׁתֵּף בִּסְעֻדָּתוֹ אֶת כָּל תּוֹשָׁבֵי עִיר טֶעפְּלִיק, וְגַם בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה הִשְׁקִיעַ בָּהּ אֶת כָּל כֹּחוֹ, וּבְשֵׁנִי וַחֲמִשִּׁי בְּעֵת אֲמִירַת וְהוּא רַחוּם הָיָה צוֹעֵק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹלוֹ בְּכָל הָעִיר.

חֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם הָיָה רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסִינְשְׁטֵין וְהָיָה לוֹ בֵּן בְּטֶעפְּלִיק בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן שֶׁהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל, שֶׁיָּרַשׁ עֲשִׁירוּתוֹ מֵאָבִיו רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק, אַף עַל פִּי שֶׁעָבַד אֶת ה' בַּעֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת וְכוּ', הָיָה אָדָם נֹחַ לַבְּרִיּוֹת מְאֹד וְהָיָה מְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד בַּעֲנָוָה וּבִשְׁפָלוּת גְּדוֹלָה.

רַבִּי אַבְרָהָם בֶּערְנְיוֹ נֶכֶד רַבֵּנוּ הָיָה אוֹכֵל בִּקְדֻשָּׁה נוֹרָאָה וְהָיָה נוֹהֵג, שֶׁאַחַר שֶׁאכַל כַּפִּית אַחַת מֵהָאֹכֶל הָיָה מַנִּיחַ אֶת הַכַּפִּית מִיָּדוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן וּמַבִּיט אֶל הַשָּׁמַיִם בְּכִסּוּפִים וּבְדֶבֶקוּת וְלוֹקֵחַ שׁוּב אֶת הַכַּפִּית וְאוֹכֵל שׁוּב, וְחוֹזֵר חָלִילָה.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הָרַב מִבְּרֶסְלֶב מֵרֹב שִׂמְחָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בְּעֵת שֶׁאִפּוּ בְּבֵיתוֹ אֶת הַחַלּוֹת לְכְבוֹד שַׁבָּת, הָיָה צוֹעֵק "לְכְבוֹד שַׁבָּת, לְכְבוֹד שַׁבָּת". מֵרֹב הַהִתְלַהֲבוּת וְהַהֶרְגֵּשׁ שֶׁהִרְגִּישׁ בְּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת הַקְּרֵבָה וּבָאָה.

כְּשֶׁרָקְדוּ פַּעַם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְהִשְׁתַּתֵּף בְּרִקּוּדָם אֶחָד שֶׁשָּׁלַח אֶת בָּנָיו לִלְמֹד בְּבָתֵּי-סְפָר שֶׁנִּתְיַסֵּד עַל-יְדֵי תְּנוּעַת הַמִּזְרָחִי, וְהֶחָרֵם, כַּיָּדוּעַ, עַל-יְדֵי הַבֵּית-דִּין שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, יָצָא רְאַבְרַ"נ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִמַּעְגַּל הָרִקּוּד וְלֹא אָבָה לְהִשְׁתַּתֵּף עִם הַלָּה בָּרִקּוּד.

"אָמַר פַּעַם רַבֵּנוּ לְאָבִיו רַבִּי שִׂמְחָה: "אִלּוּ הָיָה לִי בֵּן כָּמוֹךָ, הָיִיתִי מְזַמֵּר וְשָׁר עִם כְּלֵי זֶמֶר וְהָיִיתִי שָׂמֵחַ", "וָועֶן אִיךְ וָואלְט גִיהַאט אַ קִינְד וויִ, אִיר וָואלְט אִיךְ גִיזִינגֶן אוּן גִישְׁפִּילְט אוּן גִיוָועֶן פְּרַיילִיךְ".

אָמַר: "גְּדֻלָּתֵנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ יֵרָאֶה רַק לֶעָתִיד בָּעוֹלָם הַבָּא...", "אוּנְזֶער גְּרוֹיסְקֵייט אוּן אוּנְזֶער שֶׁיינְקֵייט וָועט מָען נָאר זֶעהן אוֹיף יֶענֶער וָועלְט".

אָמַר פַּעַם רַבֵּנוּ: רוֹצֶה אֲנִי אַבְרֵךְ בְּקָאלְבְּסוֹב שֶׁהוּא "צַדִּיק וְלַמְדָן". רְאֵה לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן תּוֹרָה לֹא בְּהִתְכַּוְּנוֹ עַל הָרַב הַצַּדִּיק מֵאַפְּטָא זַצַ"ל, "אִיךְ זֶעה אַיוּנְגֶער מַאן אִין קָאלְבְּסוֹב וָואס עֶר אִיז אַ צַדִּיק וְלַמְדָן". וּמֵחֲמַת כֵּן נָסַע אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ, כַּמּוּבָא בַּסֵּפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְ".

בַּהֶמְשֵׁךְ לַמּוּבָא לְעֵיל בְּסָעִיף תרח, מְסֻפָּר, שֶׁעִנְיַן זֶה שֶׁבָּא לִלְמֹד עִמּוֹ מֵעוֹלָם הָאֱמֶת נִמְשָׁךְ מֶשֶׁךְ שְׁמוֹנֶה שָׁנִים.

רַבֵּנוּ אָמַר: הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַצַ"ל הָיָה שַׂר עַל אֲלָפִים עוֹלָמוֹת, הָרַב מִבַּרְדִיטְשׁוֹב זַצַ"ל עַל עוֹלָמוֹת, וְהַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מֶעזְבּוּז זַצַ"ל עַל רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת. עַל הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא: שַׂר הָאֶלֶף, וְעַל אֶחָד אָמַר שֶׁהוּא שַׂר הַמֵּאָה. וְעַל אֶחָד אָמַר שֶׁהוּא רַבִּי שֶׁל עֶשְׂרִים חֲסִידִים. נוֹהֵג הָיָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעֵת קְרִיאָתוֹ אֶת הַפִּתְקָאוֹת "קְוִיטְלַאךְ", שֶׁכָּל קְוִיטְל שֶׁיָּדַע שֶׁבְּעָלָיו יָמוּתוּ בְּשָׁנָה זוֹ, הָיָה מַשְׁלִיךְ אֶת הַקְּוִיטְל תַּחַת הַשֻּׁלְחָן, וְהִזְהִיר בְּאָזְהָרָה אֶת בְּנֵי-הַבַּיִת לְבִלְי לְהַבִּיט בְּפִתְקָאוֹת אֵלּוּ, וְהִנֵּה מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּהְיוֹתוֹ חַד עַיִן כְּשֶׁעָבַר סָמוּךְ לְשֻׁלְחָנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תקס"ו הִבְחִין שֶׁהַקְּוִיטְל שֶׁל חֲבֵרוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִזִּירִין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִמְצָא תַּחַת הַשֻּׁלְחָן, וְהִזְדָּעְזַע מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוּלָם מֵחֲמַת הַזְהָרַת רַבֵּנוּ הָיָה מֻכְרָח לְהַחֲרִישׁ וְלִשְׁתֹּק. אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּשֶׁנִּפְרַד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מֵרַבֵּנוּ, רָאָה מוֹהַרְנַ"תְ אִיךְ שֶׁרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בּוֹכֶה מְאֹד לִפְנֵי רַבֵּנוּ. וְכֵן הָיָה אֵצֶל שְׁאָר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁגִּלָּה לָהֶם רַבֵּנוּ זֹאת שֶׁבְּשָׁנָה זֹאת יִסְתַּלְקוּ וְהוֹרָה לָהֶם מַה יַּעֲשׂוּ.

אַחַר-כָּךְ, אַחַר פֶּסַח שְׁלָחוֹ רַבֵּנוּ לְזִירִין עִם קְוִיטְל, לְמָסְרוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בִּקְוִויטְל זֶה הָיָה רָשׁוּם אֵיזֶה שְׁמוֹת בְּצוּרָה מְשֻׁלֶּשֶׁת כְּשֻׁשּׁוּרָה רִאשׁוֹנָה אֲרֻכָּה מֵהַשְּׁנִיָּה, וְהַשְּׁנִיָּה מֵהָרִאשׁוֹנָה, כְּצוּרַת נְקוּד סֶגוֹל הֲפוּכָה כְּשֶׁבָּא אֵלָיו מְצָאוֹ כְּבָר שׁוֹכֵב חוֹלֶה, וְלִמְּדוֹ סֵדֶר הַשֵּׁמוֹת שֶׁיִּזְכֹּר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת, וְאַחַר כָּךְ בְּסָמוּךְ נִפְטַר.

וְהִנֵּה מוֹהַרְנַ"תְ עֵין וְשָׁם בְּזִכְרוֹנוֹ שְׁמוֹת אֵלּוּ כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּרֶם אַף הוּא לְעַצְמוֹ, כְּשֶׁחָזַר וּבָא לְרַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "יָדַעְתִּי מִכְּבָר שֶׁכָּל מַה שֶּׁאֲנִי אוֹמֵר מִתְקַיֵּם, אֲבָל כָּל כָּךְ מַהֵר שֶׁעוֹד לִפְנֵי קְבוּרָתוֹ כְּבָר הָיָה אֶצְלִי", "אִיךְ הָאב גִּיוואוּסְט אַז אלץ וָואס אִיךְ הֵייס וָועֶרט מְקַיָּם, אַבֶּער אַזוֹי גִּיךְ אַז נָאךְ פַּאר דִּי קְבוּרָה אִיז עֶר שׁוֹין גִּיוֶוען בַּיי מִיר"? אַחַר כָּךְ כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְ עִם רַבֵּנוּ בְּעִנְיַן שְׁמוֹת הַנַּ"ל אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אַתָּה אֵינְךָ זָקוּק לָזֶה" וּשְׁכָחָם מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְלֹא יָכֹל הָיָה לְהִזָּכֵר בְּשׁוּם אֹפֶן בְּשֵׁמוֹת אֵלּוּ. וְיֵשׁ גִּרְסָא שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אַ חֲזָרָתְ לְעַצְמְךָ שֵׁמוֹת אֵלּוּ"? וּשְׁכָחָם. וּרְאֵה עוֹד בַּסֵּפֶר יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְ סִימָן יא וּבְחֵיי מוֹהַרַ"ן סִימָן קעח, עַיֵּן שָׁם.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, מֵרֹב שִׂמְחָה שֶׁהָיְתָה לוֹ, בְּעֵת שֶׁאִפּוּ בְּבֵיתוֹ אֶת הַחַלּוֹת לְכְבוֹד שַׁבָּת, הָיָה צוֹעֵק וּמְזָרֵז אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ "לְכְבוֹד שַׁבָּת" "לְכְבוֹד שַׁבָּת" מֵרֹב הַהִתְלַהֲבוּת וְהַהֶרְגֵּשׁ שֶׁהִרְגִּישׁ בְּקִדֻּשַׁת שַׁבָּת הַקְּרֵבָה וּבָאָה.

כְּשֶׁשָּׁהָה מוֹהַרְנַ"תְּ בִּבְרָאד עִם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, לָמַד מוֹהַרְנַ"תְּ לִפְנֵי הָעוֹלָם אֶת הַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה" בְּהִתְלַהֲבוּת. וְשָׁמַע מוֹהַרְנַ"תְּ אֵיךְ שֶׁאוֹמֵר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין בְּלַחַשׁ לְעַצְמוֹ עַל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בִּפְנִים הַתּוֹרָה: "בְּוַדַּאי בְּוַדַּאי" בְּהִתְכַּוְּנוֹ, שֶׁפְּשׁוּט וְנָכוֹן הַדָּבָר הַנִּלְמָד מִתּוֹרָה זוֹ. פָּנָה אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "אֲזוֹי אֲזוֹי", "כְּךְ, כְּךְ", רַבִּי נַחְמָן וְכִי פְּשׁוּט הַדָּבָר, כַּמָּה אֲנָשִׁים כְּבָר קֵרַבְתָּ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי תּוֹרָה זוֹ, כְּאוֹמֵר, שֶׁנִּמְצָאִים עֲצוּמִים עֲמֻקּוֹת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּתוֹרָה זוֹ, שֶׁאֶפְשָׁר לְקָרֵב עַל יָדָם אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגֹּדֶל הַהַסְתָּרָה וְהַעֲלָמַת הַטּוֹב הַנִּמְצָא בָּעוֹלָם, אָמַר: "גַּם הַחוֹלֵק עַל רַבֵּנוּ לֹא הָיָה בַּתְּחִלָּה מְפֻרְסָם בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל לַחֲלֹק עַל רַבֵּנוּ, נִתְפָּרְסֵם וְנִתְוַדַּע בָּעוֹלָם.

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ, שְׁאָלוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק, הָרַב מִטְּשֶׁעְרִין: מוֹהַרְנַ"תְּ, מַה הִנְּכֶם כָּל-כָּךְ מַפְלִיגִים וּמַרְעִישִׁים בָּעוֹלָם מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ? נָעָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אֲנִי מַרְעִישׁ??? אָז... בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל". כִּי לְעָתִיד יִתְגַּלֶּה וְיִתְפָּרְסֵם שֵׁם רַבֵּנוּ בָּעוֹלָם, וְיִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל מִגְּדֻלָּתוֹ.

מְסַפְּרִים, שֶׁאָמַר פַּעַם בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "הָיוּ לִי בְּחַיַּי שְׁנֵי רַבִּיִּים: אֶחָד הָרַבִּי שֶׁלִּמְּדַנִי "אֶלֶף-בֵּית", וְהַשֵּׁנִי הוּא רַבֵּנוּ.

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁהָיְתָה עַל כְּלָלִיּוּת אַנַ"שׁ, שֶׁהָיְתָה קָשָׁה מִנְּשׁוֹא, כִּי כָּל אַנַ"שׁ סָבְלוּ מִזֶּה בְּגוּפָם וְנַפְשָׁם, כַּיָּדוּעַ, הִתְבַּטֵּא אֶחָד מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ וְאָמַר: "יֵשׁ לִי אֲרִיכוּת אַפַּיִם וְסַבְלָנוּת עַל הַנְּהָגוֹתָיו שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ". כְּשֶׁסִּפְּרוּ זֹאת אַחַר-כָּךְ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר: "וְכִי עַל מַה צָּרִיךְ הוּא אֲרִיכוּת אַפַּיִם בִּגְלָלִי, וּמָה אָשַׁמְתִּי בְּזוֹ הַמַּחֲלֹקֶת, וְאִם יֵשׁ לוֹ אֲרִיכוּת אַפַּיִם הֲרֵי שֶׁהוּא צַדִּיק".

אָמַר: "אֲפִלּוּ כְּשֶׁאהֱיֶה בְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת הָאַחֲרוֹן שֶׁל אֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, וְאֶרְאֶה שֶׁהַגְּאֻלָּה עֲדַיִן לֹא בָּאָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן אַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵימָה בִּבְיאַת הַמָּשִׁיחַ"

אָמַר: "וְכִי כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהִתְיַגֵּעַ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה מוֹשֵׁל מָחוֹז "גוּבֶירְנַאטוּר", הֲרֵי לוֹקֵחַ לוֹ הַדָּבָר זְמַן רַב כְּאַרְבָּעִים אוֹ חֲמִישִׁים שָׁנָה, אוּלָם לִפְעָמִים בְּעֵת מִלְחָמָה קָשָׁה, שֶׁהַמִּלְחָמָה כְּמַעַט אֲבוּדָה, קָם בְּעֹז לוֹחֵם אֶחָד וּמַבְקִיעַ אֶת חֲזִית הָאוֹיֵב, אֲזַי מִתְעַלֶּה מִיָּד וְנַעֲשֶׂה מוֹשֵׁל. כְּמוֹ כֵן הוּא בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: יֵשׁ אֶחָד, שֶׁעוֹבֵד אֶת ה' שָׁנִים רַבּוֹת עַד

שֶׁבָּא לְמַדְרֵיגָתוֹ וְיֵשׁ אֶחָד, שֶׁעַל יְדֵי עֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁעוֹשֶׂה בַּעֲבוֹדַת ה', וְעַל יְדֵי עֲמִידָה בְּנִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים זוֹכֶה מִיָּד לָבוֹא לִשְׁלֵמוּתוֹ.

שָׁאַל פַּעַם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם טוֹב הַדָּבָר שֶׁיִּהְיֶה מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה. עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "בְּאוֹתָהּ עֵת שֶׁתַּשְׁכִּיר אֶת עַצְמְךָ לְמְלֶאכֶת הַמְּלַמְּדוּת, תַּשְׁכִּיר אֶת עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתִתְפַּלֵּל בְּפֵרוּשׁ גַּם עַל פַּרְנָסָה, וְאַחַר זְמַן, תִּרְאֶה שֶׁהִצְלַחְתָּ גְּדוֹלָה יוֹתֵר, מֵאֲשֶׁר אִם הָיִיתָ מְלַמֵּד.

פַּעַם כְּשֶׁיָּצְאוּ אַנַ"שׁ לְקַדְּשׁ אֶת הַלְּבָנָה, לֹא נִרְאֲתָה הַלְּבָנָה בִּבְהִירוּת הֵיטֵב, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן קִדְּשָׁהּ מוֹהַרְנַ"תְּ כְּדַעַת רַבֵּנוּ הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן תפ"ג, אוּלָם רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, לֹא רָצָה לְקַדְּשָׁהּ, כִּי רָצָה לִרְאוֹתָהּ בִּבְהִירוּת הֵיטֵב, וּמִשּׁוּם כָּךְ חָכָה לְלֵיל הַמָּחֳרָת, וְאָז בֶּאֱמֶת הִתְבַּהֲרוּ הַשָּׁמַיִם וְרָאוּהָ הֵיטֵב, וְקִדֵּשׁ אָז אֶת הַלְּבָנָה. אָמַר אַחַר-כָּךְ רַבִּי אַהֲרֹן לְמוֹהַרְנַ"תְּ: "רוֹאֶה הִנְךָ עַל יְדֵי שֶׁהִמְתַּנְתִּי לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה, קִדַּשְׁתִּי אוֹתָהּ בִּבְהִירוּת כִּדְבָעֵי." עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אוּלָם אָנֹכִי כְּבָר הִתְפַּלַּלְתִּי הַיּוֹם אֶת הַתְּפִלּוֹת לְאַחַר קִדּוּשׁ לְבָנָה, שֶׁקִּדַּשְׁתִּיהָ כְּבָר אֶתְמוֹל", כְּאוֹמֵר, שֶׁתְּפִלּוֹתָיו שֶׁהִתְפַּלֵּל הַיּוֹם חֲשׁוּבוֹת יוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה אֶתְמוֹל.

אָמְרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ אֵיךְ שֶׁפֵּירֵשׁ הָרַב הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי מֵאִיר מִפְּרֶעמִישְׁלָאן זַצַ"ל, תַּלְמִיד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, בְּדֶרֶךְ צַחוּת אֶת הַתֵּבוֹת: "בְּתוֹךְ וּמָחוֹל" שֶׁבַּקַאפִּיטֶל הָאַחֲרוֹן שֶׁבַּתְּהִלִּים, שֶׁפֵּרֵשׁ, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִמְחוֹל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לַעֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ בְּתוֹךְ-וּמָחוֹל. וְהִפְטִיר מוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה וְאָמַר: "אוּלָם עַד הַסּוֹף שֶׁיִּמְחוֹל" כְּאוֹמֵר כַּמָּה צְרִיכִים לְסִבֹּל, עַד שֶׁיִּתְקַיֵּם הַסּוֹף הַטּוֹב הַזֶּה...

כְּשֶׁסִּפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב אָמַר, שֶׁבְּלֵיל כָּל-נִדְרֵי, הַיֵּינוּ בְּלֵיל יוֹם כִּפּוּר נוֹפֶלֶת יִרְאָה אֲיֻמָּה בְּכָל הָעוֹלָם, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַדָּגִים שֶׁבַּמַּיִם רוֹעֲדִים מִפַּחַד, הִפְטִיר עַל זֶה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "אִם כֵּן, כַּמָּה כְּבָר צְרִיכִים לִרְעֹד, כְּשֶׁאֵין רוֹעֲדִים". "וויפל דַּארְף מָען שׁוֹין צִיטֶערן אַז סְ'צִיטֶערט זַאךְ נִישְׁט".

בְּעִיר בֶּרְשַׁאד דָּר אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים בְּשֵׁם פִּנְחָס, שֶׁחוֹתְנוֹ הָיָה אִישׁ נִכְבָּד מֵעִיר בְּרֶסְלֶב. בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת רָצוּ הַמִּתְנַגְּדִים מִתּוֹשָׁבֵי עִיר בְּרֶסְלֶב לְהָבִיא אֶת פִּנְחָס הַנַּ"ל לִבְרֶסְלֶב, כְּדֵי שֶׁיַּעֲמֹד לְצִידָם בַּמַּחֲלֹקֶת, כִּי הָיָה אִישׁ תַּקִּיף וְעַז פָּנִים. אַנַ"שׁ, כְּשֶׁנּוֹדַע לָהֶם זֹאת, פָּחֲדוּ מְאֹד, נִכְנְסָה אָדֵל, בַּת רַבֵּנוּ, לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְהִתְאוֹנְנָה לְפָנָיו עַל זֶה, וְאָמְרָה לוֹ בְּשִׁבְרוֹן לֵב: "כְּבָר שָׁלְחוּ עֶגְלָה לְבֶרְשַׁאד לַהֲבִיאוֹ, נַחֲמָהּ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לָהּ בְּנִיחוּתָא: "הוּא לֹא יָבוֹא הוּא לֹא יָבוֹא", וְכָךְ הָיָה, שֶׁבִּבוֹא הָעֶגְלָה מִבְּרֶסְלֶב לְבֶרְשַׁאד לְקַחְתּוֹ, כְּבָר הָיָה לְאַחַר מִיתָתוֹ, וּמָצְאוּ אֶת תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם מְלַוִּים אוֹתוֹ לְקוֹבְרוֹ. כְּשֶׁנּוֹדַע זֹאת אַחַר-כָּךְ בִּבְרֶסְלֶב,

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "מִיתָה הִיא לֹא נָקְמָה, אוּלָם יֵשׁ עַל יְדֵי זֶה הַרְוָחָה", "טוֹיט אִיז נִישְׁט קַיין נָקְמָה, אָבֶּער אַ וויגאַדע אִיז".

בְּעֵת בְּקוּרוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בְּנַאלִיצְיָא, נִפְגַּשׁ שָׁם עִם הַחֲסִידִים שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אוּרִי מִסְטָרֶעלִיסְק זַצַ"ל, וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּאַהֲבָה וּבִידִידוּת מָפְלֶגֶת כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ עַצְמוֹ הִתְפַּעֵל מֵהֶם מְאֹד, וְאָמַר: "אִלּוּ אֶצְלֵנוּ בְּרוּסְיָא הָיוּ כָּאֵלּוּ חֲסִידִים, הָיִינוּ יְכוֹלִים לָשֶׁבֶת וּלְדַבֵּר יַחַד, וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם מַחֲלֹקֶת".

כְּשֶׁשָּׁאַל מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת רַבִּי מֵאִיר טֶעפְּלִיקֶער: "מַה שְׁלוֹמְךָ"? עָנָה לוֹ רַבִּי מֵאִיר: "דַּי טוֹב". אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "לְךָ זֶה טוֹב? אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ כָּל הַזְּמַן לִקְרֹעַ וְלִתְלֹשׁ קְבָרִים בִּצְעָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ" וְיֵשׁ נֶסְחָא, שֶׁאָמַר לוֹ: "בִּתְשׁוּבָתְךָ נִרְאֶה, שֶׁאֵינְךָ מִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִלּוּ הָיִיתָ מִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר כְּדָרְךָ הַיְרִידוֹת וְהָעֲלִיּוֹת, שֶׁיֵּשׁ לָעוֹסְקִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיִיתָ מֵשִׂיחַ אֶת לִבְּךָ לְפָנַי וְשׁוֹאֵל לַעֲצָתִי".

פַּעַם בָּא לְטֶעפְּלִיק מְפֻרְסָם אֶחָד, וְהָלְכוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי-הָעִיר עִם קְוִויטְלַאךְ וּפִדְיוֹנוֹת כָּל אֶחָד לְבַקְּשׁוֹ עַל צָרָתוֹ הַגַּשְׁמִית, וְהִתְאָרְכָה קַבָּלַת הַקָּהָל מֶשֶׁךְ לַיְלָה שָׁלֵם. כְּשֶׁסִּפְּרוּ זֹאת לְמוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר: "לַיְלָה שָׁלֵם לְבַקֵּשׁ רַק עַל גַּשְׁמִיּוּת, וְעַל רוּחָנִיּוּת לֹא כְּלוּם"? "אַ נַאנְצֶע נַאכְט בֶּעטֶן אוֹיף גַּשְׁמִיּוּת, אוּן אוֹיף רוּחָנִיּוּת גָּאר נִישְׁט"?:

לְעֵת זִקְנָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, בִּהְיוֹתוֹ כְּבַר חָלוּשׁ, קָרָא סֵדֶר שְׁמוֹ"ת שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם. בְּיוֹם שִׁשִּׁי לִפְנֵי חֲצוֹת הַיּוֹם, בִּהְיוֹתוֹ עֲדַיִן מְעֻטָּר בְּתְפִלָּיו, שְׁאָלוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ: "הֲרֵי אֵין הַדָּבָר מָסְכָּם עַל-פִּי דִּבְרֵי הָאָר"י הַקָּדוֹשׁ, כִּי עַל-פִּי הַסּוֹד נָכוֹן לוֹמַר שְׁמוֹ"ת לְאַחַר חֲצוֹת, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "לֹא אֶת הַכֹּל אֶפְשָׁר לְקַיֵּם עַל-פִּי דִּבְרֵי הָאָר"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה".

פַּעַם, כְּשֶׁלֹּא בָּא אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ לִסְעֻדָּה-שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, שְׁאָלוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה. עָנָה לוֹ הַלָּה, שֶׁמֵּחֲמַת חֲתֻנַּת אֲחוֹתוֹ, שֶׁהִתְחַתְּנָה אָז לֹא הִסְפִּיק לָבוֹא לַסְּעֻדָּה כְּהֶרְגֵּלוֹ. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אֲחוֹת אֵמּוֹ לַחֲכָמָה אֲחוֹתִי אַתְּ..." "אַ שְׁוֵועסְטֶער וְכוּ' ".

בִּזְמַן מוֹהַרְנַ"תְּ, כְּשֶׁהָיָה אָדָם רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֵזוֹר פּוֹלִין, הָיָה צָרִיךְ רִשָּׁיוֹן וּפִסְפּוֹרְט, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ, בְּלִית בְּרֵירָה, נָסַע לְשָׁם עִם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְלֹא פִּסְפּוֹרְט וְרִשָּׁיוֹן, כִּי אָז נֶהֱגוּ שׁוֹטְרֵי הַגְּבוּל לִבְלִי לִבְדֹּק אֶת הָרַבָּנִים וְהָאַדְמוֹרִי"ם, אִם יֵשׁ לָהֶם פִּסְפּוֹרְטִים, אֶלָּא רַק שְׁאָלוּם, אִם יֵשׁ לָהֶם פִּסְפּוֹרְט וּכְשֶׁהֵיוּ עוֹנִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם נְיָרוֹת מְאֻשָּׁרִים, שׁוּב לֹא חָקְרוּ וְדָרְשׁוּ אַחֲרֵיהֶם יוֹתֵר. כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ שׁוֹמְרֵי הַגְּבוּל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם יֵשׁ לוֹ פִּסְפּוֹרְט, עָנָה: "וְכִי בְּיָמִים אֵלּוּ נוֹסְעִים לְלֹא פִּסְפּוֹרְט"? וְכָךְ עָבַר אֶת הַגְּבוּל בְּשָׁלוֹם.

בְּבֶרְסֶלֶב הָיָה דָּר אֶחָד מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ בְּשֵׁם רַבִּי שְׁלֹמֹה רְאוּבֵן זְלַאטָע'ס. כִּנּוּהוּ בְּשֵׁם זֶה עַל שֵׁם אִמּוֹ, מָרַת זְלַאטָע. הוּא הָיָה עוֹבֵד ה' גָּדוֹל וּמָפְלָג בְּמַעֲלָה, אוּלָם חִסָּרוֹן הָיָה לוֹ, שֶׁהָיָה מַרְבֶּה בַּאֲמִירַת בְּדִיחוֹת וְכַדּוֹמֶה, וְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין הָיָה קָשׁוּר אֵלָיו מְאֹד, וְהָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו הַרְבֵּה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם. כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְמוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר לוֹ: "לְצַוּוֹת עָלֶיךָ לֹא לִלְמֹד אֶצְלוֹ אֵינִי יָכוֹל, אוּלָם זֹאת אֲנִי אוֹמֵר לְךָ: אִם בְּדַעְתְּךָ לְהַמְשִׁיךְ וְלִדְבֵק בּוֹ, מְבַקֵּשׁ אֲנִי מִמְּךָ אַל תָּבוֹא אֵלַי" כִּי דַּרְכּוֹ לֹא מָצְאָה חֵן בְּעֵינֵי מוֹהַרְנַ"תְּ. וְהִפְסִיק רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לִלְמֹד מִמֶּנּוּ.

רַבִּי שְׁלֹמֹה רְאוּבֵן הַנַּ"ל הָיָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק, וְעָלָיו מְסַפְּרִים הַסִּפּוּר, שֶׁאָמַר לְהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִיל זַצַ"ל, כְּשֶׁרָצָה לְבָרְכוֹ בְּבָנִים, שֶׁכְּבָר יֵשׁ לוֹ בְּרָכָה מֵרַבּוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק, וְעַל כֵּן אֵינוֹ חָפֵץ בִּבְרָכָה זוֹ מִמֶּנּוּ, וְהִתְפַּלֵּא רַבִּי מָרְדְּכַי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל דְּבָרָיו וְאָמַר: "זֶהוּ הַנִּקְרָא אֱמוּנַת חֲכָמִים אֲמִתִּית" כַּמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר "כּוֹכְבֵי-אוֹר".

כַּיָּדוּעַ, הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִתְפַּלֵּל בְּצָעִירוּתוֹ בְּכֹחוֹת וּבְצָעָקוֹת וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, אוּלָם בְּסוֹף יָמָיו הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּנַחַת וּבְמְנוּחָה.

מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חָבִיב כָּל-כָּךְ בְּעֵינֵי אָבִיו וְחוֹתְנוֹ לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ, עַד שֶׁהָיוּ מִתְוַכְּחִים בֵּינֵיהֶם, הֵיכָן יֹאכַל וְיִתְאַכְסֵן מוֹהַרְנַ"תְּ. כִּי כָּל אֶחָד רָצָה שֶׁבְּבֵיתוֹ יִשְׁהֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם לְאַחַר שֶׁהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ, יָרְדָה חֲשִׁיבוּתוֹ בְּעֵינֵיהֶם, כַּמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ".

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נִזְהָר מְאֹד לִבְלִי לְהַפְלִיג בִּשְׂבַח תַּלְמִידָיו עוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּמַחֲשַׁבְתָּם שֶׁמֶץ שֶׁל גַּאֲוָה.

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "אִלּוּ הָיוּ תַּלְמִידֵי מַאֲרִיכִים יְמֵיהֶם, כִּי נִסְתַּלְקוּ רֻבָּם בְּקִצּוּר שָׁנִים, הָיִיתִי מוֹצִיא לַחוֹלְקִים אֶת שִׂנֵּיהֶם וְעֵינֵיהֶם.

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ וְהִפְלִיג בְּשִׂבְחוֹ מְאֹד, שְׁאָלוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ: "מֵאֵיפֹה אַתֶּם לוֹקְחִים אֶת כָּל הַשְּׁבָחִים הָאֵלּוּ" עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אִם הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מֵיכֶלִי מִזְּלָאטְשׁוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר פַּעַם: 'כָּזוּ נְשָׁמָה נְקֵיָּה כְּמוֹ גּוּף נָקִי וְקָדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי עֲדַיִן לֹא הָיְתָה בָּעוֹלָם' וְכִי יֵשׁ לָנוּ הֲבָנָה וְהַרְגָּשָׁה בִּדְבָרָיו"? "הָאבֶן מִיר אַ גֶּעפִּיל אִין זַיינֶע וֶוערְטֶער"? אֶלָּא מַה, מַאֲמִינִים אָנוּ בִּדְבָרָיו, כְּמוֹ כֵּן מַאֲמִינִים אָנוּ בְּשִׂבְחֵי רַבֵּנוּ, שֶׁהִתְפָּאֵר וְאָמַר עַל עַצְמוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בָּהֶם.

בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי, חוֹתֵן מוֹהַרְנַ"תְּ, נָהֲגוּ שֶׁלֹּא נִגַּשׁ חַזָּן לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד, אִם לֹא שְׁלָחוֹ רַבִּי דָּוִד צְבִי, רַב הַמָּקוֹם. פַּעַם שָׁלַח לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד אֶת חָתְנוֹ הוּא

גִּיסוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ. אַחַר זְמַן מוּעָט נָפַל חָתְנוֹ לְמִשְׁכָּב. כְּשֶׁבָּא רַבִּי דָּוִד צִבִּי לְבַקְּרוֹ, אָמַר לוֹ חָתְנוֹ: "חוֹשֵׁשׁ אֲנִי, שֶׁמִּבַּת מַחֲלָתִי הוּא בִּגְלַל הַפְּנִיּוֹת וְהַגֵּאוּת, שֶׁהָיוּ לִי בִּתְפִלָּתִי לִפְנֵי הָעֲמוּד", עָנָה לוֹ רַבִּי דָּוִד צְבִי: "שְׂכַר הַתְּפִלָּה הוּא גַּן-עֵדֶן, וְעֹנֶשׁ הַגֵּאוּת הוּא גֵּיהִנֹּם, שֶׁנֶּעֱנֶשׁ בְּגֵיהִנֹּם, אוּלָם אֶת הַמִּצְוָה נְקַיֵּם"

רַבֵּנוּ בָּרַךְ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה לְהֻרְדֵּם, יֵרֵדֵם תֵּכֶף וּמִיָּד, וְכֵן נִתְקַיֵּם בּוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּתְמַהְמַהּ בְּשֵׁנַת הַלַּיְלָה וְרָצָה לִישֹׁן מְעַט כְּדֵי לָקוּם וּלְהִתְעוֹרֵר בְּעֵת חֲצוֹת, תֵּכֶף כְּשֶׁהִנִּיחַ אֶת רֹאשׁוֹ לִישֹׁן, נִרְדַּם תֵּכֶף וּמִיָּד.

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ לוֹקֵחַ אֶחָד שֶׁיִּישַׁן עִמּוֹ, הָיָה בּוֹחֵר בְּאֶחָד כָּזֶה, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁיִּישַׁן הֵיטֵב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְרִיעַ לוֹ בְּסֵדֶר עֲבוֹדָתוֹ, וְסִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁיִּשַּׁן אֶצְלוֹ, הִשְׁתַּדֵּל לְהִשָּׁאֵר נָעוֹר, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִרְאוֹת אֶת סֵדֶר הַנְהָגָתוֹ בְּמֶשֶׁךְ הַלַּיְלָה, אוּלָם פִּתְאוֹם נִגַּשׁ אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "עֲדַיִן עֵר אַתָּה? יְשַׁן יָשָׁן", וְתֵכֶף נָפְלָה עָלָיו שֵׁנָה עֲמֻקָּה, וְלֹא זָכָה לִרְאוֹת הַנְהָגָתוֹ, וְכֵן הָיָה אֵצֶל עוֹד כַּמָּה מֵאֲנַ"שׁ.

מוֹהַרְנַ"תְּ הִשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיא אֶת רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְגַמְרֵי מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִצְלִיחַ עִמּוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהִצְלִיחַ עִם בְּנוֹ, רַבִּי יִצְחָק, וְעִם רַבִּי אֶפְרַיִם, בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי.

כְּשֶׁאָמְרוּ פַּעַם לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁמּוּבָא בִּסְפָרִים, שֶׁמִּי שֶׁאֵין לוֹ דָּגִים בְּשַׁבָּת, יְדַאֵג כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "לֹא דַי שֶׁאֵין לוֹ דָּגִים עַל שַׁבָּת, עוֹד גַּם יְדַאֵג וְיִתְעַצֵּב עַל זֹאת כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ"?

שֵׁם זוּגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לֹא יָדוּעַ, וְשֵׁם זוּגָתוֹ הַשֵּׁנִיָּה הָיָה דִּישֶׁל.

פַּעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: אִם רַבִּי אַבָּא לֹא קִבֵּל וְלָמַד מֵרַשְׁבַּ"י רַק מַה שֶּׁכָּתוּב הַיְינוּ: הַכָּתוּב בְּסֵפֶר הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, הֲרֵי אֲנַחְנוּ קִבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ יוֹתֵר". "אוֹיבּ רַבִּי אַבָּא הָאט מֶער נִישְׁט מְקַבֵּל גִּיווֹען נָאר וָואס סְ'שְׁטַייט, הָאבֶּן מִיר פּוּן רֶעבְּן מְקַבֵּל גִּיווֹען מֶער".

סִפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁפַּעַם הָלְכוּ הַחֲבֵרַיָּיא שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְנַחֵם אֵיזֶה אָבֵל וְהִתְחִילוּ לְדַבֵּר בֵּינֵיהֶם בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ כְּדַרְכָּם, עַד שֶׁשָּׁכְחוּ, שֶׁבָּאוּ לְנַחֵם אֶת הָאֵבֶל וְהִתְחִילוּ לִרְקֹד, לְרֹב הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁבָּא לָהֶם מִדִּבּוּרֵיהֶם, וְגַם הָאֵבֶל שָׂכַח שֶׁהוּא אֵבֶל וְרָקַד עִמָּהֶם.

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "כְּשֶׁמְּדַבְּרִים מֵרַבֵּנוּ, גַּם יָכוֹל לִהְיוֹת כָּךְ". אַז מְ'רֶעדְט פּוּן רֶעבְּן, קֶען אוֹיךְ אַזוֹי זַיין".

אָמַר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ: "יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁרַבִּי לִיפָּא הָיָה חָסִיד וְיָרֵא יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְעַתָּה אֵיפֹה הוּא וְאֵיפֹה אֲנִי..." "אִיךְ וֵוייס אַז רַבִּי לִיפָּא אִיז גִּיווֹען פְּרוּמֶער פּוּן מִיר אוּן אִיצְטֶער וואוּ אִיז עֶר, אוּן וואוּ בִּין אִיךְ...":

כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ מֵהַתּוֹרָה: הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה, שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" חֵלֶק א' סִימָן נ"ב וּמַעְנְיַן הַיְצִיאָה חוּץ לָעִיר לְהִתְבּוֹדְדוּת, אָמְרוּ לוֹ כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ, שֶׁהֵם יְרֵאִים לָצֵאת לְהִתְבּוֹדְדוּת. סִפֵּר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ סִפּוּר, שֶׁפַּעַם הִתְנַפְּלוּ שׁוֹדְדִים הַמְכֻנִּים "אַיידִימַאקֶעס" עַל אֵיזֶה עִיר וּבָרְחוּ כָּל תּוֹשָׁבֵי הָעִיר. בֵּין הַבּוֹרְחִים הָיָה אִישׁ אֶחָד, שֶׁהָיָה יָדוּעַ בֵּין הַתּוֹשָׁבִים לְפַחְדָן גָּדוֹל מְאֹד וּכְשֶׁבָּרַח, הִתְחַבֵּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְשָׁהָה שָׁם כָּל הַלַּיְלָה. לְמָחֳרָת, כְּשֶׁשָּׁבוּ הַבּוֹרְחִים הָעִירָה, שְׁאָלוּהוּ יְדִידָיו: "אֵיךְ לֹא פָּחַדְתָּ לְהִשָּׁאֵר לְבַד בְּבֵית-הַקְּבָרוֹת כָּל הַלַּיְלָה"? עָנָה לָהֶם: "הַשּׁוֹדְדִים הֵטִילוּ עָלַי אֵימָה כָּזוֹ, עַד שֶׁשָּׁכַחְתִּי שֶׁפָּחַדְתִּי אֲנִי..." וְסִיֵּם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר, שֶׁכְּמוֹ כֵּן הוּא בָּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וְכַמּוּבָא בְּזֹהַר: "מַאן דְּאִיהוּ בְּדוֹחֲקָא, לֹא מִסְתַּכֵּל מִידֵי", כִּי כְּשֶׁמַּרְגִּישִׁים אֶת הַפַּחַד וְהַיִּרְאָה מִיּוֹם הַדִּין הַקָּרֵב וּבָא, מִתְבַּטְּלִים כָּל הַפְּחָדִים הַגַּשְׁמִיִּים.

כְּשֶׁבָּא פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ לְבַקּוּר בְּעִיר בַּאפָּלְיֶע, הָיָה שָׁם לָרַבָּנִים אֵיזֶה שְׁאֵלַת עֲגוּנָה, שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְפוֹתְרָהּ, אָמַר רַבִּי מַתִּתְיָהוּ לֵיב מִבָּאפָּלְיֶע לָרַבָּנִים, שֶׁיִּשְׁאֲלוּ שְׁאֵלָתָם לְמוֹהַרְנַ"תְּ, וְכֵן עָשׂוּ, וְהֵאִיר מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת עֵינֵיהֶם בִּשְׁאֵלָתָם.

אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁרָצָה לָשֶׁבֶת רַק עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְלִבְלִי לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק פַּרְנָסָה וּפַרְנָסָתוֹ תִּהְיֶה, שֶׁיִּתְמְכוּ בּוֹ הָאֲנָשִׁים. כְּשֶׁשָּׁאַל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם נָכוֹן שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ, עָנָה לוֹ, שֶׁלֹּא נָכוֹן הַדָּבָר, אֶלָּא הַמְשֵׁךְ בְּמִסְחָרְךָ, אוּלָם עֲשֵׂה לְךָ שְׁעוֹרִים קְבוּעִים לִפְנֵי הֲלִיכָתְךָ לַחֲנוּת וְכֵן בְּתוֹךְ הַחֲנוּת תֵּכִין לְךָ סְפָרִים לִלְמֹד בָּהֶם, וּבְכָל רֶגַע שֶׁל פְּנַאי, שֶׁיְּזַדְּמֵן לְךָ, תֵּשֵׁב וְתֶהְגֶּה בַּתּוֹרָה, וְקַיֵּם זֹאת כָּל יָמָיו.

שְׁאַל פַּעַם אֶחָד אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם יִקְרָא אֶת בְּנוֹ בְּשֵׁם נַחְמָן עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹ עַל שֵׁם אִישׁ אֶחָד מִמְּשְׁפַּחְתּוֹ, שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה אַיְיזִיק, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיָּכוֹל לִקְרֹא לִבְנוֹ בְּשֵׁם אַיְיזִיק, כִּי גַּם רַבֵּנוּ קָרָא לְעַצְמוֹ בְּשֵׁם אַיְיזִיק, בְּעֵת שֶׁנִּסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר שִׁבְחֵי הָר"ן, וּפַעַם אָמַר רַבֵּנוּ: "וּמַדּוּעַ קָרָאתִי לְעַצְמִי בְּשֵׁם אַיְיזִיק..." וְלֹא סִיֵּם. "אוֹן פַּאר וָואס הָאב אִיךְ מִיר גִּירוּפְן אַיְיזִיק...".

פַּעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ, אִלּוּ לֹא הָיוּ הַמִּתְנַגְּדִים גּוֹרְמִים לִי הֶזֵּק רַק בָּזֶה שֶׁקִּפְּחוּ אֶת פַּרְנָסָתִי, לֹא הָיִיתִי דּוֹאֵג כְּלָל, כִּי יֵשׁ לִי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, "זַיי זָאלֶן מִיר מָער נִיט טָאן נָאר וָואס זַיי זָענֶען מִיר מְקַפֵּחַ פַּרְנָסָה, וָואלְט אִיךְ נִישְׁט גִּיזָארְגְט וָוארוּם אִיךְ הָאב בִּטָּחוֹן".

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מְחַזֵּק אֶת אַנַ"שׁ בְּאוֹמְרוֹ לָהֶם: "בְּרוּךְ הַשֵּׁם וְוָראנִיקְעס זַיְינֶען מִיר נִישְׁט זֶ'עדְנָע", וְוָראנִיקְעס הוּא מַאֲכָל מֵעִיסָה מְבֻשֶּׁלֶת, וְהוּא מַאֲכָל פָּשׁוּט וְזוֹל, וְהַיְינוּ: אַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלֵינוּ מַחֲלֹקֶת כָּזוֹ, עַד שֶׁמְּקַפְּחִים אֶת פַּרְנָסָתֵנוּ, אַף-עַל-פִּי-כֵן בָּרוּךְ-הַשֵּׁם עֲדַיִן יֵשׁ לָנוּ מַה לֶּאֱכֹל, וְלֹא נָתַן ה' לְמוֹט רַגְלֵינוּ.

כְּשֶׁשִּׁבְּחוּ פַּעַם אַנַ"שׁ בִּפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אֵיזֶה אָדָם גָּדוֹל בְּמַעֲלָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַגִּיעַ לְעִיר וְיוֹדֵעַ אֶלֶף דַּפֵּי גְּמָרָא עַל-פֶּה, עָנָה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "עוֹזֵר בְּהִתְכַּוְּנוֹ עַל תַּלְמִידוֹ, רַבִּי עוֹזֵר יָכוֹל לְצַעֵק אֶלֶף פְּעָמִים רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם".

כְּשֶׁבִּקֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ בִּקְרִימֶנְטְשׁוּק, בְּבֵית חַיָּה, בַּת רַבֵּנוּ, שֶׁנִּשְׁאָה לְהָרַב הַצַּדִּיק, רַבִּי אַהֲרֹן הַמְכֻנֶּה רַבִּי אַרְקָע, נָכְחוֹ שֶׁל הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא, בְּזִוּוּגָהּ הַשֵּׁנִי, דִּבֵּר שָׁם בַּאֲרוּכָה עִם בַּעֲלָהּ רַבִּי אַרְקָע, אַחַר-כָּךְ הִפְלִיג רַבִּי אַהֲרֹן בְּמַעֲלָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: כָּל כְּתְבֵי הָאָר"י מוּנָחִים אֶצְלוֹ כִּבְכָךְ יָדוֹ, הַנִּקְרָא בְּלַעַ"ז "דָּאלְנֶיָע".

בַּחֲתֻנָּה אַחַת, שֶׁהָיְתָה בִּבְרֶסְלֶב, שֶׁנִּמְשְׁכָה עַד אוֹר הַבֹּקֶר כְּמִנְהָג הַיָּמִים הָהֵם, נִרְדַּם הַמְתוֹפֵף בְּאֶמְצַע הַתִּיפּוּף מֵרֹב עֲיֵפוּת. שְׁמוֹ הָיָה רַבִּי יַעֲקֹב הַמְכֻנֶּה "יאנְקֶל". כְּשֶׁהִבְחִין מְנַהֵל הַתִּזְמֹרֶת בְּנִמְנוּמוֹ, נָתַן לוֹ סְטִירַת לֶחִי, וְצָעַק עָלָיו: "יאנְקֶל תּוֹפֵף בְּשִׂמְחָה", "יאנְקֶל קְלַאפְּ פְּרֵיילַאךְ", הִתְעוֹרֵר יַאנְקֶל מִשְּׁנָתוֹ בִּבְכִיָּה מֻחָמַת כְּאֵב הַסְּטִירָה וְהֶמְשִׁיךְ לְתוֹפֵף בְּכָל כֹּחוֹ. כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, לָקַח אֶת זֶה לְמָשָׁל לַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּמוֹ כֵּן אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּכִּים אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי יְרִידוֹת וְהַשְׁלָכוֹת, אַף-עַל-פִּי-כֵן מוּכְרָח וְחַיָּב הוּא לְהַמְשִׁיךְ לְהַכּוֹת אֶת הַיֵּצֶר הָרַע וְחֵילוֹתָיו בְּשִׂמְחָה. בַּסֵּפֶר "אֲבָנֶיהָ בַּרְזֶל" כָּתַב שֶׁמַּעֲשֶׂה זֶה הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ, וְסִיֵּם וְאָמַר: "אַף-עַל-פִּי שֶׁקִּבַּלְתְּ סְטִירָה, חַיָּב הִנְּךְ לְתוֹפֵף שׁוּב בְּשִׂמְחָה", "אַ פַּאטְשׁ גְּחַאפְּט אוּן פְּרֵיילַאךְ גִּיקְלַאפְּט".

כְּשֶׁרָצָה אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים לְבוֹא לָגוּר בְּאוּמַאן בִּקְבִיעוּת, כִּי חָשַׁב, שֶׁבָּזֶה יַכְנִיעַ אֶת אַנַ"שׁ, הָלְכוּ מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי לְהִירֵשׁ בָּעֶר לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִמְנֹעַ זֹאת. כְּשֶׁרָאָם רַבִּי הִירֵשׁ בָּעֶר, פָּנָה לְחַדְרוֹ וְהִתְמַהְמַהּ לָצֵאת, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ כָּל-כָּךְ וְהָלְכוּ מֵבַיְתוֹ, בְּדַרְכָּךְ חָזַרְתָּם הִתְמַרְמֵר רַבִּי נַפְתָּלִי לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "לְדַעְתִּי, גַּם אוֹתוֹ כְּבָר שִׁחֲדוּ הַמִּתְנַגְּדִים..." אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "לְדַעְתִּי, אֵין הַדָּבָר כֵּן, אֶלָּא כְּשֶׁרָאָה אוֹתָנוּ בָּאִים, רָצָה לָנוּחַ מְעַט מֵעֲיֵפוּתוֹ, לִפְנֵי שֶׁיִּפָּגֵשׁ אִתָּנוּ", וְכָךְ חָזְרוּ לְבֵיתָם, אַחַר-כָּךְ רָאָה רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אֵיךְ שֶׁהִירֵשׁ בָּעֶר בָּא וּמִתְקָרֵב לַבַּיִת וְהוֹדִיעַ זֹאת לְמוֹהַרְנַ"תְּ. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בְּבֵיתוֹ, בְּעֵת שֶׁיְּדַבֵּר עִמּוֹ, אוּלַם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק וְנִשְׁאַר בַּבַּיִת וְשָׁמַע מֵאֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת, אֵיךְ שֶׁרַבִּי הִירֵשׁ בָּעֶר מִתְנַצֵּל לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, אֵיךְ שֶׁהָלַךְ לָנוּחַ מְעַט, כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם לְבוֹא, אוּלַם לִרֹב עֲיֵפוּתוֹ נִרְדַּם וּבִקֵּשׁ מְאֹד אֶת סְלִיחָתוֹ, וְשָׁמַע גַּם אֵיךְ מוֹהַרְנַ"תְּ מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל. עָנָה לוֹ הִירֵשׁ בָּעֶר: בָּאֱמֶת הָיוּ אֶצְלִי הַמִּתְנַגְּדִים וְנָסוּ לְשַׁחֵד אוֹתִי וּלְהַשְׁפִּיעַ עָלַי, אוּלָם וְכִי בְּעֵירוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ אַרְשֶׁה וְאַסְכִּים לְמִתְנַגֵּד עָלָיו לָבוֹא וְלָדוּר בּוֹ?

מוֹהַרַנ"תְּ הָיָה לוֹ בְּכָל יוֹם שִׁעוּר וְסֵדֶר קָבוּעַ לֶאֱמִירַת תְּהִלִּים, דְּהַיְינוּ: אֱמִירַת יוֹם אֶחָד שֶׁל תְּהִלִּים, וּבִימֵי הַשּׁוֹבָבִים וְהַסְּפִירָה הָיָה מוֹסִיף עוֹד בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים נוֹסָף עַל הַקְּבִיעוּת הַיּוֹם יוֹמִית, וְהוּא עַל-פִּי הַנֶּאֱמָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק ב' סִימָן ע"ג, עַיֵּן שָׁם.

סִפְּרוּ לְמוֹהַרַנ"תְּ, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ תַּלְמִידֵי הָרַב הַצַּדִּיק, רַבִּי מֹשֶׁה לֵיב מִסַּאסוֹב זִיעַ"א, אוֹתוֹ, מַדּוּעַ נַעֲשָׂה הוּא סַגִּי נָהוֹר לְעֵת זִקְנָתוֹ, אָמַר: "הֱיוֹת שֶׁזּוֹנָתִי, בְּעֵת שֶׁלָּשָׁה אֶת הָעִיסָה לִכְבוֹד שַׁבָּת, הִיא אוֹמֶרֶת וְחוֹזֶרֶת בְּכָל פַּעַם "לִכְבוֹד שַׁבָּת" "לִכְבוֹד שַׁבָּת", וְכֵן בְּעֵת עֲשִׂיָתָהּ שְׁאָר מַאֲכָלֵי וְצָרְכֵי שַׁבָּת, וּמִכָּל דִּבּוּר נִבְרָא מַלְאָךְ, עַל כֵּן הִתְמַלֵּא בֵּיתִי בְּמַלְאָכִים, עַד שֶׁעִוְּרוּ אֶת עֵינַי", וְסִיֵּם מוֹהַרַנ"תְּ לְדִבְרֵי הַמְסַפֵּר וְאָמַר בֶּאֱמֶת כָּךְ בֶּאֱמֶת כָּךְ "טַאקִי אַזוֹי, טַאקִי אַזוֹי".

תּוֹרָה מח שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק א' נֶאֱמְרָה בְּאִסְרוּ חַג סֻכּוֹת שְׁנַת תקס"ג, שָׁנָה רִאשׁוֹנָה לְהִתְקָרְבוּת מוֹהַרַנ"תְּ. וְשָׁם בַּתּוֹרָה כָּלוּל וּמְרוּמָז הַיְסוּרִים שֶׁעָבְרוּ עַל מוֹהַרַנ"תְּ בְּאוֹתוֹ עֵת, דְּהַיְינוּ מֵעִנְיַן תְּפִלָּה בְּכוֹחַ שֶׁרָדְפוּ אוֹתוֹ בְּנֵי עִירוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל זֶה שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּכֹחוֹת. וְכֵן מֵעִנְיַן הַצַּעַר גִּדּוּל בָּנִים שֶׁסָּבַל מִזֶּה שֶׁהָיְתָה זוֹנָתוֹ מַפֶּלֶת כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא יָכְלָה לִגְמוֹר אֶת הֶרְיוֹנָהּ וְאָז הָיְתָה גַּם מְעֻבֶּרֶת וּפָעַל רַבֵּנוּ לְטוֹבָתוֹ וּבִרְאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלֵו נוֹלַד לוֹ בְּנוֹ הָרִאשׁוֹן רַבִּי שַׁכְנָא, אַחַר כַּךְ בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת נֹחַ שֶׁאַחֲרֶיהָ נֶאֱמְרָה תּוֹרָה קיב.

פַּעַם יָשַׁב מוֹהַרַנ"תְּ עִם אַנַ"שׁ בְּאֵיזֶה מָקוֹם בִּסְעוּדַת שַׁבָּת, וְכָל פַּעַם כְּשֶׁהִתְחִילוּ לְזַמֵּר אֵיזֶה נִגּוּן בְּנוּסַח שֶׁלָּנוּ אוֹ כְּשֶׁרָצוּ לְדַבֵּר דִּבּוּרִים בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, הִפְרִיעַ לָהֶם אֵיזֶה מִתְנַגֵּד, בָּזֶה שֶׁהִתְחִיל לְזַמֵּר נִגּוּן אַחֵר וְלוֹמַר אֵיזֶה דִּבּוּרִים, פָּנָה אֵלָיו מוֹהַרַנ"תְּ וְאָמַר לוֹ "בַּשֶּׁלְחָן שֶׁלָּנוּ שָׂרִים אֶת הַנִּגּוּנִים שֶׁלָּנוּ וּמְדַבְּרִים אֶת הַשִּׂיחוֹת שֶׁלָּנוּ", "בַּיי אוּנְזֶער טִישׁ אוּנְזֶערֶע נִגּוּנִים אוּנְזֶערֶע שִׂיחוֹת". וְשָׁאַל בַּעֲזוּתוֹ, וְאִם לֹא? "טָאמֶער נִישְׁט"? עָנָה לוֹ מוֹהַרַנ"תְּ: "פַּאטְשְׁט מֶען" יִסְתְּרוּ לְךָ בַּפָּנִים.

מוֹהַרַנ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא פַּעַם בְּשָׁנָה לִשְׁבוּת שַׁבָּת בְּעִיר קְרִימֶנְטְשׁוּק לְאַחַר שֶׁשָּׁבַת בְּעִיר טְשֶׁעֶרִין, רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁהָיָה דָּר בִּקְרִימֶנְטְשׁוּק הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא וְלִשְׁבוּת בִּטְשֶׁעֶרִין וְלֹא הִסְתַּפֵּק בָּזֶה שֶׁמּוֹהַרַנ"תְּ יָבוֹא בַּשַּׁבָּת הַבָּאָה לְעִירוֹ קְרִימֶנְטְשׁוּק. פַּעַם כְּשֶׁהִגִּיעַ מוֹהַרַנ"תְּ לִטְשֶׁעֶרִין וְרַבִּי אֶפְרַיִם עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ, הִפְטִיר מוֹהַרַנ"תְּ וְאָמַר: "אִלּוּ הָיָה עִמָּנוּ רַבִּי אֶפְרַיִם בְּשַׁבָּת הָיָה לָנוּ שַׁבָּת נִפְלָאָה", סָמוּךְ לְשַׁבָּת מַמָּשׁ הִגִּיעַ רַבִּי אֶפְרַיִם, וְסִפֵּר רַבִּי אֶפְרַיִם אַחַר כַּךְ מִגּוֹדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיְתָה לוֹ וְאָמַר: "בְּלֵיל שַׁבָּת הָיִיתִי עוֹד בְּכֹחִי לְסַבּוֹל אֶת הַהִתְלַהֲבוּת וְהַחֲמִימוּת שֶׁשָּׁרְרָה שָׁם, אוּלָם בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, נִרְטַב הַשֶּׁלְחָן בִּדְמָעוֹתַי וְלֹא יָדַעְתִּי כְּלָל מַה נַּעֲשָׂה עִמִּי".

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ, "גַּם זֶה הַמּוֹצִיא אֶצְלִי אֶת דְּלָיֵי הַזֶּבֶל, יוּכַל לְהַנְהִיג אַחַר כַּךְ אֶת הַגַּלְגַּל".

אָמַר: הָאָדָם הָרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה אֵין צָרִיךְ לְהַקְפִּיד וְלַחֲזוֹר עַל הַתֵּיבָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּון הֵיטֵב, אֶלָּא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל כַּמָּה שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּן פֵּירוּשׁ הַמִּלּוֹת וְלִלֶּכֶת מִתֵּיבָה לְתֵיבָה לְהַלָּן.

סִפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁרַבִּי גְּדַלְיָה וֶולְוֶול לוֹמֵד שֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם הַמָּגִינִים וְחוֹזֵר עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה כְּדֵי לְדַעַת אוֹתָם בְּעַל-פֶּה, אַחַר כַּךְ כְּשֶׁרָאָהוּ מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לוֹ "לְמַד גַּם אֶת הַלִּקּוּטֵי מוֹהַר"ן עַד שֶׁתֵּדַע אוֹתוֹ בְּעַל-פֶּה, כִּי כְּשֶׁתְּנוּחַ בַּקֶּבֶר וְתַרְגִּישׁ הַתּוֹלַעַת שֶׁבָּאֵיבָר וְהָעֶצֶם הַזֶּה מוּטָבַּע הַלִּקּוּטֵי מוֹהַר"ן הִיא לֹא תִּקְרַב אֵלֶיךָ".

אָמַר רַבֵּנוּ: יֵשׁ חִלּוּק בֵּין יְהוּדִי שֶׁפִּאוֹתָיו מְסֹתָרִים מֵאֲחוֹרֵי אָזְנָיו, לִיהוּדִי שֶׁפִּיאוֹתָיו תְּלוּיִים מִתַּחַת לְאָזְנָיו כְּטֶבַע, "סְ'אִיז דָּא אַ חִילּוּק אוֹיבּ דִּי פֵּיאוֹת זָענֶען אוֹיף דֶעם אוֹיעֶר אָדֶער אוּנְטֶער דֶעם אוֹיעֶר".

אָמַר רַבֵּנוּ: אִם יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מָרוֹר בְּלֵיל פֶּסַח כְּבָר יֵשְׁבוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב לוֹמַר קִינוֹת, "אַז מ'וֶועט עֶסְן מָרוֹר בַּיִים סֵדֶר וֶועט מֶען שׁוֹין זִיצֶן תִּשְׁעָה בְּאָב בַּיי קִינוֹת". הֵם חָלִים בְּאוֹתָם הַיָּמִים כַּמּוּבָא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ.

רַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלֶבֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִפְטַר בְּיוֹם רֹאשׁ-חֹדֶשׁ טֵבֵת, וּבְלֵיל רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אָמַר לְרַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֵּלֵךְ וְיֹאמַר לְרַבִּי נַייחָא אַבָּא'לִיס שֶׁהָיָה לוֹ יָאר-צַייט בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִלְמוֹד לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הַנִּפְטָר תּוֹרָה בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן בְּנוֹסָף לִלְמוֹד הַמִּשְׁנָיוֹת, כִּי כֵּן שָׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִים בְּנֵי הָעוֹלָם לִלְמוֹד מִשְׁנָיוֹת לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַמֵּת כְּמוֹ כֵן נָכוֹן שֶׁיִּלְמְדוּ תּוֹרָה מִסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן וְיֹאמְרוּ שֶׁיְּהֵיֶה לְמוּד זֶה לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הַנִּפְטָר. וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה נִפְטַר רַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלֶבֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה זָהִיר מְאֹד מִלְּשַׁבֵּחַ אֶת עוֹבְדֵי-ה' כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי גֵּאוּת וְיֵישׁוּת חַס וְשָׁלוֹם.

הַצַּדִּיקִים רַבִּי פִּנְחָס וְרַבִּי אֶפְרַיִם אַבָּא, בְּנֵי רַבִּי מֹשֶׁה, בְּנוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי פִּנְחָס מִקָּארִיץ זַצַ"ל, קִבְּלוּ עוֹנֶשׁ מַלְקוֹת "שְׁמִיץ" בְּגַלַל עֲלִילָה שֶׁהֶעֱלִילָה עֲלֵיהֶם הַמֶּמְשָׁלָה, מֵחֲמַת שֶׁמָּצְאוּ גּוֹי שֶׁעָבַד בְּבֵית הַדְּפוּס שֶׁלָּהֶם, הָרוּג, וְהֶעֱלִילוּ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם הָרָגוּהוּ, וּבְעֵת הַמַּחְלוֹקֶת עִם אַנַ"שׁ, הָיוּ מְצַדְּדִים מְאֹד לְטוֹבַת אַנַ"שׁ.

בְּנֶעמִירוֹב הָיְתָה פַּעַם חֲתוּנָה שֶׁל אֶחָד מִקְּרוֹבֵי מִשְׁפַּחַת מוֹהַרְנַ"תְּ הָרְחוֹקִים, וְהָלַךְ מוֹהַרְנַ"תְּ לַחֲתוּנָה, בִּכְדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר עַל יְדֵי זֶה לְשִׂמְחָה, כִּי בְּלֹא סִבָּה זוּ לֹא הָיָה הוֹלֵךְ כִּי

לֹא הָיוּ קְרוֹבִים כָּל כַּךְ שֶׁיֵּלֵךְ לַחֲתוּנָתָם, וְהָלַךְ רַק בְּסִבַּת רָצוֹן לְשַׂמְּחָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַל יְדֵי הַחֲתוּנָה. (א"ה: עַיֵּן בְּתוֹרָה קע"ח).

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר פַּעַם לְאַנַ"שׁ: הִנְכֶם צְרִיכִים לְהַשְׂגִּיחַ שֶׁהַגְּדֻלּוּת שֶׁלָּכֶם לֹא תַּסְתִּיר אֶת יוֹפְיוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, "אִיר דַּארְפְט זִיךְ הִיטֶן אַז אַיְיעֶר גְּרוֹסְקֵייט זָאל נִישְׁט פַּארְשְׁטֶעלְן דֶּעם רֶעבֶּנְס שֵׁיינְקֵייט".

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה לוֹמֵד עִם אֲחֵרִים שִׁעוּרִים קְטַנִּים, אוּלָם שִׁעוּרָיו הַגְּדוֹלִים הָיָה לוֹמֵד לְבַדּוֹ. אֶחָד הַשִּׁעוּרִים הַקְּבוּעִים שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה לִמּוּד שֶׁל כַּמָּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, כְּמִדּוּמֶה גַּם אֶחָד מִמְּנָהֲגָיו הָיָה לְרַקּוֹד בְּכָל יוֹם.

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג בְּפוּרִים לִשְׁתּוֹת לִשְׁכְּרָה, וְהָיָה מְקַיֵּם בִּפְשִׁיטוּת צִוּוּי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאָמְרוּ: "חַיָּב אָדָם לְבָסוֹמֵי בְּפוּרְיָא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אָרוּר הָמָן לְבָרוּךְ מָרְדְּכַי".

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁנָּסַע עִם מוֹהַרְנַ"תְּ בֵּימֵי הַחוֹרֶף הִתְאַכְסְנוּ בְּאֵיזֶה אַכְסַנְיָה, וְהָיָה קָשֶׁה לְרַנַ"ט לְסַדֵּר עֲבוּר מוֹהַרְנַ"תְּ מָקוֹם טוֹב לְשֵׁינָה, כִּי הַחַלּוֹנוֹת הָיוּ פְּתוּחִים וּשְׁבוּרִים, וְרָצָה מְאֹד רַנַ"ט לְהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל מוֹהַרְנַ"תְּ לִנְהוֹג מִנְהָגוֹ בְּקִמַּת חֲצוֹת וְלִמּוּד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה, אוּלָם לֹא הִצְלִיחַ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר רַנַ"ט רָאָה אֵיךְ שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ כְּבָר יוֹשֵׁב עִם הַשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ יוֹרֶה-דֵּעָה וְלוֹמֵד בְּהַתְמָדָה אַחַר שֶׁכְּבָר עָרַךְ אֶת הַתִּקּוּן חֲצוֹת.

פַּעַם אָמַר אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ: רְאֵה מִי הָרַבִּי שֶׁלָּכֶם בְּהִתְכַּוְונוֹ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ תָּמִיד אֶפְשָׁר לְהַכְנֵס אֶצְלוֹ בְּלִי שְׁהִיּוֹת, מַה-שֶּׁאֵין-כֵּן אֵצֶל הָרַבִּי שֶׁלִּי, בָּאִים אֵלָיו כָּל-כַּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים עַד שֶׁיֵּשׁ תּוֹר אָרוֹךְ מְאֹד כְּשֶׁרוֹצִים לְהַכְנֵס אֵלָיו. עָנָהוּ הַהוּא מֵאַנַ"שׁ בַּעֲנָוָה: "וְכִי מָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שֶׁהָרַבִּי הַגָּדוֹל שֶׁלְּךָ בְּעַצְמוֹ עוֹמֵד עַל דֶּלֶת חַדְרוֹ שֶׁל הָרַבִּי שֶׁלִּי וְאֵינוֹ מַנִּיחַ לְאַף אֶחָד לְהִכָּנֵס אֵלָיו".

מוֹהַרְנַ"תְּ פִּירֵשׁ פַּעַם אֶת הַמִּשְׁנָה: כָּל הַנְּגָעִים אָדָם רוֹאֶה חוּץ מִנִּגְעֵי עַצְמוֹ, וְאָמַר: "כָּל הַנְּגָעִים אָדָם רוֹאֶה" בְּתְנַאי שֶׁ"חוּץ מִנִּגְעֵי עַצְמוֹ" הַיְינוּ שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל נִגְעֵי חֲבֵרוֹ כְּדֵי לִלְמוֹד וּלְהִזָּהֵר שֶׁהוּא לֹא יָבוֹא וְיִפּוֹל לִנְגָעִים אֵלּוּ וְלִלְמוֹד אֵיךְ לָצֵאת מֵהֶם, וְזֶהוּ "חוּץ" מִנִּגְעֵי עַצְמוֹ.

כְּשֶׁהָיָה לוֹקֵחַ מוֹהַרְנַ"תְּ אֶחָד שֶׁיִּשַּׁן עִמּוֹ, הָיָה לוֹקֵחַ אֶחָד כָּזֶה שֶׁיֵּדַע בּוֹ שֶׁיִּשַּׁן טוֹב, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת עֲבוֹדָתוֹ בְּהַצְנֵעַ וּבְהֶסְתֵּר.

אֶחָד מֵאַנַ"שׁ הָיָה מְלַמֵּד בְּלָאדִיזִין, אַחַר זְמַן כְּשֶׁאָסַף סְכוּם מָעוֹת מִשְׁכַּר הַמְּלַמְּדוּת לְמִחְיַת בֵּיתוֹ, וְרָצָה לְשָׁלְחוֹ עִם שָׁלִיחַ, כִּי בְּדֶרֶךְ הַדֹּאַר הָיָה עוֹלֶה לוֹ כַּמָּה מַטְבֵּעוֹת קְטַנּוֹת "קָאפִּיקָעס", וְרָצָה לַחְסוֹךְ הוֹצָאָה זוּ. וְשָׁאַל לְמוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אַחַר

שֶׁעֲבַדְתָּ כָּל כַּךְ בִּשְׁבִיל הַמַּעוֹת יוֹתֵר טוֹב שֶׁתִּשְׁלְחֵהוּ דֶּרֶךְ הַדֹּאַר וְתִהְיֶה בָּטוּחַ בַּמַּעוֹת, מִשֶּׁתִּשְׁלָחֵהוּ עִם שָׁלִיחַ וְלֹא תִהְיֶה בָּטוּחַ".

כְּשֶׁבִּקֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ בִּצְפַת בִּשְׁנַת תקפ"ג, וְנִפְגַּשׁ שָׁם עִם הָרַב, שָׂטַח הָרַב לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת מַר לִבּוֹ, הֱיוֹת שֶׁעָשָׂה פַּעַם נֶדֶר לְסַיֵּם בְּכָל יוֹם אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים וְעַתָּה בְּזִקְנוּתוֹ קָשֶׁה עָלָיו לְקַיֵּם אֶת נִדְרוֹ, וּבְכֵן שׁוֹאֵל הוּא אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ מַה לַּעֲשׂוֹת, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁמַּעֲתָּה יֹאמַר אֶת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים תִּקּוּן הַכְּלָלִי בְּכָל יוֹם.

מוֹהַרְנַ"תְּ גִּדֵּל בְּבֵיתוֹ יְתוֹמָה אַחַת עַד שֶׁשִּׁידְכָהּ, וְהַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי הַחֲתוּנָה, הָיְינוּ הָ"אוֹיפְרוּף" חָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שְׁבוּעוֹת, כִּי שְׁבוּעוֹת חָל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת-קֹדֶשׁ, וְכַנָּהוּג בְּמִקָּרֶה כָּזֶה, הָיָה עַל מוֹהַרְנַ"תְּ לִהְיוֹת הַשּׁוֹשְׁבִין, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ בִּרְצוֹתוֹ לִהְיוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ לֹא חָשׁ לְמְנִיעָה זוּ וְנָסַע לְחַג הַשָּׁבוּעוֹת אֶל רַבֵּנוּ, וְלֹא הִתְרָאָה בִּפְנֵי רַבֵּנוּ עַד יוֹם הַשַּׁבָּת, כִּי הֵבִין שֶׁבְּוַדַּאי אַחַר שֶׁנָּסַע מִבֵּיתוֹ כָּתַב אָבִיו מִכְתָּב לְרַבֵּנוּ עַל זֶה, וּבְוַדַּאי יִשְׁלָחֵהוּ רַבֵּנוּ חֲזָרָה, וְעַל כֵּן שָׂמַט אֶת עַצְמוֹ לִבְלִי לְהִתְרָאוֹת לִפְנֵי רַבֵּנוּ עַד שַׁבָּת, כִּי אָז כְּבָר לֹא יִשְׁלָחֵהוּ רַבֵּנוּ חֲזָרָה, וְאָז בְּאוֹתוֹ חַג הַשָּׁבוּעוֹת אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ הַמּוּבָא בְּסֵפֶר יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, "אַחַר שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת בְּוַדַּאי עָדִיף וְטוֹב יוֹתֵר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ", "אַז מ'קוּמְט אַלְדִינְג אִיבֶּער, אִיז דָּאס פָּארְט בֶּעסֶער".

לְמוֹהַרְנַ"תְּ הָיוּ כָּאֵלּוּ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה', שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם אֲפִלּוּ זְמַן לָבוֹא אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ, וְהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעַצְמוֹ נוֹסֵעַ אֲלֵיהֶם לְחַזְּקָם וּלְעוֹדְדָם.

פַּעַם בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שֶׁמִּנְהָג יִשְׂרָאֵל לָצוּם אֲז חֲצִי יוֹם כַּיָּדוּעַ, לֹא הָיָה יָכוֹל רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ לָצוּם, כִּי הָיָה חוֹלֶה מְקוֹדֶם בְּאֵיזֶה מַחֲלָה, וְהָיָה חָלָשׁ מְזֶה, וְאָמַר לְאָבִיו מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁהוּא רוֹצֶה מְקוֹדֶם לְטָעוֹם מְעַט אוֹכֶל, וְאַחַר כָּךְ יֵלֵךְ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, לוֹמַר שָׁם אֶת "תִּקּוּן הַכְּלָלִי" כְּמִנְהָג אַנַ"שׁ, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל שָׁם עַל הַצִּיּוּן בְּכַוָּנָה וְכָרָאוּי. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ אַל תַּעֲשֶׂה כֵּן, רַק תֵּלֵךְ לַצִּיּוּן וְתֹאמַר שָׁם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵיךְ שֶׁתֹּאמַר, וְאַחַר כָּךְ טְעַם מְעַט אוֹכֶל, וּכְשֶׁתֹּאכַל וְיִהְיֶה לְךָ כֹּחַ תַּחֲזוֹר שׁוּב לְהִשְׁתַּטֵּחַ וּלְהִתְפַּלֵּל עַל הַצִּיּוּן.

לְעֵת זִקְנוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לִטְעוֹם חֲתִיכַת לֶעקִיךְ עִם אֵיזֶה מַשְׁקֶה בֵּין תְּפִלִּין דְּרַשִּׁ"י וְרַבֵּנוּ-תָּם.

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לִנְסוֹעַ וְלִשְׁבּוֹת בְּאוֹתָן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ נוֹסֵעַ בְּחַיָּיו, לִטְשֶׁעְרִין וְכוּ'. בְּדַרְכּוֹ נְסִיעָתוֹ כְּשֶׁנָּסַע בִּשְׁנָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה, אָמַר לרנ"ט "בָּזֶה אֲנִי מַרְאֶה לְךָ אֶת הַדֶּרֶךְ וּבַשָּׁנָה הַבָּאָה תּוּכַל לִנְסוֹעַ כְּבָר לְבַדְּךָ", "דָּא ווּיז אִיךְ דִּיר דִּי וועג אוּן דִּי אַנְדֶּערֶע יָאר וועסְטוּ שׁוֹין קֶענֶען פָּארְן אַלֵיין".

בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-חֹדֶשׁ שְׁבָט שְׁנַת תקע"א, הִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ לְאוּמַאן כְּשִׁשִּׁים אֲנָשִׁים מֵאַנַ"ש, לְהִשְׁתַּטֵּחַ שָׁם עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, וְזוּ הָיְתָה הַהִתְקַבְּצוּת הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ לָזֶה עַל יְדֵי מוֹהַרְנַ"תְ, וְנִשְׁאֲרוּ לִשְׁבוֹת שָׁם בְּשַׁבָּת, כְּשֶׁיָּשְׁבוּ בַּשֻּׁלְחָן בְּלֵיל שַׁבָּת לֹא יָדְעוּ אֵיךְ לְהַתְחִיל לְזַמֵּר אֶת הַזֶּמֶר "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין", כִּי בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ הָיָה רַבֵּנוּ שָׂר אֶת הַמִּלִּים וְאַנַ"ש הָיוּ מַנְעִימִים בְּקוֹלָם וּמְסַיְּעִים אוֹתוֹ, בִּפְרַט בְּסוֹף יְמֵי רַבֵּנוּ לְרוֹב חוּלְשָׁתוֹ, וְכַךְ בְּתוֹךְ הַשִּׂהִיּוֹת פָּתַח מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר: כַּךְ הָיָה אוֹמֵר הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם חֵטְא מִיָּמָיו: "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין" וְאָנוּ הָיֵינוּ מַנְעִימִים בְּקוֹל, בָּם בָּם, בָּם בָּם וְכוּ', וְכַךְ הֵפֵר מוֹהַרְנַ"תְ אֶת הַדְּמָמָה וְהִמְשִׁיךְ הוּא לְזַמֵּר אֶת נִגּוּן רַבֵּנוּ.

זוּגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ מָרַת יוּטָא בַּתְיָה נִפְטְרָה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל שְׁנַת תקפ"ז, וּבְחֶשְׁוָן תקפ"ח שֶׁאֶחֱרָיו נָשָׂא כְּבָר אֶת זוּגָתוֹ הַשְּׁנִיָּה מָרַת דּוּשִׁיל, וְלֶאֱלוּל תקפ"ח נוֹלַד לָהֶם בְּנָם רַבִּי נַחְמָן.

בְּ"שְׁבוּעוֹת הַגָּדוֹל" שֶׁהָיָה אָז הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל וְכוּ' מֵרוֹב הַדִּבּוּרִים הַנִּפְלָאִים שֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְ, הִתְלַחֲשׁוּ אַנַ"ש לְעַצְמָם עַל מוֹהַרְנַ"תְ בְּאֶמְרָם: הֲרֵי הוּא בְּעַצְמוֹ הָרַבִּי, מֵרוֹב הַהִתְפַּעֲלוּת שֶׁהָיָה לְאַנַ"ש מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְ, צָעַק: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי לֹא הָרַבִּי, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי לֹא הָרַבִּי... "אִיךְ וַוייס אִיךְ בִּין נִישְׁט דֶּער רַבִּי, אִיךְ וַוייס אִיךְ בִּין נִישְׁט דֶּער רַבִּי".

כְּשֶׁנָּסַע מוֹהַרְנַ"תְ לְאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ אֶל הָעֲיָרוֹת שֶׁהָיוּ פְּזוּרִים בָּהֶם אַנַ"ש, כְּדֵי לְעוֹרְרָם לְעָנְיַן רַבֵּנוּ, בִּקֵּר אֵצֶל אֶחָד מֵעֲנְיֵי אַנַ"ש שֶׁדָּר בְּסָמוּךְ לְאוּמַאן וּכְשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר לוֹ הַלָּה: רַבִּי נָתָן אִם אַתָּה לֹא בוֹנֶה בַּיִת כְּנֶסֶת מְיוּחָד "קְלוֹיז" עֲבוּר אַנַ"ש לֹא עָשִׂיתָ כְּלוּם. וְהֵבִין מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁצּוֹדֵק הַלָּה בְּדִבָּרָיו, וּמִזֶּה נִתְעוֹרֵר מוֹהַרְנַ"תְ לִבְנוֹת אֶת הַקְּלוֹיז, וְתֵיכֶף אָמַר לְהַלָּה: אִם כַּךְ הַדָּבָר תַּתְחִיל אַתָּה בְּמִצְוָה זוּ וְתֵן רִאשׁוֹן אֶת הַכֶּסֶף, וְנָתַן לוֹ מִיָּד אֶת כָּל כַּסְפּוֹ בְּסַךְ שְׁנֵי רוּבֶּל, כִּי הָיָה עָנִי מָרוּד, וּבָזֶה הִתְחִיל מוֹהַרְנַ"תְ לֶאֱסוֹף מָעוֹת לִבְנְיַת הַקְּלוֹיז. כְּשֶׁהָיָה אַחַר כַּךְ אֵצֶל הַגְּבִירִים בִּטְשֶׁעְרִין, סִפֵּר לָהֶם זֹאת וְהִפְצִיר בָּהֶם בְּאָמְרוֹ לָהֶם: הֶעָנִי הַזֶּה נָתַן אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ, תְּנוּ אַתֶּם גַּם כְּפִי יְכָלְתְּכֶם. בִּזְמַן מְאוּחָר יוֹתֵר שִׂבַּח מוֹהַרְנַ"תְ אֶת הֶעָנִי הַנַ"ל וְאָמַר: עִם שְׁנֵי הָרוּבְּלִים שֶׁלּוֹ בָּנִיתִי אֶת הַקְּלוֹיז.

בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן תקי"א מְסֻפָּר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִסּוֹפֵר אֶחָד וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וְאָמַר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁגַּם הוּא הָיָה רוֹצֶה מְאֹד לְהַשִּׂיג אֶת פַּרְשִׁיּוֹתָיו שֶׁל הַסּוֹפֵר הַהוּא, אוּלָם מֻחְמֶצֶת שֶׁנָּסַע פַּעַם עִם רַבֵּנוּ בַּדְּרָכִים, לָבַשׁ רַבֵּנוּ אֶת תְּפִלָּיו, מֻחְמֶצֶת זֶה, הוּא מְרוּצֶה בָּהֶם יוֹתֵר.

רַבִּי דָּוִד צֶבִי חוֹתֵן מוֹהַרְנַ"תְּ לֹא הָיָה נוֹטֵל אֶת יָדָיו לִסְעוּדָה בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ וְלֹא אָכַל כִּי אִם מְזוֹנוֹת וּפָחוֹת מִכְּשִׁעוּר, וְהַכֹּל מֵחֲמַת חוּמְרוֹת שֶׁבִּנְטִלַּת יָדַיִם, וְזוּנָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ הָיְתָה מְכִינָה עֲבוּרוֹ אֶת הַמְּזוֹנוֹת וְהֵכִינָה שְׁנֵי עוּגִיּוֹת וַחֲצִי עֲבוּר מְזוֹנוֹ, וְאָמַר רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן שֶׁמִּזֶּה רוֹאִים גּוֹדֶל צִדְקוּתוֹ שֶׁלֹּא אָכַל יוֹתֵר מֵהַשִּׁעוּר הַנַ"ל, כִּי הוּא יוֹתֵר מִדֵּי עֲבוּרוֹ, וּפָחוֹת מֵהַשִּׁעוּר הַנַ"ל הָיָה מוּעָט מִדֵּי וְאָכַל רַק כְּדֵי חִיּוּתוֹ מַמָּשׁ.

הָיוּ כָּאֵלּוּ שֶׁרָצוּ לְהִשָּׁמֵט מִשִּׁרוּת הַצָּבָא וְהָיוּ עוֹשִׂים מוּם בְּגוּפָם, כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ פְּטוּר מֵהַצָּבָא, וְהִקְפִּיד עַל זֶה מוֹהַרְנַ"תְּ בִּזְמַנּוֹ.

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ וּשְׁאָר אַנַ"שׁ בְּטִשֶׁרְנוֹבִיל עַל הַחֻתוּנָה שֶׁהָיְתָה שָׁם בֵּין הַבַּת שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אַהֲרֹן מִטְשֶׁרְנוֹבִיל בֶּן הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִם רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּנָה שֶׁל שָׂרָה בַּת רַבֵּנוּ, שָׁאַל רַבִּי מָרְדְּכַי אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ "מַה אוֹמַר רַבְּכֶם עַל עִנְיַן חוֹלִי נוֹפֵל", אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּתוֹרָה ר"א פִּ֭יזַר נָ֣תַן לָ֑אֶבְיוֹנִים רָאשֵׁי֥ תֵיבוֹת נ'פ'ל', עַיֵּן שָׁם. כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי מָרְדְּכַי הִפְטִיר "אִם כַּךְ צְרִיכִים אָנוּ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְפַזֵּר צְדָקָה. "אוֹיבּ אַזוֹי דַארְפָן מִיר אוֹיפְסָנַי אָנְהוֹיבְּן צוּ טַיילְן צְדָקָה".

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּלֶעמְבֶּרְג נָשְׁקוֹ בְּרַגְלוֹ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אוּרִי מִסְטָרְלִיסְק וְשָׁאֲלוֹ: "הַאַתֶּם הוּא זֶה שֶׁחִבֵּר אֶת הַלִּקּוּטֵי תְּפִלּוֹת"? וְאָז מֵרוֹב אַהֲבָתָם לְמוֹהַרְנַ"תְּ לִוּוּהוּ הֲמוֹן עַם עַד חוּץ לָעִיר, וְאָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ בַּדֶּרֶךְ אֶת הַתּוֹרָה, הַנִּעוֹר בַּלַּיְלָה שֶׁבִּלְקוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א סִימָן נ"ב וְנִכְנְסוּ הַדְּבָרִים כָּל כַּךְ בְּלֵב הָאֲנָשִׁים עַד שֶׁכַּמָּה שָׁנִים אַחַר כַּךְ בְּעֵת שֶׁהָיָה שָׁם רנ"ט מָצָא עוֹד אֲנָשִׁים שֶׁקִּיְּמוּ זֹאת.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ, הָרַב מִבְּרַסְלֶב, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן וְאָבִיו שֶׁל הָרַב מִטְשֶׁעְרִין, לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים בַּשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁאַחַר חֲתוּנָתוֹ, וְאָמַר לְזוּנָתוֹ, שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹטָה שֶׁאִם יַעַבְרוּ עֶשֶׂר שָׁנִים לְנִשּׂוּאֵיהֶם וְלֹא תִּפָּקֵד בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא יִגָּרְשֶׁנָּה, כְּדִין הַתּוֹרָה. הָלְכָה לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְסִפְּרָה לוֹ מַה שֶּׁאָמַר לָהּ בַּעֲלָהּ הָרַב, וּבִקְּשָׁה מִמּוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה, וְלֹא עָנָה לָהּ מוֹהַרְנַ"תְּ כְּלוּם, אַחַר כַּךְ כְּשֶׁהִגִּיעָה הַשָּׁנָה הָעֲשִׂירִית, אָמַר לָהּ שׁוּב הָרַב אִם תַּעֲבוֹר הַשָּׁנָה וְלֹא תִּפָּקֵד יִהְיֶה מוּכְרָח לְגָרְשָׁהּ, הָלְכָה שׁוּב לְמוֹהַרְנַ"תְּ בִּבְכִיָּה וּבִקְּשָׁה אוֹתוֹ שֶׁיְּבָרְכֶנָּה בְּבָנִים, נִחַם אוֹתָהּ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לָהּ: "הוּא לֹא יְגָרְשֵׁךְ, הוּא לֹא יְגָרְשֵׁךְ", "עֶר וועט דִּיר נִישְׁט גֶּטְן עֶר וועט דִּיר נִישְׁט גֶּטְן". וְכַךְ הָיָה שֶׁנִּפְקְדָה בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, וְיָלְדָה אֶת הָרַב מִטְשֶׁעְרִין וְאַחַר כַּךְ אֶת אֲחִיו רַבִּי חַיִּים הָרַב מִבְּרַסְלֶב.

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה פַּעַם בְּתִשְׁעָה בְּאָב בִּבְרַאד, וּמֵחֲמַת הַדֶּרֶךְ אֶרֶץ מִפְּנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ לֹא זָרְקוּ שָׁם הָרִיקִים שֶׁבְּבֵית הַכְּנֶסֶת "שְׁטֶעחִיקֶעס" קוֹצִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי כְּמִנְהָגָם בְּכָל שָׁנָה. וְאָמְרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ בַּהֲלָצָה "אַתֶּם הִפְרַעְתֶּם לָנוּ אֶת הַיּוֹם-טוֹב. בְּעֵת שֶׁאכַל מוֹהַרְנַ"תְּ תֵּיכֶף

חָטְפוּ שִׁירִים מִמַּה שֶּׁהִשְׁאִיר. כְּשֶׁרָאָה מוֹהַרְנַ"תְ הַנְהָגָתָם אָמַר: "שָׂמֵחַ אֲנִי שֶׁבָּאתִי לְשָׁם בְּזִקְנוּתִי, כִּי בִּצְעִירוּתִי לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְהַבְלִיג עַל מִנְהָגִים אֵלּוּ.

רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ בָּא בִּשְׁאֵלָה לְאָבִיו, הֱיוֹת שֶׁהַפָּרִיץ הִצִּיעַ לוֹ אֶחָד מִשִּׁלְשָׁה עֲבוֹדוֹת, א. נִיהוּל בֵּית הַדּאַר, ב. נִיהוּל טַחֲנַת הַקֶּמַח, ג. נִיהוּל כְּרִיתַת הָעֵצִים שֶׁבַּיַּעַר הַשַּׁיָּכִים לוֹ, וּבִקֵּשׁ מֵאָבִיו שֶׁיְּיַעֵץ לוֹ אֵיזֶה עֲבוֹדָה לָקַחַת, הִצִּיעַ לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּקַּח אֶת נִיהוּל הַדּוֹאַר. בֶּאֱמֶת לֹא רָצָה מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיְּקַבֵּל כְּלַל שׁוּם אֶחָד מֵהָעֲבוֹדוֹת, כִּי חָפֵץ הָיָה שֶׁיֵּשֵׁב רַק עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא שְׁאָלוֹ רַבִּי יִצְחָק אִם יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֲבוֹדָה אוֹ לֹא, אֶלָּא רַק שֶׁאָלוֹ אֵיזֶה עֲבוֹדָה יְקַבֵּל, עַל כֵּן עָנָה לוֹ כְּפִי שְׁאֵלָתוֹ, כִּי כַּךְ נָהֲגוּ אֲנַ"שׁ מֵאָז וּמִקֶּדֶם לֹא לְצַוּוֹת לַעֲשׂוֹת כַּךְ וְכַךְ בְּדָוְקָא, בְּשׂוּם עִנְיָן.

פַּעַם אַחַר שֶׁגָּמְרוּ אֲנַ"שׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶת אַחַת הַתְּפִלּוֹת, מֵרוֹב הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיָה, אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְ: אֲנִי מַאֲמִין שֶׁרַבֵּנוּ נִמְצָא כַּאן עִמָּנוּ, וּכְשֶׁרַבֵּנוּ כַּאן כָּל הַשִּׁבְעָה רוֹעִים כַּאן, אֲנִי מַאֲמִין בָּזֶה כְּאִלּוּ אֲנִי רוֹאֶה זֹאת, כְּשֶׁאמַר אֶת אֵלּוּ הַתֵּיבוֹת הָאֲחֲרוֹנוֹת הִדְגִּישָׁם כָּל כַּךְ עַד שֶׁסִּפְּרוּ אֲנַ"שׁ שֶׁהִרְגִּישׁוּ בּוֹ שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא רוֹאֶה מַה שֶּׁאוֹמֵר, "אִיךְ גְּלֵיבּ אַז דֶּער רַבִּי אִיז דָּא מִיט אוּנְז, אוּן אַז דֶּער רַבִּי אִיז דָּא זַיְיעֶנען אַלֶּע שִׁבְעָה רוֹעִים דָּא אִיךְ גְּלֵיבּ גְּלַיְיךְ וּוִי אִיךְ זֶעה".

בְּעֵת הַמַּחְלוֹקֶת שֶׁהָיָה עַל אֲנַ"שׁ, דִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְ עִם בְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאוּמַאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ: בְּאִם תִּתְגַּבֵּר הַמַּחְלוֹקֶת כָּל כַּךְ עַד שֶׁלֹּא תּוּכַל לְלֶכֶת לַצִּיּוּן בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה תַּעֲמוֹד אֲפִלּוּ בַּ"רוּט הוּיז" זֶה הָיָה מֶרְכַּז קְנִיּוֹת גָּדוֹל בְּאוּמַאן שֶׁבָּנוּ אוֹתוֹ בְּצוּרָה כָּזוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שׁוּרוֹת חֲנוּיוֹת מִבַּיִת וּמִחוּץ בְּצוּרַת עִגּוּל וְנִתַּן הָיָה לְהַשְׁקִיף מִשָּׁם וְלִרְאוֹת אֶת הַצִּיּוּן וְתַשְׁקִיף מִשָּׁם עַל הַצִּיּוּן וְתֹאמַר שָׁם אֶת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים "תְּהִלִּים הַכְּלָלִי", וְאִם לֹא יִתְּנוּ לְךָ הַמִּתְנַגְּדִים לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת יַחַד עִמָּהֶם, תִּתְפַּלֵּל בְּאוּלָם הַכְּנִיסָה שֶׁל בֵּית-הַכְּנֶסֶת הַנִּקְרָא "פָּאלִישׁ", הָעִקָּר שֶׁתִּהְיֶה בְּאוּמַאן, "אִין אוּמַאן זָאלְסְטוּ זַיין".

אַחַר שֶׁהִדְפִּיס מוֹהַרְנַ"תְ אֶת הַלִּקּוּטֵי תְּפִלּוֹת, אָמְרוּ אֲנַ"שׁ לְמוֹהַרְנַ"תְ: אַתֶּם רְאוּיִם לִהְיוֹת הַבַּעַל תְּפִלָּה הַמְסֻפָּר מִמֶּנּוּ בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֶׂה י"ב, אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְ: הַבַּעַל תְּפִלָּה הוּא רַבֵּנוּ, אוּלָם אִם גַּם אֲנִי מֵאַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הֲרֵינִי הַמֵּלִיץ, "רַבִּי נָתָן אִיר קֶעְרְט צוּ זַיין דֶּער בַּעַל תְּפִלָּה דֶּער בַּעַל תְּפִלָּה אִיז דֶּער רַבִּי אוֹיבּ אִיךְ בִּין פּוּן דֶּעם מֶלֶךְ'ס לַייט בִּין אִיךְ דֶּער מֵלִיץ". אֲנִי יָכוֹל לְלַמֵּד זְכוּת עַל אָדָם שֶׁעָבַר שְׁמוֹנָה מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, "אִיךְ קֶען מְלַמֵּד זְכוּת זַיין אוֹיף אַ מֶענְטְשׁ וָואס הָאט עוֹבֵר גֵּיוֶוען אַכְט הוּנֶדֶערְט מָאל הָאף כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ".

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין שֶׁפַּעַם נָסַע עִם מוֹהַרְנַ"תְּ, וּמוֹהַרְנַ"תְּ הִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַשַּׁחֲרִית בָּעֲגָלָה אוּלָם לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְלַהֵב בִּתְפִלָּתוֹ כְּדַרְכּוֹ, וְרָאָה רנ"ט אֵיךְ שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ מִתְאַמֵּץ מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ, אוּלָם כְּשֶׁהִגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ" הִתְלַהֵב לְמְאֹד, וְהֵיינוּ שֶׁצְּרִיכִים לְהוֹדוֹת לַה' אֲפִלּוּ רַק לְזֵכֶר מְעַט הַקְּדוּשָׁה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְאָדָם - כַּךְ סִפֵּר ראבר"נ שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו רנ"ט, וּמִשָּׁם הִתְפַּלֵּל כְּבָר בְּהִתְלַהֲבוּת כְּהֶרְגֵּלוֹ.

פַּעַם נָסַע מוֹהַרְנַ"תְּ וְהִתְפַּלֵּל עַל הָעֲגָלָה בְּהִתְלַהֲבוּת וְכוּ' כְּדַרְכּוֹ בַּקּוֹדֶשׁ, כְּשֶׁהִגִּיעוּ אַחַר כַּךְ לַאֲכְסַנְיָה קָרְעטְשְׁמָע אָמַר הַבַּעַל עֲגָלָה לְבַעַל הַמָּלוֹן "הַיּוֹם נָסַעְתִּי עִם יְהוּדִי שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּהִתְלַהֲבוּת כָּזוּ שֶׁלֹּא רַק אֲנִי בָּכִיתִי מֵרוֹב הִתְלַהֲבוּת אֶלָּא אֲפִלּוּ הַסּוּסִים בָּכוּ".

פַּעַם כְּשֶׁהָיָה רַבִּי יִצְחָק אֲצֶל אָבִיו מוֹהַרְנַ"תְּ בִּבְרֶסְלֶב נֶאֱבַד לוֹ סְכוּם כֶּסֶף שֶׁהָיָה שַׁיָּךְ לְבֵית הַדִּאַר שֶׁבְּטוּלְטְשִׁין שֶׁהוּא נֶהֱלוֹ כַּיָּדוּעַ, וְנֶעֱצַב מְאֹד מִזֶּה, וְגַם לְמוֹהַרְנַ"תְּ כָּאַב הַדָּבָר מְאֹד וְלֹא הוֹעִילוּ לָזֶה כָּל הַחִפּוּשִׂים וְכוּ', עַד שרנ"ט שֶׁהָיָה מְיוּשָׁב בְּדַעְתּוֹ מְאֹד הָלַךְ וּבָדַק גַּם בְּמָקוֹם זְרִיקַת הָאַשְׁפָּה בְּסַבָּלָנוּת מְרֻבָּה מֵחֵפֶץ לְחֵפֶץ וּמָצָא אֶת הַכֶּסֶף, וּכְשֶׁהֵבִיא אֶת הָאֲבֵדָה שִׂבְּחוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ מְאֹד.

כְּשֶׁנָּסַע מוֹהַרְנַ"תְּ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ אוֹדֶיסָה כַּמְּבוּאָר בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ בִּקֵּר אָז אֵצֶל רַב הָעִיר הַמְכוּנָה "רַבִּי רְאוּבֵלֶ'ע אוֹדֶעסִיר" שֶׁהָיָה מְפוּרְסָם בְּגַדְלוּתוֹ, וְהָיוּ חֲבֵרִים מִנְּעוּרֵיהֶם, וְכַךְ בֵּין הַדְּבּוּרִים אָמַר לוֹ הָרַב: "שָׁמַעְתִּי שֶׁנָּהֲפַכְתֶּם לְחָסִיד הַאִם זוֹכְרִים אַתֶּם עֲדַיִן אֶת הַלִּמּוּד", עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, כֵּן, אָמַר לוֹ הָרַב, "קָשֶׁה לִי אֵיזֶה קוּשְׁיָא חֲמוּרָה בְּטַ"ז שֶׁבְּהִלְכוֹת תְּחוּמִין", וְהִצִּיעַ אֶת שְׁאֵלָתוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, הָלַךְ מוֹהַרְנַ"תְּ וְנִסְגַּר בְּאֵיזֶה חֶדֶר לְמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר, וּכְשֶׁיָּצָא תֵּירֵץ לוֹ אֶת קוּשְׁיָתוֹ, מֵרוֹב הִתְפַּעֲלוּת שֶׁהָיָה לְהָרַב מִפֵּרוּשׁוֹ, אָמַר לוֹ: "אִלּוּ הָיוּ לִי מָעוֹת הָיִיתִי מַדְפִּיס אֶת הַפֵּרוּשׁ שֶׁפֵּרַשְׁתֶּם בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל זָהָב".

אַחַר שֶׁהִדְפִּיס מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת סֵפֶר הַלִּקּוּטֵי מוֹהַר"ן מָכַר מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת לוּחוֹת הַהַדְפָּסָה מַאטְרִיצִין לַמַּדְפִּיס, וְנָתַן לוֹ הַמַּדְפִּיס בִּתְמוּרָה לָזֶה סְפָרִים שׁוֹנִים כְּשׁוּ"ת וְכוּ', וּמוֹהַרְנַ"תְּ לָקַח הַסְּפָרִים וְהֶעֱמִידָם לִמְכִירָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַמֶּרְכָּזִי שֶׁבְּאוּמַאן יַחַד עִם סִפְרֵי רַבֵּנוּ, וּבְעֵת הַמְּכִירָה הָיָה עוֹמֵד וּמְדַבֵּר בַּעֲבוּדַת-הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הִבִּיט אִם שָׂמִים לֵב לְדִבּוּרָיו אִם לַאו, וְהֵיוּ כָּאֵלּוּ שֶׁהָיוּ שׁוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ וּמַלְעִיגִים עָלָיו בְּתָנוּעוֹתֵיהֶם מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ, וּבֵינֵיהֶם הָיָה גַּם רַבִּי עוֹזֵר שֶׁנִּהְיָה לְיָמִים תַּלְמִידוֹ הַמּוּבְהָק, וְנִתְקָרֵב עַל-יְדֵי שֶׁפַּעַם הִטָּה אָזְנוֹ לִשְׁמוֹעַ אֶת דִּבּוּרָיו, וְנִתְלַהֵב וְנִתְעוֹרֵר מְאֹד עַד שֶׁנָּפַל לְרַגְלֵי מוֹהַרְנַ"תְּ וְשָׁאֲלוֹ, "מַהִי תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל אֶחָד שֶׁדִּבֵּר עַל תַּלְמִיד-חָכָם שֶׁמֵּת בְּהִתְכַּוְּנוֹ עַל רַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הַדִּין הַמְבוּאָר בְּשֻׁלְחָן-עָרוּךְ, שֶׁצְּרִיךְ לְקַחַת עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים וְלִלְכֶת יַחַד לְקֶבֶר הַנִּפְטָר

וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה, וְעָשָׂה כֵּן רַבִּי עוֹזֵר, וּמִנַּי אָז נִתְקָרֵב וְנִתְקַשֵּׁר לְמוֹהַרְנַ"תְ בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ וְחָזָק בַּל יִנָּתֵק וְנֶהֱפַךְ לְאֶחָד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידָיו כַּיָּדוּעַ. וְכַךְ נִתְקָרְבוּ עוֹד אֲנָשִׁים לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ. פַּעַם בְּעֵת שֶׁעָמַד מוֹהַרְנַ"תְ עִם הַטַּלִּית עַל כְּתֵפָיו לִפְנֵי עֲטִיפַת הַטַּלִּית שֶׁבִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, סִפֵּר לוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ מַעֲשֶׂה מֵהַצַּדִּיק רַבִּי יֵיבָא מֵאוֹסְטְרָהָא תַּלְמִיד הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, שֶׁפַּעַם הָלַךְ רַבִּי יֵיבָא לֶאֱסוֹף צְדָקָה וְנִכְנַס לְבֵית גְּבִיר אֶחָד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מָעוֹת לִצְדָקָה, וְלֹא אָבָה הַגְּבִיר לָתֵת לוֹ, וְהָלַךְ מִמֶּנּוּ רַבִּי יֵיבָא וְעָשָׂה אֵיזֶה מִצְוָה וְהָלַךְ אַחַר כַּךְ שׁוּב לְבֵית הַגְּבִיר וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שׁוּב צְדָקָה, וְאָז נָתַן לוֹ, וְהִסְבִּיר רַבִּי יֵיבָא הַטַּעַם בָּזֶה שֶׁהוּא מִשּׁוּם שֶׁעַל-יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה קִבֵּל פָּנִים אַחֵרוֹת, וְעַל כֵּן כְּשֶׁבִּקֵּשׁ צְדָקָה שׁוּב מֵהַגְּבִיר אַחֵר עָשׂוֹתוֹ אֶת הַמִּצְוָה נָתַן לוֹ כְּבַקָּשָׁתוֹ". הִתְלַהֵב מוֹהַרְנַ"תְ מִסִּפּוּר זֶה מְאֹד, וְתֵיכֶף עָטַף בְּהִתְלַהֲבוּת אֶת עַצְמוֹ בַּטַּלִּית וְאַחַר הָעִטּוּף כְּשֶׁגִּלָּה אֶת רֹאשׁוֹ אָמַר לְאַנַ"שׁ שֶׁעָמְדוּ בְּסָמוּךְ לוֹ: "נָכוֹן יֵשׁ לִי כְּבָר עַתָּה פָּנִים אַחֵרוֹת"? "אַיָּא אִיךְ הָאב שׁוֹין אִיצְטָער אַ אַנְדֶער פָּנִים". מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר: רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָסַר לָנוּ לְהִתְנַהֵג בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים, אוּלָם כְּשֶׁמִּזְדַּמֵּן תַּעֲנִית שֶׁמְּצַוֶּה הַשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ לָצוּם, צְרִיכִים אָנוּ לַחְטוֹף אוֹתוֹ כְּמוֹ עוּגָה טוֹבָה, "אַז סְ'מַאכְט זַאךְ אַ תַּעֲנִית וָואס דֶּער שֻׁלְחָן-עָרוּךְ הֵייסְט פַאסְטֶן דַּארְף מֶען דָּאס חַאפֶּן וִוי אַ גּוּט לֶעקִיכְל".

סִפֵּר רנ"ט שֶׁרָאָה פַּעַם אֵיךְ לוֹמֵד מוֹהַרְנַ"תְ אַחַר חֲצוֹת אֶת הַתּוֹרָה "כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם" שֶׁבִּלְקוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב סִימָן ז, בְּחֲיוּת וְהִתְלַהֲבוּת כָּזוּ, עַד שֶׁהָיָה נִדְמֶה כְּאִלּוּ שָׁמְעָה מוֹהַרְנַ"תְ עַתָּה מִפִּי מֶרַבֵּנוּ.

בְּעֵת שֶׁדָּחָה מִמֶּנּוּ רַבֵּנוּ בִּשְׁתֵּי יָדָיו אֶת אָחִיו שֶׁל רַבִּי יִצְחָק מֵחַארְשַׁוואטָע, פָּגַשׁ בַּחֲזָרָתוֹ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ וְסִפֵּר לְמוֹהַרְנַ"תְ אֵיךְ שֶׁדָּחָהוּ רַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: זֶה נִקְרָא לִדְחוֹת אוֹתִי אֲפִלּוּ הָיָה רַבֵּנוּ דּוֹחֶה בְּקוֹרוֹת הַבִּנְיָן הַאִם הָיִיתִי עוֹזֵב אֶת רַבֵּנוּ? "דָּאס הֵייסְט מַדְחֶה גִיוֶוען מִיר אֲפִלּוּ וָוען דֶּער רַבִּי וָואלְט מִיר מַדְחֶה גִיוֶוען מִיט דְּרִיקֶעס וָואלְט אִיךְ פּוּן רֶעבְּן אַוועק"?:

מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר: הַמַּגִּיד וְתַלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי תַּלְמִידָיו הָיוּ צַדִּיקֵי אֱמֶת, אַחַר כַּךְ יֵשׁ בֵּינֵיהֶם עֵירוּב טוֹב וָרָע.

מוֹהַרְנַ"תְ פֵּירֵשׁ אֶת הַמִּשְׁנָה: "הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם", וְהֵיינוּ אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה וְתַאֲוָה וְיוֹדֵעַ מִמַּדְרֵיגָתוֹ וְאֵינוֹ מְרַמֶּה אֶת עַצְמוֹ עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה, אוּלָם כְּשֶׁלֹּא דַי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה וְתַאֲוֹת רָעוֹת, עוֹד הוּא חָפֵץ גַּם בְּכָבוֹד אֲזַי הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַלָּלוּ מוֹצִיאוֹת אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וְזֶהוּ הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

רַבִּי עוֹזֵר תַּלְמִיד מוֹהַרְנַ"תְּ נִפְטַר מֵהַקְפָּדָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהִקְפִּיד עָלָיו כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁהָלַךְ וְדִבֵּר עִם רַבִּי נַפְתָּלִי וְרָצָה לְשַׁדְּלוֹ שֶׁיַּכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְיִסַּע אֲלֵיו לְשַׁבָּתוֹת וְכוּ', וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ מָה הוּא רַבִּי עוֹזֵר רוֹצֶה מִמֶּנִּי, "וואס וויל עֶר פּוּן מִיר" וְכוּ', וְלֹא עָבְרוּ יָמִים מוּעָטִים וְנִפְטַר רַבִּי עוֹזֵר.

מוֹהַרְנַ"תְּ אַף-עַל-פִּי שֶׁהִקְפִּיד מְאֹד עַל בְּנוֹ רַבִּי שַׁכְנָא עַל זֶה שֶׁאֵינוֹ שָׁם לִבּוֹ הֵיטֵב לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ וּמַעֲמִיק בָּהֶם, כִּבֵּד וְהֶעֱרִיץ אוֹתוֹ לְמְאֹד, כַּמּוּבָן מֵהַמִּכְתָּבִים שֶׁבָּעָלִים לִתְרוּפָה.

כְּשֶׁהָיָה פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ בְּטַרְהָווִיץ, בְּעֵת שֶׁשָּׁבַת שָׁם בְּשַׁבָּת כְּמוֹ שֶׁנָּהַג רַבֵּנוּ בְּחַיָּיו כִּי כַּךְ נָהַג אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ לִנְסוֹעַ וְלִשְׁבּוֹת בַּמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ נוֹסֵעַ שָׁם בְּחַיָּיו, דִּבֵּר וְהִפְלִיג בִּשְׁבָחוֹ גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, וּבְעֵת שֶׁדִּבֵּר עִם אַנ"שׁ עָמַד "רַבִּי יִצְחָק בֶּע�ר" בַּצַּד וְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת כְּדַרְכּוֹ, נַעֲנָה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לְאַנַ"שׁ: גַּם כַּיּוֹם יֵשׁ לָנוּ רַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, וְהִצְבִּיעַ בְּאֶצְבָּעוֹ עַל רַבִּי יִצְחָק בֶּע�ר, "הַיְינְט הָאבֶּן מִיר אוֹיךְ אַ בַּארְדִּיטְשׁוֹבֶּער רָב".

כְּשֶׁהָיוּ אַנַ"שׁ בָּאִים לְמוֹהַרְנַ"תְּ עַל שַׁבּוּעוֹת, הָיוּ מַקְדִּימִים לָבוֹא יוֹם קוֹדֶם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ גַּם בְּלֵיל סְפִירָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֶר שֶׁהָיְתָה אָז כָּזוּ הִתְעוֹרְרוּת וּפַחַד בְּכָל הָעִיר מֵהַקּוֹלוֹת וְהַצַּעֲקוֹת שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֶר וּמִקְדּוּשַׁת הַחַג הַקָּרֵב וּבָא, עַד שֶׁהָיוּ הַחֲנָוָנִים שֶׁבִּבְרֶסְלֶב סוֹגְרִים אֶת חֲנוּיוֹתֵיהֶם לִפְנוֹת עֶרֶב, כְּדֵי לְהָכִין אֶת עַצְמָם לָזֶה.

פַּעַם כְּשֶׁחָזַר מוֹהַרְנַ"תְּ מֵאוּמַאן, לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, לִבְרֶסְלֶב, שֶׁהָיְתָה עִיר קְטַנָּה, אָמַר: "יֵשׁ גְּוִירָה בַּשָּׁמַיִם עַל עִיר בְּרֶסְלֶב שֶׁיִּסְתַּלְקוּ מִמֶּנָּה אַרְבָּעִים אֲנָשִׁים וְלֹא יָדוּעַ מִי הֵם". וְנָפַל פַּחַד וּמוֹרָא עַל כָּל בְּנֵי הָעִיר.

פַּעַם בְּתְפִלַּת נְעִילָה שֶׁל יוֹם כִּפּוּר בְּעֵת שֶׁאָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הַתֵּיבוֹת "לְמַעַן נָחֵדֵל מֵעוֹשֶׁק יָדֵינוּ" אָמְרָה בְּשִׁאֲגָה גְּדוֹלָה, וּלְאַחַר הַתְּפִלָּה אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ "אֵין הַדָּבָר קָשֶׁה כָּל כַּךְ", כִּי כְּפִי צַעֲקָתוֹ הָיָה נִרְאֶה שֶׁאֵין תִּקְוָה לְשׁוּב מֵעוֹשֶׁק יָדֵינוּ וּפְיָסוֹ רַבֵּנוּ בְּכָךְ.

רַבֵּנוּ צִוָּה עַל מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה חִדּוּשׁ בְּכָל יוֹם, וְכַךְ נָהַג מוֹהַרְנַ"תְּ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְסִפֵּר שֶׁהָיָה עֶרֶב שַׁבָּת אַחַת שֶׁלֹּא הִתְחַדֵּשׁ לוֹ שׁוּם חִדּוּשׁ, וְיָצָאתִי לְחוּץ לָעִיר וְהִתְפַּלַּלְתִּי לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עַל דָּבָר זֶה, וְ"סָחַטְתִּי אֵיזֶה חִדּוּשׁ מֵהָאֶצְבַּע הַקְּטַנָּה", "הָאב אִיךְ אוֹיסְגֵיקְוועטְשְׁט עֶפֶּעס אַ חִדּוּשׁ פּוּן דֶּעם קְלֵיינֶעם פִּינְגֶּער".

בְּעֵת שֶׁשָּׁלַח רַבֵּנוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיִּסַּע לַדֶּרֶךְ וְיִפְגֹּשׁ עִם הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, שָׁנָסַע וְנִטַּלְטֵל אָז בַּדְּרָכִים וְכוּ', וְיִשְׁתַּדֵּל לְשַׁמְּשׁוֹ, וְעָשָׂה כֵּן. פַּעַם נֶעֱמְדוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּאֵיזֶה בֵּית-כְּנֶסֶת, וּמוֹהַרְנַ"תְּ הִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְקוֹלוֹת כְּדַרְכּוֹ, נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מִבָּאֵי בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְאָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְּ: "אַל תְּבַלְבְּלוּ אֶת הָרַב בִּתְפִלָּתוֹ", "זַייט נִישְׁט מְבַלְבֵּל דֶּעם רַב", וְשָׁמַע זֹאת

הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, פָּנָה וְאָמַר לְהַהוּא: "אוּלַי מְבַלְבֵּל אֲנִי אוֹתוֹ" "אֶפְשָׁר בֵּין אִיזֶּה אִים מְבַלְבֵּל"?, יָדוּעַ שֶׁהָרַב כִּבֵּד וְהֶעֱרִיךְ לְמְאֹד אֶת מוֹהַרְנַ"תְ וְהָיָה מְכַנֶּה אוֹתוֹ "נָתַלִ'ע שֶׁלִּי", "מַיין נָתַלִ'ע".

פַּעַם אַחַת הִגִּיעַ לְאִיזֶה עֲיָרָה אַחַת שֶׁהָיָה הַר תָּלוּל לְפָנֶיהָ וּמוֹהַרְנַ"תְ בִּזְרִיזוּתוֹ הַגְּדוֹלָה יָרַד מֵהָעֲגָלָה וְנִגַּשׁ לְבֵית הַטְּבִילָה שֶׁעָמְדָה מִחוּץ לָעִיר וְטָבַל בָּהּ בִּזְרִיזוּת, כִּי כֵן הָיוּ נוֹהֲגִים הַחֲסִידִים לִטְבּוֹל לִפְנֵי כְּנִיסָה לָעִיר, וּכְשֶׁהָעֲגָלָה הִגִּיעָה לְרֹאשׁ הָהָר כְּבָר חִכָּה לָהּ מוֹהַרְנַ"תְ אַחַר טְבִילָתוֹ, כִּי הָיָה זָרִיז מוּפְלָג, וּכְשֶׁרָאָה זֹאת הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב שִׁבְּחוֹ מְאֹד. מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר: הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁסֵּפֶר הַשֶּׁלֶ"ה הוּא הָאוֹצָר שֶׁל הַגַּן-עֵדֶן "פָּאנוּאַרְג", וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁסִּפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת שֶׁלִּי הֵם הַגַּן עֵדֶן בְּעַצְמוֹ.

שִׁבַּח פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְ אֶת הַסֵּפֶר "חַיֵּי אָדָם", וְאָמַר שֶׁמְּחַבְּרוֹ כְּוַן מְאֹד לַהֲלָכָה.

מוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת "קָשֶׁה לִשְׁנֵי גְּדוֹלִים שֶׁיְּדוּרוּ בְּעִיר אַחַת", וּפַעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: "אֲנִי יָכוֹל לָדוּר עִם רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרַסְלֶב בְּעִיר אַחַת", "אֵיךְ קֶען וואוֹינֶען מִיטְן רַב צוּזַאמֶען אִין אַיין שְׁטָאט", הַיְינוּ כִּי מוֹהַרְנַ"תְ בְּשִׁפְלוּתוֹ הַגְּדוֹלָה יָכוֹל הָיָה לִחְיוֹת עִמּוֹ יַחַד בְּשָׁלוֹם אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם גְּדוֹלִים.

רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ הִשְׁתַּדֵּךְ עִם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ מִטְשֶׁעְרִקַאס, אוּלָם זוּוגָם לֹא עָלָה יָפֶה כִּי הָיְתָה צְעִירָה לְיָמִים מְאֹד, וְרָצָה מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּפָּרְדוּ, אוּלָם אָבִיהָ לֹא הִסְכִּים, וְהִפְצִיר בְּמוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיַּמְתִּינוּ עוֹד אֵיזֶה זְמַן עַד שֶׁתִּגְדַּל יוֹתֵר וְיִחְיוּ בְּשָׁלוֹם. לֹא הִסְכִּים לָזֶה מוֹהַרְנַ"תְ כִּי לֹא רָצָה שֶׁבְּנוֹ יִשְׁהֶה לְלֹא אִשָּׁה. אוּלָם אָבִיהָ הִתְמַהְמָה וּמָנַע אֶת סִדּוּר הַגֵּט, נָסַע מוֹהַרְנַ"תְ לִטְשֶׁעְרִקַאס וְצָעַק בָּרְחוֹב: הוּא שׁוֹחֵט אֶת בָּנָיו, הוּא שׁוֹחֵט אֶת בָּנָיו, "עֶר קוֹילְט מַיין קִינְד, עֶר קוֹילְט מַיין קִינְד", וְלֹא הָיָה לְאָבִיהָ בְּרֵירָה אֶלָּא לְהַסְכִּים לְמוֹהַרְנַ"תְ וְקִבְּלָה מֻמָּנוּ גֵּט פִּטּוּרִין. רַבִּי יִצְחָק הָיָה בְּזְמַן הַגֵּירוּשִׁין בְּגִיל חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹתֵר מְעַט.

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר פְּטִירַת מוֹהַרְנַ"תְ, בְּעֵת הַתְּקִיעוֹת, הִשְׁתַּתְּהָה רַבִּי נַחְמָן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי פֶּסַח הַמְכוּנָה נַחְמָן פֶּסַחְ'לֶס מְאֹד בַּהֲכָנוֹתָיו שֶׁלִּפְנֵי הַתְּקִיעוֹת, שֶׁבָּכָה מְאֹד בְּעֵת אֲמִירַת הַזֹּהַר שֶׁלִּפְנֵי הַתְּקִיעוֹת וְכוּ', וּכְשֶׁרָאוּ אַנַ"שׁ שֶׁרַבִּי נַפְתָּלִי מַקְפִּיד עָלָיו, כִּי פָּנָה בְּקֻפֵּידָה וְאָמַר מַדּוּעַ הוּא מַאֲרִיךְ כָּל כַּךְ, הֵבִינוּ כְּבָר אַנַ"שׁ שֶׁלֹּא יַצְלִיחַ בִּתְקִיעוֹתָיו בִּגְלַל קֻפֵּידָתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי, וְכַךְ הָיָה שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ לִתְקוֹעַ בְּשׁוּם אוֹפֶן. עַד שֶׁנִּגַּשׁ "רַבִּי מֵאִיר בְּלֶעכֶער" וְלָקַח אֶת הַשּׁוֹפָר וְתָקַע בּוֹ כָּהוֹגֶן, וּמִנִּי אָז תָּקַע הוּא בְּכָל שָׁנָה.

רַבִּי מַתִּתְיָהוּ לֵיב מִבַּאפְלֶיע הָיָה אָדָם גָּדוֹל וְעוֹבֵד ה' מוּפְלָג מְאֹד, וְהָיָה עוֹד מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ.

רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרִסְלֶב הָיוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים, רַבִּי הִירְשׁ לֵיב שֶׁהִמְשִׁיךְ לְכַהֵן בְּרַבָּנוּת אַחַר אָבִיו. רַבִּי נַחְמָן שֶׁהִתְחַתֵּן עִם בִּתּוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ אוּלָם לֹא הֶאֱרִיךְ יָמִים. וְרַבִּי שִׂמְחָה שֶׁהִתְחַתֵּן עִם בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הָרַב מִטְשֶׁעְרִין שֶׁהָיָה מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ.

בְּנֵי מִשְׁפַּחַת רוֹזְנְפֶלְד שֶׁהָיוּ דָּרִים בְּנֶעְוושֶׁעלִיץ הָיוּ נֶכְדֵי רַבִּי שִׂמְחָה הַנַּ"ל וְנֶכְדֵיהֶם שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן וְרַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הָרַבָּנִים הַנַּ"ל.

אַנַ"שׁ שֶׁהִכִּירוּ אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל לֵיב מִבַּאפָלְיֶע שֶׁהָיָה מִתַּלְמִידָיו הַגְּדוֹלִים שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ סִפְּרוּ שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכוֹחוֹת וּבְהִתְלַהֲבוּת עַד לְהַפְלִיא וּכְשֶׁהָיָה מַגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו" שֶׁבִּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, הָיָה חוֹזֵר עֲלֵיו הַרְבֵּה, עַד שֶׁהִזְדַּעְזְעוּ מִפַּחַד יוֹם הַדִּין כָּל הַשּׁוֹמְעִים אוֹתוֹ.

פַּעַם יָצָא רִנּוּן עַל אִמָּם שֶׁל רַבִּי יְקוּתִיאֵל וְרַבִּי יִצְחָק בֶּער וְהֵבִיאוּ אוֹתָהּ לִפְנֵי הַמַּגִּיד מִטְּרָהוּוִיץ, עָמַד וְקָרָא לְפָנֶיהָ אֶת פָּרָשַׁת סוֹטָה שֶׁבַּתּוֹרָה, וּכְשֶׁסִּיֵּם אֶת הַקְּרִיאָה אָמַר לָהּ: "אִם הַחֲשַׁד אֵינוֹ נָכוֹן יַעֲזוֹר לָךְ ה' וְיִהְיֶה לָךְ בָּנִים טוֹבִים". וְכַךְ הָיָה שֶׁאַחַר כַּךְ נוֹלְדוּ לָהּ אֵלּוּ שְׁנֵי הַבָּנִים הַנַּ"ל רַבִּי יְקוּתִיאֵל וְרַבִּי יִצְחָק בֶּער שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים צַדִּיקִים מוּפְלָגִים מְאֹד כַּיָּדוּעַ מִקּוֹדֶם לֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים. רַבִּי יְקוּתִיאֵל הַנַּ"ל טָמוּן בִּטְּרָהוּוִיץ וְרַבִּי יִצְחָק בֶּער בְּטֶעפְּלִיק. אֲבִיהֶם הָיָה אָדָם פָּשׁוּט שֶׁהִתְפַּרְנֵס מֵעֲבוֹד כּוֹבָעִים.

רַבִּי חַיִּים הַמְכוּנָה רַבִּי חַיִּים שָׂרָה'ס תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, הָיָה חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי הִירְשׁ לֵיב בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, וְהָיָה דָּר בִּכְפַר שׁוּרִיווֹעץ שֶׁלְיַד בְּרִסְלֶב.

בְּעֵת שֶׁלָּקְחוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַצָּבָא בְּכֹחַ, הִנִּקְרָא גְּזֵירַת הַקַּנְטוֹנִיסְטִים, הֶחְבִּיא אִישׁ אֶחָד מֵאוּמַאן אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן בְּבֵית רַבִּי נַפְתָּלִי, מִשּׁוּם שֶׁסָּבַר שֶׁאֵצֶל אָדָם מְבוּגָר וְזָקֵן כְּמוֹהוּ לֹא יְחַפְּשׂוּ. וְהַבַּלְשִׁים שֶׁכִּנּוּ אוֹתָם "לַאוֹשִׁיקֶעס" הֵם לֹא הָיוּ מְמוּנִים עַל זֶה בְּמֵיָחֵד מֵהַמְּמֻשָּׁלָה וְלֹא הָיָה לָהֶם רְשׁוּת לִכְנֹס לִפְנִים הַבַּיִת לַחְטוֹף, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְבַיֵּשׁ אֶת הַמְּמֻשָּׁלָה, אֶלָּא פָּעֲלוּ מֵעֵצֶם בְּהַסְכָּמַת הַמְּמֻשָּׁלָה, תָּפְשׂוּ אֶת הַיֶּלֶד כְּשֶׁשִּׂחֵק לְתוּמְתּוֹ מִחוּץ לַבַּיִת, וְנַעֲשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל מִזֶּה כִּי הַיְּהוּדִים תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם הִתְקוֹטְטוּ עִמָּהֶם עַד שֶׁהִצִּילוּ אֶת הַיֶּלֶד מִיָּדָם, וּבְכָל אוֹתָהּ הָעֵת עָמַד רַבִּי נַפְתָּלִי בִּתְפִלַּת הַשְּׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה, אַחַר כַּךְ אַחַר שֶׁסִּיֵּם אֶת תְּפִלָּתוֹ בָּא אַב הַיֶּלֶד לְהִתְנַצֵּל לִפְנֵי רַבִּי נַפְתָּלִי עַל זֶה שֶׁהִפְרִיעַ לוֹ בִּתְפִלָּתוֹ עַל יְדֵי הַצְּעָקוֹת וְכוּ', אָמַר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מָה כַּוָּנָתוֹ, כִּי לֹא שָׁמַע שׁוּם צְעָקוֹת, כָּל כַּךְ הָיָה דָּבוּק בִּתְפִלָּתוֹ.

רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרִסְלֶב, הִשְׁתַּדֵּךְ עִם רַבִּי מֹשֶׁה הֶעְנְיֶיס, הוּא רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסִינְשְׁטֵיין, אֲבִיו שֶׁל רַבִּי נַחְמָן אָבִי רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסְנְשְׁטֵיין.

בְּהַלְוָיָתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי נִזְרַק בַּקְבּוּק מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַמִּתְנַגְּדִים עַל מִטָּתוֹ בְּעֵת שֶׁעָבְרוּ דֶּרֶךְ בֵּית-הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל שֶׁבְּאוּמַאן שֶׁעָמַד בְּסָמוּךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַמִּתְנַגְּדִים, וְאָמְרוּ אַנַ"שׁ שֶׁבְּזִיּוֹן זֶה עוֹד יִהְיֶה לוֹ לְכָבוֹד גָּדוֹל שָׁם בָּעוֹלָם-הַבָּא.

לְהַלְוָיָתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי בָּא גַּם לְלַוּוֹתוֹ הָרַב שֶׁל אוּמַאן, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּהוּ הַמִּתְנַגְּדִים עַל זֶה, עָנָה לָהֶם וְכִי לֹא אֵלֶּךְ לִלְוָיָה שֶׁל אָדָם צַדִּיק כָּזֶה שֶׁיָּשַׁב יוֹמָם וָלַיְלָה עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה???

רוֹב נוּסְחָאוֹת הַנִּיגּוּן שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים, הֵם מֵהַמַּגִּיד מִטְּרָהוֹוִיץ.

בִּזְמַנּוֹ שֶׁל רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הָרַב מִבְּרַסְלֶב, הָיְתָה עֲגוּנָה אַחַת שֶׁנִּסְעָה לְהַרְבֵּה רַבָּנִים שֶׁיַּתִּירוּ אוֹתָהּ מֵעֲגוּנָתָהּ וְלֹא מָצְאוּ לָהּ הַרְבָּנִים שׁוּם הֶיתֵּר וּכְשֶׁבָּאָה בִּשְׁאֵלָתָהּ אֶל רַבִּי הִירְשׁ לֵיב, הִתִּירָהּ מֵעִיגּוּנָהּ, וְתֵיכֶף נַעֲשָׂה מִזֶּה רַעַשׁ בִּפְרַט מֵהַחוֹלְקִים, בְּאוֹתָהּ עֵת הָיָה אֵיזֶה בְּרִית מִילָה בִּבְרַסְלֶב וְהָיָה הָרַב עַל הַבְּרִית וְכֵן אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי הַחוֹלְקִים, וְכִבְּדוּ אוֹתוֹ בְּסַנְדְּקָאוּת, וְהוּא עָשָׂה הֲכָנוֹת גְּדוֹלוֹת לִפְנֵי זֶה, שֶׁעָטַף אֶת הַתִּנּוֹק עִם טַלִּיתוֹ וְכוּ' וְשָׂהָה זְמַן רַב בַּהֲכָנוֹתָיו, וְכַךְ בְּאֶמְצַע הַשְּׂהִיּוֹת כִּבְּדוּ אֶת הָרַב שֶׁהָיָה מוֹהֵל מוּמְחֶה לָמוּל אֶת הַתִּינוֹק, הָלַךְ הָרַב וְהֵרִים אֶת טַלִּיתוֹ שֶׁל הַחוֹלֵק וּמָל אֶת הַתִּינוֹק לְלֹא שְׂהִיּוֹת וְחָרָה הַדָּבָר לְהַחוֹלֵק מְאֹד, בְּאֶמְצַע הַסְּעוּדָה הִתְחִיל הַחוֹלֵק לְדַבֵּר בְּנוֹגֵעַ לָעֲגוּנָה הַנַּ"ל וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת הָרַב אָמַר: "אִם אַתֶּם רַבִּי מְפוּרְסָם אוֹ לֹא אֵינִי יוֹדֵעַ אוּלָם לִלְמוֹד אֲנִי יוֹדֵעַ, אִם אַתֶּם רוֹצִים, נִשְׁלַח אֶת צַדְדֵי הַהֶיתֵּר שֶׁהִתַּרְתִּי אֶת הָעֲגוּנָה הַנַּ"ל לְהָרַב רַבִּי שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר, וְנִרְאֶה מַה יִּפְסוֹק", וְכַךְ עָשׂוּ שֶׁהֵכִין הָרַב אֶת תְּשׁוּבַת הַהֶיתֵּר שֶׁלּוֹ וְשָׁלְחָהּ לְרַבִּי שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר וּכְשֶׁהֶרְאוּ אֶת הַשְּׁאֵלָה לְרַבִּי שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר, שָׁהָה הַשְּׁלִיחַ מֶשֶׁךְ שִׁשָּׁה יָמִים, עַד שֶׁהֵכִין רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶת כְּתַב הַתְּשׁוּבָה, לְאַחַר שֶׁמָּסַר לַשְּׁלִיחַ אֶת תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁפָּסַק בּוֹ לְאִיסּוּר. נֶעֱמַד רַבִּי שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה, וּכְשֶׁכָּבָר עָמַד לְפָסוֹעַ הַשְּׁלִשָּׁה פְּסִיעוֹת לִתְפִלָּה, חָזַר בּוֹ וְנִגַּשׁ לַאֲרוֹן הַסְּפָרִים וְהוֹצִיא אֵיזֶה סֵפֶר וְעַיֵּן בּוֹ וּכְשֶׁגָּמַר לְעַיֵּן בּוֹ נִגַּשׁ לַשְּׁלִיחַ וּבִקְּשׁוֹ לְהַחֲזִיר לוֹ אֶת כְּתַב הַתְּשׁוּבָה וּבוֹ בַּמָּקוֹם קָרַע אֶת תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁהָיְתָה לְאִיסּוּר כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל וְכָתְבָה מֵחָדָשׁ לְהֶיתֵּר, וּכְשֶׁמְּסָרָהּ לַשְּׁלִיחַ אָמַר לוֹ, תֹּאמַר בְּעִירְךָ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם רַב יָרֵא וְכָשֵׁר, וְהִפְלִיג מְאֹד בְּשִׁבְחוֹ.

רַבִּי יוּדֶל הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי קוּפְסָאוֹת לְטַבַּק אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה, וְהָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַקְּטַנָּה וּכְשֶׁנִּגְמְרָה הָיָה מְמַלְּאָה מֵהַגְּדוֹלָה. פַּעַם כְּשֶׁבָּא אֵלָיו אֶחָד עִם פִּדְיוֹן בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל מַקָּשָׁה לֵילֵד כַּיָּדוּעַ שֶׁעְנְיַן הַפִּדְיוֹנוֹת וְהַמּוֹפְתִים נִמְסַר לוֹ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ, אָמַר "נוּ אָנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן גַּם עַל יְדֵי הָרוּחַ טַבַּק, "נוּ מִיר קֶעֶנֶען מַאכְן אַ פִּדְיוֹן מִיט אַ שְׁמֶעק טַבַּק אוֹיךְ". וְתֵיכֶף יָלְדָה לְמַזָּל-טוֹב.

לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרַסְלֶב קָרָא לְבָנָיו וְצִוָּה לְהַעֲמִיד מִטָּתוֹ בְּאֶמְצַע הַחֶדֶר וְנֶעֱמְדוּ בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ סְבִיבוֹ, וּכְשֶׁרָאָה אֶת כֻּלָּם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ, פָּנָה וְאָמַר לָהֶם, "הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁאֲנִי לַמְדָן, שֶׁאֲנִי חָכָם, וְאִם נָכוֹן הוּא הֲרֵי בְּוַדַּאי יָדַעְתִּי לִבְחוֹר לְעַצְמִי חֵלֶק טוֹב הַחֵלֶק הַטּוֹב הַזֶּה הוּא רַבֵּנוּ, וְעַתָּה אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם בֵּירוּשָׁה אֶת הָעֵצָה הַזּוּ, שֶׁתִּבְחֲרוּ גַּם אַתֶּם בְּרַבֵּנוּ.

רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסְנְשְׁטַיין סִפֵּר, שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו רַבִּי נַחְמָן, שֶׁסָּבוֹ עָבְרוּ עָלָיו כַּמָּה שָׁנִים שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים, וּבָא בְּבַקָּשָׁה לְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק שֶׁיִּתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְהִבְטִיחַ לוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק שֶׁיִּזְכֶּה לְבֵן זָכָר, וּלְפִדְיוֹן נֶפֶשׁ בְּקֹשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁבְּכָל שָׁנָה יָבִיא לוֹ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה זוּג לְבָנִים חֲדָשִׁים. וְכָךְ הָיָה, שֶׁנִּפְקַד וְזָכָה לַשָּׁנָה הַבָּאָה לְבֵן זָכָר, וְהָיָה נוֹתֵן לְבָנִים חֲדָשִׁים לְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק בְּכָל שָׁנָה כְּהַבְטָחָתוֹ. וּכְשֶׁגָּדַל הַבֵּן, הוּא רַבִּי נַחְמָן, הָיָה הוּא בְּעַצְמוֹ הַשָּׁלִיחַ לִמְסֹר אוֹתָם לְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק, וְיָדוּעַ שֶׁרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק הָיָה עוֹמֵד בִּתְפִלָּתוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה מִלֵּיל רִאשׁוֹן עַד לֵיל שֵׁנִי בְּרֶצֶף בְּפִנָּה מְיֻחֶדֶת בְּצַד דָּרוֹם, מִתַּחַת לְשָׁעוֹן בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכָזוֹ הִתְלַהֲבוּת, שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד לְיָדוֹ, וְסִפֵּר רַבִּי נַחְמָן לְבָנוֹ, שֶׁזּוֹכֵר שֶׁפַּעַם אַחַת הֵבִיא לוֹ בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֶת הַלְּבָנִים הַנַּ"ל וּלְבָשָׁם, אַחַר-כָּךְ בְּלֵיל שֵׁנִי שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּשֶׁגָּמַר תְּפִלָּתוֹ, כְּשֶׁפָּתַח רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק חֲגוּרוֹ, אַחַר שֶׁעָמַד כָּל הַמַּעֲת לְעֵת, נָפְלוּ לְבָנָיו הַתַּחְתּוֹנִים וְהִתְפּוֹרְרוּ מֵרֹב הַזֵּעָה וְהַחֲמִימוּת שֶׁהָיָה בָּהֶם. כָּל-כָּךְ הִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק נוֹלַד בִּשְׁנַת תקכ"ה וְנִפְטַר בִּשְׁנַת תקפ"ז, בִּהְיוֹתוֹ בְּגִיל שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיב זָצַ"ל עוֹבֵד ה' גָּדוֹל לִמְאֹד וְהָלַךְ בְּדַרְכָּיו עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק, תַּלְמִיד רַבֵּנוּ.

מִסְתַּבֵּר, שֶׁהַמַּגִּיד מִטְּרָהוּוִיץ עוֹד הָיָה אֵצֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, כִּי כְּשֶׁנִּפְטַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בִּשְׁנַת תק"ך, הָיָה כְּבָר כְּבֶן אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְהָיָה גַּם חָבֵרוֹ וִידִידוֹ שֶׁל רַבִּי נַחוּם מִטְּשֶׁרְנוֹבִּיל, וְגַם הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא, כְּשֶׁהִדְפִּיס אֶת סִדּוּרוֹ, שָׁלַח לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הַסְכָּמָה לְסִדּוּרוֹ.

רַבִּי מָרְדְּכַי דַּיָּן, שֶׁהָיָה דַּיָּן בְּטֶעפְּלִיק בִּפְקֻדָּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, הִנְהִיג מִנְהָג בְּטֶעפְּלִיק, שֶׁבַּיּוֹם שֶׁאוֹמְרִים הַלֵּל, לֹא יַפְסִיקוּ הַקָּהָל בְּסוֹף כָּל מִזְמוֹר וַיַּמְתִּינוּ לְסִיּוּמוֹ שֶׁל הַחַזָּן, אֶלָּא יֹאמְרוּ אֶת כָּל הַמִּזְמוֹרִים בְּרֶצֶף עַד לַפְּסוּקִים "הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב", בִּכְדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק אֶת הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁבַּאֲמִירַת הַהַלֵּל.

אוֹמְרִים, שֶׁהַמִּכְתָּב שֶׁשָּׁלַח מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהָרַב מִסָּאוָרַאן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "עָלִים לִתְרוּפָה", לֹא הִגִּיעַ מִשּׁוּם מָה לְיָדָיו שֶׁל הָרַב.

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבְּרוּ וְהִתְוַכְּחוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁנִּתְקָרְבוּ אַחַר-כָּךְ לְרַבֵּנוּ, עִם מוֹהַרְנַ"תְּ וּבְאֶמְצַע שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ שְׁאֵלָה, בְּאָמְרָם אֵלָיו: "הֲרֵי אִם יִתְנַהֵג הָעוֹלָם כָּךְ וְכָךְ כְּדַעְתְּכֶם, הֲרֵי לֹא יִהְיֶה לָעוֹלָם קִיּוּם וְהֶמְשֵׁךְ, כַּמְצוּי קְשָׁיוֹת אֵלּוּ תָּמִיד בְּפִי הָאֶפִּיקוֹרְסִים, עָנָה לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ בְּלָשׁוֹן הַכָּתוּב: "אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט", "דְּאָנָה זוֹ אַל תִּדְאָגוּ, הָעוֹלָם לֹא יִתְמוֹטֵט", "דִּי וֶועלְט וֶועט נִישְׁט אוּנְטֶער גֵיין".

בְּעֵת שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מוּגְלֶה מִבְּרֶסְלֶב לְנֶעמִירוֹב שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁהִגִּיעוּ יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, לֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְנִיעָה וּבָא לִשְׁהוֹת בְּאוּמַאן עִם אַנַ"שׁ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אוּלָם הַמִּתְנַגְּדִים, שֶׁעָקְבוּ אַחֲרָיו, הִלְשִׁינוּ עָלָיו וּמָסְרוּ אוֹתוֹ לַמֶּמְשָׁלָה, וּבָאוּ הַשּׁוֹטְרִים וְלָקְחוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ לְמַעֲצָר, בְּעֵת שֶׁהָיָה עַל הַצִּיּוּן בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְלֹא אָבוּ לְשַׁחְרְרוֹ, עַד שֶׁכַּמָּה מְגַבִּירֵי הָעִיר אוּמַאן, שֶׁהָיוּ חֲלָקִים מֵאַנַ"שׁ וְחֶלְקָם קְרוֹבִים בְּדַעְתָּם לְאַנַ"שׁ, כְּמוֹ רַבִּי קַלְמָן וְעוֹד, הָלְכוּ לְבֵית הַמּוֹשֵׁל וְהִבְטִיחוּ לָהֶם, שֶׁהֵם לוֹקְחִים עֲלֵיהֶם אֶת הָאַחֲרָיוּת, וְהֵם עֲרָבִים עַל זֶה, שֶׁיַּחְזִירוּ לָהֶם אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ תֵּכֶף בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהִסְכִּימוּ וְשִׁחְרְרוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בָּא מוֹהַרְנַ"תְּ לְבֵית הַמִּשְׁטָרָה וּלְקָחוּהוּ כְּאָסִיר לְשָׁלְחוֹ חֲזָרָה לְנֶעמִירוֹב, וְשָׁלְחוּ עִמּוֹ כַּמָּה שׁוֹטְרִים שֶׁיַּשְׁגִּיחוּ עָלָיו שֶׁלֹּא יִבְרַח, וְהָיָה לְמוֹהַרְנַ"תְּ מִזֶּה חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עַל שֶׁמְּטַפְּלִים בּוֹ כְּאָסִיר שָׁפָל, וְהַמִּתְנַגְּדִים שֶׁבְּלָאדִיזִין הִתְכּוֹנְנוּ, שֶׁכְּשֶׁיַּעֲבוֹר מוֹהַרְנַ"תְּ דַּרְכָּם, יַכּוּ אוֹתוֹ וְכוּ' חַס וְשָׁלוֹם, אוּלָם בְּגִלַּל הַמִּשְׁמָר שֶׁלִּיְוָה אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, לֹא יָכְלוּ לְהוֹצִיא אֶת מַחֲשַׁבְתָּם לְפֹעַל, וְרָאָה מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם סוֹבְבוּ כַּךְ אֶת הַדְּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵאָנֶה לוֹ כָּל רַע. לַשָּׁנָה הַבָּאָה כְּבָר סִדְּרוּ אַנַ"שׁ רִשְׁיוֹן מֵיֻחָד עֲבוּרוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לָבוֹא וְלִשְׁהוֹת עִם אַנַ"שׁ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה.

בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן תקצ"ח מְסֻפָּר, אֵיךְ שֶׁהִזְמִין רַבֵּנוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ לְסְעֻדַּת הַלַּיְלָה, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ לֹא הִתְפַּלֵּל עֲדַיִן מַעֲרִיב, נִשְׁמַט מִמֶּנָּה, וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ לְהַמְתִּין עָלָיו, וּמִמֵּילָא לֹא סָעַד עִם רַבֵּנוּ, עַיֵּן שָׁם. אַחַר-כָּךְ אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהוּא מִתְחָרֵט עַל שֶׁהֶאֱרִיךְ בִּתְפִלַּת הַמַּעֲרִיב, כִּי הָיָה צָרִיךְ לְהִזְדָּרֵז בִּתְפִלָּתוֹ וְלִזְכּוֹת לִסְעֹד עִם רַבֵּנוּ, שֶׁהִזְמִינוֹ לַסְּעֻדָּה.

פַּעַם, כְּשֶׁשִּׁבְּחוּ אַנַ"שׁ בִּפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת אֶחָד בְּאָמְרָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַדְרַת פָּנִים מָפְלֶגֶת, עָנָה לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "הַשָּׁחוֹר שֶׁלִּי יֵשׁ לוֹ הַדְרַת פָּנִים יוֹתֵר יָפֶה" "מַיין שְׁוואַרְצֶער הָאט אַ שֶׁעֶנְעֶרן הַדְרַת פָּנִים" כְּשֶׁכַּוָּנָתוֹ עַל רַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי עוּזִּר, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ הַדְרַת פָּנִים, אוּלָם הָיָה עוֹבֵד ה' מָפְלָג מְאֹד כַּיָּדוּעַ, וְרָצָה לוֹמַר, שֶׁאֵין הַהַדְרַת פָּנִים נֶחְשֶׁבֶת כְּפִי הַמַּרְאֶה הַחִיצוֹנִי, אֶלָּא עִקַּר הַהַדְרַת-פָּנִים תָּלוּי בִּפְנִימִיּוּת הָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הָאָדָם יִרְאֶה לָעֵינַיִם וַה' יִרְאֶה לַלֵּבָב".

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "יָכוֹל אֲנִי לוֹמַר פֵּרוּשׁ עַל "הַמַּהֲרַ"ם שִׂיף" הַמַּקְשֶׁה בְּיוֹתֵר וְלֹא עַל אָדָם, כִּי הָעִקָּר הוּא לֵב נִשְׁבָּר, וּמִי יָכוֹל לָדַעַת אֶת הַלֵּב הַנִּשְׁבָּר שֶׁל הַשֵּׁנִי"? "אֵיךְ וֶועל זָאגְן אַ פְּרוּשׁ אוֹיפְן שְׁוֶועְרִסְטְן מַהֲרַ"ם שִׂיף אוּן נִישְׁט אוֹיךְ אַ מֶעְנְטְש, וָואְרִם דֶּער עִקָּר אִיז דֶּער לֵב נִשְׁבָּר, אוּן וֶוער קֶען וויסְן יֶענֶעמְס לֵב נִשְׁבָּר"?:

אַנַ"שׁ הָיוּ אוֹמְרִים, שֶׁגְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לְגַבֵּי שְׁאָר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ הָיָה גַּם בָּזֶה, שֶׁהוּא הֵבִין וְהִרְגִּישׁ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁעֲנְיַן רַבֵּנוּ הוּא גַּם לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים וְלֹא רַק לְדוֹרוֹ הוּא וְשֶׁעֲנְיַן רַבֵּנוּ בְּהֶכְרַח שֶׁיִּמָּשֵׁךְ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

כְּשֶׁהִתְקָרֵב מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ בְּסוֹף שְׁנַת תקס"ב, כְּבָר לֹא הָיְתָה אֵם רַבֵּנוּ בַּחַיִּים, וְנִפְטְרָה עוֹד בְּהָיוֹתוֹ בְּזְלַאטִיפָּאלִי.

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "הַיּוֹם, כְּשֶׁמַּזְכִּירִים אֶת הָרַבִּי "רַבִּי זוּסְיָא", מַזְכִּירִים אוֹתוֹ בַּשֵּׁם "הָרַבִּי רַבִּי זוּסְיָא", אוּלָם פַּעַם הָיוּ מְכַנִּים אוֹתוֹ "הַמְלַמֵּד הַמְּשׁוּגָּע" "דֶּער מְשׁוּגָּענֶער מְלַמֵּד". וְכָוָנָתוֹ הָיְתָה לוֹמַר, שֶׁכָּל הַיִּרְאִים וְהַכְּשֵׁרִים, הֲרֵי הֵם כִּמְשֻׁגָּעִים בְּעֵינֵי הֶהָמוֹן, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, עַל הַפָּסוּק: "וְסָר מֵרַע מִשְׁתּוֹלֵל" רש"ש. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁאת הָרַב הַקָּדוֹשׁ "רַבִּי פִּנְחָס קוֹרִיצֶעֶר" הָיוּ מְכַנִּים בְּשֵׁם זֶה, וְכֵן בַּשֵּׁם "הַבָּחוּר הַחֵרֵשׁ" "דֶּער שְׁטוּמֶער בָּחוּר", כִּי עָשָׂה עַצְמוֹ כְּחֵרֵשׁ וּכְאִלֵּם וְעָסַק בַּעֲבוֹדַת ה' עַד מְאֹד.

פַּעַם, כְּשֶׁטָּבַל מוֹהַרְנַ"תְּ בַּמִּקְוֶה בִּבְרֶסְלֶב, עָמַד שָׁם אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים וְרָצָה לִשְׁפֹּךְ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ דְּלִי מַיִם רוֹתְחִים, אוּלָם רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶר, שָׁלְוָה אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אָחַז בּוֹ וְכָפַף אֶת יָדוֹ עַד שֶׁנִּשְׁפְּכוּ הַמַּיִם שֶׁבַּדְּלִי וְסָכַל אֶת מִזְמָתוֹ, וּכְשֶׁהִבְחִין מוֹהַרְנַ"תְּ אַחַר-כָּךְ בַּנַּעֲשָׂה, אָמַר: "הוּא כְּבָר יִהְיוּ לוֹ בַּחוּרוֹת זְקֵנוֹת" "עֶר וֶועט שׁוֹין הָאבְּן אַלְטֶע מוֹידְן", וְכֵן הָיָה, שֶׁכָּל בְּנוֹתָיו לֹא הִתְחַתְּנוּ. ר' לֵוִי יִצְחָק שְׁלִיטָ"א עוֹד הִכִּיר אַחַת מִבְּנוֹתָיו, שֶׁהָיְתָה כְּבַת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְמַעְלָה, וְהָיוּ מְכַנִּים אוֹתָהּ וְאֶת אַחְיוֹתֶיהָ "בְּנוֹתָיו שֶׁל פִּצְיָא", כִּי שֵׁם אֲבִיהֶן הָיָה פִּנְחָס.

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר, לְעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל עִנְיַן רַבֵּנוּ: "הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר וִינַצַּח בְּוַדַּאי, אוּלָם אֵיךְ אֲנִי יוֹדֵעַ..." "גָּאט וֶועט אוֹיסְפִירְן, וִוי אַזוֹי וֶוייס אִיךְ נִישְׁט...". וּבֵין אַנַ"שׁ יֵשׁ נֶסְחָא אַחֶרֶת, שֶׁאָמַר: "הַמַּכָּה תִּתְפּוֹצֵץ וְתִבָּקַע וְיִשְׁפֹּךְ הַלֵּיחָה הָרָעָה, אוּלָם אֵיךְ אֲנִי יוֹדֵעַ". "דִּי מַכָּה וֶועט אוֹיסְפְּלַאצְן, וִוי אַזוֹי וֶוייס אִיךְ נִישְׁט".

פַּעַם בָּא אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּהִתְמַרְמְרוּת לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְגִלָּה לוֹ אֶת מַר לִבּוֹ, הֱיוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן בָּחוּר בְּשֵׁם הִירְשׁ, וְהוּא שׁוֹבֵב עַד מְאֹד, שֶׁנּוֹסֵף עַל עֲנִיּוּתוֹ הַגְּדוֹלָה עוֹד הוֹלֵךְ בְּנוֹ בְּשׁוֹבְבוּתוֹ וּמַזִּיק לְרכוּשׁ הָאֲנָשִׁים, שֶׁהוֹלֵךְ וּמַדְלִיק זַנְבוֹת הַבְּהֵמוֹת וְשׁוֹרְפָם וְעוֹד כְּהֵנָה וְכָהֵנָה, עַד שֶׁאֵין בִּיכָלְתּוֹ כְּלָל וּכְלָל לַעֲמֹד בְּשִׁלּוּם הוֹצָאוֹת הַנְּזָקִים שֶׁמַּזִּיק,

כִּי מְחַיְבִים אוֹתוֹ לְשַׁלֵּם לַבְּעָלִים שֶׁנִּזּוֹקוּ עַל יְדֵי בְּנוֹ, וּבְכֵן שׁוֹאֵל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ עֵצָה מַה לַּעֲשׂוֹת. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׂיא לוֹ אִשָּׁה. שָׁאַל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ: "וְכִי מִי יִרְצֶה לָקַחַת אֶת בְּנִי לְחָתָן"? עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "מִי שֶׁיִּהְיֶה כָּל מִי שֶׁיַּסְכִּים לְקַחְתּוֹ לְחָתָן, תַּסְכִּים לַשִּׁדּוּךְ וּתְחַתֵּן אוֹתוֹ", "וֶוער סְ'זָאל זַיין, וֶוער סְ'וֶוועט אִיהֶם וֶוועלְן", וַעֲזָרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִצִּיעוּ לוֹ עֲבוּר בְּנוֹ שִׁדּוּךְ עִם עֲנִיָּה אַחַת וְחִתְּנוּ תֵּכֶף כַּעֲצַת מוֹהַרְנַ"תְּ, וְתֵכֶף לְאַחַר הַחֲתֻנָּה הִשְׁתַּנָּה בְּנוֹ שִׁנּוּי עָצוּם וְנֶהֱפַךְ לְעוֹבֵד ה' וְצַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁמֵּרֹב חִבָּה הָיוּ הָאֲנָשִׁים מְכַנִּים אוֹתוֹ "הַדּוֹד הַלָּבָן" "דֶּער וַיְיסֶער פָּעְטֶער". לְרַבִּי הִירְשׁ הַזֶּה הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן, שֶׁהָיָה הַשַּׁמָּשׁ בַּקְלוֹיז בְּאוּמַאן, אוֹתוֹ רַבִּי הִירְשׁ הָיָה חָבִיב עַל רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער מְאֹד, וְאַנַ"שׁ שֶׁהִכִּירוּהוּ הָיוּ מַרְבִּים לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ, וְסִפְּרוּ מִמֶּנּוּ עֲבָדוֹת גְּדוֹלוֹת. רַבִּי נַחְמָן בְּנוֹ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, נִרְצַח בְּעִיר אוּמַאן בִּזְמַן הַפְּרָעוֹת עַל-יְדֵי הַבּוֹלְשְׁבִיקִים, יִמַּח שְׁמָם.

הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי דָּוִד צְבִי, חוֹתְנוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, נִפְטַר בִּשְׁנַת תקס"ח לְאַחַר פֶּסַח, וּבְאוֹתָהּ עֵת נוֹלַד רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ, וְרָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁרַבִּי דָּוִד צְבִי יִהְיֶה הַסַּנְדָּק, אוּלָם כְּבָר הָיָה חָלוּשׁ וְלֹא יָכוֹל הָיָה לִהְיוֹת סַנְדָּק.

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: "הָאָדָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּדְרִיךְ אוֹתוֹ בָּאֱמֶת שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱמֶת שֶׁל הָאָדָם יְכוֹלָה לְהַטְעוֹת אוֹתוֹ, כִּי אֵינוֹ אֱמֶת לַאֲמִתָּהּ מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָאֱמֶת שֶׁל הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם: "הַדְרִיכֵנִי בַּאֲמִתֶּךָ" הַיְינוּ: הַדְרִיכֵנִי בָּאֱמֶת שֶׁלְּךָ תִּתְבָּרַךְ".

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: "רַבֵּנוּ יִגְמֹר אֶת עִנְיָנוֹ עִם הַבַּעֲלֵי-בָּתִים, הַיְינוּ: עִם הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים וְהַפָּחוּתִים בְּמַעֲלָה, כְּמוֹ שֶׁיִּגְמֹר אֶת עִנְיָנוֹ עִם הַחֲסִידִים". כְּאוֹמֵר, שֶׁכָּל מִי שֶׁרַק יַסֶּה עַצְמוֹ וְיִתְבַּטֵּל לְרַבֵּנוּ עַל כָּל אֲשֶׁר יְצַוֶּה, סוֹף כָּל סוֹף יָבוֹא עַל תִּקּוּנוֹ בִּשְׁלֵמוּת, אִם בַּעַל-הַבַּיִת אִם חָסִיד.

כְּשֶׁדָּר מוֹהַרְנַ"תְּ בִּבְרֶסְלֶב, הָיָה לוֹ בֵּית-מִדְרָשׁ מְיֻחָד, וְרַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁבּוֹ הָיָה מִתְפַּלֵּל רַבֵּנוּ בְּחַיָּיו.

הִתְבַּטֵּא פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "בְּכָל הַסִּפּוּרִים שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ, יֵשׁ לִי אֵיזוֹ שֶׁהוּא הַרְגָּשָׁה בָּהֶם, אוּלָם מַעֲשֶׂה "מִמֶּלֶךְ וְקֵיסָר", הַיְינוּ: מַעֲשֶׂה הַב' שֶׁבְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנִּי לְגַמְרֵי".

לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בִּקֵּשׁ שֶׁיְּסַפְּרוּ לְפָנָיו אֶת שְׁתֵּי הַמַּעֲשִׂיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁבְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לְסִיּוּמָן בַּתֵּבוֹת: "וְאַתָּה בֶּן-הַמֶּלֶךְ נִלְכָּה וְנִסְעָה לְבָתֵּינוּ, וְשָׁבוּ

לְבֵיתָם" "קוּם אַהֶער לָאמִיר אַהֵיים פָּארְן, הָאבְּן זֵי זַאךְ אוּמְגִיקֶעְרְט אַהֵיים", צִוָּה, שֶׁיַּחְזְרוּ עוֹד וְעוֹד עַל הַתֵּבוֹת הַנַּ"ל, וְאַחַר-כָּךְ בְּסָמוּךְ נִפְטַר.

בַּשַּׁבָּת הָאַחֲרוֹנָה לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר בְּעֵת סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת הֲלָכָה אַחַת מִלִּקּוּטֵי הֲלָכוֹת לִפְנֵי אַנַ"שׁ, אַחַר-כָּךְ נָחְלַשׁ מְאֹד, וּמֵחֲמַת חֻלְשׁוּתוֹ הָלַךְ לְהִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב בְּבֵיתוֹ, וּבְדֶרֶךְ הִלּוּכוֹ אָמַר לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה רַבִּי יַעֲקֹב: "יַעְנְקֶל, נָכוֹן שֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר וּמְנַצֵּחַ..." "אַ יָא גָאט פִירְט אוֹיס", וְהוּא עַל-פִּי הַשִּׂיחָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי מוֹהַרַ"ן סִימָן רכ"ט בְּהִתְבַּוְּנוֹ לוֹמַר, שֶׁאַף בַּהֲלִישׁוּתוֹ הַגְּדוֹלָה זָכָה בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ לוֹמַר תּוֹרָה לִפְנֵי אַנַ"שׁ.

בִּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ בֶּאֱלוּל שְׁנַת תקס"ב, נָתַן לוֹ רַבֵּנוּ כַּמָּה הַנְהָגוֹת וְהַדְרָכוֹת, בֵּינֵיהֶם הָיָה סֵדֶר לִמּוּד חַ"י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, וּמוֹהַרְנַ"תְּ הִקְפִּיד מְאֹד לְקַיֵּם אֶת הַשִּׁעוּר הַזֶּה, עַד שֶׁבְּשִׁמְחַת-תּוֹרָה הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר הִתְקָרְבוּתוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁרָקְדוּ הָעוֹלָם בְּשִׂמְחַת-הַתּוֹרָה כַּנָּהוּג, פָּרַשׁ מוֹהַרְנַ"תְּ לְחֶדֶר סָמוּךְ וְלָמַד בּוֹ אֶת הַשִּׁעוּר הַנַּ"ל, וּכְשֶׁהִבְחִין אָבִיו בַּדָּבָר, חָרָה לוֹ זֹאת וְאָמַר בְּזִלְזוּל: "לְבָנִי הוּא נוֹתֵן לִלְמֹד חַ"י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת"? "מַיין קִינְד גִּיט עָר לֶעְרְנֶען אַכְטְצֶן פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת"? כִּי הֶחְשִׁיב אֶת בְּנוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ מְאֹד, וְנִפְגַּע מִזֶּה שֶׁרַבֵּנוּ נוֹתֵן לוֹ הַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִגְדוֹלִים בַּתּוֹרָה כְּמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהָיָה מְגִדּוֹלֵי לַמְדָנֵי עִירוֹ, כַּיָּדוּעַ.

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ עִם אַנַ"שׁ כְּדַרְכּוֹ בַּקּוֹדֶשׁ, נַעֲנָה אַחַר-כָּךְ וְאָמַר: "לְכְאוֹרָה אֵיךְ יָכוֹל הָאָוִיר לִסְבֹּל כָּאֵלּוּ דִּבּוּרִים גְּבוֹהִים, שֶׁאנוּ מְדַבְּרִים? אֶלָּא בְּהֶכְרַח לוֹמַר, מִשּׁוּם שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'אֲפִלּוּ בֵּי עֶשְׂרָה שְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא', שֶׁהֵיכָן שֶׁמִּתְקַבְּצִים עֶשְׂרָה אֲנָשִׁים לְדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שׁוֹרָה שָׁם הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל-כֵּן יְכוֹלִים לְדַבֵּר כָּאֵלּוּ דִּבּוּרִים, כִּי הַשְּׁכִינָה נִמְצֵאת שָׁם". (עיין חיי"מ סעיף שכ"ג שכך אמר רבינו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וצ"ע).

לְרַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁפִּילְבַּאנְד, תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, הַמְכֻנֶּה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל טָעפְּלִיקֶער, שָׁנָסַע עִמּוֹ בַּנְּסִיעוֹת הַנֶּעֱלָמוֹת, הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן, שֶׁהָיָה סוֹחֵר וְהִתְפָּרְנֵס בְּכָבוֹד. הוּא עָשָׂה לְעַצְמוֹ מְעִיל חָרְפִּי יָפֶה הַנִּקְרָא פִּיטֶער וְתָפַר עַל הַמְּעִיל בַּד מִמֶּשִׁי מְהוּדָּר כְּדֶרֶךְ הַנְּגִידִים, וּבָא עִם הַמְּעִיל לְמוֹהַרְנַ"תְּ לְ"שִׂמְחַת-תּוֹרָה". כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, לֹא מָצָא הַדָּבָר חֵן בְּעֵינָיו, וּפָנָה אֵלָיו בְּחָכְמָתוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִיחוּתָא: "רַבִּי נַחְמָן הַמְּעִיל הַיָּפֶה הַזֶּה לֹא מַתְאִים שֶׁתַּנִּיחֵהוּ בַּאֲרוֹן הַבְּגָדִים הַיָּשָׁן שֶׁיֵּשׁ לְךָ, וּבְכֵן צָרִיךְ אַתָּה לְהַחְלִיף אֶת הָאָרוֹן, וְאִם תַּחְלִיף אֶת הָאָרוֹן, צָרִיךְ אַתָּה לְהַחְלִיף גַּם אֶת כָּל רָהִיטֵי בֵּיתְךָ, כִּי אֵן זֶה יָפֶה שֶׁרַק אָרוֹן הַבְּגָדִים יִהְיֶה יָפֶה וּמְהֻדָּר, וּשְׁאָר הָרָהִיטִים כְּמוֹ שֶׁהֵם... וְאִם תַּחְלִיף אֶת רָהִיטֵי בֵּיתְךָ, לֹא יַתְאִימוּ הָרָהִיטִים הַחֲדָשִׁים לַבַּיִת הַיָּשָׁן שֶׁבּוֹ אַתָּה גָּר, כִּי אֵין זֶה יָפֶה שֶׁיִּהְיוּ רָהִיטִים חֲדָשִׁים בְּבַיִת

יָשָׁן, וּבְכֵן צָרִיךְ אַתָּה לְהַחְלִיף אֶת בֵּיתְךָ לְבַיִת אַחֵר יָפֶה יוֹתֵר, וְכָל-כָּךְ הַרְבֵּה מָעוֹת אֵין לְךָ נִמְצָא שֶׁאֵין לְךָ מַסְפִּיק מָעוֹת לְכַסּוֹת אֶת הַהוֹצָאוֹת, שֶׁמֵּסֵב לְךָ הַמְּעִיל הַזֶּה וְעַיִן בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת חוֹשֶׁן מִשְׁפָּט הִלְכוֹת

כְּשֶׁדָּרַשׁ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעֶת הַקִּבּוּץ שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שֶׁאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ, הַיְינוּ: בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תקע"ב לֹא בָּאוּ לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבּוּרָיו כִּי-אִם כַּחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מֵאַנַ"שׁ, כִּי רֹב אַנַ"שׁ הָלְכוּ לִשְׁמֹעַ מִפִּיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק, אוּלָם בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה כְּבָר בָּאוּ רֹב אַנַ"שׁ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, כִּי רָאוּ וְהֵבִינוּ, שֶׁהוּא הוּא הַתַּלְמִיד שֶׁקִּבֵּל בְּיוֹתֵר מֵרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

רַבִּי בָּרוּךְ, חָתָן מוֹהַרְנַ"תְּ, שְׁנָשָׂא אֶת חַנָּה צִירְל בִּתּוֹ, לְאִשָּׁה. לֹא בָּא לְקִבּוּץ אַנַ"שׁ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לַחֲתֻנָּתוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְאַנַ"שׁ, וּכְשֶׁרָצוּ כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיָן זֶה, אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיַּנִּיחוּהוּ לְנַפְשׁוֹ, וְאָמַר לָהֶם: "לְקַחְתִּיו לְחָתָן וְלֹא לְחָסִיד..." "אִיךְ הָאב אִים גִּינוּמֶען פַּאר אַ אֵייֶדעם נִישְׁט פַּאר אַ חָסִיד..." אַחַר-כָּךְ הִתְקָרֵב מְאֹד לְאַנַ"שׁ.

רַבִּי בָּרוּךְ הַנַּ"ל נָשָׂא אֶת בַּת מוֹהַרְנַ"תְּ אַחַר גֵּרוּשֶׁיהָ מֵרַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי אַהֲרֹן, רַב הָעִיר בֶּרֶסְלֶב, כִּי לֹא עָלָה זוּגָם יָפֶה. רַבִּי בָּרוּךְ זֶה הָיָה לַמְדָן מֻפְלָג עַד מְאֹד, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַמִּתְנַגְּדִים הִשְׁתּוֹמְמוּ עַל שֶׁזָּכָה מוֹהַרְנַ"תְּ לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִם תַּלְמִיד-חָכָם מֻפְלָג כְּמוֹתוֹ. אֵין יָדוּעַ, אִם הָיָה עֲדַיִן בָּחוּר אוֹ גָּרוּשׁ וְכוּ', וְהַסְּבָרָא נוֹתֶנֶת שֶׁלֹּא הָיָה בָּחוּר.

מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שִׂבַּח פַּעַם אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן הַמְכֻנֶּה רַבִּי שִׁמְעֶ"לֶה שֶׁמַּשׁ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהוּא מְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק: "אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֹהֶל", וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה, "אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת, אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ".

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לְהַמְתִּין בָּעֶרֶב לְבָנָיו שֶׁחָזְרוּ מֵהַחֶדֶר, כְּדֵי לִסְעֹד עִמָּהֶם סְעֻדַּת עַרְבִית, וְהָיָה מְבָרֵךְ עִמָּהֶם בִּרְכַת-הַמָּזוֹן, וְקוֹרֵא עִמָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, וְהָלְכוּ אַחַר-כָּךְ לִישׁוֹן יַחַד. אַף-עַל-פִּי שֶׁנֹּהַג זֶה לָקַח וְגָזַל מִמֶּנּוּ מִשְּׁעוֹת הַלַּיְלָה וְהִכְבִּיד עָלָיו בְּסֵדֶר קִימַת חֲצוֹת וְכוּ', כְּדֵי לְחַנְּכָם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה.

כַּיָּדוּעַ, נִפְטַר מוֹהַרְנַ"תְּ בָּעִיר בֶּרֶסְלֶב בְּעֶרֶב-שַׁבָּת, וּבְלֵיל-שַׁבָּת רָאָהוּ רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁדַּר בְּאוּמַאן בַּחֲלוֹם, וְרָאָה אוֹתוֹ רָץ מַהֵר, וּשְׁאָלוֹ: "נָתַן לְהֵיכָן הִנְּךָ רָץ"? עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אֲנִי יָשָׁר לְרַבֵּנוּ", "נָתַן אַוואַ לוֹיפְסְטוּ? אִיךְ גְּלַייף צוּם רֶעבְּן". וְיָדַע רַבִּי נַפְתָּלִי כְּבָר מֵחֲלוֹם זֶה, שֶׁהוּא נִפְטַר. וְאָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁמִּזֶּה רוֹאִים אֵיךְ שֶׁזָּכָה מוֹהַרְנַ"תְּ לָבוֹא אֶל רַבֵּנוּ עוֹד לִפְנֵי הַקְּבוּרָה, כִּי הַקְּבוּרָה הָיְתָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת א"ה, עַיֵּן בְּזֹהַר בְּרֵאשִׁית רי"ח:.

פַּעַם, כְּשֶׁחָל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לִהְיוֹת בְּלֵיל יוֹם שֵׁנִי, יָצְאוּ אַנְשֵׁי טֶעפְּלִיק מֵעִירָם לִנְסֹעַ לְאוּמַאן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת-קֹדֶשׁ, וְאֶת הַסְּלִיחוֹת שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנִּקְרָאִים "זְכוֹר בְּרִית" אָמְרוּ יַחְדָּו בְּכָפָר "פַּאלָאנְקֶע" הַקָּרוֹב לְאוּמַאן, וְרוֹב אַנַ"ש מִשְּׁאָר הָעֲיָרוֹת הִקְדִּימוּ לָבוֹא כְּבָר עַל שַׁבָּת, בִּכְדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לוֹמַר גַּם אֶת הַסְּלִיחוֹת בְּאוּמַאן. וּכְשֶׁהִגִּיעוּ אַנַ"ש מִטֶּעפְּלִיק לְאוּמַאן, גָּעַר בָּהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לָהֶם: "אִם כָּךְ אַתֶּם נוֹהֲגִים לָבוֹא לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, טוֹב יוֹתֵר לְנַמְרֵי לֹא", "אַיידָער אַזָא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִיז בֶּעסֶער אִין גַאנְצֶן נִישְׁט". מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה מְכַנֶּה אֶת אַנַ"ש מִטֶּעפְּלִיק "טֶעפְּלִיקֶער בַּעֲלֵי בָּתִּים", אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיוּ עוֹבְדֵי ה' מָפְלָגִים.

רַבִּי "עֲקִיבָא וֶוָלוֶל" הִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ עַל יְדֵי הַדִּבּוּרִים הַנִּלְהָבִים שֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ פַּעַם בְּעֶרֶב יוֹם-כִּפּוּר, שֶׁהַזְכִּיר לִפְנֵי הַשּׁוֹמְעִים אֶת מַה שֶּׁאוֹמְרִים בְּפִיּוּט שֶׁל מוּסָף בְּסֵדֶר הָעֲבוֹדָה, "זְהָבִים מַעֲבִיר וּלְבָנִים לוֹבֵשׁ, שֶׁעֲבוֹדַת הַיּוֹם בְּבִגְדֵי לְבָן", וּבֵאֵר בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁכְּשֶׁנִּכְנָסִים לִפְנֵי וְלִפְנִים, שֶׁמְּרַמֵּז עַל אַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאז פּוֹשְׁטִים מִמֶּנּוּ אֶת כָּל בִּגְדֵי הַזָּהָב וַאֲפִלּוּ אֶת הַחֹשֶׁן עִם הָאֲבָנִים טוֹבוֹת, כִּי כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֵינָם נִכְנָסִים עִם הָאָדָם, בְּעֵת שֶׁנִּכְנָסִים לִפְנֵי וְלִפְנִים. וְרַק נִשְׁאַר בִּגְדֵי הַלָּבָן הַמְרַמְּזִים עַל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים הָאֲמִתִּיִים, וְנִכְנְסוּ דְּבָרִים אֵלּוּ לְלִבּוֹ מְאֹד, וּמִזֶּה הִתְקָרֵב לְמוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נָעָנָה וְאָמַר פַּעַם, לְעִנְיַן הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד מֵאַנַ"ש מִבְּנֵי-בֵּיתוֹ בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְקִבּוּץ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן: "אַ דַאנְק גָּאט אַז נָאךְ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה קוּמְט יוֹם-כִּפּוּר", "תּוֹדָה לָאֵל, שֶׁאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בָּא יוֹם כִּפּוּר", וְאָז נִשְׁאָרִים אַנַ"ש בְּבֵיתָם וּמַשְׁלִימִים בְּנֵי-הַבַּיִת וְסוֹלְחִים אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְעַל-יְדֵי-זֶה חוֹזֵר הַשָּׁלוֹם לְמְקוֹמוֹ, וְאָמַר זֹאת לְרַבִּי יִצְחָק בְּנוֹ, שֶׁהָיָה לוֹ מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מִבְּנֵי-בֵּיתוֹ בְּעִנְיַן זֶה.

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: כְּשֶׁאָדָם הוּא חָסִיד בְּצַעֲירוּתוֹ, אֲזַי יֵשׁ תִּקְוָה שֶׁבְּזִקְנוּתוֹ יִהְיֶה כְּבַעַל-הַבַּיִת פָּשׁוּט אוּלָם כְּשֶׁהָאָדָם בְּצַעֲירוּתוֹ נוֹהֵג כְּבַעַל-הַבַּיִת, אֲזַי בְּזִקְנוּתוֹ הוּא כְּלוּם... "אַז מ'אִיז אַ חָסִיד אִין דֶּער יוּגְנְט, אִיז מָען אוֹיךְ דֶּער עֶלְטֶער אַ פְּרָאסְטֶער בַּעַל-הַבַּיִת אָבֶּער אַז מ'אִיז אִין דֶּער יוּגְנְט אַ בַּעַל הַבַּיִת, אִיז מָען אוֹיךְ דֶּער עֶלְטֶער גָּאר נִישְׁט...".

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: שֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַבָּאָה עִם הִתְחַזְּקוּת וּמֵחֲמָתָהּ, הִיא הִתְעוֹרְרוּת אֲמִתִּית וְיֵשׁ לָהּ קִיּוּם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁבָּאָה הַהִתְעוֹרְרוּת לְלֹא הַהִתְחַזְּקוּת.

מוֹהַרְנַ"תְּ הִתְבַּטֵּא וְאָמַר פַּעַם לְעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְצִיּוּן רַבֵּנוּ: "אִלּוּ הָיְתָה כָּל הַדֶּרֶךְ זְרוּעָה בַּחֲרָבוֹת מְחֻדָּדוֹת, הָיִיתִי גּוֹחֵן עַל יָדַי וְרַגְלַי בִּכְדֵי לְהַגִּיעַ לְצִיּוּן, אֲבָל בְּלִי פַּאסְפּוֹרְט לֹא אֶלָּא הָיִיתִי עוֹשֶׂה אֶת כָּל הַמַּאֲמַצִּים לְקַבֵּל פַּסְפּוֹרְט", "וֶוען סְ'וואלְט גִּיוֶוען דִּי גַאנְצֶע וֶועג מִיט שַׁארְפֶּן שְׁוֶוערְד וּואלְט אִיךְ זַאךְ גֶּעריטְשְׁקֶעט אוֹיף דִּי הֶענְט אוּן אוֹיף דִּי פִּיס, אֲבָּער א�ָן אַ פַּסְפּוֹרְט נִישְׁט, נָאר אִיךְ וּואלְט גִּיטָאן אַלֶּע מָעגְלִיכְקֵייטֶן צוּ בַּאקוּמֶען אַ פַּסְפּוֹרְט".

פַּעַם בְּשִׂמְחַת-תּוֹרָה, הָיָה רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין קָצַת בְּגִלּוּפִין, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁתָה מְעַט יַיִן הַמְשַׂכֵּר, וְנָפַל מֵרֹב הַשִּׂמְחָה לְרַגְלֵי מוֹהֲרַנ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "אַתֶּם הַחַיּוּת שֶׁלִּי אַתֶּם הַחַיּוּת שֶׁלִּי" "אִיר זַיְינְט מַיִין חַיּוּת אִיר זַיְינְט מַיִין חַיּוּת" לְמָחֳרַת שְׁאָלוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ, אִם זוֹכֵר מַה שֶּׁאָמַר אֶתְמוֹל, וְאָמַר לוֹ רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין: "כֵּן, זוֹכֵר אֲנִי וְגַם הַיּוֹם אוֹמֵר אֲנִי כֵּן" אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ: "מַה שֶּׁאַתָּה אוֹמֵר הוּא אֱמֶת, אֲבָל לֹא בְּשִׂמְחַת-תּוֹרָה בְּפֶה שְׁתוּי..." "וואס דוּ זאגְסְט אִיז אֱמֶת, אֲבָער נִישְׁט שִׂמְחַת-תּוֹרָה מִיט אַ פַּארְטְרוּנְקִינְעֶר מוֹיל...":

לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, כְּשֶׁנָּסַע מוֹהֲרַנ"תְּ וְעוֹרֵר אֶת אַנ"שׁ מֵחָדְשׁ בְּעִנְיְנֵי רַבֵּנוּ וּבֵאֵר וְהוֹכִיחַ לָהֶם שֶׁעִנְיַן רַבֵּנוּ נוֹהֵג גַּם עַתָּה, כַּמְסֻפָּר בִּימֵי מוֹהֲרַנ"תְּ, שָׁהָה אָז בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ אֵצֶל אֶחָד מֵאַנ"שׁ, וּכְשֶׁאָכְלוּ אֶת סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם, הִגִּישׁוּ לְפָנָיו מַאֲכָל הֶעָשׁוּי מִבְּאַרְשָׁט סָלֶק, וְהִבְחִין מוֹהֲרַנ"תְּ בְּאֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת שֶׁיָּשַׁב בַּשֻּׁלְחָן, שֶׁלֹּא נָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל מֵהַמַּאֲכָל כְּמוֹ לִשְׁאָר הַמְסֻבִּים, וְשָׁאַל מוֹהֲרַנ"תְּ אֶת בַּעַל-הַבַּיִת עַל זֶה, עָנָה לוֹ בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁלֹּא הִגִּישׁוּ לְהַלָּה מֵהַמַּאֲכָל מֵחֲמַת שֶׁהוּא חוֹלֶה עַל הֶרְיָאָה, וְהַסֶּלֶק מַזִּיק לָזֶה. צִוָּה מוֹהֲרַנ"תְּ לָתֵת מֵהַמַּאֲכָל גַּם לָזֶה הַחוֹלֶה, וּבִפְקֻדַּת מוֹהֲרַנ"תְּ אָכַל הַחוֹלֶה אֶת מַאֲכָל הַבָּאְרְשָׁט וְהִבְרִיא לְגַמְרֵי וְהָיָה לְנֶס. אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁנִּפְגַּשׁ הַחוֹלֶה עִם הָרוֹפֵא, הִשְׁתּוֹמֵם הָרוֹפֵא שֶׁהוּא עֲדַיִן חַי, וְאָמַר לוֹ: "אֶצְלִי הָיִיתָ כְּבָר נֶחְשָׁב כַּאֲפֵס תִּקְוָה..." וְאָמַר לוֹ אַחַר-כָּךְ הָרוֹפֵא: "שׁוּב אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לּוֹמַר לָכֶם הִלְאָה בְּהַנְהָגַת הַמַּחֲלָה כְּלוּם".

אָמַר לְעִנְיָן שֶׁצָּרִיךְ רַק תְּפִלָּה בִּכְדֵי לְבַטֵּל אֶת הַתַּאֲוֹוֹת, וְאֵין מוֹעִיל עַל זֶה עֵצוֹת אֲחֵרוֹת: "כְּשֶׁשּׁוֹבְרִין תַּאֲוָה נִהְיָה מְמֻנֶּה שְׁתַּיִם..." "אַז מ'בְּרֶעכְט אַ תַּאֲוָה וֶוערְט צְוֵויי..." רָצָה לוֹמַר שֶׁאֵת הַתַּאֲוֹוֹת צָרִיךְ לְבַטֵּל לְגַמְרֵי, כִּי אִם רַק שׁוֹבְרִים אוֹתָן יְכוֹלִים אַחַר-כָּךְ לְהִתְגַּבֵּר שׁוּב וּלְהַפִּילוֹ יוֹתֵר, וּכְדָרְךָ מָשָׁל, כְּשֶׁשּׁוֹבְרִין דָּבָר נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ שְׁנֵי חֲלָקִים.

פַּעַם בְּיוֹם חֲמִשִּׁי עֲדַיִן לֹא הָיָה לְמוֹהֲרַנ"תְּ זְכִרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שׁוּם מָעוֹת לְצָרְכֵי שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וּבְחַסְדֵּי ה' הַמְרֻבִּים, שָׁלַח לוֹ אֶחָד מֵאַנ"שׁ, שֶׁגָּר בִּכְפָר סָמוּךְ רוּבֵּל אֶחָד. הָלַךְ מוֹהֲרַנ"תְּ וְנָתַן לְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אֶת הָרֶבֶל וְצִוָּה עָלָיו לְפָרְטוֹ וְלָתֵת מִמֶּנּוּ לַחֲמִשָּׁה מֵאַנ"שׁ עֲנִיִּים, לְכָל אֶחָד עֲשָׂרָה קָאפִּיקָעס. סְכוּם זֶה הָיָה מַסְפִּיק עֲבוּר הֲכָנַת צָרְכֵי שַׁבָּת בְּצִמְצוּם, וְהַחֵצִי הַשֵּׁנִי יַשְׁאִיר עֲבוּרוֹ.

חַנָּה צִירֶל, בִּתּוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"תְּ, סִפְּרָה שֶׁאוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַחֲצוֹת, שֶׁהָיָה מְקַיֵּם אָבִיהָ בְּאוֹתָן שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים, שֶׁהָיָה מֻשְׁלָח מִבְּרֶסְלֶב לְנֶעמִירוֹב, לֹא רָאָתָה אֶצְלוֹ מִקֹּדֶם לָזֶה. מוֹהֲרַנ"תְּ הָיָה הוֹלֵךְ אָז פְּעָמִים לַמְּקוָה פַּעַם לִפְנֵי חֲצוֹת וּפַעַם לִפְנֵי הַתְּפִלָּה.

כַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגּוֹדֶל הַהַסְתָּרָה וְהַעֲלָמַת הַטּוֹב הַנִּמְצָא בָּעוֹלָם, אָמַר: גַּם הַחוֹלֵק עַל רַבֵּנוּ לֹא הָיָה בִּתְחִלָּה מְפוּרְסָם בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל לַחֲלוֹק עַל רַבֵּנוּ נִתְפָּרְסֵם וְנִתְוַדַּע בָּעוֹלָם.

עַל קִבְרוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לֹא נֶחְרַט שׁוּם תֵּיבָה.

כַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגְּדוּלַת רַבֵּנוּ וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ שָׁאֲלוּ רַבִּי שׁ"י הָרַב מִטְשֶׁעִרִין: מוֹהַרְנַ"תְּ, מַה הִנְכֶם כָּל כַּךְ מַפְלִיגִים וּמַרְעִישִׁים בָּעוֹלָם מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ? נַעֲנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: אֲנִי מַרְעִישׁ? "אָז בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל".

שְׁאַל כַּעַם אֶחָד מֵאֲנַ"שׁ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ אִם טוֹב הַדָּבָר שֶׁיִּהְיֶה מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת מֻחְמַת שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: בְּאוֹתָהּ עֵת שֶׁתַּשְׂכִּיר אֶת עַצְמְךָ לְמְלָאכֶת הַמְּלַמְּדוּת תַּשְׂכִּיר אֶת עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתִתְפַּלֵּל בְּפֵירוּשׁ גַּם עַל פַּרְנָסָה, וְאַחַר זְמַן תִּרְאֶה שֶׁהַצְלָחָתְךָ גְּדוֹלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אִם הָיִיתָ מְלַמֵּד.

כְּשֶׁסִּפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁהָרַב מִבַּארְדִיטְשׁוֹב אָמַר שֶׁבְּלֵיל כָּל-נִדְרֵי הָיִינוּ בְּלֵיל יוֹם כִּפּוּר נוֹפֶלֶת יִרְאָה אֲיֻמָּה בְּכָל הָעוֹלָם עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַדָּגִים שֶׁבַּמַּיִם רוֹעֲדִים מִפַּחַד", הִפְטִיר עַל זֶה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: אִם כֵּן כַּמָּה כְּבָר צְרִיכִים לִרְעוֹד כְּשֶׁאֵין רוֹעֲדִים, "וויפְל דַּארְף מֶען שׁוֹין צִיטֶערְן אַז מ'צִיטֶערְט זַאךְ נִישְׁט".

בְּעֵת בִּקּוּרוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בְּנַאלִיצָיָא, נִפְגַּשׁ שָׁם עִם הַחֲסִידִים שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אוּרִי מִסְטְרֶעלִיסְק זַצַ"ל וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּאַהֲבָה וּבִידִידוּת מוּפְלֶגֶת כָּל כַּךְ עַד שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ עַצְמוֹ הִתְפָּעֵל מֵהֶם מְאֹד, וְאָמַר: "אִלּוּ אֶצְלֵנוּ בְּרוּסְיָא הָיוּ כָּאֵלּוּ חֲסִידִים הָיִינוּ יְכוֹלִים לָשֶׁבֶת וּלְהִתְדַּבֵּר יַחַד וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם מַחְלוֹקֶת.

לְעֵת זִקְנָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בִּהְיוֹתוֹ כְּבָר חָלוּשׁ, קָרָא פַּעַם סֵדֶר שְׁמוֹ"ת שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תִּרְגּוּם בְּיוֹם שִׁשִּׁי לִפְנֵי חֲצוֹת הַיּוֹם בִּהְיוֹתוֹ עֲדַיִן מְעוּטָר בְּתְפִלָּיו, שָׁאֲלוּ אֶחָד מֵאֲנַ"שׁ: הֲרֵי אֵין הַדָּבָר מוּסְכָּם עַל פִּי דִּבְרֵי הָאֲרִי"ז הַקָּדוֹשׁ, כִּי עַל פִּי הַסּוֹד נָכוֹן לוֹמַר שְׁמוֹ"ת לְאַחַר חֲצוֹת, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "לֹא אֶת הַכֹּל אֶפְשָׁר לְקַיֵּם עַל פִּי דִּבְרֵי הָאֲרִי"ז זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה", לְעֵת זִקְנָתוֹ בִּהְיוֹתוֹ חָלוּשׁ כֹּחַ.

בִּזְמַן מוֹהַרְנַ"תְּ כְּשֶׁהָיָה אָדָם רוֹצֶה לְנְסוֹעַ לְאֵיזוֹר פּוֹלִין הָיָה צָרִיךְ רִשָּׁיוֹן וּפַסְפּוֹרְט לָזֶה, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ נָסַע לְשָׁם עִם רנ"ט לְלֹא פַּסְפּוֹרְט וְרִשָּׁיוֹן, כִּי אָז נָהֲגוּ שׁוֹטְרֵי הַגְּבוּל לֹא לְבַדּוֹק אֶת הָרַבָּנִים וְהָאַדְמוֹרִי"ם אִם יֵשׁ לָהֶם פַּסְפּוֹרְטִים אֶלָּא רַק שָׁאֲלוּם אִם יֵשׁ לָהֶם פַּסְפּוֹרְט וּכְשֶׁהֵיוּ עוֹנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם נְיָרוֹת מְאוּשָׁרִים שׁוּב לֹא חָקְרוּ וְדָרְשׁוּ אַחֲרֵיהֶם יוֹתֵר. כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ שׁוֹמְרֵי הַגְּבוּל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ אִם יֵשׁ לוֹ פַּסְפּוֹרְט עָנָה: וְכִי בְּיָמִים אֵלּוּ נוֹסְעִים לְלֹא פַּסְפּוֹרְט? וְכַךְ עָבַר אֶת הַגְּבוּל בְּשָׁלוֹם.

בְּבְרִסְלֶב הָיָה דָּר אֶחָד מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ בְּשֵׁם רַבִּי שְׁלֹמֹה רְאוּבֵן זְלָאטָע'ס, כִּנּוּהוּ בְּשֵׁם זֶה עַל שֵׁם אִמּוֹ מָרַת זְלַאטָע, הוּא הָיָה עוֹבֵד ה' גָּדוֹל וּמוּפְלָג בְּמַעֲלָה, אוּלָם חִסָּרוֹן הָיָה לוֹ, שֶׁהָיָה מַרְבֶּה בַּאֲמִירַת בְּדִיחוֹת וְכַדּוֹמֶה, ורנ"ט הָיָה קָשׁוּר אֵלָיו מְאֹד, וְהָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו הַרְבֵּה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם. כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לִמוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לוֹ: לְצַוּוֹת עָלֶיךָ לֹא לִלְמוֹד אֶצְלוֹ אֵינִי יָכוֹל, אוּלָם זֹאת אֲנִי אוֹמֵר לְךָ אִם בְּדַעְתְּךָ לְהַמְשִׁיךְ וְלִדְבֵק בּוֹ מְבַקֵּשׁ אֲנִי מִמְּךָ אַל תְּבוֹא אֵלַי. כִּי דַּרְכּוֹ לֹא מָצְאָה חֵן בְּעֵינַי מוֹהַרְנַ"תְּ. וְהִפְסִיק רנ"ט לִלְמוֹד מִמֶּנּוּ.

רַבִּי רְאוּבֵן שְׁלֹמֹה הַנַּ"ל הָיָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק וְעָלָיו מְסַפְּרִים הַסִּפּוּר שֶׁאָמַר לְהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי מִשְּׁשֶׁרְנוֹבִּיל זַצַ"ל כְּשֶׁרָצָה לְבָרְכוֹ בְּבָנִים שֶׁכְּבָר יֵשׁ לוֹ בְּרָכָה מֵרַבּוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק, וְעַל כֵּן אֵינוֹ חָפֵץ בִּבְרָכָה זוּ מִמֶּנּוּ, וְהִתְפַּלֵּא רַבִּי מָרְדְּכַי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל דְּבָרָיו וְאָמַר "זֶהוּ הַנִּקְרָא אֱמוּנַת חֲכָמִים אֲמִתִּית" כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר כּוֹכְבֵי אוֹר.

כַּיָּדוּעַ הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִתְפַּלֵּל בְּצִעְירוּתוֹ בְּכֹחוֹת וּבְצָעָקוֹת וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, אוּלָם בְּסוֹף יָמָיו, הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּנַחַת וּבְמְנוּחָה.

מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חָבִיב כָּל כַּךְ בְּעֵינֵי אָבִיו וְחוֹתְנוֹ לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ, עַד שֶׁהָיוּ מִתְוַכְּחִים בֵּינֵיהֶם הֵיכָן יֹאכַל וְיִתְאַכְסֵן מוֹהַרְנַ"תְּ. כִּי כָּל אֶחָד רָצָה שֶׁבְּבֵיתוֹ יִשְׁהֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם לְאַחַר שֶׁהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ יָרְדָה חֲשִׁיבוּתוֹ בְּעֵינֵיהֶם. כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ.

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נִזְהָר מְאֹד לְבִלִּי לְהַפְלִיג בְּשִׂבַח תַּלְמִידָיו הָעוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּמַחֲשַׁבְתָּם שֶׁמֶץ שֶׁל גַּאֲוָה.

פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ וְהִפְלִיג בְּשִׂבְחוֹ מְאֹד, שָׁאֲלוֹ אֶחָד מֵאַנַ"ש: מֵאֵיפֹה אַתֶּם לוֹקְחִים אֶת כָּל הַשְׁבָחִים הָאֵלּוּ, וְעָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: אִם הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מִיכַלִי מִזְּלָאטְשׁוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר פַּעַם "כָּזוּ נְשָׁמָה נְקִיָּה כְּמוֹ גּוּף נָקִי וְקָדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי עֲדַיִן לֹא הָיְתָה בָּעוֹלָם? וְכִי יֵשׁ לָנוּ הֲבָנָה וְהַרְגָּשָׁה בִּדְבָרָיו, כְּמוֹ כֵן מַאֲמִינִים אָנוּ בְּשִׂבְחֵי רַבֵּנוּ שֶׁהִתְפָּאֵר וְאָמַר עַל עַצְמוֹ אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בָּהֶם.

רַבֵּנוּ בֵּירֵךְ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה לְהִרְדֵּם יֵרֵדֵם תֵּיכֶף וּמִיָּד, וְכֵן נִתְקַיֵּם בּוֹ שֶׁאָפְלוּ שֶׁיִּתְמַהְמֵהּ בְּשֵׁינַת הַלַּיְלָה, וְרָצָה לִישֹׁן מְעַט כְּדֵי לָקוּם וּלְהִתְעוֹרֵר בְּעֵת חֲצוֹת, תֵּיכֶף כְּשֶׁהֵנִיחַ אֶת רֹאשׁוֹ לִישֹׁן נִרְדַּם תֵּיכֶף וּמִיָּד.

מוֹהַרְנַ"תְּ הִשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיא אֶת רנ"ט לְגַמְרֵי מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִצְלִיחַ עִמּוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהִצְלִיחַ עִם בְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק וְעִם רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי.

שֵׁם זוּגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לֹא יָדוּעַ וְשֵׁם זוּגָתוֹ הַשֵּׁנִיָּה הָיָה דִּישֶׁל.

סִפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁפַּעַם הָלְכוּ הַחֲבְרַיָּיא שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְנַחֵם אֵיזֶה אָבֵל וְהִתְחִילוּ לְדַבֵּר בֵּינֵיהֶם בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ כְּדַרְכָּם, עַד שֶׁשָּׁכְחוּ שֶׁבָּאוּ לְנַחֵם אֶת הָאָבֵל וְהִתְחִילוּ לְרַקּוֹד לְרוֹב הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁבָּא לָהֶם מִדִּבּוּרֵיהֶם וְגַם הָאָבֵל שָׂמַח שֶׁהוּא אָבֵל וְרָקַד עִמָּהֶם.

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "כְּשֶׁמְּדַבְּרִים מֵרַבֵּנוּ, גַּם יָכוֹל לִהְיוֹת כַּךְ". אַז מְ'רְעִדְט פּוּן רֶעדְבְּן, קֶען אוֹיךְ אַזוֹי זַיין".

אָמַר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ: "יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁרַבִּי לֵיפָּא הָיָה חָסִיד וְיָרֵא יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְעַתָּה אֵיפֹה הוּא וְאֵיפֹה אֲנִי". "אִיךְ וַוייס אַז רַבִּי לֵיפָּא"... כֵּן הוּא מִדּוֹר דּוֹר.

אֶחָד מֵאַנַ"שׁ שֶׁרָצָה לָשֶׁבֶת רַק עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְלִבְלִי לַעֲסוֹק בְּשׁוּם עֵסֶק פַּרְנָסָה, וְיִתְפַּרְנֵס מִמַּה שֶׁיִּתְמְכוּ בּוֹ הָאֲנָשִׁים, כְּשֶׁשָּׁאַל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ אִם נָכוֹן שֶׁיַּעֲשֶׂה כַּךְ, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁלֹּא נָכוֹן הַדָּבָר, אֶלָּא עָשׂוֹ לְךָ שִׁיעוּרִים קְבוּעִים לִפְנֵי הֲלִיכָתְךָ לַחֲנוּת וְכֵן בְּתוֹךְ הַחֲנוּת תִּכִּין לְךָ סְפָרִים וּבְכָל רֶגַע שֶׁל פְּנַאי שֶׁיְּזַדְּמֵן לְךָ תֵּשֵׁב וְתֶהְגֶּה בַּתּוֹרָה, וְקִיֵּם זֹאת כָּל יָמָיו.

שָׁאַל פַּעַם אֶחָד אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ אִם יִקְרָא אֶת בְּנוֹ בְּשֵׁם נַחְמָן עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹ עַל שֵׁם אִישׁ אֶחָד מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה אַיְיזִיק, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיָּכוֹל לִקְרוֹא לִבְנוֹ בְּשֵׁם אַיְיזִיק, כִּי גַּם רַבֵּנוּ קָרָא לְעַצְמוֹ בְּשֵׁם אַיְיזִיק בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר שִׁבְחֵי הָר"ן, וּפַעַם אָמַר רַבֵּנוּ וּמַדּוּעַ קָרָאתִי לְעַצְמִי בְּשֵׁם אַיְיזִיק... וְלֹא סַיֵּם, "אוּן פַּאר וָואס הָאבּ אִיךְ מִיר גִּירוּפְן אַיְיזִיק...".

פַּעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ, אִלּוּ לֹא הָיוּ הַמִּתְנַגְּדִים גּוֹרְמִים לִי הֶיזֵק רַק בָּזֶה שֶׁקִּפְּחוּ אֶת פַּרְנָסָתִי לֹא הָיִיתִי דוֹאֲג כְּלָל כִּי יֵשׁ לִי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, "זַיי זָאלְן מִיר מֶער נִיט טָאן נָאר וָואס זַיי זָענָען מִיר מְקַפֵּחַ פַּרְנָסָה וָואלְט אִיךְ נִישְׁט גִּיזְאַרְגְט וָוארוּם אִיךְ הָאבּ בִּטָּחוֹן".

בְּעֵת הַמַּחְלוֹקֶת הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מְחַזֵּק אֶת אַנַ"שׁ בְּאוֹמְרוֹ לָהֶם: בָּרוּךְ הַשֵּׁם וְוָראנִיקֶעס זַיְינָען מִיר נִישְׁט זָ'עדְנָע", וְוָראנִיקֶעס הוּא מַאֲכָל מֵעִיסָה מְבוּשָּׁלֶת, וְהַיְינוּ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלֵינוּ מַחְלוֹקֶת כָּזוּ עַד שֶׁמְּקַפְּחִים אֶת פַּרְנָסָתֵינוּ אַף עַל פִּי כֵן בָּרוּךְ הַשֵּׁם עֲדַיִן יֵשׁ לָנוּ מַה לֶּאֱכוֹל, וְלֹא נָתַן ה' לְמוֹט רַגְלֵינוּ.

כְּשֶׁשִּׁבְּקֵר מוֹהַרְנַ"תְּ בִּקְרִימַנְטְשׁוּק בְּבֵית חַיָּה בַּת רַבֵּנוּ שֶׁנִּשְׂאָה לְהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אַהֲרֹן הַמְכוּנֶה רַבִּי אַרְקָע נֶכְדּוֹ שֶׁל הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא, בְּזִיווּגָה הַשֵּׁנִי, דִּבֵּר שָׁם בַּאֲרוּכָה עִם בַּעֲלָה

רַבִּי אַרְקָע, אַחַר כַּךְ הִפְלִיג רַבִּי אַהֲרֹן בְּמַעֲלָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר, כָּל כְּתְבֵי הָאֲרִ"י מוּנָחִים לוֹ בְּכַף יָדוֹ "דאלניע".

בַּחֲתוּנָה אַחַת שֶׁהָיְתָה בִּבְרַסְלֶב וְנִמְשְׁכָה עַד אוֹר הַבֹּקֶר כְּמִנְהָג הַיָּמִים הָהֵם, נִרְדַּם הַמְּתוֹפֵף בְּאֶמְצַע הַתִּיפּוּף מֵרוֹב עֲיֵפוּת, שְׁמוֹ הָיָה רַבִּי יַעֲקֹב הַמְכוּנָה "יַאנְקֶל", כְּשֶׁהִבְחִין הָאַחְרֵאי שֶׁעָלָיו בְּנִמְנוּמוֹ, נָתַן לוֹ סְטִירַת לֶחִי, וְצָעַק עָלָיו "יַאנְקֶל תּוֹפֵף בְּשִׂמְחָה", "יַאנְקֶל קְלַאפְּף פְּרֵיילַאךְ", הִתְעוֹרֵר יַאנְקֶל מִשְּׁנָתוֹ מִכְּאֵב הַסְּטִירָה וּבָכָה וְהִמְשִׁיךְ לְתוֹפֵף בְּכָל כֹּחוֹ, כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, לָקַח אֶת זֶה לְמָשָׁל לַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּכִּים אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי יְרִידוֹת וְהַשְׁלָכוֹת, אַף עַל פִּי כֵן מוּכָרַח וְחַיָּב הוּא לְהַמְשִׁיךְ לְהַכּוֹת אֶת הַיֵּצֶר הָרַע וְחֵילוֹתָיו בְּשִׂמְחָה.

כְּשֶׁרָצָה אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים הַגְּדוֹלִים לָבוֹא לָגוּר בְּאוּמַאן בִּקְּשׁוּ כִּי חָשַׁב שֶׁבָּזֶה יַכְנִיעַ אֶת אַנַ"שׁ. הָלְכוּ מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי לְרַבִּי הִירְשׁ בָּעֶר לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְמְנוֹעַ זֹאת. כְּשֶׁרָאָם רַבִּי הִירְשׁ בָּעֶר פָּנָה לְחָדְרוֹ וְהִתְמַהְמָה לָצֵאת, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ כָּל-כַּךְ וְהָלְכוּ מִבֵּיתוֹ, בְּדַרְכָּךְ חֲזָרָתָם הִתְמַרְמֵר רַבִּי נַפְתָּלִי לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ, "לְדַעְתִּי גַּם אוֹתוֹ כְּבָר שִׁחֲדוּ הַמִּתְנַגְּדִים, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ לְדַעְתִּי אֵין הַדָּבָר כֵּן אֶלָּא כְּשֶׁרָאָה אוֹתָנוּ בָּאִים, רָצָה לָנוּחַ מְעַט מֵעֲיֵפוּתוֹ לִפְנֵי שֶׁיִּפָּגֵשׁ אִתָּנוּ, וְכַךְ חָזְרוּ לְבֵיתָם, אַחַר רָאָה רנ"ט אֵיךְ שֶׁרַבִּי הִירְשׁ בָּעֶר בָּא וּמִתְקָרֵב לְבֵית מוֹהַרְנַ"תְּ, וְהוֹדִיעַ זֹאת לְמוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בְּבֵיתוֹ בְּעֵת שֶׁיְּדַבֵּר עִמּוֹ, אוּלָם רנ"ט לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק וְנִשְׁאַר בַּבַּיִת וְשָׁמַע מֵאֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת אֵיךְ שֶׁרַבִּי הִירְשׁ בָּעֶר מִתְנַצֵּל לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אֵיךְ שֶׁהָלַךְ לָנוּחַ מְעַט כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם לָבוֹא אוּלָם לְרוֹב עֲיֵפוּתוֹ נִרְדַּם וּבִקֵּשׁ מְאֹד אֶת סְלִיחָתוֹ, וְשָׁמַע גַּם אֵיךְ מוֹהַרְנַ"תְּ מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל. וְעָנָה לוֹ הִירְשׁ בָּעֶר, בֶּאֱמֶת הָיוּ אֶצְלִי הַמִּתְנַגְּדִים וְנִסּוּ לְשַׁחֵד אוֹתִי וּלְהַשְׁפִּיעַ עָלַי, אוּלָם בְּעִירוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ אַרְשָׁה וְאַסְכִּים לְמִתְנַגֵּד עָלָיו לָבוֹא וְלָדוּר בּוֹ?

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן בְּבֵיתוֹ בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר קִדֵּשׁ עַל הַיַּיִן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת.

אַנַ"שׁ אָמְרוּ שֶׁטַּעַם שֶׁלֹּא דָּר מוֹהַרְנַ"תְּ בְּאוּמַאן מִשּׁוּם שֶׁרַבִּי נַפְתָּלִי דָּר שָׁם וּכְדֵי שֶׁלֹּא יַכְחִישׁ אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ, כַּמְבוּאָר בְּתוֹרָה סה חֵלֶק א עַיֵּן שָׁם.

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא פַּעַם בְּשָׁנָה לִשְׁבוּת שַׁבָּת בְּעִיר קְרִימֶנְטְשׁוּק לְאַחַר שֶׁשָּׁבַת בְּעִיר טְשֶׁעֲרִין, רַבִּי אֶפְרַיִם בר"נ שֶׁהָיָה דָּר בִּקְרִימֶעְנְטְשׁוּק הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא וְלִשְׁבוּת בִּטְשֶׁעֲרִין וְלֹא הִסְתַּפֵּק בָּזֶה שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ יָבוֹא בַּשַּׁבָּת הַבָּאָה לְעִירוֹ קְרִימֶנְטְשׁוּק. פַּעַם כְּשֶׁהִגִּיעַ מוֹהַרְנַ"תְּ לִטְשֶׁעֲרִין וְרַבִּי אֶפְרַיִם לֹא הִגִּיעַ, הִפְטִיר מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר, אִלּוּ הָיָה עִמָּנוּ רַבִּי

אֶפְרַיִם בְּשַׁבָּת הָיָה לָנוּ שַׁבָּת נִפְלָאָה, סָמוּךְ לְשַׁבָּת מַמָּשׁ הִגִּיעַ רַבִּי אֶפְרַיִם, וְסִפֵּר רַבִּי אֶפְרַיִם אַחַר כַּךְ מִגּוֹדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיְתָה לוֹ וְאָמַר, בְּלֵיל שַׁבָּת הָיִיתִי עוֹד בְּכֹחִי לְסִבּוֹל אֶת הַהִתְלַהֲבוּת וְהַחֲמִימוּת שֶׁשָּׁרְרָה שָׁם, אוּלָם בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, נִרְטַב הַשֻּׁלְחָן בִּדְמָעוֹתַי וְלֹא יָדַעְתִּי כְּלַל מַה נַּעֲשָׂה עִמִּי.

מְסַפְּרִים, שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּלֶעמְבֶּערְג, הָיָה שָׁם אָז גַּם הָרַבִּי מִקָּאצְק שֶׁבָּא לְהִתְרַפֵּא מִמַּחֲלַת הָרִיאָה, וְהָיָה הָרַבִּי סָגוּר וּמְסֻגָּר וְלֹא הִנִּיחוּ לְאַף אֶחָד לְגֶשֶׁת אֵלָיו, כִּי מִפְּאַת מַחֲלָתוֹ אָסוּר הָיָה לוֹ לְדַבֵּר, וְהָיָה עִמּוֹ שָׁם רַק בַּעַל ה"חִדּוּשֵׁי הָרִי"ם" וְעוֹד אֶחָד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידָיו, וְרָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ לִרְאוֹתוֹ וּבָא וּבִקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁיַּכְנִיסוּהוּ, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן מֵהַסִּבָּה הַנַּ"ל, וְהֵם לֹא יָדְעוּ, מִי הוּא הַמְבַקֵּשׁ, אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיֹּאמְרוּ לָרַבָּם, שֶׁתַּלְמִידוֹ שֶׁל בַּעַל ה"לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" רוֹצֶה לְהִכָּנֵס אֵלָיו, וְכֵן עָשׂוּ, וְנָתַן רְשׁוּת שֶׁיִּכָּנֵס אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ. כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ, יָשַׁב וְדִבֵּר עִמּוֹ מֶשֶׁךְ זְמַן רַב, אַחַר-כָּךְ שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ תַּלְמִידָיו הַנַּ"ל, אֵיךְ עָמַד וְדִבֵּר עִמּוֹ זְמַן רַב כָּל-כָּךְ בְּעֵת חָלְיוֹ הַקָּשֶׁה, שֶׁאסוּר לוֹ הַדִּבּוּר מַחֲמָתָהּ. עָנָה לָהֶם: "הָאַבְרֵךְ הַזֶּה הוּא עִלּוּי בַּחֲסִידוּת" רל"י בְּשֵׁם רַבִּי בֶּן צִיּוֹן אַפְּטֶעֶר.

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ, כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ אֶת הַתּוֹרָה: "רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב" שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" סִימָן ח', חָשַׁבְתִּי, שֶׁתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הִיא כְּתוֹרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן מֵאוֹסְטְרוֹפּוֹלִי זֶכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, אוּלָם כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת הַתּוֹרָה: "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" שָׁם סִימָן כ"ב, רָאִיתִי, שֶׁאלּוּ הֵם בֶּאֱמֶת תּוֹרוֹת רַבִּי נַחְמָן.

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, דְּהַיְינוּ: בִּשְׁנַת תקס"ג, נָסַע עִם רַבֵּנוּ לְמֶעזְבּוּזְ'דִיבְקֶע לִהְיוֹת שָׁם עַל חֲתֻנַּת בִּתּוֹ שָׂרָה, שֶׁהִתְחַתְּנָה שָׁם בְּרֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִיסָן, וְנִשְׁאַר שָׁם עִם רַבֵּנוּ עַד לְאַחַר חַג-הַפֶּסַח, כַּמְסֻפָּר בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ סִימָן ג' עַיֵּן שָׁם, וּמוֹהַרְנַ"תְּ רָצָה שֶׁרַבֵּנוּ יִזְמִינוֹ אֶצְלוֹ לְסְעֻדַּת "לֵיל הַסֵּדֶר" בְּכְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַנְהָגָתוֹ בַּעֲרִיכַת הַ"סֵּדֶר" אוּלָם רַבֵּנוּ לֹא הִזְמִינוֹ, כִּי הָיָה נוֹהֵג לָשֶׁבֶת בְּ"לֵיל הַסֵּדֶר" רַק עִם בְּנֵי-בֵּיתוֹ. אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ מֵרֹב הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ, לְאַחַר שֶׁגָּמַר אֶת הַסֵּדֶר שֶׁלּוֹ, הָלַךְ לִמְקוֹם אַכְסַנְיָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְעָבַר לְיַד הַדֶּלֶת, וְרָאָה אֶת רַבֵּנוּ כְּשֶׁעָמַד עִם הַכּוֹס בְּיָדוֹ וְאָמַר אֶת תְּפִלַּת "שְׁפוֹךְ חֲמָתְךָ", וְזֶה הָיָה לוֹ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב.

כְּשֶׁסָּעַד רַבֵּנוּ עִם בְּנֵי-בֵּיתוֹ, בְּ"לֵיל הַסֵּדֶר", הָיָה יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ הַשֻּׁלְחָן וּבְנֵי-בֵּיתוֹ בְּסוֹף הַשֻּׁלְחָן שֶׁבַּחֶדֶר הַשֵּׁנִי, כִּי הַשֻּׁלְחָן הָיָה אָרֹךְ, וְעָמַד בֵּין שְׁנֵי חֲדָרִים. וּבִשְׁאָר שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים לֹא הָיָה מֵסֵב לַשֻּׁלְחָן עִמָּהֶם כְּלָל.

מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר: "מָשִׁיחַ עוֹד תִּהְיֶה לוֹ עֲבוֹדָה קָשָׁה עִם הַחֲסִידִים יוֹתֵר מֵהָעֲבוֹדָה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ עִם הָאֶפִּיקוֹרְסִים, כִּי לָאֶפִּיקוֹרְסִים יֵרָאֶה מוֹפֵת אֶחָד וְיִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי עִם כָּל חָכְמוֹתֵיהֶם וַחֲקִירוֹתֵיהֶם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עִם הַחֲסִידִים..."

מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר שֶׁלּוּלֵא הַמִּתְנַגְּדִים, הָיָה הוֹלֵךְ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ בְּיוֹם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְהִתְפַּלֵּל שָׁם רש"ש בְּשֵׁם ר"מ טְשֶׁרְנְטְחוֹבֶער שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן.

בְּעֵת שֶׁלָּקְחוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ לְמַאֲסָר בְּהִשְׁתַּדְּלוּת הַמִּתְנַגְּדִים וְכוּ' וְלִוּוּ אוֹתוֹ הַמִּתְנַגְּדִים בְּבִזָּיוֹן גָּדוֹל וְגַם בְּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה חִינְקֶעס עִם שְׁאָר הַמִּתְנַגְּדִים צָחֲקוּ וְהִתְעַלְּלוּ בְּמוֹהַרְנַ"תְ, שָׁמְעוּ אֲנַ"שׁ אֵיךְ שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ אוֹמֵר: "וְכִי מָה אֲנִי שׁוֹמֵעַ אוֹתָם, הִנֵּה כְּבָר יֹאמְרוּ, שֶׁכְּבָר אַרְבָּעִים שָׁנָה לְאַחַר רַבִּי נָתָן", "וואס עֶר אִיךְ זַיי הָאט וֶועט מֶען שׁוֹין זָאגֶן סְ'אִיז שׁוֹין פֶּערְצַיִג יָאר נָאךְ רַבִּי נָתָן". כָּל-כָּךְ הָיָה דָּבוּק תָּמִיד בְּזִכְרוֹן יוֹם הַמִּיתָה.

רַבִּי זַלְמָן הָרַב מִמֶּעְדְוֶודִיבְקֶע, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יִשַּׂעְיָה שָׁלוֹם בֶּן רַבִּי יוּדְל תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, הָיָה דָּבוּק בְּמוֹהַרְנַ"תְ מְאֹד מְאֹד, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְעוֹרְרָה עָלָיו מַחֲלֹקֶת מִבְּנֵי עִירוֹ, וּפַעַם, כְּשֶׁחָזַר מִנְּסִיעָתוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְ הִתְחִילוּ שְׁנֵי אַבְרֵכִים לְדַבֵּר בְּפָנָיו דִּבּוּרֵי בִּזָּיוֹנוֹת וְכוּ' עַל מוֹהַרְנַ"תְ, וְרָצָה רַבִּי זַלְמָן לָצֵאת מֵהַחֶדֶר, וְהָלְכוּ וְנָעֲלוּ בְּפָנָיו אֶת הַדֶּלֶת בִּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה מֻכְרָח לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבּוּרֵיהֶם הָרָעִים. אַחַר-כָּךְ לֹא לָקַח זְמַן רַב וְנִפְטַר אֶחָד מִשְּׁנֵי הָאַבְרֵכִים שֶׁהוּא הָיָה הַמְבֻזֶּה הַגָּדוֹל, וְאָמַר רַבִּי זַלְמָן עַל זֶה: "אֲנִי לֹא עָשִׂיתִי זֹאת, לֹא הֶעֱנַשְׁתִּי אוֹתָם, אוּלָם מִן הַשָּׁמַיִם קִינְאוּ לִכְבוֹדוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ.

פַּעַם, כְּשֶׁסִּפֵּר רַבִּי זַלְמָן לְמוֹהַרְנַ"תְ מִגֹּדֶל הַיִּסּוּרִים שֶׁסּוֹבֵל מֵהַמִּתְנַגְּדִים בְּעֵת הִתְקָרְבוּתוֹ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, צִוָּה עָלָיו מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּשְׁתֹּק וְלֹא יַעֲנֶה לַחוֹלְקִים כְּלָל, אַחַר-כָּךְ אָמַר פַּעַם רַבִּי זַלְמָן: "בָּזֶה שֶׁאָמַר לִי מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁאֶשְׁתֹּק וְלֹא אֶעֱנֶה לָהֶם, בָּזֶה נָתַן לִי אֶת הַכֹּחַ, שֶׁאוּכַל לִשְׁתּוֹק.

מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא פַּעַם בְּשָׁנָה לְעִיר מֶעְדְוֶודִיבְקֶע, כִּי מֵחֲמַת שֶׁהָיְתָה סְמוּכָה לְטְשֶׁעֶרִין רָצָה לְבַקֵּר גַּם שָׁם, מֵחֲמַת שֶׁרַבֵּנוּ הָיָה דָּר שָׁם, וְאַחַר-כָּךְ הָיָה נוֹסֵעַ לְטְשֶׁעֶרִין עַל שַׁבָּת קֹדֶשׁ וְהָיָה מִתְאַכְסֵן בְּבֵית רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מְחֻתָּנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְרַבִּי זַלְמָן הָרַב מִמֶּעְדְוֶודִיבְקֶע, מֵרֹב דְּבֵקוּתוֹ וְהִתְקַשְּׁרוּתוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְ, לֹא הִסְתַּפֵּק בָּזֶה שֶׁשָּׁהָה מוֹהַרְנַ"תְ בְּעִירוֹ, וְהָיָה נוֹסֵעַ אַחֲרָיו לְטְשֶׁעֶרִין.

סִפֵּר רַבִּי זַלְמָן הָרַב מִמֶּעְדְוֶודִיבְקֶע, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁבָּא לְטְשֶׁעֶרִין לְשַׁבַּת כִּדֵי לִשְׁהוֹת שָׁם בְּשַׁבָּת עִם מוֹהַרְנַ"תְ, רָצָה לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי מוֹהַרְנַ"תְ מִיָּד בְּבוֹאוֹ, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה כָּבֵר בְּחַדְרוֹ, וּלְרֹב דְּבֵקוּתוֹ וְהִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לִרְאוֹת פָּנָיו, לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק וּפָתַח חֲרִישִׁית אֶת דֶּלֶת חַדְרוֹ הַמְיֻחָד שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, וְרָאָה אוֹתוֹ עוֹמֵד וּפָנָיו בּוֹעֲרִים וְלוֹהֲטִים מְאֹד, וְאָמַר,

כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת לְאַנַ"ש: "מָה אוֹמַר לָכֶם, מָאתַיִים מְנוֹרוֹת שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת מְנוֹרוֹת פָּנָיו לָהֶטוּ וְאָמַרְתִּי לְעַצְמִי: אֲנִי זַלְמָן, מַטְעֶה אֶת עַצְמִי בִּרְאִיָתִי, אוּלָם הִבַּטְתִּי הֵיטֵב שׁוּב וְרָאִיתִי שׁוּב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְתֵכֶף כְּשֶׁהִבְחִין בּוֹ מוֹהַרַנ"תְּ, פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: "אַה, זֶה אַתָּה זַלְמָן"?, וְנֶהֱפְכוּ פָּנָיו כְּמִקֹּדֶם, עַד שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ זֶה הָאַחֲרוֹן גָּדוֹל מֵהָרִאשׁוֹן, אֵיךְ שֶׁבֵּן רֶגַע נִשְׁתַּנּוּ פָּנָיו לְהֶרְגֵּלוֹ. "וָואס זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגָן צַוּוי הוּנְדֶערְט לָאמְפֶּן דְּרַיי הוּנְדֶערְט לָאמְפֶּן דָאס פָּנִים הָאט גִּיבְּרֶענְט הָאב אִיךְ בַּיי זִיךְ גִּיטְרַאכְט אִיךְ זַלְמָן זָאל זִיךְ נַעְרְן עֶר הָאט גִּילוֹיכְטָן אַ דָאס בִּיסְטוּ זַלְמָן". סִפּוּר זֶה שָׁמַע רל"י מֵרַבִּי הִירְשׁ לֵיב בֶּן רַבִּי אַייזִיק קְרַאסִינְשְׁטַיין, בְּטֶעפְּלִיק, שֶׁשָּׁמְעָה מִפִּי רַבִּי זַלְמָן בְּעַצְמוֹ.

כְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּבֵית מוֹהַרַנ"תְּ, כַּמּוּבָא בִּמְכְתְּבֵי מוֹהַרַנ"תְּ מִכְתָּב ל"א, הוֹצִיאוּ הַמִּתְנַגְּדִים קוֹל וְאָמְרוּ: "כָּל מִי שֶׁרַק מִתְקָרֵב אֶל מוֹהַרַנ"תְּ נִפְטָר".

בְּ"שָׁבוּעוֹת הַגָּדוֹל", שֶׁהָיָה נִקְרָא בְּפִי אַנַ"ש "דֶּער גְּרוֹיסֶער שָׁבוּעוֹת", שֶׁהָיָה בִּשְׁנַת תקצ"ה, הִגִּיעַ אָז מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל גַּם רַבִּי שִׁמְעוֹן תַּלְמִידוֹ וְשַׁמָּשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ עִם בְּנוֹ, כְּדֵי לְמְצֹא לוֹ זִוּוּג בְּחוּץ-לָאָרֶץ, כִּי קָשֶׁה הָיָה לוֹ לְמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁשָּׁמַע אֶת דִּבּוּרֵי מוֹהַרַנ"תְּ, הִתְפַּעֵל כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁפָּנָה לְרַבִּי יִצְחָק, הַמְכֻנֶּה רַבִּי אִיצִל, חָתָן הַמַּגִּיד מִטֶּרָהוּוִיץ, וְאָמַר לוֹ: "תָּמִיד חָשַׁבְתִּי עַל מוֹהַרַנ"תְּ שֶׁהוּא תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, כַּעֵת אֲנִי רוֹאֶה שֶׁהוּא הוּא הָרַבִּי בְּעַצְמוֹ" "אִיךְ הָאב גִּיקְלָעְרְט אַז עֶר אִיז אַ תַּלְמִיד אִיךְ זָעה אַז עֶר אִיז גָּאר דֶּער רַבִּי אַלַיין". וְאָמַר לוֹ עוֹד: "אֲנִי הֲרֵי מֵבִין עַל "יְהוּדִי טוֹב", כְּלוֹמַר: "רַבִּי", כִּי עָזַבְתִּי אֶת כָּל מְפָרְסְמֵי הַדּוֹר וְהִתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ בִּהְיוֹתוֹ עֲדַיִן יֶלֶד, וּבְכֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ, שֶׁכַּיּוֹם מוֹהַרַנ"תְּ הוּא הוּא צַדִּיק הַדּוֹר" "אִיךְ בִּין דָּאךְ אַ מֵבִין אוֹיף אַ "גּוּטֶער יוּד", אִיךְ הָאב דָּאךְ אָפּ גְּלָאזְט אַלֶּע מְפָרְסָמִים אוּן זִיךְ מְקָרֵב גִּיוֶוען צוּ אַ אִינְגְּל זָאג אִיךְ דִּיר, אַז הַיְינְט אִיז רַבִּי נָתָן צַדִּיק הַדּוֹר".

בְּחַיֵּי מוֹהַרַנ"תְּ הָיוּ אַנַ"ש מִתְקַבְּצִים אֲלֵיהֶן עַל שַׁבָּת חֲנֻכָּה, אוּלָם לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ נִפְסַק הַדָּבָר וְרַק מְעַטִּים הָיוּ בָּאִים אָז לְאוּמַאן.

מוֹהַרַנ"תְּ אָמַר: "הַצַּדִּיק רַבִּי זוּשָׁא אָמַר, שֶׁעַל הַכֹּל יוּכַל לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, חוּץ מִיּוֹם הַנְּסִיעָה. וַאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁאֲנִי מוּכָן לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן גַּם עַל יוֹם הַנְּסִיעָה, רַק תְּלוּי לְפִי הַיּוֹם. "וָועדְלִיג וּוי דֶּער טָאג". כָּל-כָּךְ שָׁמַר אֶת הַזְּמַן, עַד שֶׁמּוּכָן לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן מֻדְגָּדָּק גַּם עַל עֶת נְסִיעוֹתָיו.

כַּיָּדוּעַ, הָיָה מוֹהַרַנ"תְּ מַקְפִּיד מְאֹד עַל כָּל שְׁעוֹתָיו וְרָגָעָיו, וּבְגָלַל זֶה הָיוּ לוֹ כַּמָּה שְׁעוֹנִים בְּבֵיתוֹ, וּפַעַם אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת עַל מַאֲמַר הַמִּשְׁנָה שֶׁבְּאָבוֹת: "אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה", שֶׁאָדָם שֶׁאֵינוֹ חַי עִם הַשָּׁעוֹן וְהַזְּמַן, אֵינוֹ אָדָם.

מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה נִזְהָר כָּל-כָּךְ מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּרְפוּאוֹת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַסְּגֻלּוֹת הַמּוּבָאוֹת בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת כִּסְגֻלָּה לִרְפוּאָה, לֹא אָבָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

כְּשֶׁנִּגְמְרוּ שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְ מֻגְלָה לְנֶעמִירוֹב בֵּין הַשָּׁנִים תקצ"ה-תקצ"ח וְהָיָה מְדֻבָּר שֶׁיַּחֲזֹר לִבְרֶסְלֶב, אָמַר מֹשֶׁה חִינְקֶעס הַחוֹלֵק: "נוּ, נוּ, כְּשֶׁבְּכַף יָדִי יִגְדְּלוּ שְׂעָרוֹת יַחֲזֹר הוּא לְכָאן. הִנֵּה, כְּבָר הוֹלֵךְ אֲנִי לַמּוֹשֵׁל "הַגָּארֶדְנִיטְשָׁא" וַאֲסַדֵּר עִנְיָן זֶה שֶׁלֹּא יוּכַל מוֹהַרְנַ"תְ לָבוֹא". וְקָם וְהָלַךְ לְבֵית הַמּוֹשֵׁל וְתֵכֶף כְּשֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ, הִרְגִּישׁ שֶׁלֹּא בְּטוֹב וְנִפַּל מִתְעַלֵּף, וְהַמּוֹשֵׁל שֶׁרָאָהוּ מִתְעַלֵּף, חָשַׁשׁ שֶׁיַּעֲלִילוּ עָלָיו שֶׁרָצָה לְהָרְגוֹ מֵחֲמַת עֲשִׁירוּתוֹ, וְעַל-כֵּן צִוָּה לְמִשְׁרָתָיו לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּיתוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד. אוּלָם, לֹא מָצְאוּ עֲגָלָה לְהוֹצִיאוֹ וְלַהֲבִיאוֹ לְבֵיתוֹ, עַד שֶׁבְּלֵית בְּרֵרָה לָקְחוּ עֲגָלָה הַמּוֹלִיכָה צוֹאָה וְזֶבֶל, וּבַעֲגָלָה זוֹ לָקְחוּהוּ לְבֵיתוֹ, וְנִפְטַר תֵּכֶף. וְעַיֵּן בְּמִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְ מִכְתָּב קנ"ג.

בְּעֵת הַלְוָיָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה חִינְקֶעס יָצָא מוֹהַרְנַ"תְ מֵעִיר בְּרֶסְלֶב, כִּי אָמַר: "לְהִשָּׁאֵר בָּעִיר וְלֹא לָלֶכֶת לְהַלְוָיָתוֹ אֵינִי יָכוֹל, כִּי הֲרֵי בְּכָל זֹאת תָּמִיד הָרַבֶּה בְּרַבֵּנוּ בְּהִיוֹתוֹ מְקֹרָב אֵלָיו, וְלָלֶכֶת לַלְוָיָה, גַּם אֵינִי רוֹצֶה בִּגְלַל כָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁנִּגְרָם עַל יָדוֹ, וְעַל כֵּן יָצָא בְּמֶשֶׁךְ זְמַן הַלְוָיָתוֹ מֵעִיר בְּרֶסְלֶב...

כְּשֶׁסִּפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁמֹּשֶׁה חִינְקֶעס הִתְפָּאֵר שֶׁהוּא מוּכָן לְמָכֹר לְכָל הַמְעֻנְיָן אֶת שִׂכַּר הַצַּדְּקוּת שֶׁנָּתַן לְרַבֵּנוּ, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: "זֶה כְּבָר לֹא יַעֲזֹר לוֹ" "דְּאַס וֶועט אִיהֶם שׁוֹין נִישְׁט הֶעלְפֶן". כְּשֶׁבִּכְוָנָתוֹ לוֹמַר, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְקִלְקֵל מַה שֶּׁקִּלְקֵל עַל יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת, אַף-עַל-פִּי-כֵן סוֹף-כָּל-סוֹף יְקַבֵּל אֶת שְׂכַר הַצַּדְּקוּת שֶׁנָּתַן לְרַבֵּנוּ.

מֹשֶׁה חִינְקֶעס, שֶׁדִּבֵּר בִּכְפָר שֶׁעֲרִיוֶועץ, הִתְחִיל לְחַלֵּק עַל מוֹהַרְנַ"תְ אַחַר שֶׁנִּשָּׂא אֶת זוּגָתוֹ הַשְּׁנִיָּה שֶׁהָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל הָרַב מִטְּאמְשְׁפִּיל שֶׁהָיָה מְקֹרָב לַחוֹלְקִים, וְהִיא אֲשֶׁר הִטְּתָה אֶת לִבּוֹ לַחֲלֹק עַל מוֹהַרְנַ"תְ וְאַנַ"שׁ.

כַּיָּדוּעַ, שֶׁדִּבֵּר מֹשֶׁה חִינְקֶעס אֶת בִּתּוֹ עִם רַבִּי אַבְרָהָם בֶּעְרְנְיוּ נֶכֶד רַבֵּנוּ, וְאַחַר-כָּךְ בִּגְלַל הַמַּחֲלֹקֶת, הִתְגָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ. הַגֵּט נַעֲשָׂה בְּאַכְזָרִיּוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁאֲפִלּוּ אֶת הַסַּלִּית שֶׁקִּבֵּל לַחֲתֻנָּתוֹ לָקְחוּ מִמֶּנּוּ בַּחֲזָרָה... אוּלָם אֲפִלּוּ חֲבֵרָיו הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁל מֹשֶׁה חִינְקֶעס, צָחֲקוּ וְהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ, וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: "אוֹצָר כָּזֶה, וְאַבְרֵךְ יָקָר כָּמוֹהוּ אַתָּה מְגָרֵשׁ מִבֵּיתְךָ"? רַבִּי אַבְרָהָם בֶּעְרְנְיוּ הָיָה אַבְרֵךְ יָקָר מְאֹד מְאֹד וְהָיְתָה לוֹ צוּרָה וְהַדְרַת פָּנִים מֻפְלֶגֶת, עַד שֶׁכָּל רוֹאָיו הָיוּ מְעִידִים עַל גֹּדֶל יִרְאָתוֹ וְצִדְקוּתוֹ.

לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, רָאָה אֶת רַבֵּנוּ בַּחֲלוֹם אוֹחֵז בְּיָדוֹ אֶת הַסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף, בִּקֵּשׁ מוֹהַרְנַ"תְ מֵרַבֵּנוּ שֶׁיְּלַמֵּד עִמּוֹ בַּסֵּפֶר הַזֶּה, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "עֲבוּר זֶה הִנְךָ כְּבָר צָרִיךְ לָבוֹא אֵלַי". "פַּאר דֶּעם דַּארְפְסְטוּ שׁוֹין קוּמֶען צוּ מִיר" הַיְינוּ: עֲבוּר דְּבָר גָּדוֹל כָּזֶה. כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת

מוֹהַרְנַ"תְּ לִפְנֵי אַנַ"שׁ עָנָה וְאָמַר: "אַף-עַל-פִּי שֶׁאָמַר לִי פַּעַם רַבֵּנוּ, "ה' עִמְּךָ וְאַל תִּפְחַד", "גָּאט אִיז מִיט דִּיר שְׁרֶעק דִּיךְ נִיט", אַף-עַל-פִּי-כֵן מְפַחֵד אֲנִי מֵחֲלוֹם זֶה.

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת רָצוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר בְּרֶסְלֶב לְהַפְסִיק לָתֵת לַעֲנִיֵּי אַנַ"שׁ בְּכָל יוֹם חֲמִישִׁי אֶת הַסִּיר עִם הַקֶּמַח, שֶׁכָּךְ הָיוּ נוֹהֲגִים לְחַלֵּק לְכָל הָעֲנִיִּים סִיר מָלֵא עִם קֶמַח, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לֶאֱפוֹת בּוֹ חַלּוֹת לְשַׁבַּת-קוֹדֶשׁ. כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְמשֶׁה חִינְקֶעס, עָצַר בַּעַדָם וְאָמַר לַמִּתְנַגְּדִים: "זֹאת לֹא". וְלֹא נָתַן לָהֶם רְשׁוּת לְהוֹצִיאוֹ לַפֹּעַל. כְּשֶׁשָּׁמַע מִזֶּה מוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר: "הֲרֵי אָמַר כְּבָר רַבֵּנוּ, שֶׁבְּכָל עוֹלָה יֵשׁ יֹשֶׁר, כַּמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן ע"ח. עַל-כֵּן גַּם לְמשֶׁה חִינְקֶעס, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ אֵיזֶה יֹשֶׁר בֵּין כָּל הָעַוְלוֹת שֶׁלּוֹ.

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ שׁוֹהֶה בְּאוּמַאן, הָיָה מִתְאַכְסֵן בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי, וְדוֹדָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהָיְתָה דָּרָה בְּאוּמַאן, הָיְתָה נוֹדֶבֶת לְרַבִּי נַפְתָּלִי עֲבוּר הָאֲרוּחַ, כִּי אֶצְלָהּ לֹא רָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ לְהִתְאַכְסֵן, וְעַל-כֵּן נָהֲגָה כָּךְ.

פַּעַם נִכְנַס לְקִלּוּיז אֵיזֶה מִתְנַגֵּד בְּשֵׁם "שְׁנֵיאוֹר דָּוִד" וְהִתְחִיל לִצְעֹק עַל אַנַ"שׁ וּלְדַבֵּר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא כַּהֶגֶן, אָמַר עָלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁהוּא שֵׁד, כְּשְׁמוֹ כָּךְ הוּא, כִּי שְׁנֵיאוֹר דָּוִד רָאשֵׁי-תֵּבוֹת ש"ד.

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "כָּל מִי שֶׁרַק יִתְחַבֵּר לְרַבֵּנוּ, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, שׁוּב לֹא יַעַזְבֵנוּ רַבֵּנוּ לְעוֹלָם עַד שֶׁיְּתַקְּנוֹ".

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הִשְׁתַּדְּלוּ הַמִּתְנַגְּדִים לְהוֹצִיא צַו גֵּרוּשׁ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ וּלְגָרְשׁוֹ מִכָּל אוּקְרַאִינָא, אוּלָם כְּשֶׁעִיֵּן מוֹשֵׁל הָעִיר בַּפְּרוֹטוֹקוֹל וּבְכָתַב הַתְּבִיעָה נֶגְדּוֹ, הֵבִין, שֶׁאֵין הָאַשְׁמָה בְּמוֹהַרְנַ"תְּ, וְעַל-כֵּן כְּדֵי לְהַשְׁתִּיק אֶת הַמַּלְשִׁינִים, צִוָּה שֶׁיַּחֲזֹר מוֹהַרְנַ"תְּ לְעִיר מוֹלְדְתּוֹ לְנֶעמִירוֹב, וְזֶה הָיָה סְטִירַת לֶחִי לַמִּתְנַגְּדִים, כִּי נֶעמִירוֹב רְחוֹקָה מִבְּרֶסְלֶב רַק כְּשִׁשָּׁה עָשָׂר קִילוֹמֶטֶר. שָׁם בְּנֶעמִירוֹב הִתְאַכְסֵן בְּבֵית אָחִיו רַבִּי יוּדֶל, וְשָׁהָה אֶצְלוֹ מֶשֶׁךְ כָּל שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים שֶׁהָגְלָה לְשָׁם.

רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הָרַב מִטְּשֶׁערִין הָיוּ לוֹ כַּמָּה בָּנִים וּבָנוֹת רַבִּי שִׂמְחָה הִתְחַתֵּן עִם בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב וּמִמֶּנּוּ מִשְׁפַּחַת רוֹזֶנְפֶלְד הַכְּבוּדָה.

לְרַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ הָיוּ שְׁנֵי בָּנִים אֶחָד הֲלֹא הוּא רַבִּי אֶפְרַיִם בר"נ הַנּוֹדָע בְּצַדְקוּתוֹ בֵּין אַנַ"שׁ, וְעוֹד בֵּן שֶׁיָּרַד מְעַט מִדַּרְכּוֹ הַיַּהֲדוּת וְנָסַע לְאוֹדֶיסָה לְלִמּוֹד שָׁם חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת בַּאוֹנִיבֶרְסִיטָה, וְחָרָה הַדָּבָר מְאֹד לְרַבִּי נַפְתָּלִי וְהִקְפִּיד עָלָיו מְאֹד, לֹא עָבְרוּ יָמִים מוּעָטִים וְנִפְטַר בְּנוֹ זֶה, וְהִרְגִּישׁוּ אַנַ"שׁ שֶׁנִּפְטַר בִּגְלַל קְפִידָתוֹ שֶׁל אָבִיו, כְּשֶׁשָּׁמַע מִזֶּה מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר שֶׁלֹּא נָהַג רַבִּי נַפְתָּלִי כְּשׁוּרָה כִּי אִם כֹּחוֹ גָּדוֹל כָּל כַּךְ טוֹב יוֹתֵר הָיָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל שֶׁיַּחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה מִשֶּׁיָּמוּת.

רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרִסְקְלֶב לֹא הָיָה נוֹסֵעַ אַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ לְאוּמַאן לְהִתְפַּלֵּל עִם כְּלַל אַנ"שׁ שָׁם בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְכֵן בְּנוֹ הָרַב רַבִּי הִירְשׁ לֵיב כִּי לֹא הָיָה רַבִּי אַהֲרֹן עִם רַבֵּנוּ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּחַיָּיו כַּיָּדוּעַ וְלֹא שָׁמַע מִכָּל דִּבּוּרֵי רַבֵּנוּ שֶׁהִפְלִיג בְּמַעֲלַת הַהִתְקַבְּצוּת אֶצְלוֹ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הָרַב מִבְּרִסְקְלֶב, נוֹלַד בִּשְׁנַת תקנ"ט וְנִפְטַר בִּשְׁנַת תרכ"ח וּלְפִי הַחֶשְׁבּוֹן יוֹצֵא שֶׁבִּפְטִירַת רַבֵּנוּ הָיָה כְּבָר בְּגִיל שְׁנַיִם עָשָׂר.

כְּשֶׁאָמְרוּ פַּעַם לְרַבִּי הִירְשׁ לֵיב הַנַּ"ל שֶׁהוּא עוֹבֵד אֶת ה' עַל פִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק תַּלְמִיד רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה עוֹבֵד אֶת ה' בַּחֲרִיפוּת גְּדוֹלָה, כִּי גַּם רַבִּי הִירְשׁ לֵיב עָבַד אֶת ה' בַּעֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְקָשׁוֹת בְּעַצְמוֹ תְּשׁוּבַת הַקָּנֶה וְעוֹד, אָמַר רַבִּי הִירְשׁ לֵיב שֶׁאת דַּרְכּוֹ עֲבוֹדָתוֹ לֹא קִבֵּל מֵרש"א.

מְקֻבָּל הָיָה מֵרַבֵּנוּ שֶׁבְּעֵת שֶׁגִּלָּה לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי אֶת הַמְגִלַּת סְתָרִים הִזְהִירָם שֶׁיִּזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא יְפַרְסְמוּ אֶת הַמְגִלַּת סְתָרִים, וְרַק אֶחָד בַּדּוֹר צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע מִזֶּה, וְעַל כֵּן לֹא מָסְרוֹ וְגִלָּה אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ לְאַף אֶחָד כִּי רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה חַי עֲדַיִן בְּעֵת פְּטִירָתוֹ, אַחַר כַּךְ גִּלָּה אוֹתוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי לְרַבִּי אַהֲרֹן לִיפְּוועצְקֶער שֶׁהָיָה אִישׁ קָדוֹשׁ מְאֹד הוּא נוֹלַד מִבִּרְכָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְהוּא מָסְרוֹ אַחַר כַּךְ לראבר"נ, לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל ראבר"נ בְּעֵת שֶׁכְּבָר הָיָה חוֹלֶה מְאֹד נִכְנְסָה הָאִשָּׁה צִירֶל בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן אֶל ראבר"נ וְאָמְרָה לוֹ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְמָסוֹר לְמִישֶׁהוּ אֶת הַמְגִלַּת סְתָרִים כִּי כַּךְ מְקֻבָּל מֵרַבֵּנוּ שֶׁאֶחָד בַּדּוֹר צָרִיךְ לְדַעַת מִזֶּה, אוּלָם ראבר"נ הָיָה אָז כְּבָר חוֹלֶה מְאֹד וְאָבַד כְּבָר אֶת כֹּחַ הַדִּבּוּר, וְלֹא נוֹדַע אִם מָסְרוֹ וּלְמִי מָסְרוֹ.

כְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, אָמַר הָרַב מִטְשֶׁעְרִין בְּצַעַר "עַתָּה נִסְתַּלֵּק פּוֹעֵל שֶׁעָבַד טוֹב מֵאַיִן לוֹקְחִים שׁוּב פּוֹעֵל טוֹב כָּזֶה".

רַבִּי מֹשֶׁה הֶעניס הוּא רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסִינְשְׁטֵיין תַּלְמִיד רַבֵּנוּ וְנִקְרָא בְּכִנּוּי שֵׁם זֶה עַל שֵׁם אִמּוֹ מָרַת הֶעְנְיָא. בְּנוֹ רַבִּי נַחְמָן הָיָה חָתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרִסְקְלֶב וְאָבִיו שֶׁל רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסִינְשְׁטֵיין הָיָה חָתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם צְפוֹרָה'ס וְנִפְטַר בִּשְׁנַת תרצ"ו, לְרַבִּי אַיְיזִיק הָיוּ שְׁנֵי בָּנִים בְּשֵׁם רַבִּי מֹשֶׁה וְרַבִּי הִירְשׁ לֵיב וְעוֹד בַּת אַחַת.

עַל קִבְרוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרִסְקְלֶב הַקָּבוּר שָׁם בִּבְרִסְקְלֶב וְכֵן עַל קֶבֶר בְּנוֹ רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הַקָּבוּר לְיָדוֹ כָּתוּב רַק אֶת שְׁמָם וְכֵן "מו"ץ" הַיְינוּ מוֹרֶה צֶדֶק.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַבָּא'לֶה בִּתְחִילָה לֹא הָיָה קָשׁוּר וְדָבוּק כָּל כַּךְ בְּמוֹהַרְנַ"תְּ אוּלָם לְאַחַר שֶׁרָאָה אֵיךְ שֶׁבְּנוֹ רַבִּי אַבָּא'לֶה שֶׁהָיָה דָּבוּק מְאֹד אַחַר מוֹהַרְנַ"תְּ מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד בְּיוֹם הַשָּׁנָה שֶׁל אִמּוֹ הַיְינוּ זוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת וּדְבֵיקוּת נוֹרָאָה

הֵבִין שֶׁבְּנוֹ זָכָה לְמַדְרֵיגָה זוּ מֵחֲמַת דְּבֵיקוּתוֹ בְּמוֹהַרְנַ"תְ וּמֵאָז דָּבַק גַּם הוּא בְּמוֹהַרְנַ"תְ וְהִתְקָרֵב אֲלָיו לֹא יָדוּעַ אִם לְרַבִּי אַבָּא'לֶה הָיוּ עוֹד אַחִים אוֹ אֲחָיוֹת.

רַבִּי זַלְמָן "הַקָּטָן" כִּנּוּהוּ בְּשֵׁם זֶה מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עוֹד רַבִּי זַלְמָן אַחֵר, וְכֵן רַבִּי סָעְנְדֶּעֶר הַקָּטָן הַמּוּזְכָּר בְּעָלִים לִתְרוּפָה מִכְתָּב קעג, הוּא מִטַּעַם זֶה.

לְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק נִתְגַּלּוּ חֲמִשָּׁה מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת בְּחַיָּיו וְרִשְׁמָם אֶצְלוֹ לְזִכָּרוֹן, ורל"י רָאָה אוֹתָם בִּכְתַב-יַד בְּאוּמַאן.

רַבִּי נַפְתָּלִי אָמַר: גְּזֵירַת ת"ח שֶׁנִּרְצָחוּ אָז רְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל כַּיָּדוּעַ בָּאָה כְּעוֹנֶשׁ עַל זֶה שֶׁחָלְקוּ עַל רַבֵּנוּ הָאֲר"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָרְצִיחוֹת שֶׁהָיוּ עַל יַד גָּאנְטָע בְּעִיר אוּמַאן בִּשְׁנַת תרכ"ו בָּאוּ כְּעוֹנֶשׁ עַל זֶה שֶׁחָלְקוּ עַל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּגְזֵירַת הַנָּעְקָרַאטִין הָיְינוּ הַגְּזֵירָה לְקַחַת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַצָּבָא שֶׁיִּצְאָה לַפּוֹעַל בִּשְׁנַת תקפ"ז כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן א בָּאָה כְּעוֹנֶשׁ עַל זֶה שֶׁחָלְקוּ עַל רַבֵּנוּ, וּמִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן עוֹמְדִים וְחוֹלְקִים עַל רַבֵּנוּ לֹא תִּבָּטֵל גְּזֵירָה זוּ עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק נָהַג לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה עָטוּף בְּטַלִּית.

הַמַּגִּיד מִטְּרָהֲוִויטְשָׁע טָמוּן בְּעִירוֹ טְרָהֲוִויץ וְעַל קִבְרוֹ עָשׂוּ אֹהֶל קָטָן, עַל צִיּוּנוֹ לֹא חָקְקוּ וְכָתְבוּ שׁוּם שְׁבָחִים וְהָיָה קִבְרוֹ מְקֻדָּשׁ בֵּין תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם רנ"ג.

רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה חָתְנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַבָּא'לֶה מִטְּשֶׁעְרִין.

הַמַּגִּיד מִטְּרָהֲוִויץ נָהַג לָבוֹא אֶל רַבֵּנוּ פַּעֲמַיִם בַּשָּׁנָה, לְשַׁבָּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ וּלְשַׁבָּת פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן, וְאָמַר טַעַם לָזֶה, מִשּׁוּם שֶׁאֵת הַתּוֹרָה רוֹצֶה הוּא לְקַבֵּל אֵצֶל רַבֵּנוּ, וּמֵחֲמַת זֶה שֶׁקּוֹרִין אָז בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת עַל כֵּן הָיָה בָּא אָז.

רַבִּי דָּוִד מִלְכָּה'ס, נִקְרָא עַל שֵׁם אִמּוֹ מַלְכָּה, מִקּוֹר חוֹצְבוֹ הָיָה בְּעִיר הַיְיסִן שֶׁעַל יַד עִיר אוּמַאן, וּבִגְלַל הַמַּחְלוֹקֶת שֶׁהָיָה עָלָיו שָׁם עָבַר לְדוּר בְּלַאדִיזִין וְהִתְמַנָּה שָׁם לְדַיָּן.

רַבִּי אַבְרָהָם צִפּוֹרָה'ס נִקְרָא עַל שֵׁם אִמּוֹ מָרַת צִפּוֹרָה. הוּא הָיָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי דַּיָּן תַּלְמִיד רַבֵּנוּ הוּא גָּדַל בְּבֵית דּוֹדוֹ הַיְינוּ גִּיסוֹ שֶׁל אָבִיו הֶעָשִׁיר וְהַלַּמְדָן רַבִּי דָּוִד מֵעִיר פָּאלִי, הוּא הָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי הָיָה לוֹ בֵּית חֲרֹשֶׁת גָּדוֹל לַעֲשׂוֹת מַשְׁקָאוֹת חֲרִיפִים, אוּלָם בָּנִים לֹא הָיוּ לוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר לְגִיסוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי שֶׁיִּמְסוֹר לוֹ אֶת בְּנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם וְהוּא יְגַדְּלוֹ בַּתּוֹרָה, וְהִסְכִּים לָזֶה רַבִּי מָרְדְּכַי, וּמָסַר לוֹ דּוֹדוֹ אֶת הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ בְּחַיָּיו, וְעָלָה רַבִּי דָּוִד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִתְיַשֵּׁב בִּטְבֶרְיָה, וְקִבְּלוּהוּ שָׁם הַתּוֹשָׁבִים לְדַיָּן מְכֻבָּד וּבַעַל שֵׁם טוֹב מְאֹד, כִּי הָיָה תַּלְמִיד חָכָם וְגָאוֹן מוּפְלָג, וְלֹא רָצָה לְקַבֵּל שׁוּם שְׂכַר עֲבוּר הַדַּיָּנוּת, וְרַבִּי אַבְרָהָם הָיָה שׁוֹלֵחַ לוֹ כֶּסֶף רַב שֶׁהִסְפִּיק לְכָל מַחְסוֹרוֹ וְעוֹד גַּם לְחַלֵּק סְכוּמִים נִכְבָּדִים לִצְדָקָה וְרַבִּי אַבְרָהָם עַצְמוֹ לָקַח לוֹ מְנַהֲלִים וּפוֹעֲלִים נֶאֱמָנִים שֶׁנִּהֲלוּ עֲבוּרוֹ אֶת בֵּית-הַחֲרֹשֶׁת וְהוּא

יָשַׁב כָּל יָמָיו סָגוּר בְּחֶדֶר עַל הַתּוֹרָה, כִּי הָיָה לַמְדָן גָּדוֹל וּמוּפְלָג וְסִיֵּם כַּמָּה פְּעָמִים אֶת כָּל הַשַּׁ"ס עִם כָּל הַמְפָרְשִׁים וּבְכָל פַּעַם שֶׁגָּמַר אֶת הַשַּׁ"ס עָשָׂה סְעוּדָה גְּדוֹלָה וְשִׁתֵּף בִּסְעוּדָתוֹ אֶת כָּל תּוֹשָׁבֵי עִיר טָעפְּלִיק, וְגַם בַּעֲבוּדַת הַתְּפִלָּה הִשְׁקִיעַ בָּהּ אֶת כָּל כֹּחוֹ, וּבְשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי בְּעֵת אֲמִירַת וְהוּא רַחוּם הָיָה צוֹעֵק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹלוֹ בְּכָל הָעִיר, חָתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם הָיָה רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסִינְשְׁטַיין וְהָיָה לוֹ גַּם בֵּן בְּטָעפְּלִיק בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן שֶׁהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל שֶׁיָּרַשׁ אֶת עָשִׁירוּתוֹ מֵאָבִיו.

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק אַף-עַל-פִּי שֶׁעָבַד אֶת ה' בַּעֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת וְכוּ' הָיָה אָדָם נֹחַ לַבְּרִיּוֹת מְאֹד וְהָיָה מְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד בַּעֲנָוָה וּבְשִׁפְלוּת גְּדוֹלָה.

רַבִּי אַבְרָהָם בָּעַרְנִיוּ נֶכֶד רַבֵּנוּ הָיָה אוֹכֵל בְּקִדּוּשָׁה נוֹרָאָה וְהָיָה נוֹהֵג שֶׁאַחַר שֶׁאוֹכֵל כַּפִּית אַחַת מֵהָאוֹכֶל הָיָה מֵנִיחַ אֶת הַכַּפִּית מִיָּדוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן וּמַבִּיט אֶל הַשָּׁמַיִם בִּדְבֵיקוּת וּבְכִסּוּפִים וְלוֹקֵחַ שׁוּב אֶת הַכַּפִּית וְאוֹכֵל שׁוּב, וְחוֹזֵר חָלִילָה.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, מֵרוֹב שִׂמְחָה שֶׁהָיָה לוֹ בְּעֵת שֶׁאִפּוּ בְּבֵיתוֹ אֶת הַחַלּוֹת לְכְבוֹד שַׁבָּת הָיָה צוֹעֵק וּמְזַרֵז אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ "לְכְבוֹד שַׁבָּת" "לְכְבוֹד שַׁבָּת" מֵרוֹב הַהִתְלַהֲבוּת וְהַהֶרְגֵּשׁ שֶׁהִרְגִּישׁ בְּקִדּוּשַׁת שַׁבָּת הַקָּרֵיבָה וּבָאָה.

רַבִּי נַחְמָן בֶּן חַיָּה בִּתּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, הַנִּקְרָא נַחְמָן חַיָּה'לֶעס, הָיָה חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי בָּעֶר בְּנוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שְׁלֹמֹה מִקַּארְלִין, הוּא הָיָה דַּר בְּטוּלְטְשִׁין וּלְסוֹף יָמָיו עָבַר לָדוּר בְּאוּמַאן, וְשָׁם מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד. רַבִּי בָּעֶר עַצְמוֹ הָיָה חָתָנוֹ שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז.

הָרַב מֵוּואלְטְשִׁסְק, מְחֻתָּנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מְפוּרְסָם בְּדוֹרוֹ בַּשֵּׁם "שַׂר הַתּוֹרָה", וְהָיָה תַּלְמִיד שֶׁל הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטְשׁ.

כְּשֶׁנִּכְנְסוּ אַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא אֶל ר' נַחְמָן ב"ר יִצְחָק לֵייב לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ וְצִוּוּ עָלָיו לוֹמַר עִמָּהֶם וִדּוּי, נֶעֱנָה לָהֶם וְאָמַר, לֹא חִכִּיתִי לְאֲמִירַת הַוִּדּוּי לְיוֹם זֶה, כִּי תּוֹדָה לָאֵל מְקוֹרְבִים אָנוּ לְצַדִּיק כָּזֶה שֶׁצִּוָּה עָלֵינוּ לְהִתְוַדּוֹת מִדֵּי יוֹם, וּכְבָר הִתְוַדֵּיתִי הַיּוֹם.

רַבִּי חַיִּים סְטָאלֶר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁזָּכָה לְזֶרַע שֶׁל קַיְמָא מִבִּרְכָתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"תְּ כַּיָּדוּעַ, זָכָה אַחַר כָּךְ לִשְׁנֵי בָּנִים וּבַת אַחַת, הָרִאשׁוֹן הוּא רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם זֶה בְּצִוּוּיוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"תְּ, עַל שֵׁם הָרַב הַצַּדִּיק מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, וְהַשֵּׁנִי רַבִּי יִשְׂרָאֵל, הוּא הַיָּדוּעַ בַּשֵּׁם רַבִּי יִשְׂרָאֵל טְרָהוּוִיצֶעֶר, עַל שֵׁם הַ"בַּעַל שֵׁם טוֹב" זַצַ"ל. בִּתּוֹ, נִשְׁאָה לְרַבִּי שַׁבְּתַי בְּרֶסְלֶבֶר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנוֹלַד לָהֶם בֵּן בְּשֵׁם חַיִּים, הַיָּדוּעַ בְּכִנּוּיוֹ "חַיִּים שַׁבְּתַ"ת".

הָיוּ אוֹמְרִים, שֶׁאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ נִמְסַר וְנִמְשַׁךְ עִנְיַן קַבָּלַת הַפִּדְיוֹנוֹת לְרַבִּי יוּדְל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְתִקּוּן הַנִּשְׁמוֹת לְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְעִנְיַן תִּקּוּן הַחַיִּים שֶׁבְּזֶה תָּלוּי עִקַּר הַמְשָׁכַת דַּעַת רַבֵּנוּ בָּעוֹלָם, לְמוֹהֲרַנ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

רַבִּי אַבְרָהָם צְפִּרָ"עס זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכוֹחוֹת וּבִדְבֵיקוּת נִפְלָאָה וּבִפְרָט בְּ"שֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי" בְּעֵת אֲמִירָתוֹ "וְהוּא רַחוּם" הָיָה מִתְלַהֵב כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָיוּ מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר סוֹגְרִים חֲנוּיוֹתֵיהֶם וּבָאִים לִשְׁמוֹעַ וּלְהִתְעוֹרֵר מִתְּפִלָּתוֹ.

כְּשֶׁשָּׁאַל פַּעַם ר' לֵוִי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֶת אַנַ"ש שֶׁבְּאוּמַאן, מַדּוּעַ אֵין מְקִימִים יְשִׁיבָה לְבַחוּרִים, עָנוּ לוֹ בְּצַחוּת: "מִשּׁוּם שֶׁאֵין מְצִיאוּת שֶׁל בָּחוּר, כִּי תֵּכֶף שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּר-מִצְוָה, צָרִיךְ כְּבָר לְהִתְחַתֵּן, וְאָמְרוּ בַּהֲלָצָה: בְּמָקוֹם "יוּנְגֶעֶר-מַאן" אַבְרֵךְ צָעִיר צָרִיךְ לוֹמַר "יוּנְגֶעל מַאן" אַבְרֵךְ-יֶלֶד. כִּי תֵּכֶף שֶׁגָּדֵל וּמְסַיֵּם אֶת יַלְדוּתוֹ, צָרִיךְ כְּבָר לִהְיוֹת אַבְרֵךְ, וּכְמוֹ שֶׁנָּהוּג הָיָה בַּשָּׁנִים הַקּוֹדְמִים.

נָהֲגוּ וְהִקְפִּידוּ לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית כְּשִׁיטַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם דַּוְקָא.

אֲנַ"ש לֹא הָיוּ עוֹשִׂים עֵסֶק מִכְּבוֹד סַנְדָּקָאוּת וְכַדּוֹמֶה. פַּעַם בְּעֵת שֶׁהִכְנִיס רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת בְּנוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, מָכְרוּ אֶת כְּבוֹד הַסַּנְדָּקָאוּת, כִּי רָצוּ לְהַשְׁלִים בְּכָךְ מָעוֹת לְהוֹצָאוֹת הַבְּרִית, כִּי הָיָה עָנִי גָּדוֹל וּמְרוּד עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֲפִלּוּ לְהוֹצָאוֹת הַבְּרִית, וְקָנָה אוֹתוֹ רַבִּי חַיִּים שַׁבְּתַי מֵאוּמַאן.

רַבִּי יִשְׂרָאֵל לֵיבּ בַּאפֶלְיֶע זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה עוֹבֵד ה' גָּדוֹל וְנִפְלָא וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכוֹחוֹת גְּדוֹלִים, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו" הָיָה חוֹזֵר עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה פְּעָמִים, וּמַדְגִּישׁ לְעַצְמוֹ הֵיטֵב מַשְׁמָעוּת הַכָּתוּב.

אַנַ"ש מִטָּרְנְהָוויץ הָיוּ מַרְבִּים מְאֹד בִּצְדָקָה לְכְלַל אַנַ"ש, וְסִפֵּר רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטָרְנְהַרְץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁפַּעַם שָׁלְחוּ לְאָבִיו עֲבוּר הוֹצָאוֹת חַג הַפֶּסַח, סַךְ עֶשְׂרִים וְשֶׁלֹשׁ רֶבֶל שֶׁהָיָה סְכוּם רַב מְאֹד, וְכֵן שָׁלְחוּ עֵזֶר וְסִיּוּעַ לִשְׁאָר אַנַ"ש.

בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לִפְנוֹת עֶרֶב לְאַחַר אֲמִירַת הַתַּשְׁלִיךְ הָיוּ בָּאִים לְהַקְלוֹיז הֲמוֹן רַב מִבְּנֵי הָעִיר אוּמַאן, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה מֵחֲמַת כֵּן לְהִכָּנֵס לִפְנִים הַקְּלוֹיז, לְרֹב הַדּוֹחַק, וְעַל כֵּן הָיוּ רַבִּים מֵאַנַ"ש מִתְפַּלְּלִים מִנְחָה וְעַרְבִית בְּאַכְסַנְיוֹתֵיהֶם. וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁהָיָה דּוֹחַק גָּדוֹל כָּזֶה שֶׁהָיָה בְּהֶכְרֵחַ לִנְעוֹל אֶת הַקְּלוֹיז לְרֹב הַדּוֹחַק וּמֵחֲשַׁשׁ תַּעֲרוֹבוֹת.

רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה גָּמַר בְּפִקְחוּתוֹ אֶת הַשִּׁדּוּךְ בֵּין רַבִּי מֵאִיר אַנְשִׁין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְזוּגָתוֹ בַּנְּשׁוּאִין הַשְּׁנִיִּים, אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה צְעִירָה מִמֶּנּוּ בִּכְשִׁלְשִׁים שָׁנָה.

עַל קִבְרוֹ שֶׁל רַבִּי גֶּעצִי שֶׁנִּקְבַּר סָמוּךְ לְקִבְרוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן בְּאוּמַאן חָרְטוּ אַנַ"ש: פ"נ רַבִּי אֶלְיָקִים גֶּעצִיל בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם, לְלֹא שׁוּם תֵּיבָה נוֹסָפֶת, כִּי כָּךְ נָהֲגוּ אַנַ"ש לִבְלִי לַחְרוֹט עַל הַקֶּבֶר שׁוּם שְׁבָחִים.

רַבִּי שִׁמְשׁוֹן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַמְכֻנֶּה "רַבִּי שִׁמְשׁוֹן הַגָּדוֹל" הָיָה אָבִיו שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֶעזְרִיטְשׁ, אֲבִי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַמְפוּרְסָם, וְאֵלּוּ כָּתַב מוֹהַרְנַ"תְ אֶת

הַמְכֻתָּב הַמּוּבָא בַּסֵּפֶר "עָלִים לִתְרוּפָה": "מַפְתֵּחַ שֶׁל בָּנִים אֵין לִי וְגַם לֹא אֵצֶל אֲחֵרִים, אוּלָם אִם תִּשְׁקוֹד עַל דַּלְתִּי וְכוּ'" עַיֵּן שָׁם. לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל מֶעְנְדֶּל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה עוֹד אָח שֶׁדָּר בְּעִיר נָעמִירוֹב בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה אֶלִיעֶזֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

אִמּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי, מָרַת פֵּייגָא הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן שָׂרָה בַּת רַבֵּנוּ, אָחִיהָ רַבִּי נַחְמָן הָיָה חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי גֶּעצִיל הַמְפוּרְסָם בֵּין אַנַ"ש.

רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה גָּר בִּטְשֶׁעְרִין וְכֵן בְּבַארְדִיטְשׁוֹב לִפְנֵי שֶׁעָבַר לָדוּר בְּאוּמַאן. בִּטְשֶׁעְרִין, הָיָה מִתְפָּרְנֵס מִזֶּה שֶׁהָיָה מְלַמֵּד שִׁעוּרֵי חוֹל לִבְנֵי הָרַב מִטְשֶׁעְרִין.

רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעֵת זִקְנָתוֹ, וּלְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַסְמוּךְ חָזַר אֶל אַנַ"ש לִשְׁהוֹת בְּאוּמַאן כַּנָּהוּג, וְהָיוּ אַנַ"ש תְּמֵהִים עָלָיו, בְּאָמְרָם: בְּגִיל כָּזֶה מֵהַנָּכוֹן לְהִשָּׁאֵר כְּבָר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי הָיָה כְּבָר זָקֵן לְמַעְלָה מִגִּיל שִׁבְעִים.

רַבִּי נַחְמָן הַמְכֻנֶּה נָשְׁקֶע טוּלְטְשִׁינֶער, מֵת בָּרֶעב בִּשְׁנַת ת"ש בַּעֲיָרָה כְּשֶׁנִּשְׁמַר עַל יְדֵי אַנְשֵׁי צְבָא הָרוֹמָנִים, שֶׁהִרְעִיבוּ אֶת הַנִּצּוּרִים בָּהּ עַד לְמִיתָה, בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס דַּיָּן, הִיא שֶׁהָיְתָה עֶדָּה לְמוֹתוֹ. לְרַבִּי נַחְמָן הָיוּ בָּנִים טוֹבִים מְאֹד, כֻּלָּם נֶעֱלְמוּ וְעִקְבוֹתֵיהֶם לֹא נוֹדָעוּ, הי"ד.

לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזְנְשְׁטֵיין, קִבֵּל עַל עַצְמוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לוֹמַר אַחֲרָיו קַדִּישׁ כָּל הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה וְכֵן לְמוּד מִשְׁנַיּוֹת לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ, בְּסוֹף הַשָּׁנָה חָלַם לוֹ שֶׁרָאָהוּ אוֹמֵר לוֹ: כָּעֵת בָּאתִי לְרַבֵּנוּ.

רַבִּי יַעֲקֹב הַנַּ"ל, הָיָה בַּעַל מַכְנִיס אוֹרְחִים מֻפְלָג, וַאֲנַ"ש שֶׁנִּקְלְעוּ לְשָׁם מִדֵּי פַּעַם וְהָיוּ צְרִיכִים לְהַמְתִּין לָרֻכֶּבֶת הָיוּ נִכְנָסִים אֵלָיו לְבַקְּרוֹ. וּמְסַפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם בָּא אֵלָיו לַיְיעַר לְבַקְּרוֹ וְעָמַד אָז בִּאֶמְצַע תְּפִלָּתוֹ וְשָׁמַע אֵיךְ שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ וּבְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא, וְכָךְ עָבַד אֶת ה' יָמִים וְשָׁנִים.

רַבִּי צְבִי אַרְיֵה רוֹזְנְפֶלְד זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָיָה כַּיָּדוּעַ תַּלְמִיד חָכָם מֻפְלָג, הָיָה אוֹמֵר, שֶׁזָּכָה לְכָל תּוֹרָתוֹ, בִּזְכוּת אָבִיו רַבִּי יִשְׂרָאֵל אַבָּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁתָּמִיד הָיָה דּוֹחֵק בּוֹ לִלְמֹד וּמַפְצִיר בּוֹ בְּכָל עֵת שֶׁיַּעֲסֹק הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה.

רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ בֶּן רַבִּי אִיצִיק קְרַאסִינְשְׁטֵיין, נִרְצַח עַל יְדֵי הַנַּאצִים יִמַּח שְׁמָם. הוּא הָיָה מְשֻׁתָּדֵל תָּמִיד שֶׁיִּהְיֶה עַל הַצִּיּוּן לְבַדּוֹ כִּי הָיָה בַּעַל בָּכִי גָּדוֹל, וְהָיָה לוֹ לֵב וְהִתְעוֹרְרוּת חָזָק לַה' יִתְבָּרַךְ. בְּמִקְצוֹעוֹ הָיָה עוֹבֵד בַּנָּק, הי"ד.

אוֹמְרִים, שֶׁהַמְכֻתָּב שֶׁשָּׁלַח מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהָרַב מִסַּאוְרַאן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "עָלִים לִתְרוּפָה", לֹא הִגִּיעַ מִשּׁוּם מָה, לְיָדָיו שֶׁל הָרַב.

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: "רַבֵּנוּ יִגְמֹר אֶת עִנְיָנוֹ עִם הַבַּעֲלֵי-בָּתִּים, הַיְינוּ: עִם הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים וְהַפְּחוּתִים בְּמַעֲלָה, כְּמוֹ שֶׁיִּגְמֹר אֶת עִנְיָנוֹ עִם הַחֲסִידִים". כְּאוֹמֵר, שֶׁכָּל מִי שֶׁרַק יַטֶּה עַצְמוֹ

וְיִתְבַּטֵּל לְרַבֵּנוּ עַל כָּל אֲשֶׁר יְצַוֶּה, סוֹף כָּל סוֹף יָבוֹא עַל תִּקּוּנוֹ בִּשְׁלֵמוּת, אִם בַּעַל-הַבַּיִת אִם חָסִיד.

אָמַר פַּעַם: אֵינִי יוֹדֵעַ כֵּיצַד בָּנִיתִי אֶת הַקְּלוֹיז, אִם מִכֹּחַ הָעֶשְׂרִים שֶׁבְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אוֹ מֵרְצוֹנוֹת הָעֲנִיִּים.

סִפֵּר רַבִּי גְּדַלְיָהוּ אַהֲרֹן קִינִיג זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר לִי פַּעַם רַבִּי וֶועלְוֶול מִינְצְבֶּרְג זצ"ל, עִקַּר הַהֶרְגֵּשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי לְעִנְיַן רַבֵּנוּ, הוּא מֵהַמַּרְאֶה מְקוֹמוֹת שֶׁחִבֵּר הָרַב מִטְשֶׁעִרִין עַל "סֵפֶר הַמִּדּוֹת" ר' ד"ש בִּשְׁמוֹ.

רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אָמַר: "אַזוי וִוי דִי וָואס קְרִיגְן אוֹיף מִיר וַוייסְן נִיט פּוּן מִיר, אַזוי דִי וָואס הַאלְטָן פּוּן מִיר וַוייסְן אוֹיף נִיט פּוּן מִיר, נָאר נָתָן נַפְתָּלִי אַבִּיסְל". (אָבְנֵי"ה בַּרְזֶל).